

Daina Saktiņa un William H. Meyers

EIROPAS SAVIENĪBAS LĪDZFINANSĒTĀS
UN NACIONĀLĀS LAUKU ATBALSTA
PROGRAMMAS LATVIJĀ:

*gatavojoties jaunajam programmēšanas
periodam*

Diskusiju materiāls

Rīga, 2005

UDK 631.1

Daina Saktiņa un William H. Meyers

Eiropas Savienības līdzfinansētās un nacionālās lauku atbalsta programmas Latvijā:
gatavojoties jaunajam programmēšanas periodam

Diskusiju materiāls

**Pētījuma veikšanu un publicēšanu finansējusi
LR Zemkopības ministrija (ZM Nr.1301.05/C-3, LVAEI Nr.PDI-2005-0008-B)
un Pasaules Banka (tehniskā palīdzība Latvijai: TA-P086970-TAS-BB)**

Pateicība

Autori izsaka lielu pateicību Zaigai Miķelsonei un Dacei Freijai par palīdzību pētījuma veikšanā un publicēšanā, sadarbības institūciju - Lauku atbalsta dienesta, Latvijas Hipotēkas un Zemes bankas, Lauku attīstības fonda un Valsts zemes dienesta darbiniekiem par sniegto palīdzību analizējamo datu apkopošanā, Latvijas Lauksaimniecības Konsultācijas centra rajonu konsultantiem par lauku iedzīvotāju aptauju, Pasaules Bankas ekspertiem Jo Swinnen, Mark Lundell un Csaba Csaki par pētījumu veikšanas laikā sniegtajiem komentāriem un ieteikumiem, Zemkopības ministrijai par piešķirto pamatfinansējumu un sniegto atbalstu pētījuma laikā, kā arī visiem pārējiem kolēģiem citās institūcijās, kuri palīdzēja pētījuma izstrādei un publicēšanai

Šī darba autori ir Latvijas Valsts Agrārās ekonomikas institūta Lauku vides attīstības nodaļas vadītāja, ekonomisko zinātņu doktore Daina Saktiņa un Misūri-Kolumbijas universitātes lauksaimniecības ekonomikas profesors William H. Meyers.

© D.Saktiņa & W. H. Meyers, 2005
Publicēts SIA "Jelgavas Tipogrāfija", 2005
ISBN-9984-678-14-8

SATURS

1. Ievads	5
2. Pielietotās metodes izklāsts	7
3. Latvijas lauku teritorijas un attīstības politikas novērtējums	3
3.1. Latvijas lauku raksturojums	9
3.2. situācijas novērtējums par Latvijā īstenoto lauku un lauksaimniecības politiku no 2000. līdz 2004. gadam	19
3.3. Lauku un lauksaimniecības politikā pieejamo finansiālo resursu izmantošanas novērtējums	20
3.3.1. Atbalsta programmu un finansiālo resursu apjoms no 2000. līdz 2005. gadam	20
3.3.2. Pirms iestāšanās ES uzsākto atbalsta programmu izmantošanas novērtējums	25
• Valsts subsīdijas lauksaimniecības attīstībai	25
• Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma	29
• Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programma	32
• Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma	39
• SAPARD Latvijas lauksaimniecības un lauku attīstības programma 2000.-2006.	44
• Mazo un vidējo uzņēmumu attīstības kreditēšanas programma	48
• Kredītu garantijas uzņēmējiem	53
3.3.3. Pēc iestāšanās ES uzsākto atbalsta programmu īstenošanas novērtējums	58
• ES līdzfinansētie lauku attīstības pasākumi Vienotā programmdokumenta ietvaros	59
• ES līdzfinansētie lauku attīstības pasākumi Latvijas Lauku attīstības plāna 2004-2006 ietvaros	85
• Nacionālie un ES līdzfinansētie maksājumi 2004. gadā	101
4. Lauku iedzīvotāju viedoklis un ekonomisko iespēju novērtējums	105
5. Izmaiņas ES lauku atbalsta politikā un jaunās iespējas latvijas lauku attīstībai nākošajam finansu periodam no 2007. līdz 2013. gadam	134
Secinājumi un rekomendācijas	137
Izmantotā literatūra	139
Pielikumi	141

SAĪSINĀJUMI UN ABREVIATŪRAS

CSP	Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde
ELVGF	Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds
EM	Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija
ES	Eiropas Savienība
FM	Latvijas Republikas Finanšu ministrija
ĪAR	Īpaši atbalstāmie reģioni
LAD	Lauku atbalsta dienests
LAF	Lauku attīstības fonds
LAP	Latvijas Lauku attīstības plāns
LGA	Latvijas Garantiju aģentūra
LHZB	Latvijas Hipotēku un zemes banka
LIZ	Lauksaimniecībā izmantojamā zeme
LVAEI	Latvijas Valsts Agrārās ekonomikas institūta
MK	Latvijas Republikas Ministru kabinets
MVU	Mazie un vidējie uzņēmumi
NUAP	Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
PRAA	Plānošanas reģionu attīstības aģentūra
SAPARD	Pirmsiestāšanās programma lauksaimniecības un lauku attīstībai (angļu valodā - Special Accession Program for Agriculture and Rural Development)
SUDAT	Latvijas lauku saimniecību uzskaites datu tīkls
SVID	Stiprās, Vājās puses, Iespējas, Draudi
VID	Valsts Ieņēmumu dienesta
VPD	Vienotais Programmdokuments
VPM	Vienotais platības maksājums
VZD	Valsts zemes dienests
ZM	Latvijas Republikas Zemkopības ministrija
g.	gads
ha	hektārs
iedz.	iedzīvotājs
km	kilometrs
km ²	kvadrātkilometrs
Ls	Latvijas lats
milj.	miljons
proj.	projekts
saimn.	saimniecība
t.i.	tas ir
t.sk.	tai skaitā
tūkst.	tūkstošs
u.tml.	un tamlīdzīgi

IEVADS

Strukturālo fondu lauku attīstības pasākumu īstenošanas pirmās indikatīvās analīzes rezultāti parādīja, ka Latvijas laukos daudziem potenciālajiem uzņēmējiem pašlaik ir ierobežota pieeja finansiālajam atbalstam. Par pārmērīgo prasību pēc finansiālajiem resursiem liecināja tas, ka Eiropas Savienības (turpmāk ES) trīs gadu apjoma līdzfinansētie investīciju pasākumi lauku uzņēmējdarbībai tika apgūti četros mēnešos. Pirmās analīzes rezultāti norādīja uz divām iezīmēm. Pirmkārt, atbalsta investīcijas iespējams nonākušas teritorijās, kurās ir relatīvi labākas priekšrocības ekonomiskajai izaugsmei. Otrkārt, atbalstu iespējams saņēmuši konkurētspējīgi uzņēmēji, kuri uzņēmumu attīstību varētu nodrošināt arī ar mazāku daļu vai arī pilnībā bez valsts atbalsta investīciju daļas segšanā. Šīs iezīmes atbalsta politikā varētu raksturot kā eksistējošu problēmu. Tās nerisināšana iespējams veicina ievērojamu lauku iedzīvotāju ienākumu līmeņa atšķirības palielināšanos, sociālo un ekonomisko polarizāciju valsts teritorijā, kavē ES un nacionālās lauku attīstības politikas kopējo mērķu sasniegšanu. Lai ierobežotu situācijas tālāku saasināšanos, ir jāievieš uzlabojumus atbalsta politikā, īpaši – finansiālo resursu un dažādu atbalsta instrumentu izmantošanas mehānismā, kas saistāms ar ES līdzfinansējuma apgūšanu nākošajā programmēšanas periodā no 2007. līdz 2013. gadam. Uzlabojumu mērķis ir nodrošināt lielāku objektivitāti un efektivitāti atbalsta piešķiršanā un izmantošanā.

Pētījuma mērķis un uzdevumi

Pasaules Bankas idejai un finansiālajai iniciatīvai pievienojās LR Zemkopības ministrija (turpmāk ZM), nodrošinot pētījuma veikšanai un tā publicēšanai pamatfinansējumu. Pētījuma galvenais mērķis - noskaidrot Latvijā īstenoto dažādu programmu finansiālo būtību un rezultātus, pievēršot īpašu uzmanību atbalsta pieejamībai dažādu „kategoriju” uzņēmējiem - lieliem, maziem, potenciālajiem - un finansiālā atbalsta „ieplūšanu” dažādos Latvijas rajonos. Pētījuma rezultātiem būtu jāpalīdz:

- 1) sabiedrībai iepazīties ar līdzšinēji formulētās atbalsta politikas īstenošanas rezultātiem, izdarīt secinājumus un noformulēt savu viedokli par turpmākās atbalsta politikas mērķiem un to sasniegšanas ceļiem;
- 2) politikas veidotājiem veikt diskusijas ar sabiedrību un formulēt turpmāko politiku.

Plašākā nozīmē, pētījumam būtu jāpalīdz uzlabot finansiālo resursu pieejamību dažādām lauku uzņēmēju grupām dažādās teritorijās, lai mazinātu valsts polarizēto attīstību iedzīvotāju ienākumu un labklājības jomā un sasniegtu ne tikai nacionālā politikā, bet arī ES Kohēzijas politikā definētos mērķus.

Novērtējums tiek veikts par tām atbalsta programmām, kuru ietvaros lauku uzņēmējiem pēdējos piecos gados ir bijis pieejams dažāda veida atbalsts. Visas no šīm programmām, izņemot MVU kredītprogrammu, ir bijušas vai joprojām ir ZM pārraudzībā. Pētot programmu īstenošanas procesu, bija jāatbild uz šādiem jautājumiem: kas saņem atbalstu, kam tas tiek izmantots, kādi ierobežojumi vai pozitīvās iezīmes ir vērojamas, kāds ir lauku iedzīvotāju viedoklis par atbalsta politiku un kāda būtu lauku iedzīvotāju saimnieciskās darbības attīstības motivācija, ja būtu izmaiņas atbalsta politikā. Balstoties uz novērtēšanas rezultātiem, tika izstrādātas galvenās rekomendācijas tālākas lauku atbalsta politikas īstenošanas mehānismam.

Iesaistītie partneri

Lai novērtētu īstenoto lauku atbalsta politiku pēdējos piecos gados, bija nepieciešams apkopot ļoti lielu statistisko datu materiālu par dažādām atbalsta programmām. Līdzsadarbībai tika pieaicināti Lauku atbalsta dienests (statistika par subsīdijām, ES līdzfinansētajiem pasākumiem), Latvijas Hipotēkas un Zemes banka (dati par Lauksaimniecības zemes iegādes programmu, Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju programmu, Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmu, kā arī Mazo un vidējo uzņēmumu (turpmāk MVU) kreditēšanas programmu), Lauku attīstības fonds (dati par piešķirtajām kredītgarantijām), Centrālās Statistikas pārvalde, Valsts Ieņēmumu dienests un Valsts Zemes dienests. Lai noskaidrotu lauku iedzīvotāju viedokli par valstī īstenoto atbalsta politiku, sadarbībā ar Latvijas lauksaimniecības konsultāciju centra rajona konsultantiem tika veikta iedzīvotāju aptauja.

PIELIETOTĀS METODES IZKLĀSTS

Lai novērtētu lauku sociāli ekonomisko situāciju un atbalsta programmu īstenošanas procesu, pētījumā tika veikta statistiskā analīze. Pamatotu secinājumu un turpmākās atbalsta politikas pilnveidošanas rekomendāciju izstrādāšanai, darba uzdevumi tika veikti loģiskā secībā. Vispirms tiek analizēta vispārējā situācija laukos, pievēršoties tām Latvijas Lauku attīstības plānā (turpmāk LAP) 2004-2006 definētajām lauku attīstību ierobežojošajām problēmām, kuras mēģina atrisināt ar atbalsta politikas pasākumiem. Tālāk, analizējot pieejamo statistisko informāciju par atbalsta programmu realizēšanas gaitu, tiek dots ieskaits atbalsta politikā. Tā kā analizējamie datu avoti ir savstarpēji nesaistīti, to apstrādes metodes un uzkrāšanas mērķi veidoti tikai datu apsaimniekotāju vajadzībām. Vispirms bija nepieciešama katra projekta/aizdevuma/maksājuma kvalitatīva vērtēšana un tālāka grupēšana pēc līdzīgām pazīmēm. Pētījuma rezultāti nepretendē uz ļoti lielu precizitāti, taču tie pietiekami uzskatāmi atspoguļo programmu un atbalstīto projektu īstenošanas tendences. No 2000. līdz 2005. gadam īstenotās atbalsta programmas analizētas gan vispārējā, gan rajonu griezumā, norādot atbalsta saņēmēju skaitu, apgūto finansējumu, pārstāvētās nozares, investīciju veikšanas mērķi un projektu vidējos apjomus. Tika dots arī programmas/pasākuma/aktivitātes novērtējums sasniegtā un iepriekš plānotā salīdzinājumā, kā arī sniegts katras programmas vērtēšanas gaitā iegūtais kvalitatīvais viedoklis. Diemžēl nebija iespējams novērtēt analizējamo programmu īstenošanas efektivitāti un ietekmi, jo nevienai no tām netika veidota vērtēšanas rādītāju kopa un atbalsta saņēmēju atskaitīšanās sistēma. Izņēmums ir Speciālā pirmsiestāšanās programma lauksaimniecības un lauku attīstībai (turpmāk SAPARD), kuru izveidotā bāze tika izmantota programmas starpnovērtēšanas laikā, un Vienotā programmdokumenta (turpmāk VPD) lauku attīstības pasākumi, kuros atbalsta saņēmēji par ieguldīto investīciju atdevi sāks atskaitīties gadu pēc līguma noslēgšanas, tas ir, 2005. gada rudenī.

Lai noskaidrotu lauku iedzīvotāju viedokli un atbalsta pieejamību valstī īstenotajā atbalsta politikā, dažādu Lauku atbalsta dienests (turpmāk LAD) reģionu (skatīt 1.pielikuma 2.kartē) 9 rajonu 36 pagastos (katrā rajonā izvēlēti 4 pagasti) tika veikta iedzīvotāju aptauja. Katrā pagastā tika aptaujāti 20 respondenti- zemes īpašnieki, lauku saimniecību un čtu nozaru uzņēmēji, to skaitā arī zvejnieki. Pagastu izvēli katrā rajonā noteica tā attīstības līmenis un iedzīvotāju saimnieciskā aktivitāte, proti, ekonomiski aktīvs, ekonomiski pasīvs un divi ekonomiski vidēji aktīvi pagasti. Līdzīgi tika izvēlēti rajoni- divi investīciju piesaistīšanā ekonomiski aktīvi, divi mazāk ekonomiski aktīvi, viens Pierīgas rajons un četri vidēji ekonomiski aktīvi rajoni.

Veicot visu iegūto rezultātu apkopojošu analīzi, tika izstrādāti secinājumi un rekomendācijas. Noslēgumā sniegts īss ieskaits ES iespējamās lauku attīstības pasākumos no 2007. līdz 2013. gadam un jaunākajās tendencēs lauku attīstības politikas īstenošanā, kā arī rekomendācijas par iespējamajiem uzlabojumiem Latvijas lauku attīstības atbalsta politikā.

Nodaļās analizētā informācija par sociāli ekonomisko situāciju laukos un katras atbalsta programmas īstenošanas gaitu un rezultātiem ir sniegta rajonu griezumā. Grafiskajā materiālā rajoni nav grupēti pēc alfabēta, bet pēc piederības LAD reģionālām pārvaldēm. Savukārt tās - pēc izvietojuma telpā no Latvijas Rietumu piekrastes uz Austrumu pierobežu.

LATVIJAS LAUKU TERITORIJAS UN ATTĪSTĪBAS POLITIKAS NOVĒRTĒJUMS

Ļoti detalizēta Latvijas lauku vides analīze - par tās demogrāfisko, sociālo un ekonomisko attīstību - tika veikta, izstrādājot Latvijas Lauku attīstības plānu (turpmāk LAP) no 2004. līdz 2006. gadam. Tajā ir plašs attīstības vērtējums.

LAP izstrādes procesā veiktā analīze par SVID (stiprajām, vājajām, iespējām un draudiem) atklāja esošās un attīstību ierobežojošās problēmas Latvijas lauku teritorijā:

- kritiski zems iedzīvotāju blīvums, kas turpina samazināties, apdraudot lauku apdzīvotību un izsaucot sociālās un ekonomiskās infrastruktūras sadārdzināšanos;
- zema ražība un efektivitāte, zemi ienākumi lauksaimniecībā, kas saistīti ar agroklimatisko apstākļu radītām papildus izmaksām, sadrumstaloto ražošanu, novecojušo tehniku un tehnoloģiju;
- pārāk zemi ienākumi, lai veiktu investīcijas un paaugstinātu labklājību lauku teritorijā;
- nepietiekama pieredze un zināšanas lauksaimnieciskajā un nelauksaimnieciskajā uzņēmējdarbībā un biznesa vadībā;
- lielākās daļas lauku saimniecību vides aizsardzības, dzīvnieku labturības un higiēnas normu neievērošanas, kas ierobežo lauksaimnieku konkurētspēju vai izsauc lauksaimnieciskās ražošanas pārtraukšanu;
- augsts bezdarba līmenis un ierobežotas nodarbinātības iespējas ārpus lauksaimnieciskās darbības, kā rezultātā lauku iedzīvotāju ienākumi un lauku ainavas uzturēšana ir ļoti saistīta ar lauksaimniecisko ražošanu;
- ES un vietējās nozīmes biotopu, lauku ainavas un lauksaimniecībā izmantojamās zemes (turpmāk LIZ) degradācija, populāciju samazināšanās LIZ neizmantošanas dēļ.

Problēmu risināšanā, kā ietekmīgi faktori SVID analīzē, tika konstatēti sekojošais: iedzīvotāju vēlme veikt saimniecisko darbību, ja ir iespējas saņemt atbalstu; apmācības un konsultāciju sistēmas decentralizēts tīkls; Latvijas lielākais kapitāls - tīrā un pievilcīgā lauku vide ar skaisto ainavu, biotopu un savvaļas populāciju dažādību, kas var kalpot gan saimnieciskai attīstībai (lauksaimniecības produkcijas ražošanai un nelauksaimnieciskai uzņēmējdarbībai), gan kā dzīves vietas vide.

Šajā pētījumā vairāk tiks skarti jautājumi, kas saistīti ar identificēto lauku problēmu risināšanas procesu, kura īstenošanai valsts veido atbalsta politiku un nosprauž ierobežojumus saistītus ar apkārtējās vides faktora ievērošanu saimnieciskās darbības attīstīšanā. Neatkarīgi jau iepriekšējo LAP izstrādē veikto analīzi un izteiktos vērtējumus, šajā pētījumā tiks analizēta tikai aktuālākā pieejamā statistiskā informācija, dots detalizētāks ieskats teritoriālajās atšķirībās rajonu griezumā, lai objektīvāk parādītu identificēto problēmu risināšanas gaitu reģionālā griezumā.

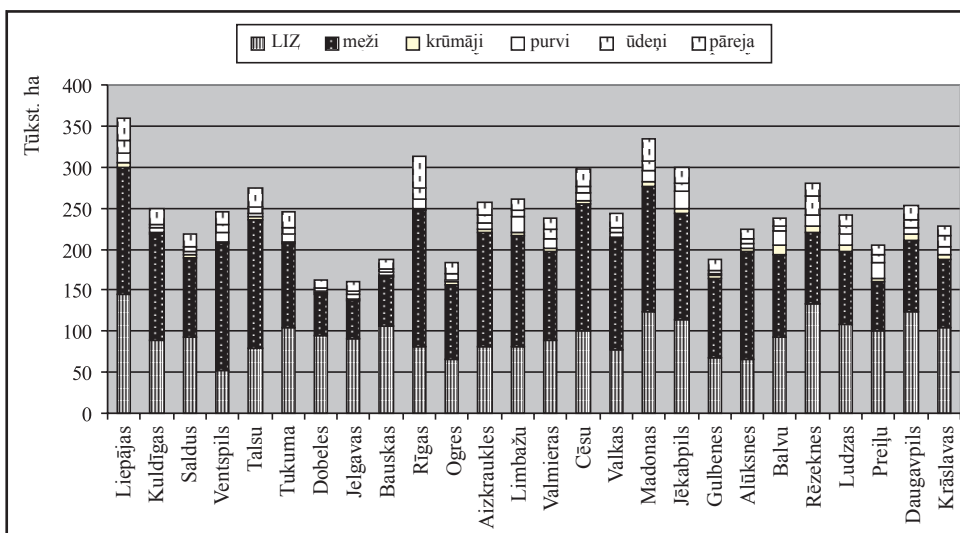
3.1 Latvijas lauku raksturojums

Latvijas teritorija kopumā aizņem 64 589 km². Lielāko daļu veido meži – ap 45% un LIZ – ap 38%. LIZ ir aptuveni 2,4 milj. ha: 74,2% aramzeme, 1% augļu dārzi, 8,9% dabiskās pļavas un 15,9% ganības (3.1. tabula). Aptuveni 64% lauksaimniecības zemes ir meliorēta.

3.1.tabula. Zemes lietošanas veidi 2003. un 2005. gadā, %

Zemes lietošanas veidi:	2003.	2005.
LIZ	38,3	38,1
Meži	44,5	44,8
Krūmāji	1,8	1,8
Purvi	4,0	3,8
Zem ūdeņiem	3,5	3,5
Pagalmi	1,4	1,4
Ceļi	2,0	2,0
Pārējās zemes	4,5	4,6
Kopā Latvijas Republikā	6 458,9 tūkst. ha = 100%	

Avots: VZD Zemes bilance 2003. un 2005. g.

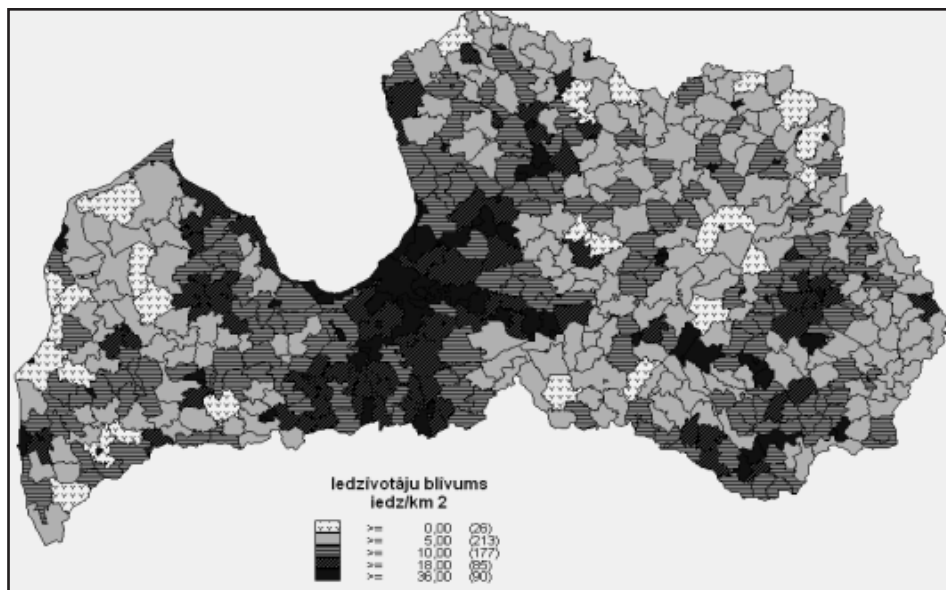

3.1. attēls. Zemes lietošanas veidi rajonos 2005. gada sākumā

Avots: VZD Zemes bilance 2003. un 2005. g.

Vislielākās zemes platības atrodas Liepājas un Madonas rajonā (3.1.attēls), bet vismazākie un ar vislielāko LIZ īpatsvaru zemes bilancē ir Zemgales reģiona rajoni un Ogres rajons. Vislielākās iekšējo ūdeņu aizņemtās platības ir Liepājas, Rēzeknes, Krāslavas un Rīgas rajonā. Purvainākais ir Jēkabpils, Preiļu un Limbažu rajons.

Demogrāfiskā situācija. Vides reģionālās attīstības aģentūras publicētā pētījuma rezultātu apkopojumā „Reģionu attīstība Latvijā” teikts, ka 1999. gadā Latvijā bija 481 lauku pašvaldību teritorija. 2004. gada sākumā tās bija 459. Daļa bijušo pagastu teritoriju no 1999. līdz 2004. gadam iekļautas 13 novados, kuru centri ir pilsētas. Par tām dati tiek apkopoti pilsētu grupā. Savukārt daļa bijušo pagastu apvienotas 6 jaunos lauku novados. Iedzīvotāju skaits lauku pašvaldībās Latvijā ir mazs - vienā pagastā dzīvo vidēji 1,5 tūkstoši cilvēku. 83% no visiem Latvijas pagastiem iedzīvotāju skaits ir mazāks par diviem tūkstošiem. Šajās mazajās teritorijās dzīvo apmēram 60% no visiem lauku iedzīvotājiem un 18% no visiem valsts iedzīvotājiem.

3.2. attēls. Iedzīvotāju blīvums pašvaldībās 2004. gadā

Avots: CSP, 2005

2004. gadā Latvijā bija ap 2,32 miljoniem iedzīvotāju, bet vidējais blīvums - 35,9 iedz./km². Savukārt laukos dzīvoja 685,2 tūkstoši iedzīvotāji, kas ir par 12,5 tūkstošiem jeb 1,8% iedzīvotāju mazāk nekā 1999. gadā. Vidējais iedzīvotāju blīvums laukos ir aptuveni 11 iedz./km², bet ir arī tādas teritorijas, kurās tas ir mazāks par 5 iedz./km². Jāatzīst, ka administratīvi teritoriālās reformas rezultāti, kas saistīti ar dažādu datu statistikas analīzi un secinājumu izstrādi, tagad un turpmāk var ieviest savas neprecizitātes. 2.pielikuma 1.attēlā pašvaldībās reģistrēto lauku iedzīvotāju skaita izmaiņas norāda, ka pieaugums ir vērojams galvenokārt valsts centrālajā daļā un Ziemeļkurzemē, kā arī pagastos ap atsevišķām rajonu pilsētām.

Iedzīvotāju skaita pieauguma un samazinājuma tendenču rezultātā dažādās teritorijās, ir izveidojies Latvijas mērogiem diezgan blīvi apdzīvots valsts centrs jeb Pierīgas reģions, teritorija ap atsevišķiem rajonu centriem un galvenajām maģistrālēm, kā arī Rīgas jūras līča piekraste (3.2. attēls).

3.2. tabulā ir redzams, ka demogrāfiskā situācija Latvijā ir negatīva gan laukos, gan valstī kopumā. Iedzīvotāju skaits starp vecuma grupām liecina, ka lielāks īpatsvars ir virs darbības vecumā, kas nozīmē ekonomiski aktīvu cilvēku resursu samazinājumu nākotnē.

3.3. attēlā ir parādīts rajonu lauku iedzīvotāju skaits vecuma grupās.

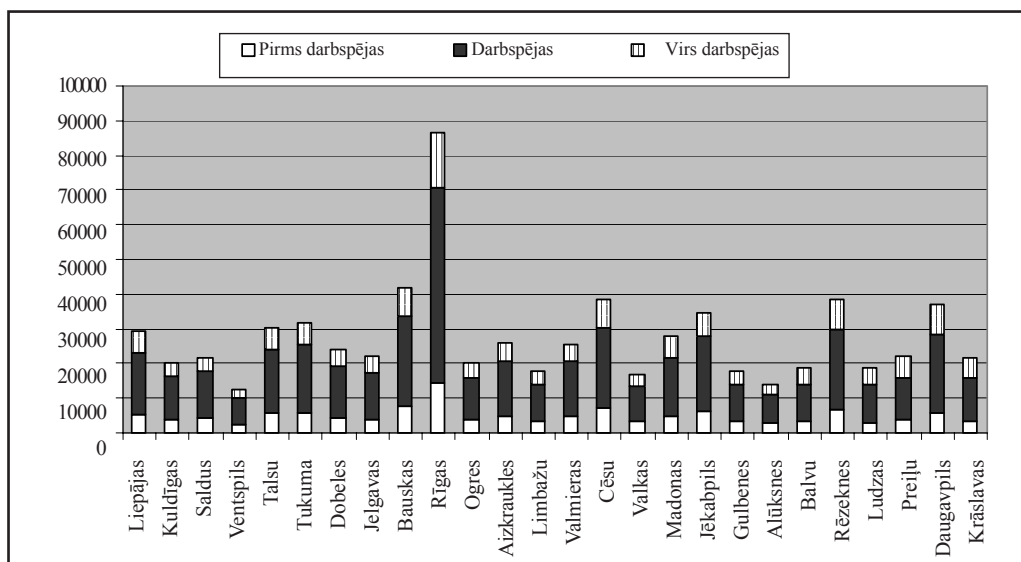
3.2. tabula. Iedzīvotāju skaits vecuma grupās 2004. gada sākumā

Teritorijas	Visi iedzīvotāji	Līdz 14 gadu vecumam, (%)	Darbspējas vecumā*, (%)	Vīrieši virs 62, sievietes virs 59 gadu vecumam, (%)
Laukos**:	100% = 808 782	17,7	61,0	21,3
Kopā Latvijā:	100% = 2 319 203	15,4	62,9	21,8

* (vīrieši no 15 līdz 61 gadiem, sievietes no 15 līdz 58 gadiem);

** Šajā teritorijā ir arī tās rajonu pilsētas, kuras ir iekļautas jaunizveidoto novadu sastāvā

Avots: CSP, 2005

3.3. attēls. Lauku iedzīvotāju skaits rajonos vecuma grupās 2004. gada sākumā

Avots: CSP, 2005

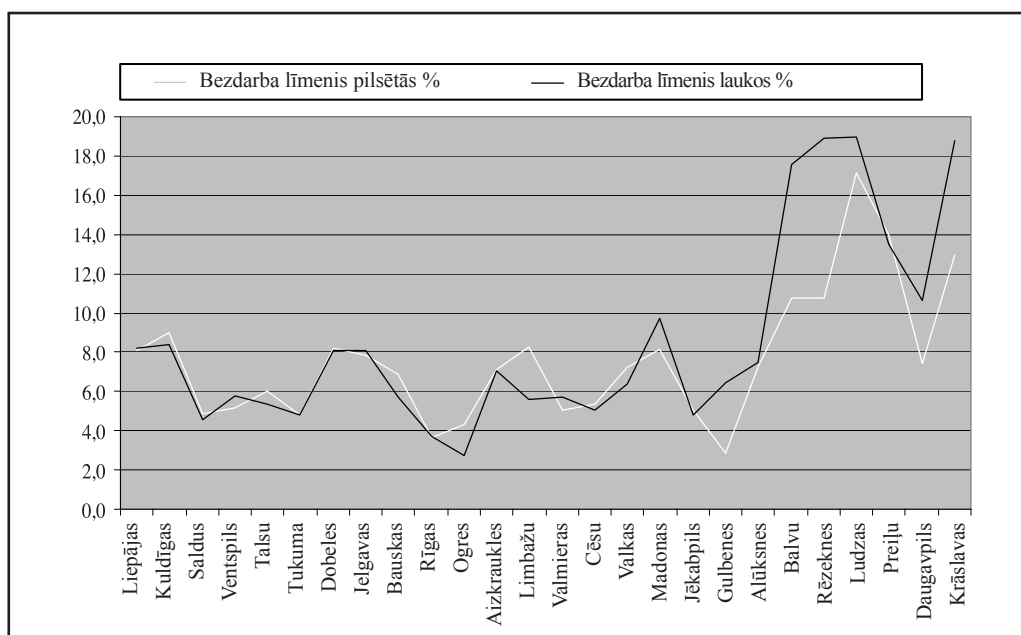
Ekonomiskā attīstība. Nodarbinātības valsts aģentūras apkopotā informācija liecina, ka 2005. gada sākumā bezdarba līmenis rajonu pilsētās un laukos ir diezgan līdzīgs jeb bez ievērojamām atšķirībām, izņemot dažus Latgales rajonus (3.4. attēls).

Iespējamie iemesli relatīvi līdzīgam bezdarba līmenim ir šādi: augsta slēptā bezdarba īpatsvars laukos - cilvēki laukos nevēlas reģistrēties par bezdarbniekiem; nodarbinātība lauksaimnieciskās produkcijas ražošanā, arī pašu patēriņa vajadzībām; augsta jauniešu emigrācija studiju un darba meklējumos, arī uz ārzemēs.

3.3. tabula. Bezdarbnieku skaits laukos un pilsētās 2005. gada sākumā

	Bezdarbnieku skaits	t.sk. sievietes, %	t.sk. invalīdi, %
Latvijā kopā:	88 664 = 100%	58,8	3,6
Pilsētās:	53 993 = 58,8%	60,2	4,2
Laukos:	34 635 = 39,2%	56,6	2,7

Avots: CSP, 2005

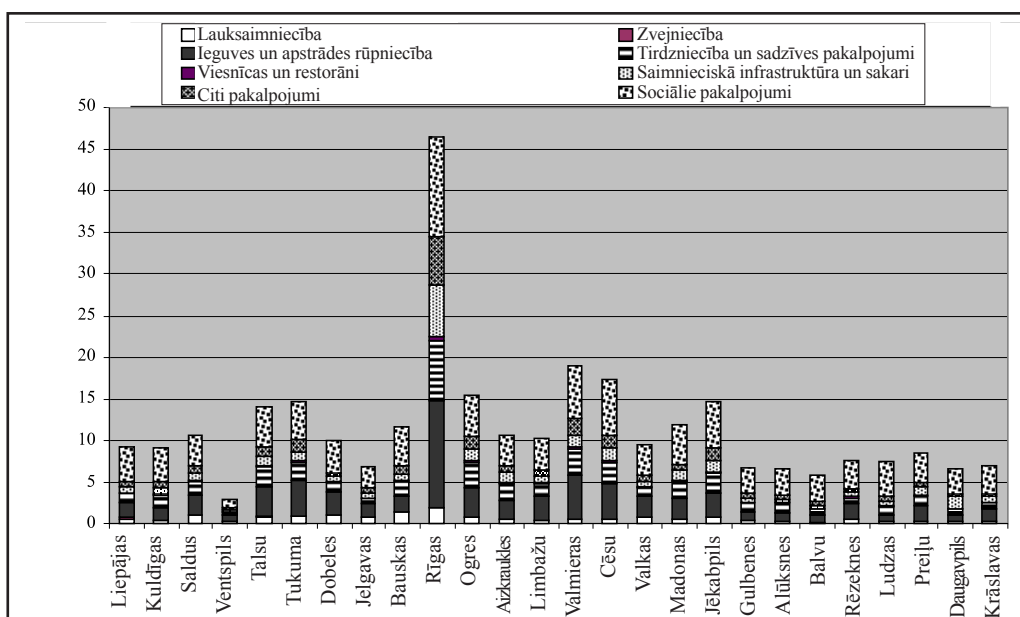
3.4. attēls. Bezdarba līmenis laukos un pilsētās 2005. gada sākumā

Avots: CSP un NVA, 2005

Var piekrist Vides reģionālās attīstības aģentūras veiktajā pētījumā izteiktajam viedoklim, ka bezdarba līmeņa rādītāji lauku teritorijā svārstās vairāku gadu ietvaros. Sociāli ekonomiskos apstākļus un ar to saistīto komercdarbības aktivitāti ļoti ietekmē pat nelielas uzņēmējdarbības

vides izmaiņas. Bezdarba situāciju pagastos būtiski ietekmē lielo pilsētu tuvums, kurās kvalificētiem lauku iedzīvotājiem ir pieejamas darba vietas. Taču jāpiebilst, ka laukos vērojamas arī sezonālas bezdarba līmeņa svārstības, kas saistītas ar lauku darbu sezonālītāti. 3.4. attēlā ir redzams, ka visaugstākais bezdarba līmenis ir valsts austrumu rajonos.

Vislielākās nodarbinātības iespējas ir Republikas nozīmes pilsētās. Tajās, kā norāda Centrālā statistikas pārvalde (turpmāk CSP), atrodas ap 70% no valstī esošajiem uzņēmumiem ar aptuveni 65% no visiem valstī nodarbinātajiem iedzīvotājiem. CSP dati par nodarbinātību rajonos ārpus zemnieku saimniecībām liecina, ka 2004. gada sākumā rajonos, izņemot Republikas nozīmes pilsētas, bija aptuveni 300 tūkstoši nodarbināto. No tiem aptuveni 37% bija iesaistīti sociālo pakalpojumu un pārvaldes struktūrā, ap 23% - ieguves un apstrādes rūpniecībā, ap 15% tirdzniecības un sadzīves pakalpojumu sniegšanā, 9,4% saimnieciskās infrastruktūras un sakaru pakalpojumos, 5,6% lauksaimniecības uzņēmumos. Līdzīgu situāciju var vērot katra rajona griezumā. Visvairāk uzņēmumu un nodarbinātu iedzīvotāju ir valsts centrālajā daļā, Valmieras, Cēsu un Jēkabpils rajonā, kā arī rajonos, kuru centrālā pilsēta arī ir Republikas nozīmes pilsēta. Ļoti maz nodarbinātības iespēju ir valsts austrumu daļas rajonos (3.5. attēls, kā arī skatīt 2.pielikuma 2.attēlu), kas arī ir viens no iemesliem augstajam bezdarba līmenim šajā valsts daļā.

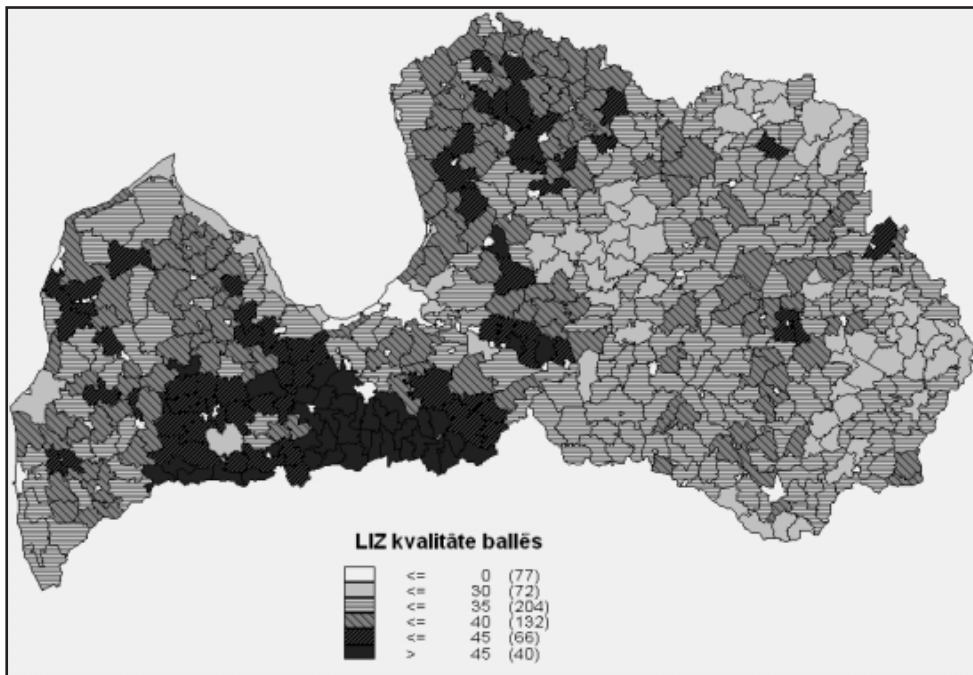

3.5. attēls. Nodarbināto skaits rajonos dažādu nozaru uzņēmumos 2004. gadā

Avots: CSP, 2005

Lauksaimniecība. Šīs nozares attīstība dažādās valsts teritorijās ir atšķirīga. Ja Latvijas klimatiskie apstākļi kopumā spēj nodrošināt daudzveidīgas lauksaimnieciskās produkcijas ražošanu, tad nepietiekamā augsnes auglība ir bremzējošs faktors. Tieši zemes auglība ietekmē tās izmantošanas izvēli lauksaimniecības produkcijas ražošanā. Jo augstāka augsnes auglība, jo mazākas izmaksas nepieciešamas produkcijas saražošanai noteiktā apjomā. Latvijā pastāv augsnes kvalitātes

novērtēšanas sistēma. Šajā sistēmā zemes gabalus ar augkopībai visatbilstošākajiem apstākļiem un lielāko zemes ražotspēju novērtē ar 100 ballēm. 3.6. attēlā ir redzamas augsnes auglības teritoriālās atšķirības. Visauglīgākā augsne ir konstatēta Zemgalē - Dobeles un Jelgavas rajonā. Tālāk uz austrumiem, Rēzeknes rajona virzienā, augsne kļūst arvien neauglīgāka un akmeņaināka, tomēr tā var dot labu labības, zālāju vai pākšaugu ražu. Zemes auglība un reljefs ir būtiski faktori LIZ meliorācijas prioritātēm rajonos.

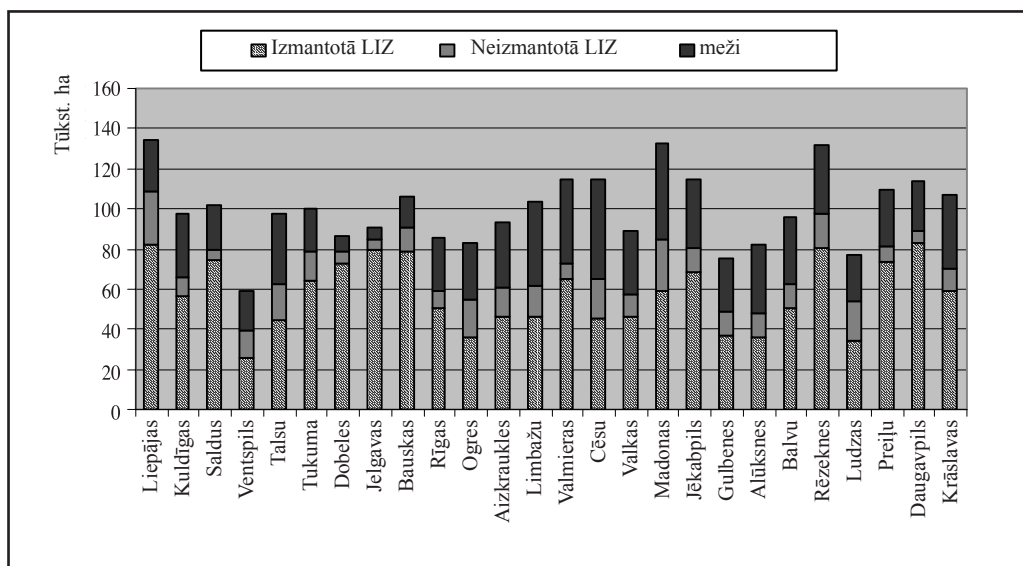
3.6. attēls. Augsnes auglības vidējais novērtējums LIZ platībās pašvaldībās 2003. gadā

Avots: VZD, 2003

Visvairāk meliorēto LIZ platību ir Zemgales rajonos, Ventspils, Ogres un Saldus rajonā, bet vismazāk - valsts austrumu daļas rajonos (skatīt 2.pielikuma 3.attēlu).

CSP 2003. gadā veiktā lauku saimniecību apsekojuma par lauksaimniecības produkcijas ražošanas potenciālu un izmantojamiem resursiem saimniecībās iegūto datu analīzē var redzēt, ka novērtējums par LIZ izmantošanas apmēru katra rajona lauku saimniecībās ir atšķirīgs. 3.7. attēlā ir parādīta izmantotā un neizmantojama LIZ un lauku saimniecībām piederošās mežu platības. Latvijā vislielākās neizmantojamas platības ir Liepājas, Madonas, Cēsu, Ogres un Ludzas rajonā, bet vismazākās - Daugavpils, Saldus, Valmieras un Zemgales rajona saimniecībās. Ja pieņem, ka šīs neizmantojamas platības ir potenciālās teritorijas zemju apmežošanai, tad, kā ir redzams attēlā, neizmantojamo LIZ platību apjomi nevienādi palielinātu mežu platības katrā rajonā.

Saimniecību struktūru apsekojuma dati liecina, ka vislielākās ganību un pļavu platības ir Madonas, Rēzeknes, Krāslavas un Daugavpils rajonā (3.8. attēls). Ja valsts austrumu un ziemeļu

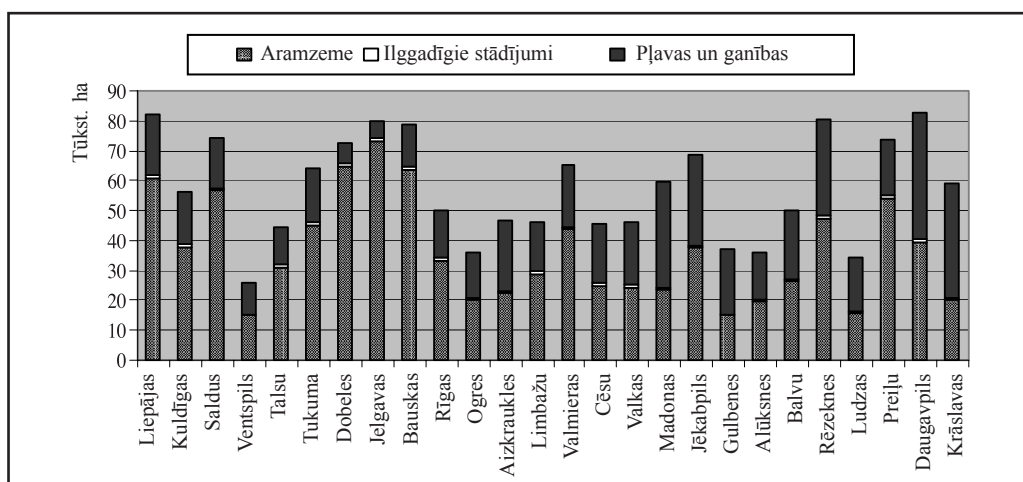

3.7. attēls. Saimniecību izmantotās un neizmantotās LIZ un mežu platības rajonos 2003. gadā

Avots: CSP, 2004

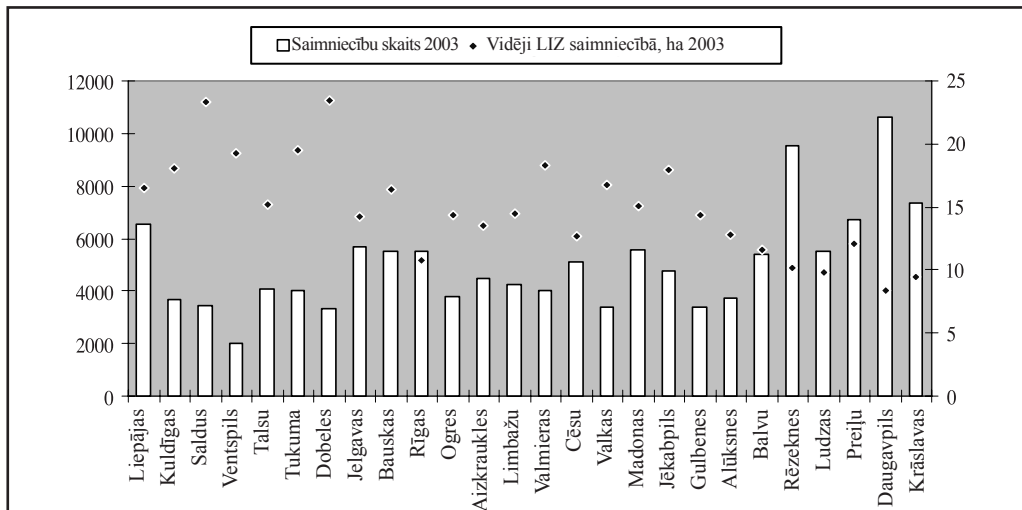
daļas rajonos saimniecību struktūrā ir liels zālāju platību īpatsvars, tad centrālajā un rietumu daļā lielākas ir aramzemes platības, īpaši Zemgales rajonos.

Saimniecību raksturojums. Kā liecina CSP statistikas dati (3.9. attēls), no 2001. līdz 2003. gadam vidējais saimniecības lielums Latvijā palielinājās no 19,9 ha (t.sk. 13 ha LIZ) līdz

3.8. attēls. Saimniecību lauksaimniecībai izmantojamās LIZ platības pēc to lietošanas veida rajonos 2003. gadā

Avots: CSP, 2004

3.9. attēls. Saimniecību skaits rajonos un to vidēja LIZ platība 2003. gadā

Avots: CSP, 2004

21,7 ha (t.sk. 14 ha LIZ). Rajonu datu analīze liecina, ka visvairāk mazas platības saimniecību ir austrumu rajonos, bet Zemgales un Kurzemes rajonos ir raksturīgas lielu platību saimniecības.

Dzīvnieku skaita analīze saimniecībās arī liecina par sīkražošanai raksturīgu iezīmi. Ļoti daudz ir saimniecību ar vienu vai divām slaucamām govīm vai liellopiem. Lopkopības produkcijas ražošanā tās ir naturālās vai daļēji naturālās saimniecības. CSP dati liecina, ka tikai nedaudzas saimniecības var rast iespēju veikt investīcijas lopkopības attīstībā. Vairāk par 10 slaucamām govīm ir tikai 3,3% saimniecību, bet 9,2% no saimniecībām audzē liellopus (3.4. tabula).

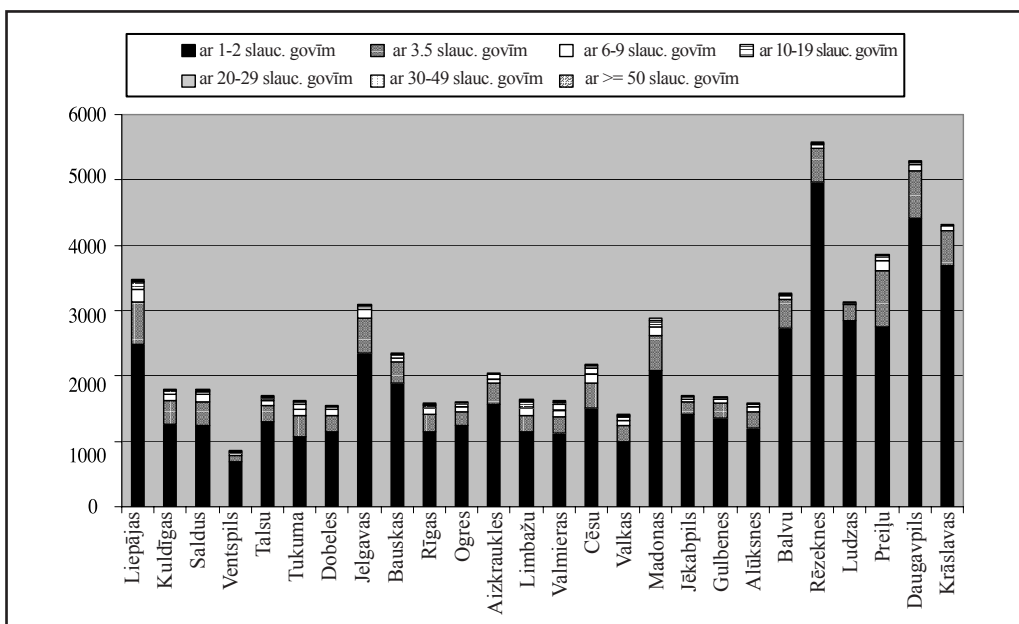
3.10. attēlā un 2.pielikuma 4.attēlā ir redzams šo saimniecību skaita īpatsvars sadalījumā pēc dzīvnieku skaita grupās rajonu griezumā. Visvairāk sīkražotāju saimniecību ir valsts austrumu daļā.

Izvērtējot CSP saimniecību apsekojuma datus par saimniecību platībām un dzīvnieku skaitu tajās, var secināt, ka visvairāk no lauksaimniecības produkcijas ražošanas pašu patēriņa vajadzībām ir atkarīgi lauku iedzīvotāji valsts austrumu daļas rajonos. Diemžēl pētījumam nebija pieejami dati par saimniecību skaitu pēc lauksaimniecībā izmantojamās zemes tajās. Taču jau izvērtētais ļauj secināt,

3.4. tabula. Saimniecību sadalījums pēc dzīvnieku skaita 2003. gadā

Saimniecībās audzējamo dzīvnieku veids	Saimniecību skaita īpatsvars saimniecību grupās pēc dzīvnieku skaita, %							Kopā
	1-2	3-5	6-9	10-19	20-29	30-49	>=50	
Slaucamās govīs	78,0	15,1	3,6	2,1	0,5	0,3	0,4	100%= 63 646
Liellopi	49,5	31,1	10,2	5,4	1,8	1,1	0,9	100%=67 033

Avots: CSP, 2004

3.10. attēls. Saimniecību skaits rajonos pēc slaucamo govju skaita 2003. gadā

Avots: CSP, 2004

ka vairākumam lauku iedzīvotāju jeb sīklauksaimnieku valsts austrumu rajonos ir diezgan ierobežotas iespējas piesaistīt investīcijas, lai attīstītu konkurētspējīgu lauksaimniecisko ražošanu.

Lai novērtētu lauku saimniecību ekonomisko darbību, šim pētījumam bija pieejami Valsts Ieņēmumu dienesta (turpmāk VID) dati par tiem saimniecisko darbību reģistrējušiem uzņēmumiem, kuru 2003. gada ieņēmumos vismaz 50 % bija guvuši no lauksaimnieciskās darbības. 3.5. tabulā ir redzami uzņēmumi, kuri veic saimniecisko darbību lauksaimniecības un ar to saistītu pakalpojumu nozarēs. Uzņēmumi sadalīti pēc to saimnieciskās darbības apgrozījuma 2003. gadā.

VID dati liecina, ka 2004. gadā par iepriekšējā gada saimniecisko darbību ir atskaitījušies (oficiāli reģistrēti) 22,2 tūkstoši uzņēmumu, kuru pamatdarbība ir saistīta ar lauksaimniecību. No tiem 31,8 % ieņēmumu vispār nav bijis, bet pārējie no lauksaimniecības guvuši vismaz pusi. Diemžēl šie dati

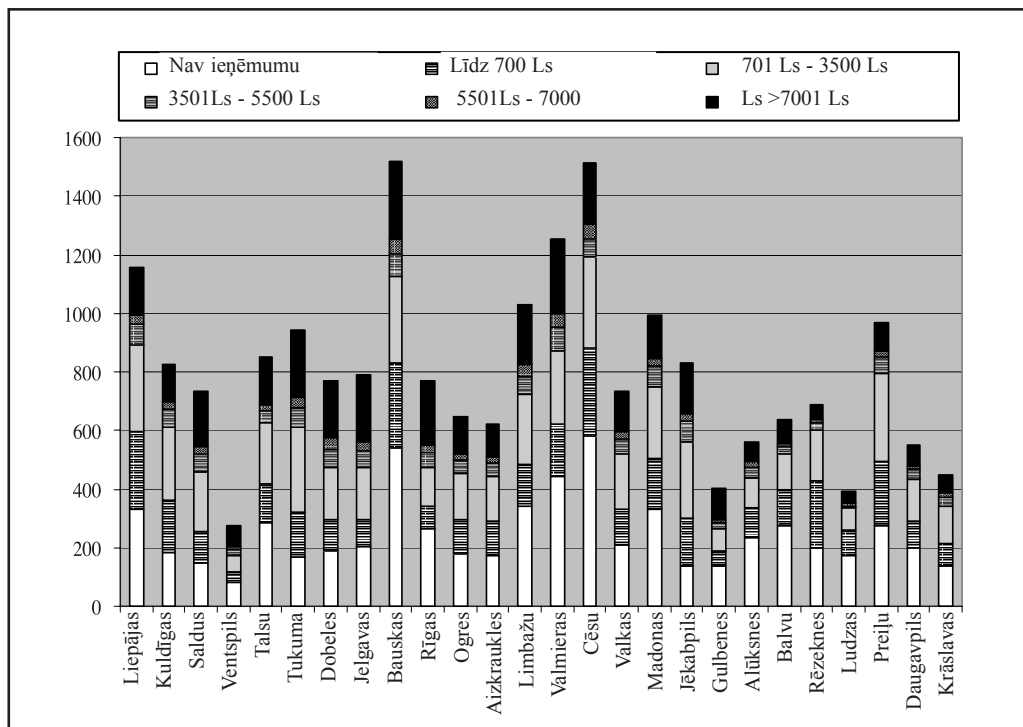
3.5. tabula. Uzņēmumu skaita sadalījums pēc ieņēmumu apjoma 2003. gadā

Uzņēmumu skaits un īpatsvars grupās pēc ieņēmumu apjoma (Ls)						
Kopā	Nav ieņēmumu	līdz 700	701-3500	3501-5500	5501-7000	>7000
22 257	7 088	3 896	5 196	1 328	680	4 069
100 %	31,8	17,5	23,3	6,0	3,1	18,3

Avots: VID, 2005

neaptver visus reģistrētos lauku uzņēmumus, kuri veic saimniecisko darbību. Taču, vērtējot pētījumam pieejamos datus rajonu griezumā pēc saimnieciskās darbības ieņēmumu apjoma 2003. gadā (3.11. attēls), var secināt, ka visvairāk šādu VID reģistrētu saimniecību ir Bauskas, Cēsu, Valmieras, Limbažu rajonā, bet vismazāk - austrumu daļas rajonos. Tas apstiprina iepriekš secināto par sīksaimniekošanas raksturu, proti, preces tiek ražotas pašu patēriņam, bet ne komerciāliem nolūkiem. Visvairāk saimniecību ar lielu apgrozījumu atrodas valsts centrālās daļas rajonos un rajonos, kas robežojas ar tiem, bet ļoti maz tādu ir austrumu daļā.

1999. gadā, balstoties uz sociāli ekonomisko, agroklimatisko, lauksaimniecības nozares un demogrāfisko atšķirību izvērtējumu pagastu griezumā, tika noteikti atšķirīgi Latvijas lauku teritorijas tipi jeb reģioni (skatīt 2.pielikuma 5. attēlu). To attīstībai ir nepieciešama vai nu atbalsta likmēs, mērķos un aktivitātēs atšķirīgu vai līdzīgu pasākumu īstenošana, vai arī teritoriāli un uzņēmēju sociālās grupās diferencēta atbalsta politikas īstenošana. Tas mazinātu iespējamo attīstības un labklājības polarizāciju valsts lauku teritorijā. Diemžēl katras teritorijas atšķirīgā cilvēkresursu un vides potenciāla vai attīstības problēmu kopuma neievērošana, atbalsta politikā pastāvošie vienādā starta nosacījumi visiem, ir nodrošinājuši to, ka attīstības tendences, iespējams, ieguvušas “spirāles efektu”. Citiem vārdiem sakot, ar valsts atbalsta palīdzību strauji attīstās tās teritorijas, kuras jau ir

3.11. attēls. VID reģistrēto lauksaimniecības uzņēmumu skaits grupās pēc ieņēmumiem Ls (kuriem vairāk nekā 50 % no 2003. gada saimnieciskās darbības ieņēmumiem veido lauksaimniecība)

Avots: VID, 2005

attīstītas, bet mazāk attīstītās teritorijās attīstības pieaugums ir mazs vai pat lejupslīdošs Iespējams, veicot atkārtotu pētījumu par lauku teritoriju attīstību, precīzāk atklātos līdzšinējās atbalsta politikas sekas ievērojamā attīstības līmeņa atšķirībā starp dažādām lauku teritorijām.

3.2. situācijas novērtējums par Latvijā īstenoto lauku un lauksaimniecības politiku no 2000. līdz 2004. gadam

Ministru kabineta 2001. gada 27. marta sēdes protokola Nr. 13, 34. paragrāfa 3. punkts, uzdod ZM turpmāk, paralēli lauksaimniecības sektora attīstības politikas jautājumu risināšanai, koordinēt Latvijas lauku attīstības programmas īstenošanu, kas aptver plašāku jautājumu loku. Līdz ar to ministrija ir uzņēmusies līdzšinējās nacionālās programmas aktualizēšanu, pasākumu koordināciju un programmas īstenošanas uzraudzību. Kaut arī ZM bija izstrādājusi un LR Ministru kabinets (turpmāk MK) 2002. gada 23. aprīlī akceptējis protokolu Nr. 17. par Lauku problēmu risināšanas un lauku attīstības koncepciju, kura paredz arī darba uzsākšanu pie jauna stratēģiska dokumenta izstrādes (kas varētu būt arī aktualizējamā programma) lauku attīstības politikas vadīšanai, diemžēl līdz šim šāda dokumenta izstrāde vai nacionālās programmas aktualizācijas dokumentācija nav uzsākta, bet dažādu pasākumu koordinācija un programmu īstenošanas uzraudzība skar galvenokārt tikai tās jomas, par kurām ZM vienmēr ir bijusi atbildīga - lauksaimniecības un lauksaimniecības produktu pārstrādes attīstību. Turklāt pēdējā laika prioritāte bija dokumentācijas un juridiskās bāzes saskaņošana integrācijai ES un ES līdzfinansējuma saņemšanai, kā arī izpratnes veidošana par ES lauku un lauksaimniecības kopējās politikas reformas iespējamiem rezultātiem. Vienalga kāda „vidēji svērtā” politika, ievērojot visu 25 dalībvalstu vēlmes, ES lauku attīstības jomā pēc 2007. gada tiks veidota, nacionālā līmeņa lauku attīstības politikas īstenošanas mehānisma pilnveidošana, adekvātu dokumentu izstrāde un vietējo problēmu risināšana pašlaik ir svarīgākais jautājums katrai ES dalībvalstij.

2002. gadā MK atbalstītajā koncepcijā ir noteikti nacionālās lauku attīstības politikas īstenošanas stratēģiskie mērķi, kurus varētu izvirzīt par jaunās aktualizējamās Lauku attīstības programmas ilgtermiņa stratēģiskiem mērķiem:

1. sekmēt dinamisku lauku ekonomikas attīstību, nodrošinot lauku iedzīvotāju labklājības līmeņa pieaugumu;
2. saglabāt lauku apdzīvotību un nodrošināt lauku teritorijā pilsētas līmenim līdzvērtīgus sociālās infrastruktūras pakalpojumus;
3. nodrošināt lauku resursu ilgtspējīgu un efektīvu izmantošanu, uzturot un saglabājot sakoptu un bioloģiski daudzveidīgu lauku vidi un ainavu, nākamajām paaudzēm.

Taču, ja darbi pie ilgtermiņa nacionālās programmas netiek uzsākti un atbildības jomas, kā arī koordinācija nemainās, ZM pati nespēj nodrošināt 2. mērķa sasniegšanu, jo tas skar citu ministriju kompetenci un finansiālās iespējas. Arī 1. mērķa sasniegšanā ZM ir ierobežota, jo tā var pārvaldīt ekonomisko aktivitāšu attīstīšanu ar atbalsta programmām, kuras pārsvarā ir virzītas tieši lauksaimniecībai vai tai tuvām darbībām (vērtējot ES regulas nosacījumus atbalsta līdzfinansēšanai), vai arī ja ZM ir piešķirti nacionālā budžeta līdzekļi mazu nelauksaimnieciskas uzņēmējdarbības projektu atbalstīšanai.

2004. gada 7. aprīlī ir apstiprināts ZM izstrādātais Lauksaimniecības un lauku attīstības likums. Tā mērķis ir radīt tiesisku pamatu lauksaimniecības attīstībai un noteikt ilglaicīgu lauksaimniecības

un lauku attīstības politiku, kas saskaņota ar Eiropas Savienības kopējo lauksaimniecības un zivsaimniecības politiku. Likums nosaka lauksaimniecības un lauku attīstības politikas īstenošanas, uzraudzīšanas un novērtēšanas nepieciešamību. Diemžēl tas neizskaidro to, kā šo politiku īstenot, lai sasniegtu mērķi un lai tā būtu ilglaicīga un sabiedrībai saprotama.

Pateicoties ES līdzfinansējumam, ZM un arī citas ministrijas pašlaik apgūst un ievieš jaunas metodes attīstības un finanšu programmēšanas veikšanai. Vērtējot lauku un lauksaimniecības politikas attīstības atbalsta programmēšanas ieviešanu un pilnveidošanu, jāatzīst, ka ZM ir uzsākusi detalizētu situācijas apzināšanu un dažādu datu bāzu veidošanu, tās pārzinātā ES līdzfinansējuma plānošanai, atbalsta piešķiršanas argumentācijai un pasākumu īstenošanas efektivitātes izvērtēšanai.

Atšķirīgu ar lauku attīstību saistītu jomu datu bāzu veidošana notiek dažādās institūcijās, un tās tiek veidotas atbilstoši katras institūcijas īpatnībām un prioritātēm. Šo iemeslu dēļ pagaidām ir grūti nodrošināt situācijas analīzi un secinājumus par atbalsta politikas efektivitāti, atbalsta pasākumu lietderību, rekomendāciju izstrādi un pamatotību. Situācijas iespējamie iemesli ir: 1) juridiski joprojām nenoteikti lauku attīstības politikas īstenošanas vadības principi, informācijas koordinācija un atbildības pakārtotība un sadalījums starp ministrijām un citām iestādēm; 2) joprojām nav ieviesta sistemātiska pieeja esošās atbalsta politikas īstenošanas un efektivitātes izvērtēšanā; 3) pastāvoši pretpoli: mazas sabiedrības daļas- lauku uzņēmēju aktīva iesaistīšanās atbalsta politikas vadībā un ietekmēšanā, un lielas, informācijā aprobežotas un politikas veidošanā neiesaistītas lauku sabiedrības daļas pasivitāte, kas kopumā iespējams nodrošina atbalsta politikas polarizāciju gan teritoriālā, gan noteiktu uzņēmēju grupu ienākumu atbalstīšanas nozīmē. Neatkarīgi no tā, kura institūcija ir atbildīga par lauku politikas īstenošanas vadību, datu apsaimniekotāju un apkopotāju institūcijām, būtu jāvienojas par kopīgiem principiem un savstarpēji salīdzināmu informācijas vākšanu un uzkrāšanu, kā arī par konsultatīvo sadarbību starp dažādām lauku sabiedrības grupām, mazinot vienas grupas ietekmi lēmumu pieņemšanā. Gan uzkrātai informācijai un analīzei, gan konsultāciju rezultātiem jāklūst par pamatu atbalsta pasākumu plānošanai un dažādu pieejamo finansējumu mērķtiecīgai vadīšanai un efektīvai izmantošanai, lai sasniegtu gan likumdošanā, gan koncepcijās, gan dažādos ar lauku un lauksaimniecības attīstību saistītos dokumentos izvirzītos mērķus.

Latvijas lauku un lauksaimniecības attīstības mērķu sasniegšanai tiek izmantoti gan nacionālā budžeta līdzekļi un ārvalstu atbalsts jeb līdzfinansējums dažādām programmām un mērķa investīcijām, gan privātais kapitāls, kura piesaiste notiek ar dažādu atbalsta programmu palīdzību vai izmaiņām normatīvajos aktos, vai procedūrās. No 2002. gada kopējā atbalsta politikā lielāku nozīmi iegūst nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības un vides aizsardzības jautājumi. Tie vai nu papildina atbalstu lauku uzņēmējiem, vai arī ierobežo lauksaimniecisko darbību.

3.3. lauku un lauksaimniecības politikā pieejamo finansiālo resursu izmantošanas novērtējums

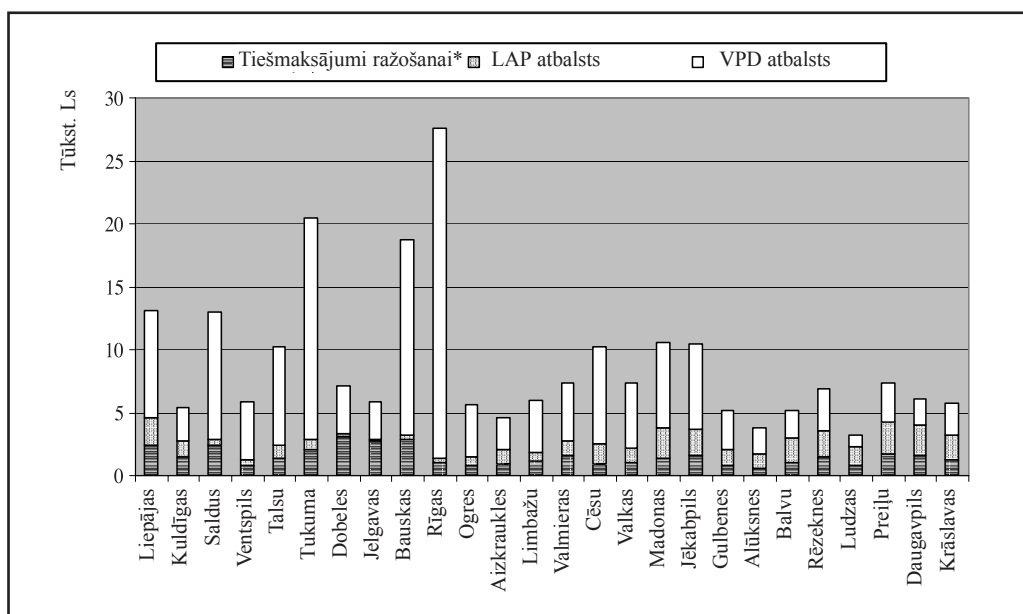
3.3.1 ATBALSTA PROGRAMMU UN FINANSIĀLO RESURSU APJOMS NO 2000. LĪDZ 2005. GADAM

Apkopojot pētījuma veikšanā pieejamo informāciju, no 2000. līdz 2005. gada sākumam īstenotās atbalsta programmas ir piesaistījušas 544,5 milj. Ls lielu finansējumu, kas apgūts gan investīcijās, gan kompensācijās, gan netiešā atbalstā. Vislielāko finansējumu ir piesaistījuši SAPARD (no 2001. līdz 2004. g.) un lauku attīstības pasākumi VPD ietvaros (no 2004. līdz 2005. g.). Savukārt, vērtējot

kompensāciju veida atbalstu, vislielākais finansējums pēdējo piecu gadu laikā ir nonācis pie lauksaimniekiem ar subsīdiju programmu starpniecību, kas līdz 2004. gada sākumam bija vienīgais instruments nacionālās lauksaimniecības atbalsta politikas īstenošanā. Diemžēl šajā finansējumā ietilpst arī netiešais atbalsts lauksaimniecības attīstībai. Piemēram, atbalsta mehānisma ieviešanai nepieciešamā administratīvās sistēmas uzlabošana, izglītības pasākumu īstenošana, pētījumu veikšana un tirgus veicināšanas pasākumi. Taču sākot no 2004. gada, kad kļuva pieejams ES līdzfinansējums, subsīdiju nozīme kopējā Latvijas lauku un lauksaimniecības atbalsta politikā tikai mazinās, atstājot iespējas finansiāli atbalstīt nacionāli svarīgākās jomas. ES atbalsta nozīmes pieaugumu pierāda arī viena gada laikā (2004. gadā) lauku iedzīvotājiem izmaksātais kompensāciju apjoms tiešmaksājumos un LAP pasākumos- ap 70 milj. Ls, kura apjomi varētu palielināties līdz 2007. gadam vismaz četrkārtīgi.

Kopējais atbalsta apjoms, kas nonācis rajonos saistībā ar ES lauku un lauksaimniecības politikas īstenošanu (izņemot nacionālo valsts subsīdiju programmu, jo pētījumam nebija pieejama šī informācija) ir atšķirīgs. Pateicoties veiktajām investīcijām pārstrādes uzņēmumu attīstībai, VPD pasākumos vislielākais finansējums investīciju (kopējās projektu izmaksas) un kompensāciju veidā 2004. gadā ir nonācis Rīgas, Bauskas un Tukuma rajonā (3.12. attēls un skatīt 3.pielikuma 1.attēlu).

Savukārt izmaksātais sabiedriskais finansējums kompensāciju un atbalsta maksājumu veidā nav tik izteikti atšķirīgs rajonu griezumā (skatīt 3.pielikuma 1.attēlu).

* Tikai pieejamā informācija par platībmaksājumiem un maksājumiem par aitu mātēm un piena kvotām
3.12. attēls. Lauksaimniecības un lauku attīstības atbalsta politikas piesaistītais un izmaksātais kopējais finansējums rajonos 2004. gadā

Datu avots: LAD, 2005

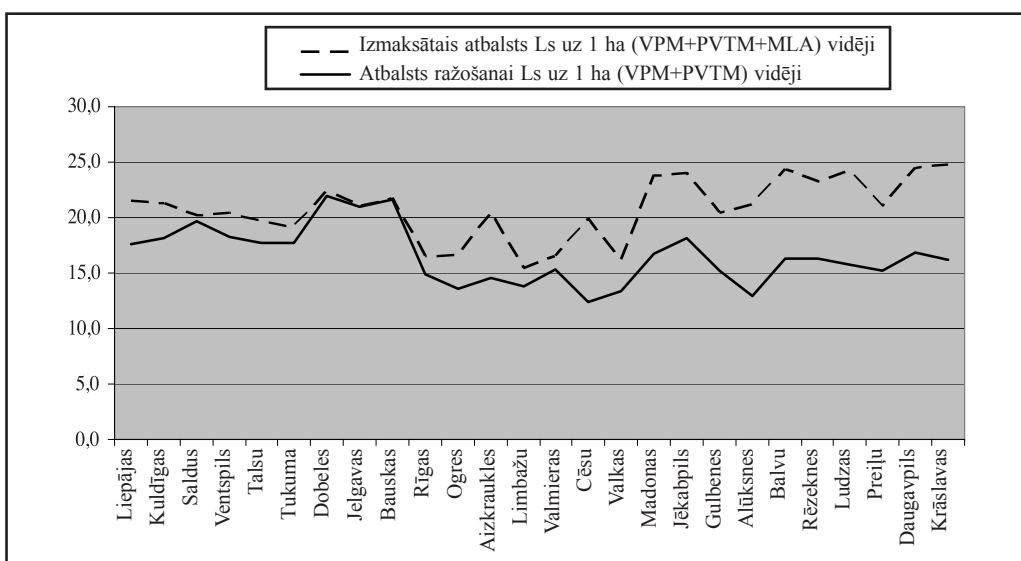
3.6. tabula. Lauksaimniecības un lauku attīstībai piesaistītais finansējuma apjoms dažādās atbalsta programmās līdz 2005. gada sākumam

Programma	Programmas īstenošanas/ analīzes ilgums	Kopējais finansējums projektos (milj. Ls)	Atbalsta maksājuma summa (milj. Ls)
Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma	2,5	9,1	0
Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programma	2,5	5,3	0
Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma	0,3	4,7	1,8
SAPARD	4	153,0	77,0
MVU kreditēšanas programma	5	20,0	0
Vienotais programmdokuments 4. prioritāte	0,5	161,4	69,6
Valsts subsīdijas lauksaimniecības attīstībai (bez līdzfinansējuma programmām)	5	119,4	119,4
Lauku attīstības plāns 2004-2006 (1. gads)	1	32,7	32,7
Tiešmaksājumi ražošanai*	1	38,9	38,9
Kopā	-	544,5	339,4
Kredītu garantijas uzņēmējiem	7	39,3	0

* Tikai pieejamā informācija par platībmaksājumiem un maksājumiem par aitu mātēm un piena kvotām

Datu avots: LAD, LHZB, LAF

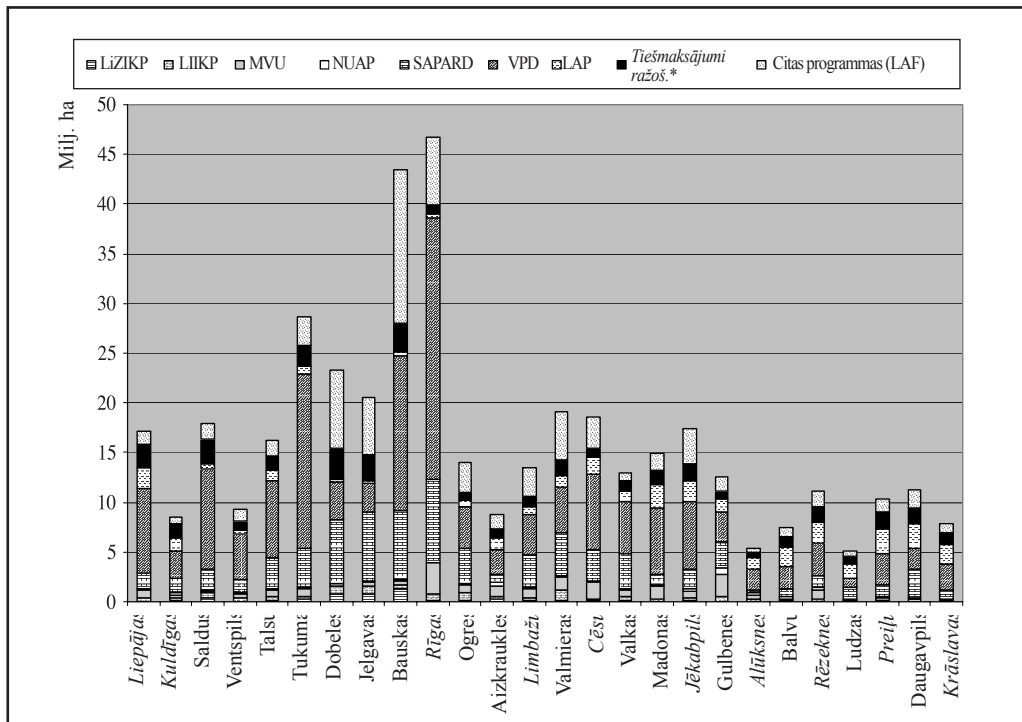
Vērtējot lauksaimniekiem izmaksāto platībmaksājumu savstarpējo ietekmi ražošanas attīstības (Vienotais platību maksājums (turpmāk VPM) un Papildus valsts tiešais maksājums (turpmāk PVTM)) un ienākuma uzturēšanas un zemes apsaimniekošanas līmeņa (Mazāk labvēlīgo apvidus (turpmāk MLA) pasākums) atbalstīšanai, 3.13.attēlā ir redzama MLA pasākuma ietekme uz atbalsta apjoma pieaugumu uz vienu atbalstam apstiprināto hektāru teritorijās, kurās agroklimatisko apstākļu dēļ nav attīstīta intensīvā augkopības produkcijas ražošana un kurās ražošanas zemās produktivitātes un efektivitātes dēļ zemes apsaimniekošanas apjomi tiek samazināti.

3.13. attēls. MLA maksājuma ietekme uz 1 ha platības maksājumu kopsummu rajonos 2004. gadā

Datu avots: LAD, 2005

Dažādu programmu īstenošanas laikā no 2000. līdz 2005. gadam katra rajona uzņēmēju apgūtais finansējuma apjoms atšķiras. Diemžēl, pētījumam nebija pieejama informācija par izmaksāto subsīdiu apmēriem rajonos, tādēļ tās netiek ietvertas apkopojumā. Tā kā atšķirīgās programmas apsaimnieko dažādas institūcijas, un to izveidotās datu bāzes nav savstarpēji saistītas, piemēram, nav zināms, cik daudz SAPARD vai VPD pasākumu atbalsta saņēmēji ir izmantojuši kredītus Lauksaimniecības investīciju ilgtermiņa kredītprogrammas ietvaros, vērtēšanā ir iespējamas neprecizitātes, jo atsevišķu projektu finansējumi tiek uzskaitīti atkārtoti, kā arī jāievēro tas, ka atsevišķi projekti un kompensācijas tiek izsniegtas pēc uzņēmēju juridiskās adreses un nevis pēc faktiskās projekta realizācijas vietas. Šo iemeslu dēļ, nepretendējot uz precizitāti, ir iespējams secināt, ka rajonu uzņēmēju aktivitāte, izmantot valstī pieejamās atbalsta programmas savas saimnieciskās sadarbības attīstībai, ir atšķirīga. Visaktīvākie programmu finansējuma apguvēji ir Rīgas un Bauskas rajonā strādājošie (3.14. attēls). Vismazāk atbalsta programmas izmanto austrumu daļas rajonos, īpaši pierobežā, un rietumu daļā – Kuldīgas un Ventspils rajonā. Protams, ir jāņem vērā rajonu apdzīvotība, ekonomiskās attīstības līmenis un teritorijas apmēri, īpaši vērtējot izmaksātos atbalstus saistībā ar platībmaksājumiem.

3.14. attēls. Kopējais finansējuma apjoms rajonos dažādās programmās periodā no 2000 līdz 2005. gadam

Datu avots: LAD, LHZB, LAF, 2000-2005

Kopumā var secināt, ka valstī veidotajā lauku un lauksaimniecības atbalsta politikā, līdz šim lielākie ieguvēji ir valsts centrālās daļas un ar to robežojošos rajonu uzņēmēji. Tā kā politikā ļoti maz tiek izmantota atbalsta likmju un pasākumu diferencēšana un pretendēšanai uz atbalstu pārsvarā ir līdzvērtīgi nosacījumi gan konkurētspējīgiem, gan mazāk veiksmīgiem uzņēmējiem, tad līdzekļos ierobežotais pieejamais atbalsts, pirmkārt, nonāk aktīvākiem un konkurētspējīgiem uzņēmējiem, kuri, iespējams, savu uzņēmumu saimniecisko attīstību varētu nodrošināt arī bez atbalsta palīdzības.

Lauku attīstības plāna 2004.-2006. stratēģiskajā daļā ir kvantificēti trīs gadu periodā sasniedzamie LAP mērķi un īstenojamo ELVGF atbalsta pasākumu savstarpējā saistība to sasniegšanā (skatīt 3. pielikuma 1. tabulu). Diemžēl, šajā pētījumā nav iespējams sniegt pilnvērtīgu novērtējumu par mērķu sasniegšanas procesu, jo nav pieejama informācija no atbalsta saņēmēju ikgadēji iesniedzamajām atskaitēm par atbalstīto investīciju efektivitātes rādītājiem. Šādu vērtējumu varētu sniegt ex post jeb noslēguma novērtēšanā iesaistītie eksperti pēc visu monitoringam un novērtēšanai nepieciešamo rādītāju apkopošanas un izanalizēšanas attiecībā pret plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem. Par iespējamo mērķu sasniegšanu šajā pētījumā ir iespējams izvirzīt tikai pieļāvumu.

3.3.2. PIRMS IESTĀŠANĀS ES UZSĀKTO ATBALSTA PROGRAMMU IZMANTOŠANAS NOVĒRTĒJUMS

1994. gadā tika uzsākta finansiālā atbalsta programma lauksaimniecības attīstībai, pateicoties Pasaules Bankas iniciatīvai. Tālāko politikas attīstību ietekmēja un arī turpina ietekmēt Īpaši atbalstāmo teritoriju programma un SAPARD. ZM informācijas kampaņa no 2000. līdz 2001. gadam par SAPARD finansējuma pieejamību sekmēja sabiedrības izpratni par to, ka atbalsts lauksaimniecībai nav ekvivalents atbalstam lauku attīstībai.

Šajā nodaļā tiks dots ieskats pēdējos gados īstenotajām atbalsta programmām, kuru mērķa auditorija ir lauku uzņēmējs. Vērtējot programmu īstenošanas gaitu un rezultātus rajonu griezumā, tiks izmantoti 5 aspekti:

1. reģionālā pieeja attīstības sekmēšanai;
2. ilgspeidīga ekonomiskā attīstība;
3. cilvēkresursu attīstība, sociālās izslēgtības mazināšana;
4. bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošana;
5. teritorijas apdzīvotības un pieejamības saglabāšana.

Šie aspekti pārklāj dažāda līmeņa stratēģiskajos dokumentos definētos mērķus un nosacījumus, un tos var izmantot kā kritērijus katras atbalsta programmas īstenošanas efektivitātes un mērķu sasniegšanas vērtēšanā.

Nodaļā analizēta informācija par katras atbalsta programmas īstenošanas gaitu un rezultātiem rajonu griezumā. Izņēmums ir valsts subsīdiju lauksaimniecības attīstībai novērtēšana. Tās analīzei pieejamā informācija bija tikai LAD reģionu griezumā. Diemžēl tas neļauj korekti parādīt teritoriālās atšķirības gan lauksaimnieku aktivitātē, gan finansējumā. Rajonu skaits un to lielums LAD reģionos atšķiras. Tie ir dažādi arī klimatiskajos un ekonomiskajos nosacījumos. Sešas no deviņām LAD reģionālajām pārvaldēm ietver 3 rajonus, divas – divus, bet viena (Ziemeļvidzemes) četrus rajonus.

Valsts subsīdijas lauksaimniecības attīstībai

Valsts finansiālā atbalsta politika lauksaimniecības attīstībai ir aizsākta 1994. gadā ar subsīdiju piešķiršanu. Lauksaimniecības un lauku attīstības likuma 5. panta 3. punkts paredz, ka valsts atbalsts lauksaimniecības attīstībai subsīdijās nedrīkst būt mazāks par 2,5% no gada pamatbudžeta kopējiem izdevumiem un tie tiek segti no vispārējiem ieņēmumiem, kuros neiekļauj iemaksas ES budžetā. Subsīdiju mērķis ir veicināt Latvijā ražoto lauksaimniecības produktu konkurētspēju iekšējā un ārējā tirgū, stimulēt lauksaimniecības nozaru stabilizāciju, zemnieku saimniecību tehnoloģisko modernizāciju. Lauksaimniecības attīstības programmās ZM starp subsidētām apakšnozarēm ir noteikusi prioritātes procentuāli lielākam atbalstam piensaimniecībai, cūkkopībai, augkopībai, augļkopībai un dārzenkopībai. Daudzu subsīdiju programmu mērķi paliek nemainīgi, bet mainīti tiek nosacījumi. Lai gan ZM ziņojumos lasām, ka pēdējos gados īstenotās lauksaimniecības atbalsta politika ir nemainīga, diemžēl lauksaimnieki un lauku uzņēmēji uzskata, ka tā ir īstermiņa un saimnieciskās darbības attīstības plānošanai nestabila. Ik pavasari Latvijas lauksaimnieks iegūst informāciju par esošā gada subsīdiju nosacījumiem un programmām un lemj par pieteikšanos uz atbalstu un līguma slēgšanu. Kā iemesli šādai īstermiņa atbalsta politikai tiek minēti nacionālā budžeta plānošanas principi un atkarība no politiski finansiālajām ambīcijām nacionālā budžeta izdevumu sadalē.

3.7. tabula. Izmaksāto lauksaimniecības subsīdiju apjoms un īpatsvars galvenajos ar lauksaimnieku tiešo atbalstu saistītajos nolikumos/pasākumos no 2000. līdz 2003. gadam

Galvenie nolikumi - pasākumi	2000.	2001.	2002.	2003.	Kopā
Augšņu kultūrtehniskā un agrotehnoloģiskā ielabošana	8,8	2,7	3,7	3,1	4,2
Lopkopības attīstība	29,6	29,6	31,1	20,7	26,8
Valsts atbalsts saimniecību efektivitātes celšanai	4,4	0,0	0,0	0,0	0,7
Lauksaimniecības nozaru stabilizācija	5,4	0,0	5,7	16,5	8,4
Augkopības attīstība	31,0	38,3	22,2	19,7	27,9
Lauksaimnieciskās ražošanas tehniskā modernizācija	9,3	20,5	9,7	5,4	10,1
Lauksaimniecības nevalstisko organizāciju un ražotāju grupu atbalsts	0,0	1,2	1,0	1,2	0,9
Agroklimatisko faktoru radīto zaudējumu kompensēšana	3,4	0,0	19,7	12,7	10,6
Lauksaimniecības pārstrukturizācijas atbalsts	0,0	0,4	1,1	1,4	0,9
Pārējie nolikumi	8,2	7,4	6,0	19,3	9,4
Kopā, milj. Ls	18,7	20,9	30,1	39,3	108,9

Avots: LAD mājas lapas informācijas apkopojums par ikgadēji piešķirtajām subsīdijām, 2005

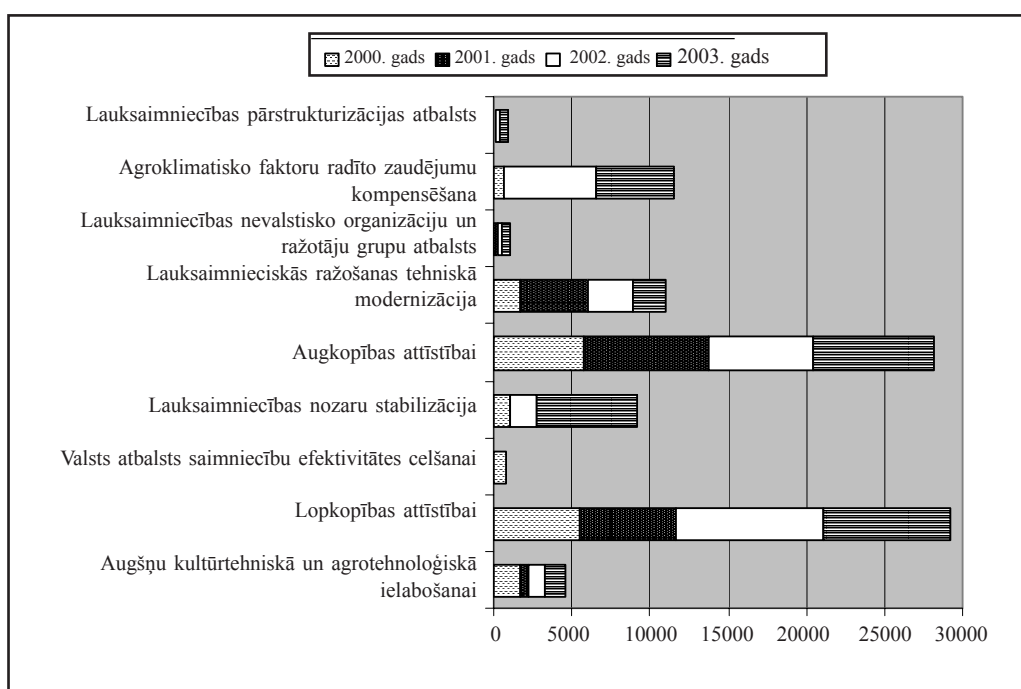
ZM ziņojumā par „Latvijas lauksaimniecību un laukiem” norāda, ka subsīdiju izlietojumā būtiskākais ir mērķtiecība un rezultātīvisms, ilglaicīgums un sistemātiskums, atklātība un publicitāte. Diemžēl vēl līdz šim nav veikts subsīdiju programmu mērķtiecības un rezultātīvisma izvērtējums. Līdz ar to ir grūti spriest par šo kritēriju izpildi desmit gadu laikā kopš tiek sniegts atbalsts lauksaimniecības attīstībai. Turklāt atbalsta izvērtēšana nav izvirzīta kā mērķis, nav arī veidota rādītāju sistēma, atbalsta saņēmēju atskaitīšanās process, nav izveidotas un ieviestas vērtēšanas metodes ne katras subsīdijas nolikumā, ne visā programmā un atbalsta politikā kopumā. Esošajās datu bāzēs informācija ir grūti saistāma, taču nākotnē šo problēmu varētu novērst, ja ZM uzskatītu par nepieciešamu aktīvāk uzraudzīt visas lauku un lauksaimniecības atbalsta politikas īstenošanu, kā arī sadarbotos ar datu bāžu veidotājiem un uzturētājiem, pielāgotu/precizētu rādītāju vākšanas metodi, kā arī nodrošinātu regulāru vērtēšanas procesu rekomendāciju izstrādei un ātrai to ieviešanai.

Vērtējot LAD apkopoto informāciju par subsīdiju piešķiršanas mērķiem sadalījumā pa programmas atbalsta pasākumiem/nolikumiem no 2000. līdz 2003. gadam, visvairāk atbalsts sniegts augkopībai un lopkopībai - gan tiešie maksājumi lauksaimniekiem, gan administrēšanas, uzskaites un kontroles sistēmas izmaksu segšanai.

Pārējie nolikumi/atbalsta pasākumi ietver zemnieku izglītošanas un konsultāciju sistēmas attīstību, tirgus veicināšanas pasākumus, zinātnes un izglītības projektus, zivsaimniecības pasākumus,

starptautisko kopprojektu līdzfinansējumu, kā arī 2002. un 2003. gadā līdzfinansējumu SAPARD programmai. Vislielākais izmaksāto subsīdiju īpatsvars ir četros atbalsta pasākumos/nolikumos-lopkopības un augkopības attīstībai, lauksaimnieciskās ražošanas modernizācijai (kas pārsvarā ietver kredītu procentu daļēju dzēšanu, t.sk. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmu) un agroklmatisko apstākļu radīto zaudējumu kompensēšanu.

3.15. attēlā redzams, kāds finansējums ir katrā no pasākumiem, kas saistīti ar lauksaimnieku tiešā atbalsta piešķiršanu un to apkalpojošās sistēmas veidošanu.

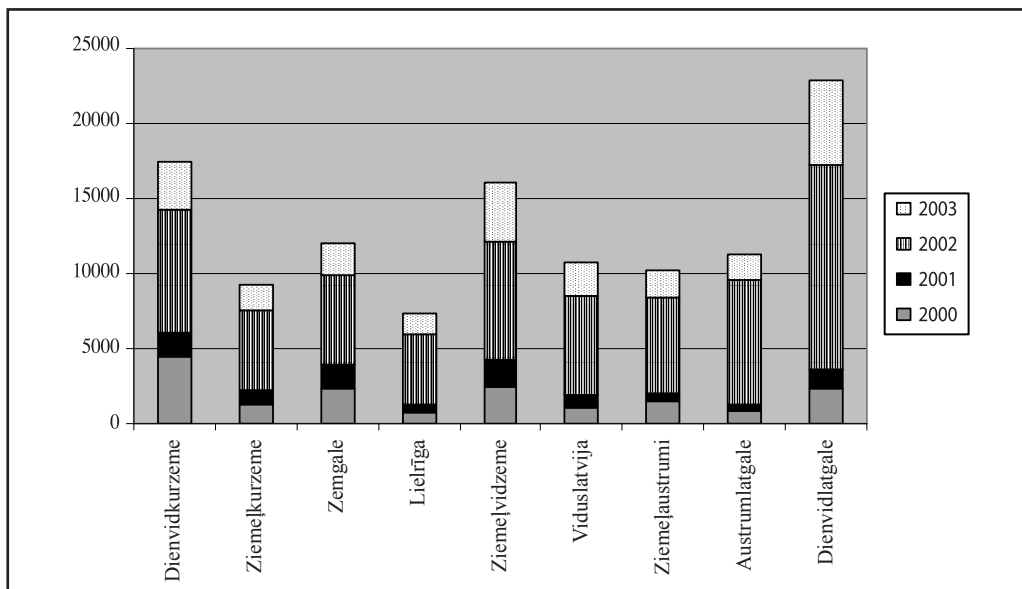

3.15. attēls. Lauksaimniekiem izmaksātais atbalsta apjoms galvenajos lauksaimniecības subsīdiju nolikumos no 2000. līdz 2003. gadam, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

LAD informācijas analīze par subsīdiju izlietojumu LAD reģionos pa galvenajiem atbalsta pasākumiem/nolikumiem no 2000. līdz 2003. gadam liecina (3.16. un 3.17. attēls), ka visvairāk subsīdiju saņēmuši četros gados bija Ziemeļvidzemes (ietver 4 rajonus) un Dienvidlatgales (ietver 3 rajonus) LAD reģionos, bet lielākais finansējums ir nonācis Zemgales (ietver 3 augkopības rajonus), mazliet mazāks - Ziemeļvidzemes reģionā (ietver 4 rajonus). Vislielākais finansējums un aktivitāte bija 2002. gadā, kad izmaksātas kompensācijas par agroklmatisko apstākļu radītiem zaudējumiem.

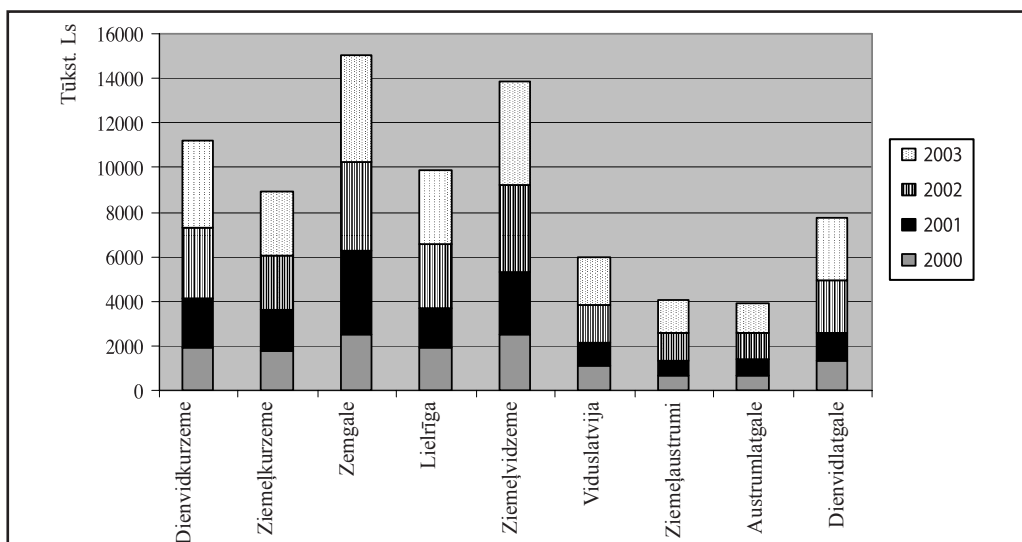
2000. gadā piešķirtā atbalsta analīze pēc nolikuma/pasākuma mērķa (skatīt 4.pielikuma 1. un 2. attēlu) ļauj secināt, ka visos reģionos, izņemot Zemgali, visvairāk pieteikumu bija lopkopības atbalsta pasākumos, bet izmaksātais finansējums- augkopības attīstības pasākumos, kas saistīti ar

3.16. attēls. Lauksaimniecības subsīdiju saņēmēju skaits LAD reģionos no 2000. līdz 2003. gadam

Avots: LAD, 2005

platībmaksājumiem, kam piepulcināmi arī izmaksātie kompensējošie platībmaksājumi par agroklīmatisko apstākļu radītiem zaudējumiem sējumu un ilggadīgo stādījumu platībās. Vismazākā aktivitāte un finansējums ir raksturīgi Ziemeļaustrumu un Austrumlatgales rajoniem.

3.17. attēls. Izmaksāto lauksaimniecības subsīdiju apjoms LAD reģionos no 2000. līdz 2003. gadam

Avots: LAD, 2005

Savukārt 2001. gadā subsīdiju saņēmēju un finansējuma sadalījums starp galvenajiem nolikumiem/pasākumiem mazliet atšķiras no 2000. gada (skatīt 4.pielikuma 3. un 4. attēlus). Atbalsts augkopībai un lopkopībai joprojām ir prioritārie katrā rajonā, taču parādās jauni atbalsta pasākumi – Lauksaimniecības pārstrukturizācija un lauksaimniecības nevalstisko organizāciju un ražotāju grupu atbalsts. Šajā gadā izmaksātā atbalsta finansējumā raksturīga diezgan liela atšķirība starp Zemgales un pārējiem reģioniem. Pārsvārā šo atšķirību rada izmaksātās subsīdijas augkopības attīstībai un lauksaimniecības ražošanas tehniskas modernizācijai.

2002. gada izmaksāto subsīdiju statistika liecina (skatīt 4.pielikuma 5. un 6. attēlus), ka visvairāk tās saņēmuši lopkopības produkcijas ražotāji par agroklimatisko apstākļu radītajiem zaudējumiem. Visaktīvākie šīs kompensācijas pieprasītāji un saņēmēji bijuši Dienvidlatgalē. Taču šī reģiona zemniekiem kopējais izmaksātais subsīdiju apjoms ir neliels. Iespējams, ka aktīvākie atbalsta saņēmēji ir sīksaimniecību īpašnieki. Tāpat kā 2000. gadā saņemtā atbalsta apjoma līderi ir Zemgales reģiona rajonu lauksaimnieki. Pieaug Lielrīgas lauksaimnieku aktivitāte un viņu saņemtais atbalsts, bet austrumu daļas rajonos valsts subsīdijas turpina ieplūst nelielos apjomos.

2003. gada statistika par izmaksātajām subsīdijām un lauksaimnieku aktivitāti liecina (skatīt 4.pielikuma 7. un 8. attēlus), ka visaktīvākie lauksaimnieki joprojām bija Dienvidlatgales, Ziemeļvidzemes un Dienvidkurzemes reģionā. Vislielākais finansējums tika piešķirts lopkopības produkcijas ražotājiem, kas noticis, pateicoties lopkopības attīstības un lauksaimniecības nozaru stabilizācijas nolikumam. Attēlā var redzēt, ka pakāpeniski samazinās finansējuma atšķirības starp valsts centrālo un rietumu daļu. Diemžēl rajonu griezumā statistika nav pieejama, tādēļ nav iespējams izpētīt šo reģionu rajonu atšķirības. Iespējams, tās būtu diezgan nozīmīgas.

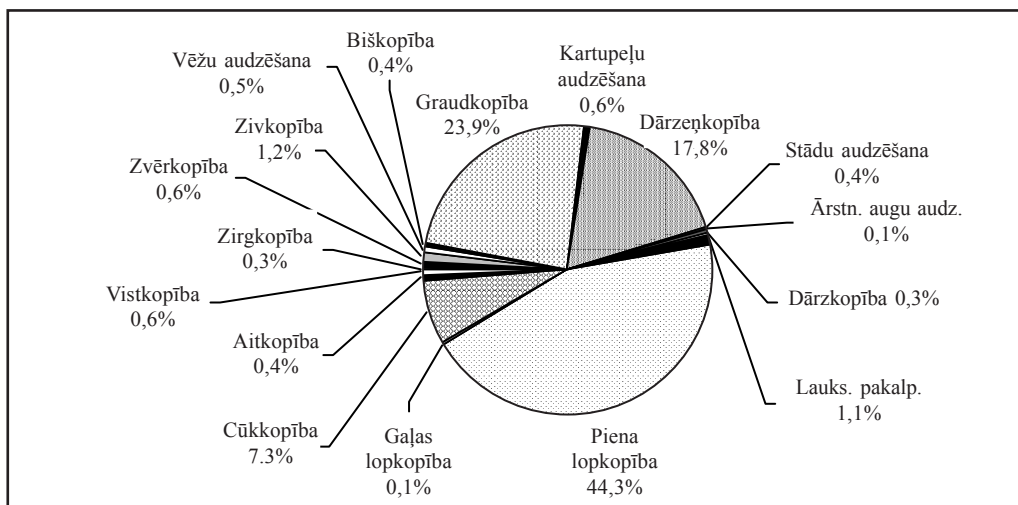
Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma

Kreditēšanas programmas mērķis ir veicināt finanšu resursu piesaisti ilgtermiņa investīcijām lauksaimniecības produktus ražojošām saimniecībām. Kreditēšanas programma darbību uzsāka 2002. gadā. Tās izmantošanu īpaši veicināja pieejamais atbalsts subsīdiju programmās un SAPARD finansējums lauksaimnieciskās ražošanas attīstībai un tehnoloģiju modernizācijai. Tas palielināja lauksaimnieku pieprasījumu pēc kredītiem. Programmas realizācijā ir iesaistīta Latvijas Hipotēku un zemes banka (turpmāk LHZB). Programmas mērķis ir sniegt Latvijas zemniekiem iespēju saņemt lētākus kredītus ar procentu likmi 7% uz 20 gadiem. Jau pirmajā gadā pēc programmas uzsākšanas tika pieņemti grozījumi, lai uzlabotu programmas darbību un paplašinātu kredītu ņēmēju loku. Procentu likme tika samazināta līdz 6,8%, bet atbalsta saņēmēju lokā tika iekļautas arī lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības (tās sniedz pakalpojumus lauksaimniecības produktu ražotājiem, bet nenodarbojas ar lauksaimniecības produktu ražošanu) un tika noteikti vienādi aizdevuma apjomi projektiem dažādās lauksaimniecības nozarēs. Informācija par programmas īstenošanas nosacījumiem un tās attīstību pēdējos 3 gados ir redzama 5.pielikuma 1.tabulā.

Kredītlinijas atvēršanai no valsts budžeta tika atvēlēti 5 milj. Ls. Tika noteikts, ka bankas no kapitāla tirgus piesaistīs 10 milj. Ls. Trijos gados ir izmantoti 3 milj. Ls valsts piešķirto līdzekļu, kas piesaistījuši 9 milj. Ls. Īss programmas izvērtējums par tās īstenošanas procesu, mērķu sasniegšanu un plānotā izpildi līdz šī gada sākumam ir 5.pielikuma 2.tabulā.

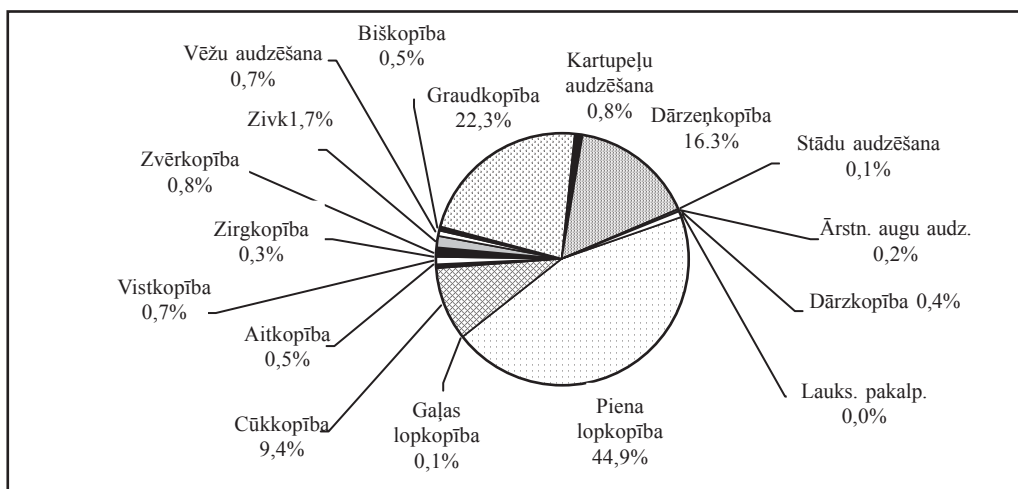
Bankas apkopotā informācija liecina, ka 50% aizdevuma mērķis ir piensaimniecība, kas tiek

uzskatīta arī par prioritāru apakšnozari. Tajā ir investēti 44,3% no visā programmā izsniegtajiem kredītiem (no tiem 76% celtniecībā un rekonstrukcijā, bet 24% iekārtās un tehnikā). Otra nozare ar vislielāko investīciju skaitu (19%) un izsniegto kredītu kopsummu (24%) ir graudkopība. 70% no aizdevuma ir izmantoti celtniecībai un rekonstrukcijai, bet 28% iekārtām un tehnikai. Diemžēl bankas apkopotā informācija neatspoguļo precīzu aizdotās naudas sadalījumu pēc projektiem.

3.18. attēls. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kredīvēšanas programmā izsniegto kredītu kopsummas sadalījums pēc lauksaimniecības nozarēm periodā no 2002. līdz 2004. gadam

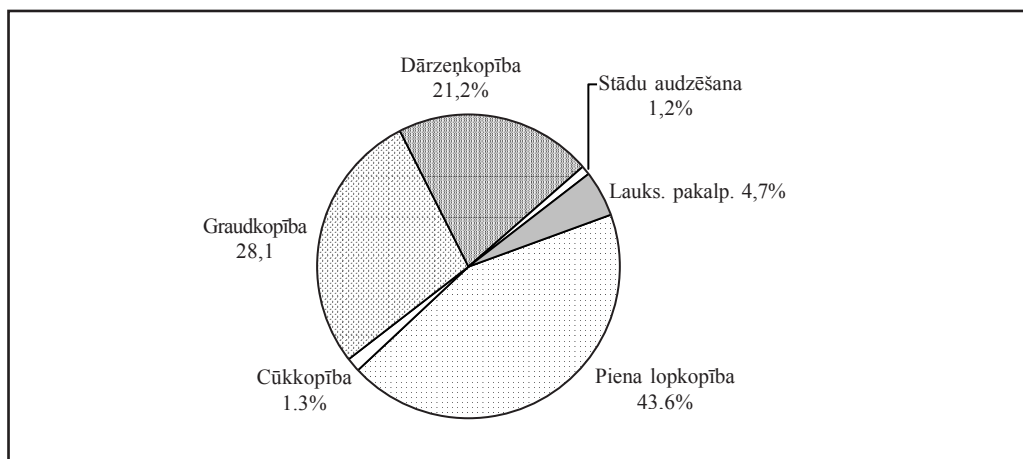
Avots: LHZB, 2005

3.19. attēls. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kredīvēšanas programmā būvniecībai un rekonstrukcijai izsniegto kredītu kopsummas sadalījums pēc lauksaimniecības nozarēm periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

3.19. attēlā ir redzams izsniegto aizdevumu apjoma sadalījums, bet nākošajos divos - būvniecībai un rekonstrukcijai (3.19. attēls) un iekārtu iegādei un modernizācijai (3.20. attēls) izsniegtā aizdevuma sadalījums pēc lauksaimniecības nozarēm.

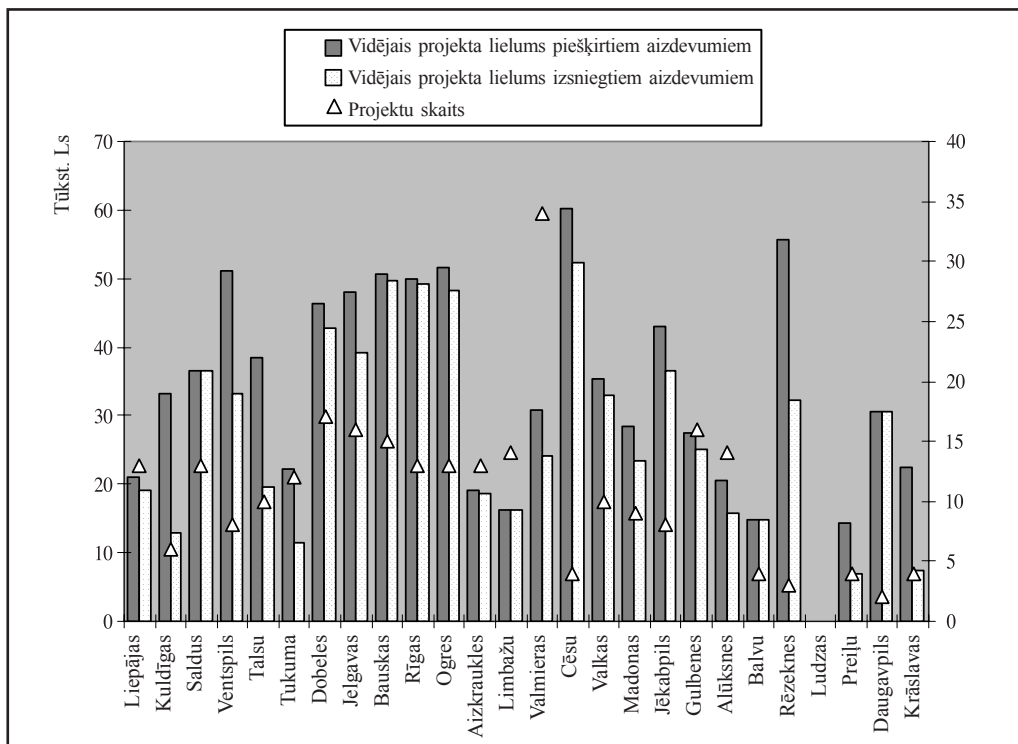
3.20. attēls. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmā iekārtu iegādei un modernizācijai izsniegto kredītu kopsummas sadalījums pēc lauksaimniecības nozarēm periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

Vērtējot programmas īstenošanas gaitu rajonu griezumā, vislielākais aizdevumu un garantēto kredītu apjoms ir izsniegts Valmieras rajona lauksaimniekiem. Arī Zemgales reģionam (Dobeles un Jelgavas rajons) un Pierīgas reģionam (Rīgas un Ogres rajons) raksturīgi lieli aizdevumi un garantēto kredītu apjomi. Ļoti maz aizdevumu ir izsniegts Latgalē - austrumu pierobežas rajonos. Ludzas rajonā līdz pērnā gada beigām nav izsniegts neviens. Vismazāk garantēto aizdevumu ir Aizkraukles lauksaimniekiem. Vērtējot aizdevuma vidējos lielumus (jeb projekta apjomu), vislielākais ir Cēsu rajonā, bet vismazākie – Preiļu, Balvu, Limbažu un Tukuma rajonā.

Valmieras rajonā ir izsniegts vislielākais kredītu skaits, kas veido vislielāko kredītportfeli, taču šeit ir vidēji mazs viena aizdevuma apjoms. (3.21. attēls un skatīt 5.pielikuma 1.attēlu). Skaita ziņā maz, bet apjomos lieli aizdevumi ir ņemti Zemgales rajonos. Vismazākais aizdevuma apjoms ir skaits ir Austrumlatvijas un Dienvidkurzemes rajonos.

Analizējot aizdevumu kopapjoma izlietošanu nozarēs, var redzēt, ka vislielākais investīciju apjoms ir ieguldīts piensaimniecībā (skatīt 5.pielikuma 2. un 3.attēlu). Aizdevumi piensaimniecībā sniegti visos rajonos, taču vislielākie - Valmieras, Jēkabpils un Ogres rajonā. Otra visvairāk pārstāvētā nozare ir graudkopība. Tās attīstībai visvairāk aizdevumu piešķirts Zemgalē- Dobeles, Jelgavas, Bauskas un Saldus rajonā. Latgales lauksaimnieki nelielo aizdevumu apjomu pārsvarā ir ieguldījuši piensaimniecībā. 5.pielikuma 3. attēlā ir skatāmas aizdevumu apjoms pārējās nozarēs, kuru apjoms kopējā kredītportfelī ir niecīgs. Valmieras un Liepājas rajons ir pārstāvēts visdažādākajās nozarēs. Taču mazs apjoms ir izsniegts lauksaimniecības pakalpojumu attīstībai, lai sniegtu pakalpojumus.

3.21. attēls. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kredītēšanas programmā piešķirto un izsniegto aizdevumu vidējais projektu lielums un skaits rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

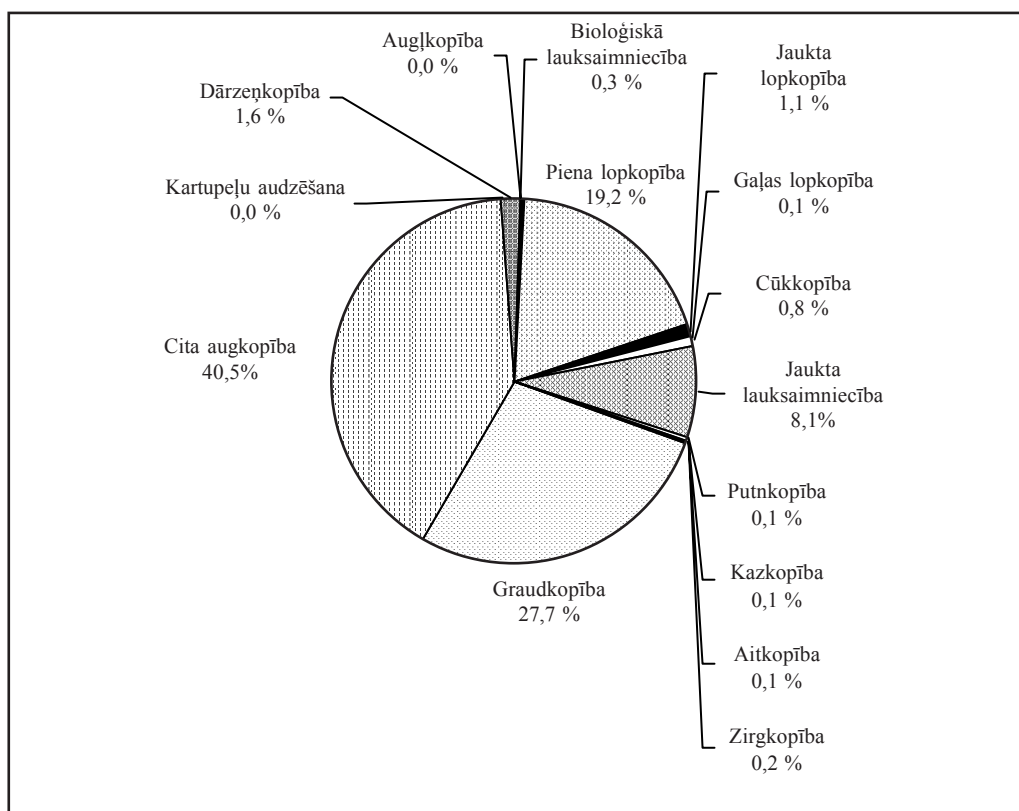
Izsniegtie aizdevumi pārsvarā ir investēti ražošanas, palīgtelpu, uzglabāšanas, pārstrādes ēku celtniecībā, rekonstrukcijā vai remontā. Izņēmums ir Dobeles rajons, kurā lielākie aizdevumi ir iekārtu (graudu kalšu) iegādei un modernizācijai (skatīt 5.pielikuma 4.attēlu).

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kredītēšanas programma

Šī programma tika izveidota, lai veicinātu konkurētspējīgu, racionālu ražošanas platību attīstību, zemju konsolidāciju, efektīvu LIZ apsaimniekošanu un nodrošinātu lauksaimniekiem pieeju ilgtermiņa finansējumam. Programmas īstenošanā ir iesaistīta LHZB, kura nodrošina ilgtermiņa (15-25 gadi) kredītus lauksaimniecības zemes iegādei. 2002. gadā banka atvēra kredītlīniju 2,5 milj. Ls ar gada likmi 4% un aizdevuma termiņu līdz 20 gadiem. Procentu samazinājumu sedza un arī turpmāk segs no nacionālās lauksaimniecības subsīdiju programmas. Tā kā atvēlētā summa izrādījās nepietiekama, 2003. gadā valsts piešķīra papildus 3 milj. Ls, nosakot vēl 6 milj. Ls piesaisti no finansu tirgus. Tas nodrošina programmai 9 milj. Ls. Kopumā trijos gados ir izmantoti 5,5 milj. Ls jeb 60% no programmas finansējuma.

3.8. tabula. Galvenās atziņas par Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kredīvēšanas programmas īstenošanas procesu rajonos no 2002. līdz 2005. gadam

<p>Reģionālā pieeja attīstības sekmēšanai</p>	<p>Tā kā programmas resursi ir neierobežoti, tā nav reģionāli diferencēta un nav noteikts maksimālais kredītportfelis katrai apkalpojošās bankas rajonu filiālei, tad pēc aizdevumu apjomiem un saņēmēju skaita datiem var spriest, ka investīcijas lauksaimniecības modernizācijai pārsvarā ieplūst valsts centrālajā daļā- visos Zemgales reģiona rajonos un Rīgas un Valmieras rajonā, kur saimnieko arī konkurētspējīgākie lauksaimnieki. Šeit ir vislielākais aizdevumu saņēmēju skaits, kas norāda uz aktīvu lauksaimnieciskās darbības attīstību. Var izteikt pieņēmumu, ka šīs programmas īstenošanas sekas būs pastiprināta modernās un konkurētspējīgās Latvijas lauksaimniecības polarizācija, ja netiks atrasts papildus stimuls/iespējas mazāk kapitālietilpīgu lauksaimniecības apakšnozaru attīstības veicināšanai lauku saimniecībās valsts austrumu daļas virzienā.</p>
<p>Ilgspējīga ekonomiskā attīstība un nozares prioritātes</p>	<p>Aizdevumi pārsvarā ir investēti valstī definētajās apakšnozarēs piensaimniecībā, graudkopībā un piepilsētu nozarē- dārzenkopībā. Lielākā daļa investīciju ir ieguldītas nekustamajos īpašumos un to modernizācijā, kas ir pozitīvs faktors, ņemot vērā to, ka būvniecības izmaksas pieaug. Ja vērtē atbalstītās apakšnozares pēc vēsturiskā nozīmīguma reģionos un agroklimatiskajiem apstākļiem, arī aizdevumu raksturs apliecina, ka Zemgalē nozīmīga ir graudkopība (visaugstākās ražības Latvijā), Vidzemē- piensaimniecība (aptuveni 30% no kopējā slaucamo govju skaita atrodas šajā reģionā), Kurzemē- jaukta tipa. Diemžēl mazo aizdevumu apjomu dēļ nav iespējams novērtēt Latgales zemnieku intereses un iespējas. Šajā reģionā ir raksturīgs liels sīkzemnieku īpatsvars ar ierobežotām iespējām saņemt aizdevumu.</p> <p>Ir ļoti mazs īpatsvars aizdevumiem pakalpojumu sniegšanas attīstīšanai, lai gan tas varētu būt īpaši veiksmīgs ienākumu veids, sniedzot pakalpojumus mazajiem un vidējiem lauksaimniekiem, kuri nespēj ņemt aizdevumus tehnikas iegādei un kuru ražošanai nav nepieciešams nokomplektēts privātais tehnikas parks.</p>
<p>Cilvēkresursu attīstība, sociālās izslēgtības mazināšana</p>	<p>Šī programma ietekmē ierobežotas lauksaimnieku daļas uzņēmējdarbības iemaņu un ražošanas apjomu attīstību, tādējādi palielinot sociālās atšķirības labklājībā un ienākumos starp tiem, kuri vairo konkurētspēju ar šīs programmas palīdzību un tiem, kuri nespēj to izmantot. Programmas šādi īstenoju procesu var uzskatīt par instrumentu sociālās izslēgtības pieaugumam, īpaši reģionālā skatījumā.</p>
<p>Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošana</p>	<p>Vērtējot lauksaimniecības nozari pēc tajā kreditēto apakšnozaru dažādības (kā bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošanas faktors), jāatzīst, ka šīs programmas ietvaros ir ļoti maz pārstāvētas sīkās nozares, kuras varētu nodrošināt nišu produktu ražošanai un pakalpojumu pieejamībai. Īpaši nozīmīga sīko nozaru attīstība būtu valsts austrumu un rietumu daļā, kur agroklimatiskie apstākļi nav tik labvēlīgi graudaugu audzēšanai, bet liellopu un piensaimniecības attīstība ir pārāk dārga mazāk naudīgiem lauksaimniekiem.</p>
<p>Teritorijas apdzīvotības saglabāšana</p>	<p>Ja valsts austrumu rajonos neieplūdis investīcijas lauksaimniecības modernizācijai, lauksaimnieciskās produkcijas ražošana, kā lauksaimnieciskās ainavas elements un atsevišķu darbības iedzīvotāju nodarbinātības veids, pazudīs. Arī kompensējošo maksājumu un tiešo maksājumu saņemšana nespēs apturēt lauku teritorijas ainavisko, ekonomisko un sociālo degradāciju, ja netiks radīti speciāli stimulējoši atbalsta pasākumi šim reģionam.</p>

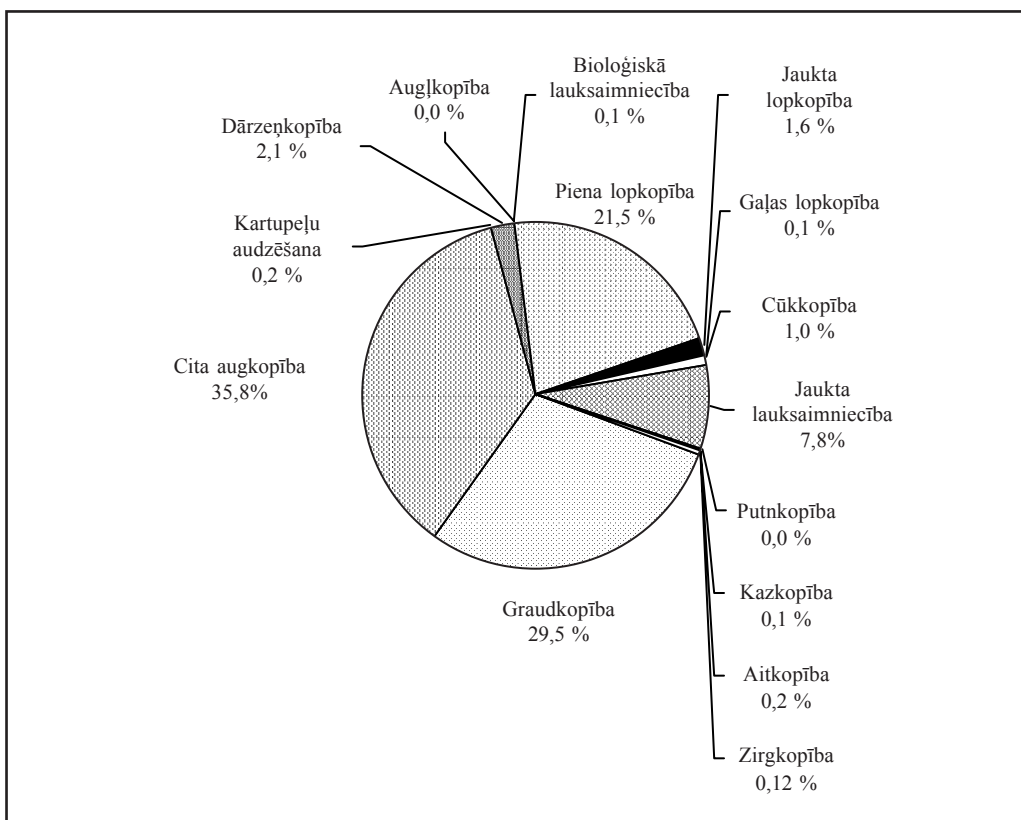

3.22. attēls. LIZ iegādes kredītēšanas programma izsniegto kredītu kopsummas sadalījums pēc lauksaimniecības nozarēm

Avots: LHZB, 2005

Programmas īstenošanas laikā ir ieviesti būtiski grozījumi zemes iegādes un aizdevuma saņemšanas apjomiem. 6.pielikuma 1. tabulā ir parādīta informācija par programmas īstenošanas nosacījumiem un tās attīstību pēdējo 3 gadu laikā, bet pielikuma 2. tabulā ir dots īss programmas kopējais izvērtējums par tās īstenošanas procesu, mērķu sasniegšanu un plānoto rezultātu izpildi līdz šī gada sākumam. Bankas apkopotā informācija liecina, ka 60% gadījumu zemes iegādes mērķis jeb aizdevumu skaits ir augkopības produkcijas ražošanai nepieciešamo platību iegāde, un šajās transakcijās ir izmaksāti vairāk nekā 70% programmas līdzekļu par 70% platību, kas pirktas ar šīs programmas līdzekļiem. 3.22. un 3.23.attēlos ir redzama informācija par izsniegto aizdevumu summu un iegādātajām platībām.

Vērtējot programmas īstenošanas gaitu katrā rajonā, jāpiebilst, ka tā ir ļoti polarizēta. Kaut arī zemes tirgus vidējā cena valsts centrālajā daļā (augšnes auglības un galvaspilsētas tuvuma dēļ) ir ļoti augsta, tomēr visaktīvākie zemes pircēji ir tieši Zemgales rajonos, īpaši Bauskā. Te ir vislielākais aizdevumu apjoms, skaits un pirktā platība, kā arī garantēto kredītu lielums un skaits. Pārējos

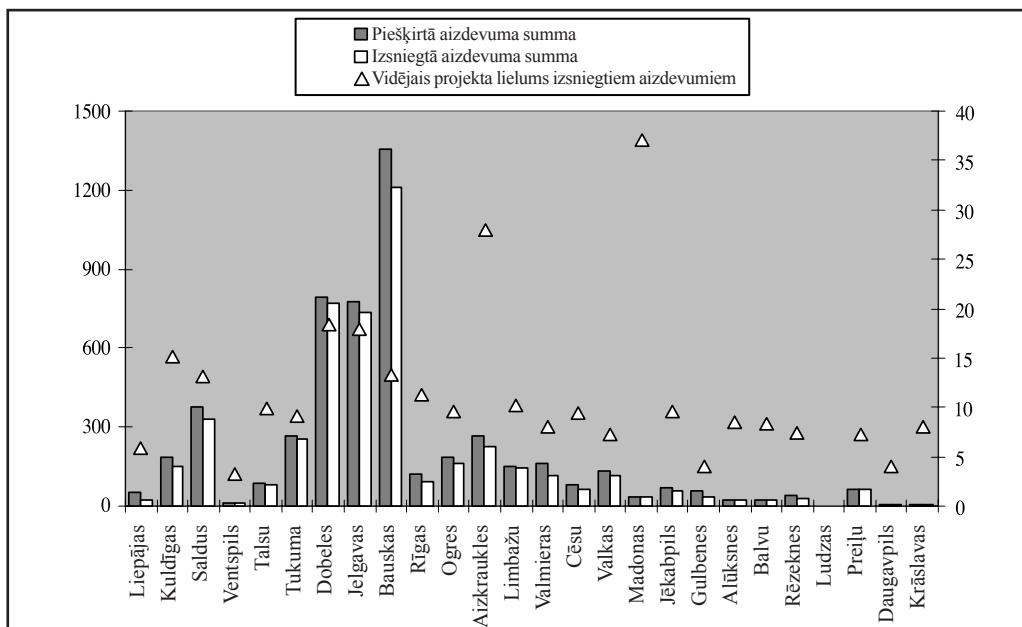

3.23. attēls. LIZ iegādes kreditēšanas programmā iegādātās zemes platības sadalījums pēc to izmantošanas lauksaimniecības nozarēm periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

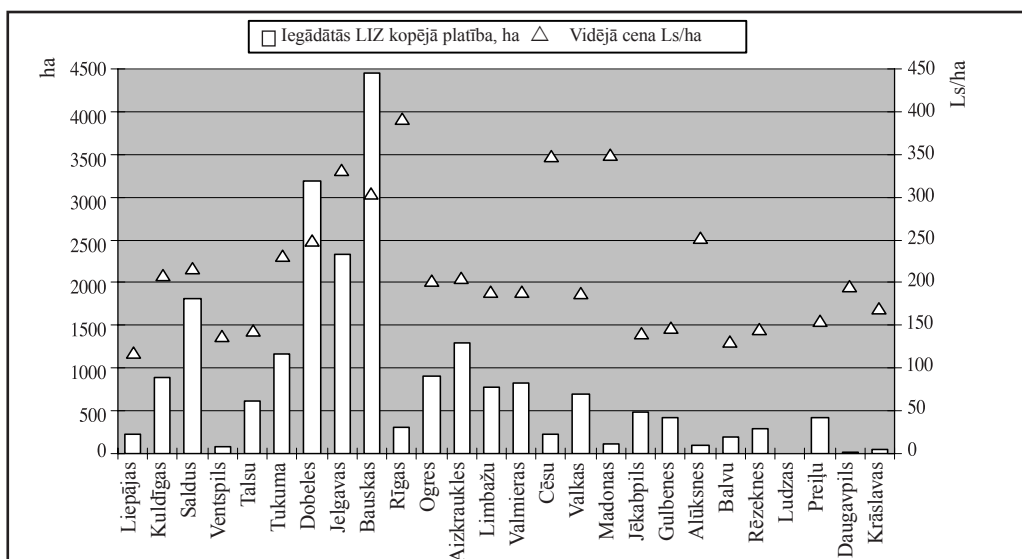
rajonos izsniegto kredītu ir maz, tos saņēmuši neliels skaits lauksaimnieku, kā arī maz ir pirkti platību, īpaši valsts austrumu rajonos (3.24., 3.25. un 3.26. attēls). Raksturīgi, ka pārējos rajonos nelielais aizdevumu skaits ir izmantots lielu platību iegādei.

Bankas informācija zemes iegādes mērķa analīzei lauksaimniecības nozarēs apkopoti šādi. Ja zemes iegādes mērķis bija vairāku kultūru vai lopu audzēšana, tika apvienotas tās: augkopība-pārējās vai lopkopība-pārējās. 6.pielikuma 1. un 2.attēlos ir redzams, ka vislielākais aizdevumu apjoms un iegādātās platības ir domātas graudaugu audzēšanai, īpaši Zemgales reģionā, kā arī Saldus, Aizkraukles un Kuldīgas rajonā. Zemgales rajonos ļoti liels apjoms piešķirts arī zemes iegādei citu augkopības kultūru audzēšanai, īpaši rapsim un cukurbietēm. Citos rajonos nozīmīgs īpatsvars kredītu ņemti platību iegādei, lai attīstītu piensaimniecību.

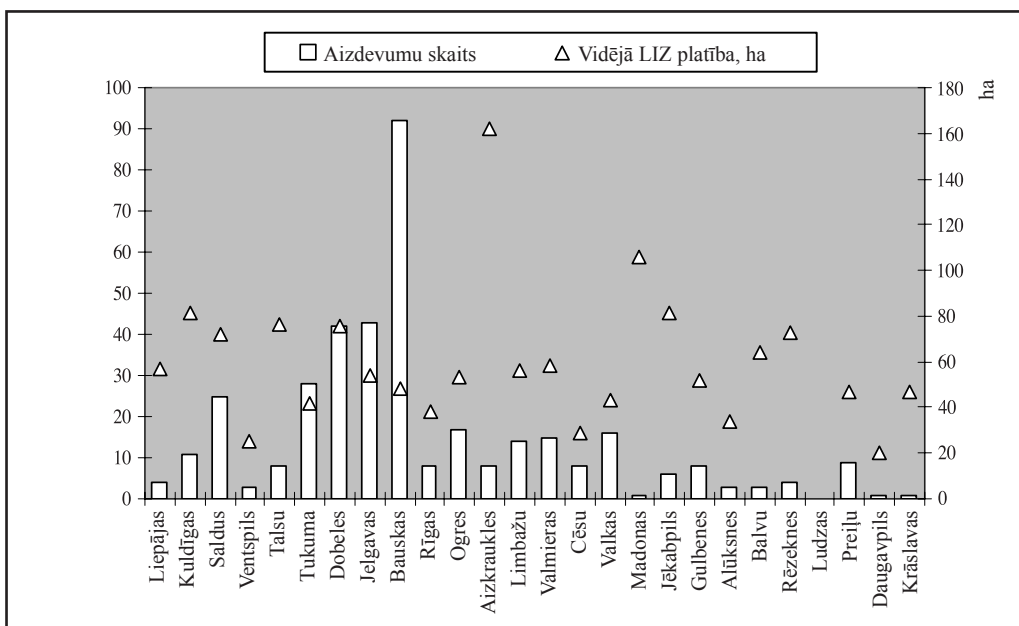
3.24. attēls. LIZ iegādes kredītēšanas programmā piešķirto un izsniegto aizdevumu apjoms un vidējais izsniegto aizdevumu lielums rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

3.25. attēls. Par LIZ iegādes kredītēšanas programmas aizdevumiem iegādātās LIZ platība un vidējā cena rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

3.26. attēls. LIZ iegādes kreditēšanas programmā piešķirto un izsniegto aizdevumu skaits un par aizdevumu iegādātā vidējā platība rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

3.9. tabula. Galvenās atziņas par Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programmas īstenošanas procesu rajonos no 2002. līdz 2004. gadam

<p>Reģionālā pieeja attīstības sekmēšanai un ilgspejīga ekonomiskā attīstība un nozares prioritātes</p>	<p>Programmas resursu izmantošana ir lēna, tā nav reģionāli diferencēta, un nav noteikts maksimālais kredītportfelis katrai apkalpojošās bankas rajonu filiālei. Datu analīze liecina, ka visaktīvāk zemes transakciju process notiek valsts centrālajā daļā. Šeit ir visdārgākās (cena un nomas maksa) un auglīgākās lauksaimniecības zemes, kurās visaugstākās ražas ir sasniedzamas graudkopībā, cukurbiešu un rapšu audzēšanā. Šajā reģionā ir visvairāk lielu saimniecību ar lielām platībām. Jādomā, ka šī programma veicina lielu saimniecību, kuras būs specializējušās augkopības kultūru audzēšanā, skaita palielināšanos. Var izteikt tikai pieņēmumus, kāpēc citos rajonos zemes iegāde nenotiek tik aktīvi kā Zemgalē. Iespējams, lauksaimnieki uzskata, ka ir mērķtiecīgāk un izdevīgāk zemi nomāt nevis pirkt. Taču zemes nomas cenas citos rajonos ir zemas. Iespējams, ka aizdevuma ņemšana zemes iegādei šajos rajonos notiek tāpēc, ka saimniecību tālākai attīstībai un ražošanas pieauguma nodrošināšanai ir nepieciešama papildus zeme, bet noma nespēj nodrošināt ilgtermiņa risinājumu.</p>
---	---

3.9. tabulas turpinājums

	<p>Programma ir nodrošinājusi aizdevumu ieguldīšanu zemes iegādei, lai paplašinātu ražošanu valstī noteiktajās nozarēs - graudkopībā, piensaimniecībā un piepilsētu nozarē - dārzenkopībā. Aizdevumu aktīvu izmantošanu valsts centrālās daļas rajonos var uzskatīt par ilgspējīgas saimniekošanas attīstīšanas ekonomisko faktoru saimniecības līmenī, jo pieaugošā zemes cena un Rīgas aglomerācijas tendences samazina augkopības nozarē strādājošo lauksaimnieku attīstības iespēju paplašināšanu. Ja vērtē aizdevumus pēc apakšnozares nozīmīguma reģionos un agroklimatiskajiem apstākļiem, arī šeit analīzes rezultāti par aizdevumu mērķi liecina, ka Zemgalē nozīmīga ir augkopība, īpaši graudkopība (visaugstākās ražības Latvijā), pārējos reģionos – Vidzemē - piensaimniecība un citas, Kurzemē- jauktās. Diemžēl mazā aizdevumu apjoma dēļ nav iespējams novērtēt Latgales zemnieku intereses un iespējas.</p> <p>Var izteikt pieņēmumu, ka šīs programmas īstenošanas sekas būs pastiprināta modernās un konkurētspējīgās Latvijas lauksaimniecības polarizācija.</p>
Cilvēkresursu attīstība, sociālās izslēgtības mazināšana	<p>Šī programma ietekmē ierobežotas lauksaimnieku daļas uzņēmējdarbības iemaņu un ražošanas apjomu attīstību, palielinot sociālās atšķirības gan labklājībā, gan ienākumos starp tiem, kuri ar šīs programmas palīdzību vairo konkurētspēju un tiem, kuri nespēj to izmantot.</p>
Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošana	<p>Nav iespējams novērtēt, jo programmas īstenošanas mērķtiecīgums ir atkarīgs no tā, vai saimniecības apkārtnē ir pietiekamas zemes nomas iespējas, kā arī no produkcijas ražošanā izmantojamās zemes nepieciešamības katrā no apakšnozarēm. Savukārt esošā informācija par kreditēto apakšnozaru dažādību (kā bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošanas faktors), liecina, ka šajā programmā ir ļoti maz izsniegtu aizdevumu jaukta tipa saimniecību platību paplašināšanai.</p>
Teritorijas apdzīvotības saglabāšana	<p>Nav iespējams novērtēt.</p>

Vērtējot abu iepriekš analizēto programmu īstenošanas izmaksas jeb piesaistīto apjomu, ir jāņem vērā, ka papildus valsts budžeta tiešajam ieguldījumam programmu uzsākšanai un kapitāla tirgus resursu piesaistīšanā attiecībā 1:2, ik gadus ZM no lauksaimniecības subsīdiju valsts programmas sedz tās bankas izmaksas, kas saistītas ar aizdevuma procenta samazinājumu. 3 gadu laikā no subsīdiju finansējuma bankai papildus ir novirzīti vairāk nekā 300 tūkst. Ls. Var teikt, ka abu programmu darbība valsts budžetam ir izmaksājusi 8,3 milj. Ls. Diemžēl datu nepieejamības dēļ nav iespējams novērtēt valsts ieguvumu – valsts budžetā iemaksāto nodokļu apjomu.

Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma

Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma (turpmāk NUAP) tika uzsākta un īstenota 2003. gadā. Tās galvenais mērķis- ekonomiskās attīstības veicināšana laukos, atbalstot nelauksaimniecisko uzņēmējdarbību, uzlabojot infrastruktūru un pilnveidojot lauku ainavu, atbilstoši uzņēmējdarbības vajadzībām un vides aizsardzības prasībām. Programmā tika iesaistīta LHZB, kredītu un grantu piešķiršanai, un valsts akciju sabiedrība Lauku attīstības fonds (turpmāk LAF), garantiju piešķiršanai uzņēmējiem. Vietējās iniciatīvas veidošanai, cilvēku apmācībām un uzņēmēju piesaistīšanai tika iesaistīti arī reģionālo attīstības aģentūru speciālisti. Programma tika veidota un īstenota, izmantojot ES atbalsta pasākuma LEADER pieeju ekonomiskās attīstības stimulēšanai.

Atbalstu varēja saņemt šādiem projektiem:

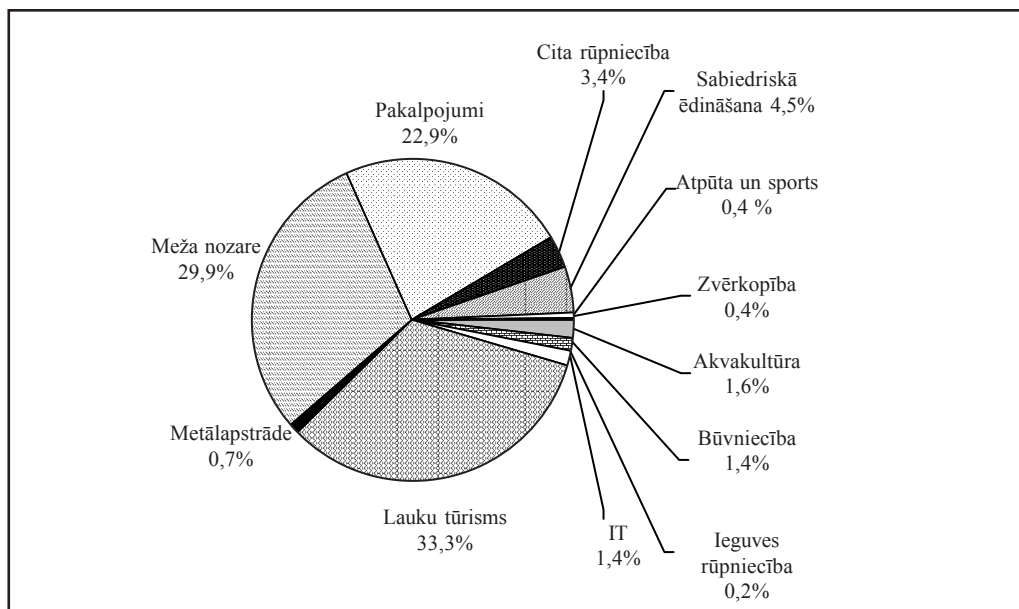
1. ar lauksaimniecisko ražošanu nesaistītās saimnieciskās darbības attīstīšana lauku saimniecībā;
2. naturālās saimniekošanas pārorientēšana uz komerciālu un ar lauksaimniecisko ražošanu nesaistītu uzņēmējdarbību;
3. ar nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstību saistītās infrastruktūras attīstīšana:
 - a) uzņēmuma pievedceļu uzlabošana;
 - b) komunikāciju pieejamības nodrošināšana informācijas tehnoloģiju pielietošanai;
 - c) uzņēmējdarbībai nepieciešamo ūdensapgādes sistēmu ierīkošana un uzlabošana;
 - d) uzņēmējdarbībai nepieciešamo energoapgādes sistēmu ierīkošana un uzlabošana;
4. ar nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstību saistītās ainavas uzlabošana:
 - a) sagruvušo saimniecības ēku (graustu) demontāža vai rekonstrukcija uzņēmējdarbības attīstības vajadzībām;
 - b) pamesto vai neizmantoto lauksaimniecības zemju izmantošana nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības vajadzībām, izņemot apmežošanu;
 - c) apkārtējās vides labiekārtošana uzņēmējdarbības vajadzībām.

Projektus bija jārealizē mērķa teritorijā, kas sevī ietvēra visas valsts teritoriju, izņemot Rīgas rajonu, republikas pilsētas (Rīga, Daugavpils, Liepāja, Jelgava, Jūrmala, Ventspils un Rēzekne) un rajonu centrus, kuriem ar MK rīkojumu nav piešķirts īpaši atbalstāmā reģiona statuss. Programma paredzēja 4 dažādus atbalsta veidus- kredīts ar pazeminātām likmēm, kredītgarantijas no (LAF) gadījumos, kad pretendents, lai saņemtu kredītu bankā, nespēj tās sniegt pietiekamā apjomā, atbalsta maksājumu (grants) pēc projekta īstenošanas un Plānošanas reģionu attīstības aģentūru (turpmāk PRAA) kontraktēto speciālistu konsultācijas un palīdzība projektu izstrādē un īstenošanā. Šādu atbalsta kombināciju var uzskatīt par efektīvu, lai aktivizētu lielāku lauku sabiedrības daļu uzsākt un attīstīt uzņēmējdarbību. Programmai sākotnēji tika piešķirti 7 milj. Ls, no tiem 2,2 milj. Ls bankas pamatkapitāla palielināšanai kredītu izsniegšanai, 1,4 milj. Ls kredītgarantiju nodrošināšanai, 0,6 milj. Ls lauku cilvēku informēšanai, bezmaksas apmācībām un konsultācijām, kā arī reģionālo aģentūru kapacitātes palielināšanai un 2,8 milj. Ls atbalsta maksājumiem pēc projekta, kuru nepieciešams sadalīt līdzīgi starp 25 rajoniem, lai nodrošinātu atbalsta pieejamību uzņēmējiem visos rajonos. Diemžēl faktiskā summa, kas nonāca programmas īstenošanai, bija 5,2 milj. Ls, no tiem 0,875 milj. Ls kredītgarantiju nodrošināšanai, 1,75 milj. Ls atbalsta maksājumiem (katrā rajonā 70 tūkst. Ls), 2,2 milj. Ls bankas pamatkapitāla nodrošināšanai un 0,375 milj. Ls bezmaksas konsultācijām, apmācībām un reģionālo attīstības aģentūru kapacitātes paaugstināšanai.

Atbalsts tika piešķirts 257 projektiem 4,7 milj. Ls, un līdz šī gada sākumam grantos ir izmaksāti 1,8 milj. Ls. Visvairāk banka aizdevusi lauku tūrisma projektiem – 33,3%, meža nozares projektiem 29,9%, pakalpojumu projektiem 22,9%. Programmā izveidoti 30 jauni uzņēmumi, radītas 688 jaunas darba vietas, bet plānotais uzņēmēju ienākuma (neto peļņas) pieaugums tiek prognozēts ap 1,73 milj. Ls. Vidējais aizdevuma lielums vienam projektam aptuveni 30 tūkst. Ls, vidējais izmaksātais granta lielums ap 7 tūkst. Ls. Programmā maksimālais piešķiramais atbalsta maksājums vienam projektam ir 10 tūkst. Ls.

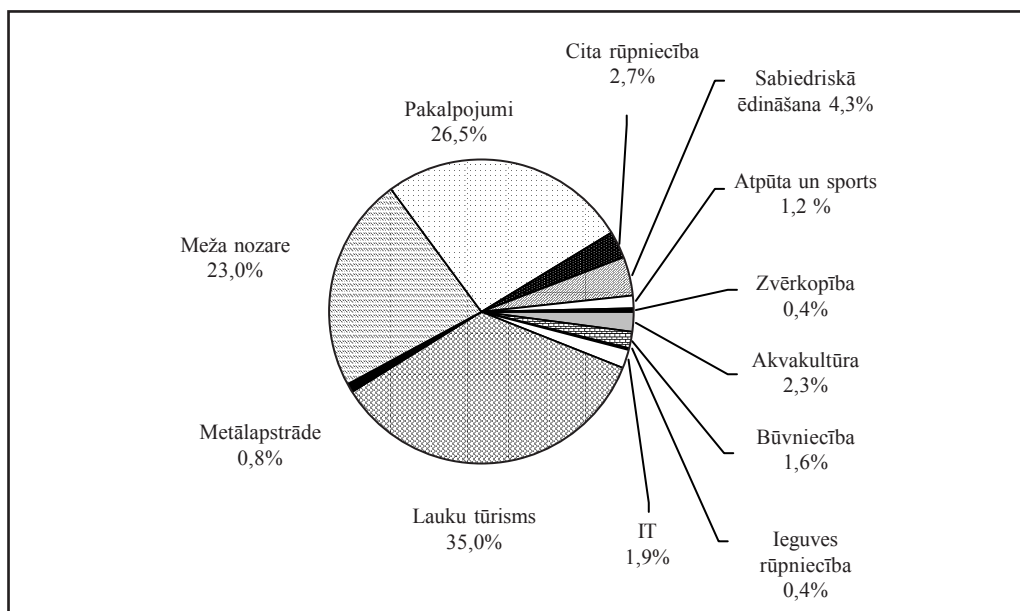
Bankas speciālistu apkopotais vērtējums liecina, ka saņemti gandrīz 400 projektu pieteikumi. Lauku iedzīvotāju un uzņēmēju interese par iespēju saņemt valsts atbalstu nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstībai bija ļoti liela. Taču ierobežotā valsts atbalsta dēļ visus projektus nebija iespējams finansēt. Tādēļ daļa aizdevumu nesaņēmušo patlaban gaida rindā pēc granta, ko varētu saņemt, ja valdība piešķirtu sākotnēji maksājumu finansēšanai paredzētos līdzekļus, tas ir, visus 2,8 milj. Ls. Informācija par piešķirto aizdevumu sadalījumu pēc nozarēm tiek parādīta 3.27. un 3.28. attēlos.

Vērtējot programmas īstenošanas gaitu rajonu griezumā, var piebilst, ka šī programma ir viena no tām, kura ir reģionāli diferencēta ar izsniedzamo atbalsta maksājumu kopapjoma iedalījumu katram rajonam. Katra rajona bankas filiāle saņēma ap 70 tūkst. Ls atbalsta maksājumus izmaksai. Neatkarīgi no īstenojamā projekta lieluma, maksimālais atbalsta maksājuma apjoms bija 10 tūkst. Ls. 7.pielikuma 1. attēlā ir redzama LHZB apkopota informācijas analīze par akceptēto projektu kopējām izmaksām neatkarīgi no tā, vai projekta realizēšanai kredīts tika ņemts, kā arī aizdevumu

3.27. attēls. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmā piešķirto aizdevumu apjoma sadalījums pēc nozarēm 2003. gadā

Avots: LHZB, 2005

3.28. attēls. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmā īstenoto projektu skaita sadalījums pēc nozarēm 2003. gadā

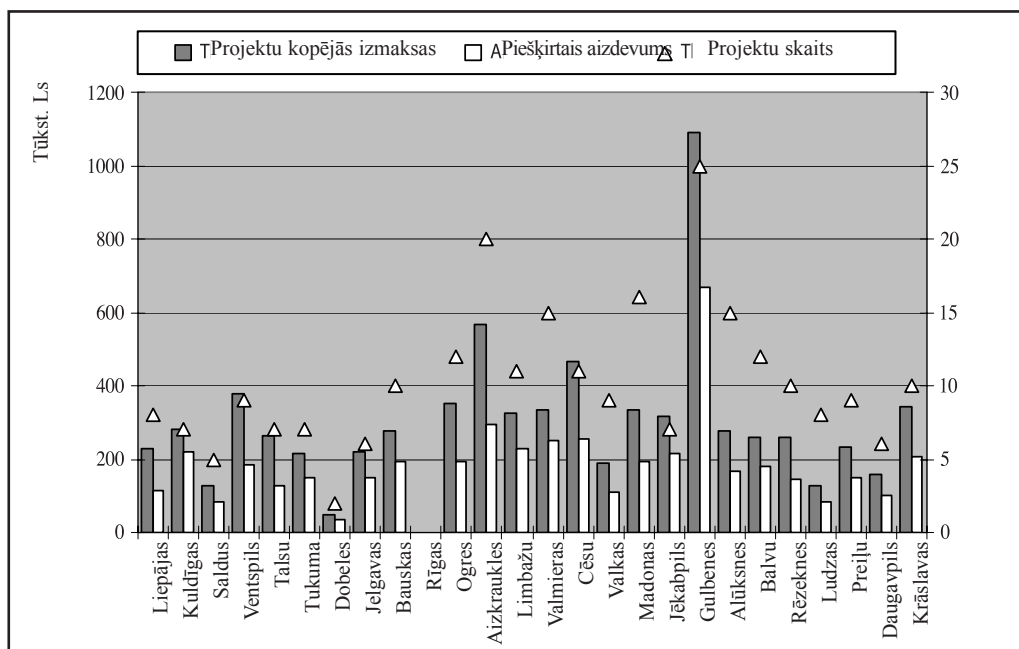
Avots: LHZB, 2005

un piešķirto atbalsta maksājumu apjoms. Visos rajonos var novērot lielu pašu kapitāla investīciju apjoma pārsvaru pār bankas piešķirtajiem aizdevumiem. Lielas investīcijas veiktas Gulbenes rajonā (pārsvarā meža nozares uzņēmumu attīstībai), Cēsu, Aizkraukles, Ventspils un Krāslavas rajonā, vismazāk - Saldus, Dobeles, Ludzas, Valkas un Daugavpils rajonā. Pozitīvs faktors ir valsts austrumu rajonu uzņēmēju aktivitāte un projektu realizēšana Latgales lauku teritorijā. Uzņēmējiem šajos rajonos bija arī augstāka atbalsta likme atbalsta maksājumu izmaksai. Šajā pielikuma attēlā ir arī redzama reālā, katram rajonam piešķirtā „atbalsta maksājuma portfeļa,” pārdale.

3.29. attēlā ir redzams gan kopējo realizēto projektu izmaksas un aizdevuma apjoms, gan realizēto projektu skaits. Vislielākā aktivitāte bijusi Gulbenes, Aizkraukles un Madonas rajonā, kur projekti iesniegti galvenokārt meža nozares uzņēmumu, tūrisma un pakalpojumu uzņēmumu attīstībai.

Analizējot datus par projektiem nozaru griezumā (skatīt 7.pielikuma 2. un 3. attēlu), gandrīz visos rajonos, izņemot Daugavpils rajonu, lielākais projektu skaits un apjoms ir lauku tūrismā. Otra visvairāk pārstāvētā ir meža nozare, kas ietver projektus mežsaimniecībā, mežizstrādē, kokapstrādē, mēbeļu ražošanā un galdniecībā. Te īpaši liels aizdevumu skaits un apjoms ir Gulbenes, Jēkabpils, Limbažu, Kuldīgas, Krāslavas un Daugavpils rajonā. Projektos pārstāvēto nozaru dažādība visbiežāk vērojama Aizkraukles, Alūksnes, Ogres un Preiļu rajonā. 7.pielikuma 4.attēls parāda, ka valsts atbalsta maksājumi pārsvarā ir nonākuši lauku tūrisma, meža nozares un pakalpojumu uzņēmējdarbības attīstībā.

Bankas informācija (skatīt 7.pielikuma 5.attēlu) par katra projekta īstenošanas ietekmi uz jaunu

3.29. attēls. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmas piešķirto aizdevumu un īstenoto projektu kopējais apjoms un projektu skaits rajonos 2003. gadā

Avots: LHZB, 2005

uzņēmumu un darba vietu veidošanu liecina, ka visos rajonos projekti nodrošina darba vietu skaita pieaugumu, bet jauni uzņēmumi projektos tiks veidoti tikai 15 rajonos. Vislielākais abu rādītāju pieaugums plānots Gulbenē. Aizkraukles, Kuldīgas un Cēsu rajonā liels pieaugums plānots tikai darba vietu radīšanā, bet Valkas un Valmieras rajonā - jaunu uzņēmumu veidošanā. Analizējot plānotās peļņas pieaugumu rajonos (skatīt 7.pielikuma 6. attēlu), vislielākais pieaugums ir plānots projektiem, kas īstenot Vidzemes rajonos un Jelgavas un Jēkabpils rajonā. Attiecinot projektu kopējās izmaksas uz plānotās peļņas pieauguma 1 latu, vidēji rajonos ir plānots, ka 4 lati spēs dot 1 lata pieaugumu, un piesaistītās investīcijas nodrošinās vismazāko peļņas pieaugumu Talsu, Alūksnes, Ludzas, Tukuma, Ventspils un Madonas rajonā īstenotajiem projektiem, bet vislielāko - Saldus, Jelgavas, Dobeles, Jēkabpils un Preiļu rajonā. Savukārt, vērtējot valsts atbalsta maksājumu efektivitāti investīciju piesaistē, ar projektu palīdzību vidēji rajonos atbalsta maksājuma 1 lats ir piesaistījis 5 latus. Vislielākais peļņas pieaugums programmas ietvaros veiktajām investīcijām ir bijis Cēsu, Ventspils, Gulbenes, Kuldīgas un Jelgavas, bet vismazākais - Dobeles, Ludzas, Daugavpils, Preiļu, Saldus, Valmieras, Rēzeknes un Valkas rajonā.

Diemžēl šos rādītājus nav iespējams novērtēt nozaru griezumā, kā arī nav skaidrs, kāda būs attiecība starp jaunu uzņēmumu veidošanā plānotajiem un esošo uzņēmumu darbības paplašināšanā sasniedzamajiem rezultātiem pēc projektu īstenošanas.

3.10. tabula. Galvenās atziņas par Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmas īstenošanas procesu rajonos 2003. gadā

<p>Reģionālā pieeja attīstības sekmēšanai</p>	<p>Tā kā programmas atbalsta piešķiršana bija teritoriāli diferencēta, kā arī katram rajonam sākotnēji tika piešķirts vienāds atbalsta maksājumos izmaksājamais finansējums, šī programma ir nodrošinājusi atbalsta pieejamību ikviena rajona uzņēmējiem. Diemžēl naudas trūkuma dēļ pie tā tika „ātrākie”, kā arī atbalsta maksājumiem iedalītais rajonu naudas „portfelis” programmas īstenošanas laikā tika pārdalīts par labu aktīvākajiem rajoniem.</p> <p>To var novērtēt kā negatīvu faktoru, kas liecina par politikas veidotāju un atbalsta „administrētāju” mērķi - īsākā laikā maksimāli ātrāku programmas līdzekļu apgūšanu. Salīdzinot ar citām kredītprogrammām, šīs programmas piesaistītās investīcijas ir diezgan līdzīgas, izņēmums ir Gulbenes un Aizkraukles rajons, kur nonākušas īpaši lielas investīcijas.</p>
<p>Ilgspejīga ekonomiskā attīstība un nozares prioritātes</p>	<p>Ierobežoto ideju dēļ, lauku ekonomikā tūrisms un meža nozare tiek uzskatīta kā lauksaimniecībai alternatīvas iespējas. Šī programma ir devusi iespēju gandrīz katrā rajonā īstenot lauku tūrisma projektus, bet daudzos - meža nozares uzņēmumu projektus. Salīdzinoši ar pārējām nozarēm, liels skaits īstenoto projektu ir pakalpojumu sektorā, Nav vērojama arī projektu dažādība nozarēs katrā rajonā, iespējams, ierobežotā finansējuma dēļ. Programmas ietekme ir bijusi tendencioza, jo, iespējams, lauku cilvēkiem nav ideju vai arī ideju veidošanai un attīstībai ir nepieciešams ilgāks laiks, nekā bija atvēlēts programmas īstenošanai. Paralēli pamatprogrammām būtu jāveido papildus programmas, kuras atbalsta mazāk tendenciozu ideju īstenošanu.</p>
<p>Cilvēkresursu attīstība, sociālās izslēgtības mazināšana</p>	<p>Viens no programmas pasākumiem bija lauku iedzīvotāju informēšana, apmācība un konsultācija biznesa plānu izstrādē un realizācijā. Katrā rajonā notika vairāki informatīvi un apmācības pasākumi, kuros tika aicināti visi pagastu iedzīvotāji. Iespējams, tas palīdzēja iesaistīt apmācībās un konsultācijās arī mazāk aktīvus iedzīvotājus. Apgūtās iemaņas palīdzēja arī SAPARD un vēlāk arī ES struktūrfondu finansējuma apgūšanā. Šādiem pasākumiem, kad „skolotājs” dodas uz pagastu un apmāca visus interesentus, būtu jānotiek biežāk.</p>
<p>Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošana</p>	<p>Ja lauku tūrisma attīstības ietvaros tiktu sakopta un uzturēta apkārtējā lauku vide un ja meža nozares uzņēmumu attīstība atsevišķos rajonos neveicinātu pastiprinātu mežu izciršanu, programma spētu pozitīvi ietekmēt daudzveidīgās vides saglabāšanu. Tā kā programmas viena no aktivitātēm bija veco graustu aizvākšana vai rekonstrukcija, lai tos izmantotu nelauksaimnieciskām vajadzībām, kā arī apkārtējās vides sakopšana, tad arī tas varētu uzlabot apkārtējas vides kvalitāti, īpaši ciematos.</p>
<p>Teritorijas apdzīvotības saglabāšana</p>	<p>Programmas atbalsta pasākumu un instrumentu kombinācija, kā arī atbalsta „portfeļa” sadalījums pa rajoniem, ļauj nodrošināt sekmīgu atbalsta pieejamību visu rajonu iedzīvotājiem. Taču ierobežotā finansējuma dēļ nav iespējams apmierināt visu esošo un potenciālo lauku uzņēmēju vēlmi saņemt atbalstu savu ideju realizēšanai. Iespējams, ka pieejamības paplašināšanai vajadzēja diferencēt atbalsta likmju apjomu pa saņēmēju kategorijām un projektu nozarēm, kas nodrošinātu lielāku atbalsta saņēmēju skaitu, īpaši no pašnodarbināto iedzīvotāju vidus.</p>

SAPARD Latvijas lauksaimniecības un lauku attīstības programma 2000.-2006.

SAPARD atbalsts tika piešķirts:

- 1) atbalsta programmā "Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos"- pasākumos "Lauksaimniecības tehnikas, iekārtu un būvju modernizācija", "Lauksaimniecības zemju apmežošana" un "Zemes ierīcība";
- 2) atbalsta programmā "Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga pilnveidošana";
- 3) atbalsta programmā "Lauku ekonomikas dažādošana, veicinot alternatīvos ienākumu avotus";
- 4) atbalsta programmā "Vispārējās lauku infrastruktūras uzlabošana" un
- 5) atbalsta programmā "Vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes" – pasākumos "Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība", "Bioloģiskās daudzveidības un lauku ainavas saglabāšana", "Lauksaimniecības noteces samazināšana".

Diemžēl programmas darbības laikā tika īstenoti 6 atbalsta pasākumi, bet pasākums „Zemes ierīcība” un visi atbalsta programmas “Vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes” pasākumi netika ieviesti to sarežģītības un speciālistu pieredzes trūkuma dēļ. Ar pilnvērtīgu un detalizētu SAPARD programmas īstenošanas efektivitātes novērtējumu var iepazīties gan neatkarīgu ekspertu grupas veiktās SAPARD starpnovērtēšanas, gan Valsts Kontroles novērtēšanas ziņojumā. Šajā pētījumā tiek vērtēta tikai tā informācija, kas nav iekļauta abos ziņojumos, īpaši kas saistīta ar SAPARD programmas finansējumu rajona griezumā.

Šī gada februārī publicētā LAD informācija par SAPARD programmas realizāciju liecina, ka četros gados ir iesniegti 2 103 projekti, no kuriem apstiprināti 1 812, bet realizēti 1 572. Attaisnoto izdevumu kopsumma noslēgtajos līgumos par atbalsta piešķiršanu ir 153 milj. Ls, bet atbalstos izmaksājamā summa ir 77 milj. Ls. Projektu skaita un attaisnoto izdevumu kopsummas sadalījums pasākumos, kā arī 2000. gadā plānotais pasākumu finansējuma sadalījums ir redzams 3.11. tabulā.

Ir redzams, ka vislielākais finansējums ir plānots un arī piešķirts lauksaimniecības tehnikas, iekārtu un būvju modernizācijai. Šajā atbalsta programmā ir arī visvairāk apstiprināto projektu. Otrais lielākais finansējums investēts programmā „Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrādes un marketinga pilnveidošana”.

LAD informācija par jau apmaksātiem līgumiem pēc projektu realizācijas līdz 2005. gadam norāda, ka ir apmaksāti 1 537 līgumi par kopējo attaisnoto summu 106,4 milj. Ls, no tā sabiedriskais finansējums 51,7 milj., bet privātais 54,6 milj. Ls. Visvairāk apmaksāto līgumu (par projektu ir izmaksāts atbalsta maksājums) un arī lielākais finansējums ir 1. programmā „Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos”. Neliels skaits līgumu, bet ļoti liels finansējums ir ieguldīts 2. programmai, kas saistīta ar pārstrādes sektora attīstību.

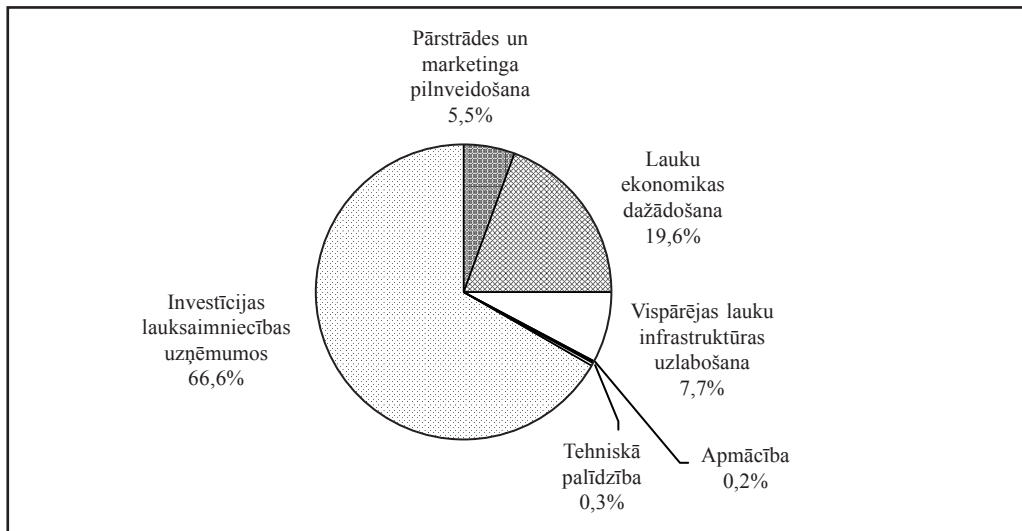
Tā kā ne vienā no programmām nebija pieejama detalizēta informācija par projektu realizācijas mērķiem un investīciju veidiem, tad pētījumā izteikti tikai pieņēmumi un hipotēzes, kuri tiek veidoti, balstoties uz iepriekš veiktā SAPARD starpnovērtējuma rezultātiem par īstenošanas gaitu līdz 2003. gada maijam. Vērtējot katras SAPARD programmas līgumu apmaksu gadu gaitā, var redzēt, ka 1. programmā (skatīt 8.pielikumu no 1. līdz 4. attēlam) visvairāk ir izmaksāts 2003. gadā. Starpnovērtējuma informācija liecina, ka 1. programmā projekti pārsvarā ir saistīti ar tehnikas iegādi, kas ir salīdzinoši ātri realizējams process un līdz ar to līgumi ir ātri apmaksājami. Situācija

3.11. tabula. SAPARD Latvijas lauksaimniecības un lauku attīstības programmas
2000.-2006. īstenošanas rezultāti

SAPARD atbalsta programmas	Apstiprināto projektu īpatsvars	Attaisnoto izdevumu kopsummas īpatsvars noslēgtajos līgumos		Sabiedriskā finansējuma īpatsvars katra projekta attaisnotajos izdevumos
		Plānotais	Faktiskais	
Realizētās programmas	Faktiskais	Plānotais	Faktiskais	Likumā noteiktais
Lauksaimniecības tehnikas, iekārtu un būvju modernizācija	45,6%	33,5%	34,4%	50%
Lauksaimniecības zemju apmežošana	15,5%	3,15%	2,2%	50%
Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrādes un marketinga pilnveidošana	5,8%	27,2%	32,5%	50%
Lauku ekonomikas dažādošana, veicinot alternatīvos ienākumu avotus	24,3%	24,8%	25,4%	50%
Vispārējās lauku infrastruktūras uzlabošana	8,3%	6,3%	5,4%	50%
Pavadošie pasākumi: tehniskā palīdzība un apmācības	0,4%	1,5%	0,1%	100%
Kopā:	100%	100%	100%	
Kopsumma/ kopskaits	1812 gab.	216 milj. EUR jeb 151 milj. Ls*	153 milj. Ls	

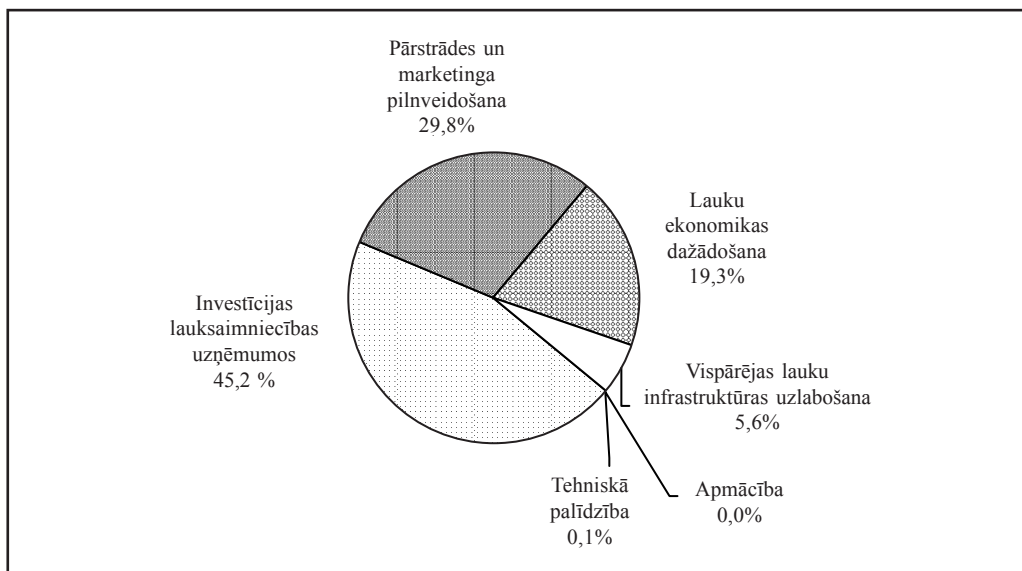
* ar kursa likmi 0,61

Avots: LAD, 2005

3.30. attēls. SAPARD Latvijas lauksaimniecības un lauku attīstības programmas 2000.-2006. apmaksāto līgumu skaita sadalījums pēc atbalsta programmām

Avots: LAD, 2005

3.31. attēls. SAPARD Latvijas lauksaimniecības un lauku attīstības programmas 2000.-2006. apmaksāto līgumu projektu kopējā attaisnotā finansējuma sadalījums pēc atbalsta programmām

Avots: LAD, 2005

atšķiras pārējās atbalsta programmās, jo tajās vislielākais finansējums ir tieši 2004. gadā. Būtisks iemesls tam bija tas, ka 2003. gadā notika pretendentu izvērtēšanas kritēriju pārskatīšana, atvieglojot pretendēšanas procesu. Detalizēta analīze un secinājumi ir iekļauti neatkarīgi ekspertu sagatavotajā ziņojumā Latvijas SAPARD starpnovērtējuma ziņojums. Pieļaujams, ka šajās atbalsta programmās akceptēto projektu lielākās izmaksas ir saistītas ar būvniecību, rekonstrukciju un iekārtu iegādi un uzstādīšanu, kas nodrošina laikietilpīgāku projektu realizāciju un līdz ar to vēlāku līguma apmaksu.

3.12. tabula. Galvenās atziņas par SAPARD Latvijas lauksaimniecības un lauku attīstības programmas 2000.-2006. īstenošanas procesa rajonos

<p>Reģionālā pieeja attīstības sekmēšanai</p>	<p>Programmas resursi ir ierobežoti un atbalsta pretendentu izvērtēšanas kritēriji nav reģionāli diferencēti. Izņēmums ir LAF garantiju saņemšana, kas paredz augstākas garantijas projektiem īpaši atbalstāmā teritorijā. Pēc investētajiem apjomiem un saņēmēju skaita var spriest, ka investīcijas lauksaimniecības modernizācijai pārsvarā ietilpst valsts centrālajā daļā - visos Zemgales reģiona rajonos un Rīgas rajonā, kur ir arī konkurētspējīgākie lauksaimnieki. SAPARD apgūšanu ir veicinājusi ne tikai atbalsta saņemšanas kritēriju atvieglošana, bet arī nacionālā Lauksaimniecības ilgtermiņa kreditēšanas programma, LAF garantiju pieejamība un NUAP programmas atbalsta instrumenta veiksmīgā pielietošana saistībā ar bezmaksas biznesa projektu izstrādes un apmācību nodrošināšanu. Atsevišķu faktoru sinerģija un atbalsta nediferencētā pieeja ir nodrošinājusi pastiprinātu modernās un konkurētspējīgās Latvijas lauksaimniecības polarizāciju Zemgales rajonos un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstību Pierīgas reģionā.</p>
<p>Ilgspējīga ekonomiskā attīstība un nozares prioritātes</p>	<p>SAPARD ir palīdzējis uzsākt lauksaimniecības sektora modernizāciju visos rajonos. Savukārt investēto nozaru dažādība (salīdzinoši līdzsvarots apmaksāto līgumu skaits) ir vērojama tikai Vidzemes rajonos. Aktivitāte un investīciju apjoms nozarēs ir līdzīgs. Tas ir saistīts ar jau iepriekš analizēto citu atbalsta programmu tendenciozo raksturu. Mazas investīcijas nelauksaimnieciskajā ekonomikā un lielas investīcijas lauksaimniecībā vērojamas Zemgalē, bet investīcijas nelauksaimnieciskajā uzņēmējdarbībā aktīvi atbalstītas Pierīgas un Vidzemes rajonos, savukārt zema aktivitāte vērojama valsts austrumu un atsevišķos rietumu rajonos.</p>
<p>Cilvēkresursu attīstība, sociālās izslēgtības mazināšana</p>	<p>SAPARD programmas projektu īstenošanā atbalsta ņēmēju aktivitāte bija vērojama 2003. gadā pēc pretendentu pieteikšanas kritēriju atvieglošanas, taču apmaksāto līgumu informācija liecina, ka lielākie ieguvēji ir rajonu uzņēmēji Pierīgas, Zemgales un Vidzemes reģionā, bet pēc ieguldītām investīcijām - uzņēmēji Pierīgas un Zemgales reģionā. Diemžēl nepilnīgās informācijas dēļ ir neiespējami vērtēt atbalsta saņēmēju „portretu”.</p>
<p>Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošana</p>	<p>Apmežošana ir bijusi aktuāla rajonos, kuros arī pēc statistikas datiem ir liels neizmantojams LIZ īpatsvars - Ludzas, Madonas, Ogres un Aizkraukles rajonā. Tas ir pozitīvs faktors zemes apsaimniekošanā.</p> <p>Savukārt, negatīvs faktors ir tas, ka SAPARD atbalsta izraisītā nelauksaimnieciskās ekonomikas un modernās lauksaimniecības polarizācija saasina</p>

3.12. tabulas turpinājums

	labklājības un ienākumu līmeņa atšķirības starp valsts dažādām teritorijām, un LIZ apmežošana tiek uzskatīta kā būtisks un efektīvs instruments problēmu risinājumam attālākos un mazāk attīstītos reģionos.
Teritorijas apdzīvotības saglabāšana	SAPARD bija pirmā atbalsta programma, kura sniedza apjomīgu atbalstu tieši uzņēmēju saimnieciskās darbības attīstībā. Taču tā bija saistīta ar ļoti lielu dokumentācijas apjomu, kas, līdz šīs programmas ieviešanai, nebija raksturīgs nacionālā atbalsta politikā. Lauku uzņēmēju aktivitāte atbalsta apgūšanā ir saistīta ar iespējām saņemt konsultācijas un apmācību, kā arī saņemt informāciju par kredītgarantijām, ja tādas ir vajadzīgas. Piekrītot neatkarīgo ekspertu viedoklim par programmas īstenošanas gaitu, jāatzīst, ka sākotnējās informācijas nepieejamība, ierobežotas apmācības un kvalitatīvu konsultāciju sasniedzamība ir cēlonis novērotajai pasivitātei valsts attālākajos rajonos.

Vērtējot SAPARD programmas īstenošanas gaitu rajonu griezumā, visaktīvākie projektu iesniedzēji, īpaši 1. atbalsta programmā, ir Rīgas, Zemgales un Vidzemes reģionu uzņēmēji (skatīt 8. pielikuma 5. attēlu). Aktīva LIZ apmežošanas projektu īstenošana bijusi Rēzeknes, Jēkabpils, Valkas un Madonas rajonā. Rajonu griezumā nav vērtēta 2. atbalsta programma Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga pilnveidošanas līgumi un to finansējums, jo šos līgumus apsaimnieko LAD centrālais birojs Rīgā. Vidzemes un Latgales rajonos ir visvairāk atšķirīgu programmu. Bet Rīgas un Zemgales reģionu rajonos ir vislielākās investīcijas apmaksāto līgumu projektu attaisnoto izmaksu kopsummā rajonu griezumā, īpaši 1. programmā (skatīt 8. pielikuma 6. attēlu). Vismazāk investīciju ir nonākušas valsts austrumu un rietumu rajonos, Madonas un Aizkraukles rajonā. Tā kā pētījumam nav pieejama informācija par investīciju mērķiem un nozarēm, nav iespējams sīkāk analizēt programmas ietekmi. Galvenās atziņas par programmas īstenošanas procesu ir Valsts Kontroles veiktajā novērtējumā un neatkarīgo ekspertu veiktajā Mid term novērtējumā. Tāpēc tiek pievienots vispārējais viedoklis par datu analīzi rajona griezumā.

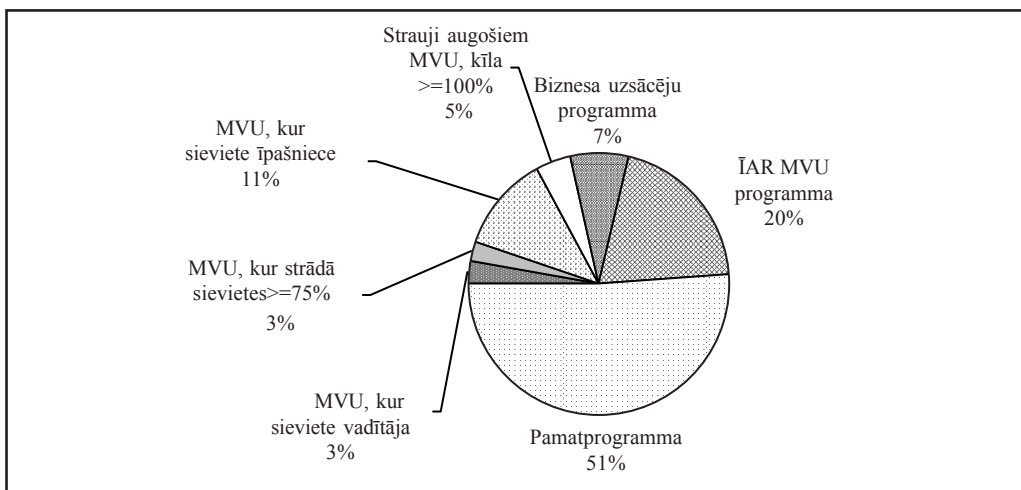
Mazo un vidējo uzņēmumu attīstības kreditēšanas programma

2000. gada sākumā tika uzsākta MVU kreditēšanas programma. Tās mērķis ir mazo un vidējo uzņēmumu finansēšana, veicinot jaunu darba vietu radīšanu, kā arī uzņēmējdarbības uzsācēju un nepietiekama nodrošinājuma projektu finansēšana. Programma tiek realizēta caur LHZB, bet galvenie finansētāji ir ES Eiropas Padomes Attīstības banka un Vācijas Attīstības banka „Kreditanstalt für Wiederaufbau”, kā arī valsts galvojums resursu piesaistīšanai finansu tirgū (līdz 2002. gadam 10 milj. Ls, bet līdz šim brīdim – 20 milj. Ls). Šī programma ir sadalīta posmos, ko banka, lai paplašinātu mērķauditoriju, ik gadu pilnveido un dažādo.

Ar izdevīgākiem nosacījumiem- zemāku procentu likmi un atvieglotām prasībām pēc ķīlas-2001. gadā LHZB sāka programmas otro fāzi. Tajā tika iekļautas jaunas uzņēmēju grupas, kas var saņemt speciālos mērķaizdevumus (MVU, kas pieder sievietēm, kurus vada sievietes vai kuros nodarbināto sieviešu skaits ir vismaz 75%; MVU, kas atrodas īpaši atbalstāmos Latvijas reģionos (turpmāk ĪAR); uzņēmējdarbības uzsācēji, kas nodarbināti mazāk nekā divus gadus; mazie un vidējie uzņēmumi, kam nav pietiekama nodrošinājuma aizdevuma saņemšanai komercbankās).

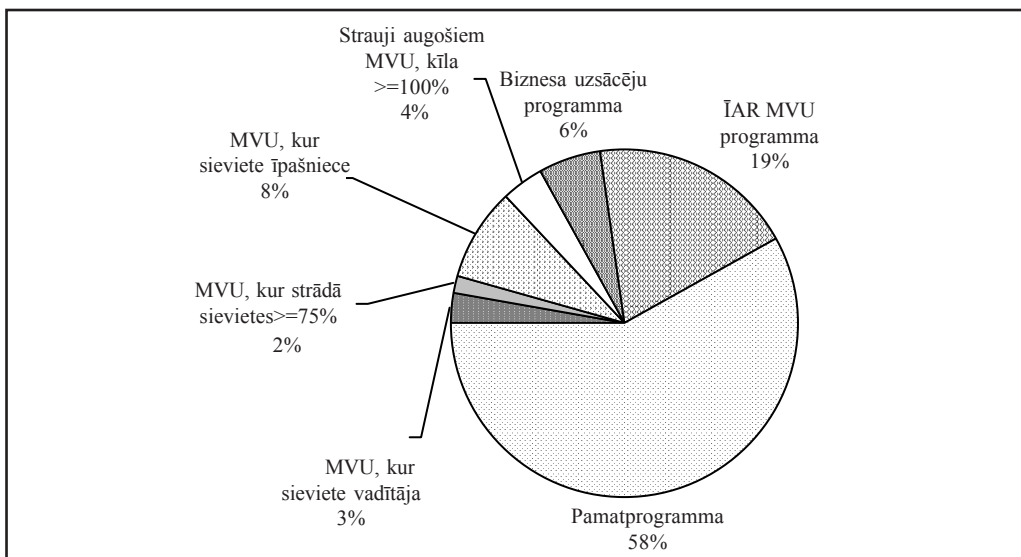
Kredītaņēmēja līdzdalībai MVU programmā ir jābūt ne mazākai par 20%. Līdzdalība var būt finansiāls vai mantisks ieguldījums projektā.

Dažādo speciālo programmu izklāstu var skatīt 9.pielikuma 1. tabulā, bet izsniegto kredītu skaits un apjoms šajās programmās ir parādīts 3.32. un 3.33. attēlos.

3.32. attēls. MVU attīstības kreditēšanas programmā izsniegto kredītu skaita sadalījums pēc speciālajām programmām no 2000. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

3.34. attēls. MVU attīstības kreditēšanas programmā izsniegto kredītu apjoma sadalījums pēc speciālajām programmām no 2000. līdz 2004. gadam

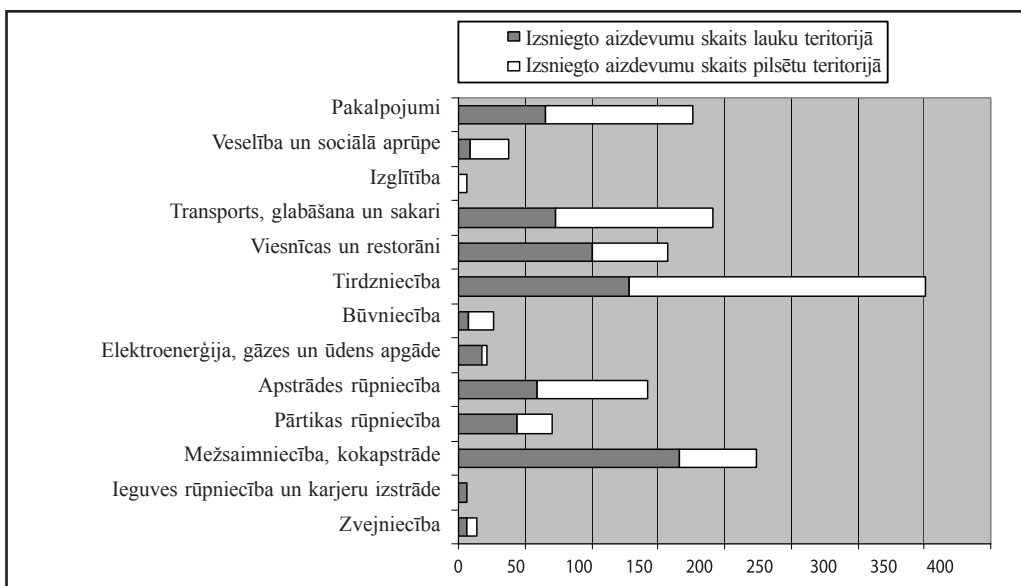
Avots: LHZB, 2005

Bankas sniegtā informācija par MVU programmas īstenošanu līdz šī gada janvārim liecina, ka ir piešķirti 1 423 kredīti (684 lauku teritorijā), kopējā aizdevuma summa 41 milj. Ls (t.sk. 20 milj. Ls lauku teritorijā). Šo projektu gaitā plānots radīt aptuveni 4 tūkst. darba vietu (t.sk. 2 tūkst. laukos). Vidējais aizdevuma piešķiršanas laiks ir 6 gadi, bet procentu likmes izsniegtajiem MVU aizdevumiem ir no 4.91% līdz 10.46%. Bankas speciālisti informē, ka lielākas procentu likmes ir agrāk piešķirtajiem MVU aizdevumiem un tiem, kuru projekti ir riskantāki. Ja gadu pēc projekta realizācijas ir sasniegta plānotā peļņa un apgrozījums, banka samazina likmes fiksēto daļu par 2% punktiem. Tas var veicināt biznesa plānos paredzētā sasniegšanu.

Vislielākais aizdevumu skaits un apjoms ir tirdzniecībā (24,7% no skaita un 20,7% no apjoma) un meža nozarē (15,7% no skaita un 20,8% no apjoma). Tā kā programmu nefinansē ne no valsts, ne ES budžeta, turklāt nav definēti programmas laikā sasniedzamie rezultāti, nav iespējams novērtēt kvantitatīvi un kvalitatīvi programmas īstenošanas gaitu saistībā ar iepriekš definētiem mērķiem. Taču, apkopojot bankas statistisko informāciju, var tikt dots ieskaits par šajā programmā kreditēto MVU attīstības projektu plānotajiem uzņēmumiem un darba vietām, plānoto peļņas pieaugumu pēc projekta realizācijas gan pa kreditētām nozarēm, gan speciālajām apakšprogrammām. Šī informācija ir 9.pielikuma 1 un 2. attēlos. Apkopotais bankas speciālistu vērtējums par programmas īstenošanu ietver arī problēmu identificēšanu un rekomendācijas to novēršanai:

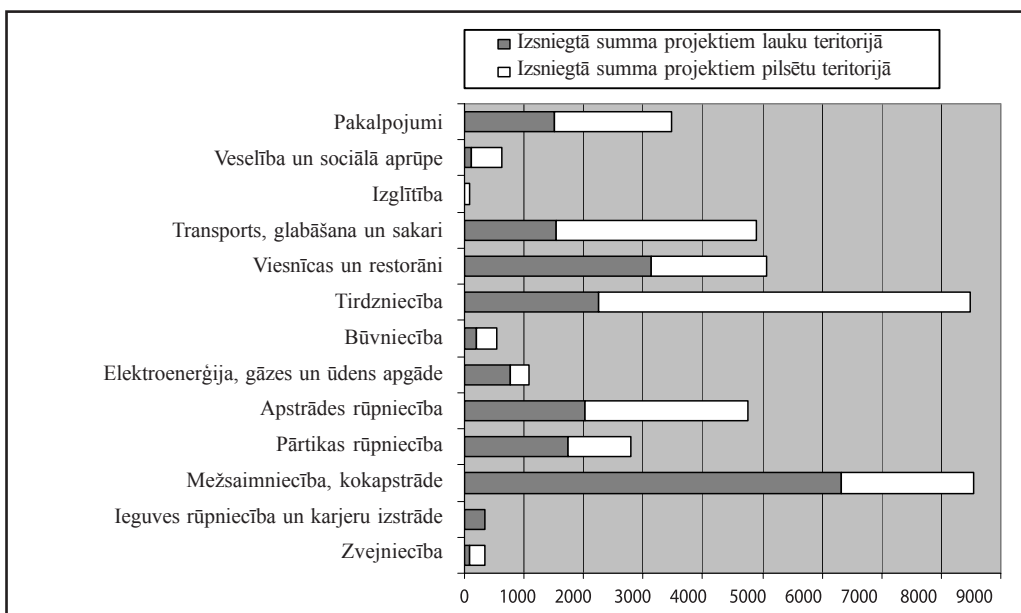
“MVU attīstības kreditēšanas programma tiek realizēta kopš 2000. gada. Tā ir izstrādāta un ieviesta, lai uzlabotu MVU pieeju finansu kapitālam. Programma pakāpeniski tika un tiek uzlabota, piedāvājot uzņēmējiem arvien labākus aizdevumu nosacījumus (piemēram, prasības pēc nodrošinājuma visu laiku pakāpeniski tiek samazinātas). Tomēr vēl joprojām MVU attīstības kreditēšanas programmas aizdevumi tikai daļēji atrisina MVU finansēšanas problēmas. Tas saistīts ar to, ka ne visus riskus var ietvert aizdevumu procentu likmē. MVU projekti bieži vien nevarētu finansiāli atļauties maksāt šādu procentu likmi par aizdevumu. Līdz ar to šobrīd MVU programma piedāvā finansējumu tādiem MVU, kuriem ir labi projekti, tomēr komercbankas tos nefinansē nepietiekamas kredītvēstures, pieredzes, nodrošinājumu utt. trūkuma dēļ. Tomēr aizdevumi nav pieejami MVU tikai pamatojoties uz to jaunām biznesa idejām. Tāpēc ir nepieciešams uzsākt jaunus riska segšanas metodes, piesaistot ES vai valsts budžeta finansējumu. Atgādināsim, ka MVU programmas realizācijai valsts sniedz atbalstu valsts galvojuma veidā, kas samazina MVU programmas aizdevumu resursu cenu (tomēr tā ir aptuveni tāda pati kā lielāko Latvijas komercbanku piesaistīto resursu cenas). Papildus tam Hipotēku banka iespēju robežās piesaista ES programmu palīdzību riska segšanai. Tomēr šāda palīdzība ir periodiska un īstermiņa. Līdz ar to pilnvērtīgai MVU attīstības kreditēšanas sistēmas izveidei nepieciešama mērķtiecīgāka valsts programmu finansējumu piesaiste tālākai MVU programmas uzlabošanai, ņemot vērā, ka arī kreditēšanas tirgus valstī attīstās un MVU ir pieejami aizdevumi ar arvien labākiem nosacījumiem...”

Speciālās kredītprogrammas īstenošanas gaitu var analizēt divos griezumos: gan pa nozarēm, gan pa MVU apakšprogrammām. (skatīt 9.pielikuma no 3 līdz 8. attēlam). Vislielākā aktivitāte kredītu ņemšanā ir vērojama Rīgas un Vidzemes reģiona rajonos. Rīgas rajonā ir investēti arī vislielākie kredītprogrammas resursi, vairāk nekā 16% no visiem izsniegtajiem kredītiem. Vismazāk kredītu ņēmēju ir Latgales un Zemgales reģionā, arī investīciju apjoms šeit ir neliels. Neviens kredīts nav ņemts Krāslavas rajonā. Savukārt Kurzemes reģionā ir diezgan liels aizdevumu skaits, bet mazs kopējais aizdevumu apjoms.

3.34. attēls. MVU attīstības kreditēšanas programmā izsniegto kredītu skaits lauku un pilsētu teritorijās no 2000. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

3.35. attēls. MVU attīstības kreditēšanas programmā izsniegto kredītu apjoms lauku un pilsētu teritorijās no 2000. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

Vērtējot pārstāvēto nozaru dažādību un investētos resursus, var secināt, ka MVU programmā ir vērojama kreditēto nozaru dažādība visu rajonu griezumā, izņemot Ludzas un Jēkabpils rajonu. Gandrīz visos rajonos investīcijas ir veiktas tirdzniecības, meža nozares, transporta un sakaru, apstrādes rūpniecības, viesnīcu, restorānu un pakalpojumu sektorā.

Biznesa plānu apkopotā informācija par jaunradīto darba vietu skaitu katrā nozarē liecina, ka pēc investīciju veikšanas vislielākais darba vietu skaits veidosies meža nozares (tas ir vērojams gandrīz visos rajonos), kā arī apstrādes rūpniecības un tūrisma/sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumos. Vienīgi Rēzeknes rajonā ir vērojams darba vietu samazinājums apstrādes rūpniecībā. Kaut arī aizdevumu kopapjoms ir diezgan mazs, dažos rajonos - Valmieras, Talsu, Ogres un Kuldīgas rajonā ir novērojams liels darba vietu skaita pieaugums.

MVU kredītprogrammas īstenošanas gaita apakšprogrammu griezumā liecina, ka speciālās programmas- „Uzņēmējdarbības uzsācēji” un „Strauji augošie MVU” – tiek realizētas Rīgas, Gulbenes, Valmieras, Alūksnes un Aizkraukles rajonā, bet ļoti maz to ir valsts Austrumu rajonos.

Visos rajonos ir piešķirti kredīti pamatprogrammās, īpaši liels skaits un apjoms izsniegts Rīgas un Vidzemes rajonos. Otrā populārākā, īpaši Latgales rajonos, ir „Īpaši atbalstāmo reģionu MVU” programma, bet programmas sievietēm - uzņēmējām ir izplatītas Rīgas, Valmieras, Gulbenes un Bauskas rajonā.

Vērtējot pārstāvēto programmu izmantošanas dažādību, jāatzīst, ka visvairāk programmas ir pārstāvētas valsts centrālā daļā un ar to robežojošos rajonos. Visvairāk jaunu darba vietu ir plānots radīt pamatprogrammas izsniegto aizdevumu ietvaros, kā arī „Īpaši atbalstāmo reģionu MVU”, īpaši Latgales reģionā, Jēkabpils un Liepājas rajonā.

3.13. tabula. Galvenās atziņas par MVU attīstības kreditēšanas programmas īstenošanas procesu rajonos no 2000. līdz 2004. gadam

Reģionālā pieeja attīstības sekmēšanai	MVU programmas īstenošanā nav izmantota nosacījumu teritoriālā diferencēšana, un kapitāla tirgus finansu resursi ir neierobežoti aizdevumu ņemšanai dažādos rajonos. Izņēmums ir ĪAR attīstības MVU programma, kura ir pieejami tikai noteiktu teritoriju uzņēmējiem. Programma neietver īpašus atbalsta maksājumus kredītsummas samazināšanai pēc projektu realizācijas, bet ir tikai kredītu pieejamības iespēja dažādas kategorijas uzņēmējiem. Var pieņemt, ka tā nevarētu atstāt lielu ietekmi uz ievērojamas lauku sabiedrības daļas saimnieciskās darbības attīstību. Taču, iespējams, ka tā dotu vislielāko efektivitāti lauku ekonomikas attīstībā, ja programma tiktu sasaistīta ar papildus nacionālā atbalsta maksājumiem un atbalsta likmju, diferencētu atbalsta pieejamību teritoriālā, nozaru un uzņēmēju sociālo grupu griezumā.
Ilgspējīga ekonomiskā attīstība un	Līdzīgi kā NUAP, arī šajā programmā reģionos izsniegtie aizdevumi ir pārsvarā tūrisma un meža nozarē. Investīciju apjoms un skaits, kā arī investēto nozaru dažādība ir vērojama Rīgas rajonā un Vidzemes rajonos. Tas ir pozitīvs faktors šo rajonu, bet ne valsts mērogā. Saskatāma negatīva ekonomikas

3.13. tabulas turpinājums

nozares prioritātes	polarizācija starp rajoniem, bet valsts mērogā - ekonomikas aktivitātes un iespējamās ienākumu labklājības polarizācija nākotnē. Ja pieņem, ka Zemgales reģionā aktuālāka ir lauksaimniecības atbalsta programma, tad Kurzemes un īpaši Latgales reģionā īstenotās dažādās programmas kopumā nav piesaistījušas lielas investīcijas. Kurzemē ir vērojama aktīvāka mazo kredītu ņemšana, kas ir iemesls mazajam kopējam aizdevuma apjomam, bet Latgales reģionā, izņemot Rēzeknes rajonu, ir raksturīgs mazs izsniegto kredītu skaits un apjoms.
Cilvēkresursu attīstība, sociālās izslēgtības mazināšana	Gan šajā, gan NUAP programmā Kurzemes, Zemgales un Latgales reģionos ir vērojama maza lauku uzņēmēju aktivitāte. Par to liecina neliels aizdevumu skaits un piesaistīto investīciju apjoms. Abas programmas palīdz attīstīt daudzveidīgāku lauku ekonomiku Rīgas rajonā un Vidzemes reģionā, taču tās arī stimulē ekonomisko un sociālo polarizāciju, kas var veicināt arī sociālās izslēgtības faktora pieaugumu.
Teritorijas apdzīvotības saglabāšana	Pozitīvi, ka MVU spēj nodrošināt investīciju sasniedzamību gan lieliem, gan maziem uzņēmējiem, un līdz ar LAF darbības sfēras paplašināšanos, var pieņemt, ka programmā varētu būt aizdevumu izmantošanas pieaugums.

Kredītu garantijas uzņēmējiem

Ir izveidotas divas kredītu garantiju aģentūras kredītņēmēju apkalpošanai nepietiekamu kredītnodrošinājumu gadījumos. 1997. gadā tika izveidota valsts a/s Lauku attīstības fonds (LAF), kas piešķir garantijas pārsvarā lauku uzņēmējiem. 2003. gada vidū darbu uzsāka Latvijas Garantiju aģentūra (turpmāk LGA), kas strādā pārsvarā ar nelauksaimnieciskā sektora uzņēmējiem, izsniedzot savā vārdā vidēja un ilgtermiņa aizdevumu garantijas Latvijā vai ārvalstīs reģistrētām finansu institūcijām.

LR Ekonomikas ministrija (turpmāk EM) savā ziņojumā par Tautsaimniecības attīstību informēja, ka, izmantojot LGA atbalstu, 2004. gada 10 mēnešos tika realizēti 18 projekti par 1 332 tūkst. Ls, kuros LGA uzņēmusies risku 621 tūkst. Ls apmērā. No 2004. gada 1. janvāra LGA paaugstināja atbalsta apjomu vienam projektam līdz 50 tūkst. Ls. LGA Aizdevuma garantiju atbalsta programma tiks izmantota kā viens no ES strukturālo fondu apgūšanas instrumentiem. Programmā piesaistītie ES līdzekļi līdz 2006. gadam ļaus izsniegt garantijas uzņēmējiem aptuveni 25 milj. Ls. Diemžēl mums nav pieejama LGA informācija par darba rezultātiem garantēto kredītu izlietošanas mērķiem/ nozarēm pa aizdevuma izlietošanas vietām (lauki un pilsētas).

LAF darbojas jau 7 gadus. Pārsvarā tas ir darbs ar lauku uzņēmējiem, garantējot lauku un lauksaimniecības attīstībai izsniegtos kredītus, ja kredītņēmējam pietrūkst nodrošinājuma. Fonds negarantē kredīta procentus un līgumsodu. Katrai garantijai pēc aizdevuma izmantošanas mērķa ir noteikti maksimālie apjomi. 10. pielikuma 1. tabulā ir redzami LAF sniegto garantiju apjomi vienam projektam 2003. gadā un 2005. gadā pa pasākumiem. Salīdzinot divos gados veiktās izmaiņas, ir vērojama garantiju apjoma paaugstināšanās.

Pētījuma ietvaros bija pieejama ļoti plaša informācija par fonda darbību. Tādēļ tiks dots neliels ieskats par LAF darbības rezultātiem laika posmā no 1997. līdz 2004. gada beigām.

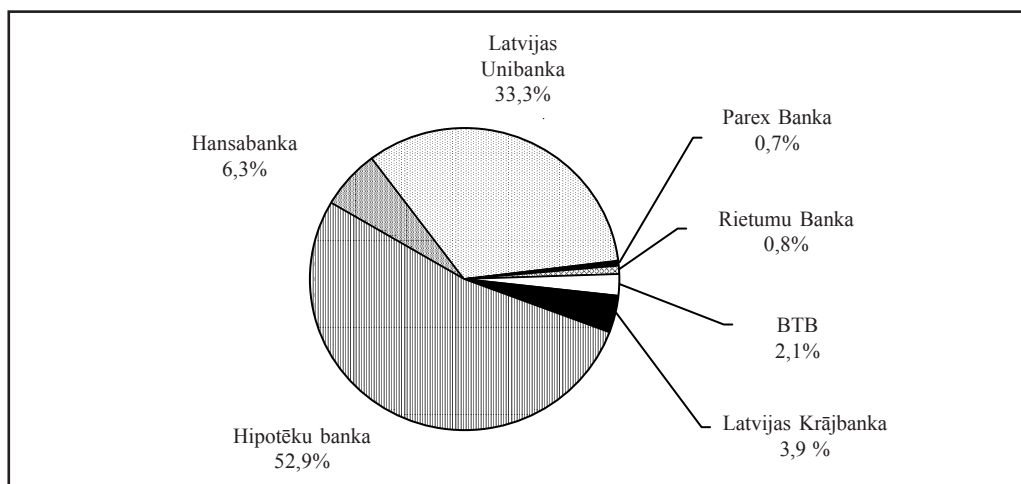
Nav pieejama informācija par visu Latvijas komercbanku lauku iedzīvotājiem izsniegto aizdevumu apjomu, mērķiem un skaitu, taču, pateicoties LAF apkopotiem datiem, ir iespējams analizēt garantēto kredītu apjomu. Kopējais LAF garantēto kredītu apjoms līdz 2005. gada sākumam bija aptuveni 102,96 milj. Ls, bet izsniegtās garantijas 39,3 milj. Ls. Vislielākais LAF garantēto aizdevumu skaits un apjoms ir LHZB un Unibankai (3.36. attēls).

LHZB lielo īpatsvaru nosaka tas, ka visas ar kredītu izsniegšanu un garantiju piešķiršanu saistītās nacionālās atbalsta programmas ir šīs bankas pārziņā. Vislielākais izsniegtais kredītgarantiju apjoms 40% ir SAPARD (3.37. attēls). No tiem 5% lauksaimniecības ilgtermiņa kreditēšanas programmu izsniegtais aizdevums SAPARD atbalsta saņemšanai. Savukārt 35% no kopējā garantiju apjoma ir izsniegti ar atbalsta programmām nesaistītiem kredītiem, bet to mērķis ir bijis lauksaimnieciskās ražošanas attīstība.

Vērtējot garantijas pēc nozarēm, vislielāko īpatsvaru veido lauksaimniecība. Diemžēl 12,8% no izsniegto garantiju kopapjoma aizdevuma mērķis nav zināms (3.38. attēls).

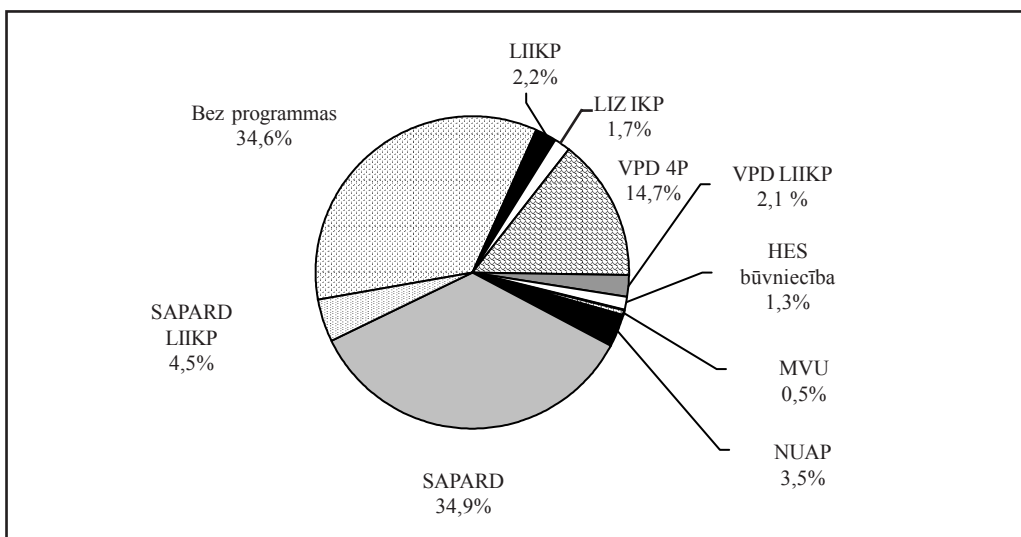
Vērtējot garantēto aizdevumu izlietošanas mērķi, vislielākās investīcijas ir ieguldītas tehnikas iegāde (47,5%) un celtniecībā (25%) (3.39. attēls).

LAF apkopotā informācija datu bāzē dod iespēju analizēt izsniegto un garantēto aizdevumu apjomu, aizdevuma izmantošanas mērķus un programmas, kā arī sniedz priekšstatu par garantētajiem citu komercbanku kredītiem, kas izsniegti lauku uzņēmējiem dažādās atbalsta programmās. Diemžēl nav pieejama informācija par katras komercbankas izsniegto aizdevumu apjomu. Un līdz ar to nav iespējams dot pilnvērtīgu priekšstatu par visām investīcijām, kuras nonāk lauku teritorijā un arī to,

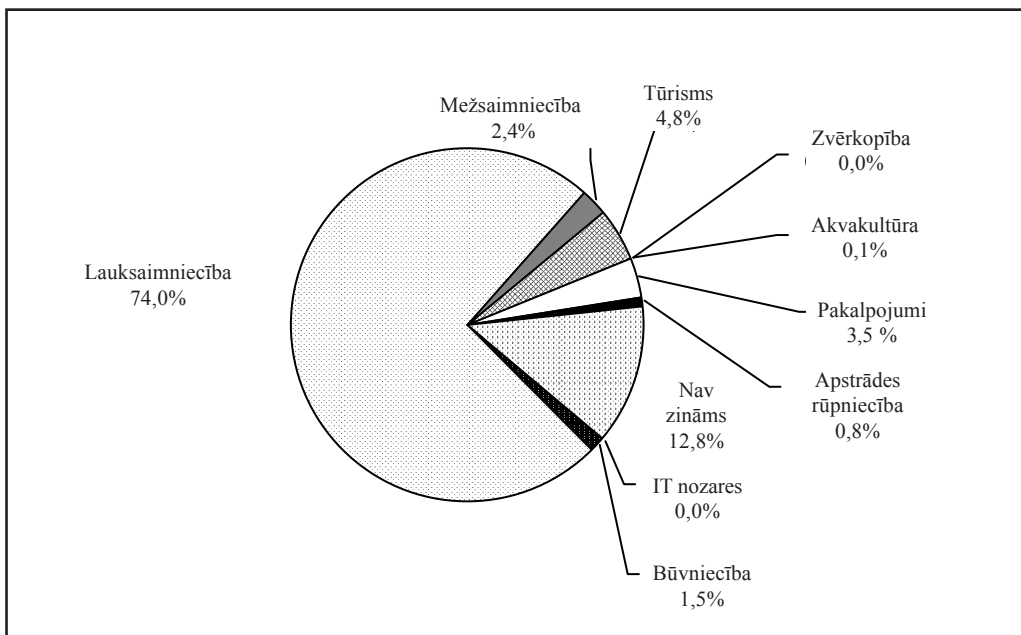
3.36. attēls. LAF izsniegto kredītgarantiju apjoma sadalījums pēc komercbankām periodā no 1997. līdz 2004. gadam

Avots: LAF, 2005

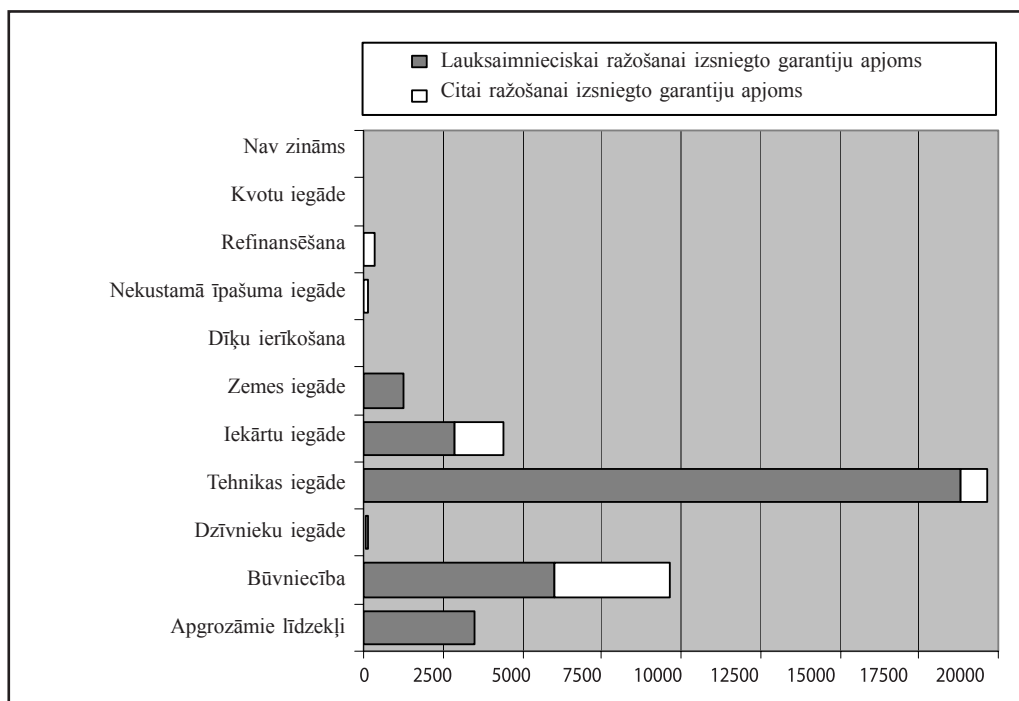
3.37. attēls. LAF izsniegto kreditgarantiju apjoma sadalījums pēc atbalsta programmām periodā no 1997. līdz 2004. gadam

Avots: LAF, 2005

3.38. attēls. LAF izsniegto kreditgarantiju apjoma sadalījums pēc nozarēm periodā no 1997. līdz 2004. gadam

Avots: LAF, 2005

3.39. attēls. LAF izsniegto kreditgarantiju apjoms lauksaimnieciskajai un nelauksaimnieciskajai ražošanai pēc izmantošanas mērķa, tūkst. Ls

Avots: LAF, 2005

kāds ir šo investīciju mērķis un aizņēmēju auditorija. Iespējams, tas būtu ļoti vērtīgs izpētes objekts, un pētījumu rezultāti nodrošinātu precīzāku rekomendāciju izstrādi lauku un lauksaimniecības atbalsta politikas īstenošanai, īpaši, dažādu uzņēmēju sociālo grupu mērķauditorijas un mērķteritorijas noteikšanai un diferencēta atbalsta pieejamībai vai atbalsta pasākumu/instrumentu īpašas kombinācijas veidošanai.

10. pielikuma 1. attēlā ir redzams, ka LAF garantijas visvairāk ir saņēmuši Zemgales reģiona un Valmieras un Rīgas rajona uzņēmēji. Vismazāk garantijas izsniegtas valsts Austrumu rajonos. Novērtējot katras bankas darbību rajonā, protams, jāievēro bankas filiāļu reģionālais pārklājums un galvenā mērķauditorija. Rajonos visvairāk garantijas izsniegtas valsts atbalsta programmu apkalpotājbankām – LHZB un Unibankai. Ja Kurzemes, Zemgales un Pierīgas reģionos ir vērojama banku dažādība garantētu kredītu piešķiršanā, tad valsts austrumos šos kredītus pārsvarā izskata Unibanka, LHZB un Hansabanka (skatīt 10. pielikuma 2. attēlu).

Līdz šim LAF garantijas pārsvarā ir saistītas ar atbalsta piešķiršanu nacionālajās un līdzfinansētajās atbalsta programmās (skatīt 10. pielikuma 3. attēlu). Līdz ar to datu analīzes rezultāti un secinājumi varētu būt līdzīgi iepriekš minēto programmu īstenošanas vērtējumā aprakstītajiem. LAF sākotnēji tika veidots, lai garantētu aizdevumus lauksaimniecības nozarē. Lauksaimniecības

attīstībai ir arī visas lielākās nacionālā atbalsta programmas, kā arī vislielākais garantēto aizdevumu un izsniegto garantiju apjoms visos rajonos (skatīt 10. pielikuma 4. attēlu).

Vērtējot izsniegtās garantijas dažādu atbalsta programmu un programmas kompleksu izmantošanu (piem., SAPARD projekta realizēšanai tiek izmantots aizdevums Lauksaimniecības ilgtermiņa kreditēšanas programmas ietvaros), LAF visvairāk un gandrīz katrā rajonā garantijas ir izsniedzis projektiem, kurus īsteno ar ES līdzfinansēto programmu atbalstu. Garantētie aizdevumi, kuriem nav uzrādītas atbalsta programmas, tiek iekļauti bez programmas daļā.

Ja raksturo garantiju apjomu pēc aizdevuma mērķa (skatīt 10. pielikuma 5. attēlu), tad pārsvarā garantijas izsniegtas celtniecībai un tehnikas iegādei, taču katrā rajonā šo garantiju īpatsvars kopējā apjomā ir atšķirīgs. Zemgales un valsts austrumu daļas rajonos lielāks īpatsvars ir tehnikas iegādes aizdevumiem, bet Kurzemes un Vidzemes (īpaši Valmieras rajonā) reģionos - celtniecībai. Zemgales reģiona rajonos (īpaši Bauskas rajonā) ir bijušas apgrozāmo līdzekļu iegādes kredītu garantēšana. Līdzīga situācija ir ar lauksaimnieciskās ražošanas attīstībai izsniegto aizdevumu garantijām (skatīt 10. pielikuma 6. attēlu).

3.14. tabula. Galvenās atziņas par LAF kredītu garantiju piešķiršanas procesu uzņēmējiem rajonos no 1997. līdz 2004. gadam

Reģionālā pieeja attīstības sekmēšanai	Garantiju izsniegšanas mehānisms ietver diferencēšanu teritoriālā un pasākumu griezumā, ko paredz LAF garantiju izsniegšanas nosacījumi (skatīt 10. pielikuma 1. tabulu).
Ilgspējīga ekonomiskā attīstība un nozares prioritātes	LAF darbība ir uzskatāma par vienu no pozitīvākajiem faktoriem Latvijas lauku attīstībā. Tās izsniegtās garantijas kā instruments tiek izmantotas lauku uzņēmēju konkurētspējas attīstīšanai. Taču banku un LAF statistika pierāda, ka garantiju kopapjoms lielāks ir tajos rajonos, kuros aktīvāk ņemti kredīti- Zemgales reģionā un Rīgas rajons. Diemžēl maz ir izsniegto kredītu un kredītgarantiju rajonos, kuri atrodas tālāk no valsts centrālās daļas- austrumu un rietumu reģionā.
Cilvēkresursu attīstība, sociālās izslēgtības mazināšana	Arī LAF darbības rezultāti atspoguļo to, ka notiek nozaru un attīstības polarizācija, kuras pamatā ir uzņēmēju aktivitāte kredītu ņemšanā un bankās iesniegto biznesa plānu kvalitāte, spēja pārliecināt banku, ka projektam ir nākotne. Kaut arī kredītgarantiju mērķis ir „nabadzīgo” uzņēmēju atbalstīšana (ir ieviesta zināma likmju teritoriālā diferencēšana par labu perifēriju rajoniem), LAF statistika liecina, ka arī šī atbalsta pieejamība neizlīdzina nesamērību starp uzņēmēju aktivitāti kredītu ņemšanā valsts centrālajā un attālākajās daļās. Iespējams, ka apmācības un konsultāciju sistēmas pastiprināta attīstīšana perifērijā, spētu nodrošināt lielāku uzņēmēju aktivitāti vietējo banku kredītpakalpojumu izmantošanā, kas samazinātu investīciju disproporciju starp reģioniem. To pierāda NUAP programmas pozitīvie rezultāti investīciju sadalījumā rajonos.

3.14. tabulas turpinājums

Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošana	Ļoti pozitīvs aspekts ir LAF apkalpojošās sfēras paplašināšana, nepieciešamības gadījumā, ļaujot tam garantēt arī neluksaimnieciskās uzņēmējdarbības kredītus. Lauksaimnieciskās darbības attīstīšanai saimniecībām ir nepieciešami ļoti lieli finansu resursi. Turklāt ne visas grib un spēj šo darbību attīstīt. Tāpēc svarīgi, ka LAF nodrošina garantijas tām lauku saimniecībām, kuras izvēlās pārorientēties uz neluksaimnieciskām nozarēm.
Teritorijas apdzīvotības saglabāšana	LAF darbības rezultāti ir saistīti ar lauku uzņēmēju aktivitāti kredītu izmantošanā. Savukārt uzņēmēju aktivitāte atkarīga no iespējām saņemt informāciju par kredītu garantijām, kā arī iespējām mācīties un konsultēties. Informācijas nesasniedzamība, ierobežotas mācību un konsultāciju iespējas, acīmredzot, ir cēlonis neaktīvai kredītu ņemšanai attālākajos rajonos.

3.3.3. PĒC IESTĀŠANĀS ES UZSĀKTO ATBALSTA PROGRAMMU
ĪSTENOŠANAS NOVĒRTĒJUMS

2004. gada pavasarī tika uzsākta ES līdzfinansēto atbalsta pasākumu ieviešana, bet pēc Latvijas Lauku attīstības plāna (2004.-2006. g.) apstiprināšanas Eiropas Komisijā, iedzīvotāji varēja pieteikties, lai saņemtu atbalstu par zemes apsaimniekošanu un saimnieciskās darbības attīstīšanu laukos turpmākajos piecos gados. ES līdzfinansētais atbalsts ietver tiešos maksājumus - vienoto platību maksājumu un papildus valsts tiešos maksājumus par laukaugu un lopbarības platībām; tirgus pasākumus - eksporta kompensācijas, licenzēšanas, intervences un kopējā tirgus organizācijas; lauku attīstības kompensācijas un saimnieciskās darbības attīstības pasākumus, kā arī valsts subsīdijas lauksaimniecības attīstībai, kuru īstenošanas mērķis ir pārklāt jomas, kurās ES līdzfinansējums nav iespējams, bet tās ir nacionāli nozīmīgas.

Lai pierādītu ES atbalsta izmantošanas lietderību un mehānismu, kā arī atbalsta pasākumu un nacionālo interešu saskaņotību lauku politikā, tika izstrādāta stratēģija no 2004. līdz 2006. gadam ar izvēlēto atbalsta pasākumu saistību un ietekmi uz identificētajām un pirmām kārtām risināmajām lauku attīstības problēmām. Ar detalizētu izklāstu var iepazīties Latvijas Lauku attīstības plānā 2004-2006. g.

LAP stratēģijā izvirzījās divas prioritātes: 1. prioritāte - efektīvas, elastīgas un resursus ilgtspējīgi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība, kuras mērķis ir atbalstīt projektus, kuri, ilgstoši izmantojot visus lauku teritorijā pieejamos resursus, sekmēs efektīvas un elastīgas saimnieciskās darbības attīstību visā lauku teritorijā un nodrošinās lauku iedzīvotāju ekonomiskās labklājības pieaugumu un 2. prioritāte - bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana, kuras mērķis ir atbalstīt pasākumus ilgtspējīgas lauksaimnieciskās darbības nodrošināšanai, tādējādi uzturot bioloģiski daudzveidīgas vides un sakoptas ainavas kvalitāti, veicinot lauku apdzīvotības saglabāšanu.

Finansiālā atbalsta plānošanas jomas aptver pasākumus, kuri saistīti ar:

- lauku saimniecību struktūru uzlabošanu;
- produktu kvalitātes uzlabošanu un noieta paplašināšanu;

- lauku ekonomikas dažādošanu;
- dzīvnieku labturības, higiēnas un produkcijas kvalitātes uzlabošanu un vides aizsardzību;
- lauku apdzīvotības saglabāšanu;
- bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu un lauku ainavas uzlabošanu.

Šiem pasākumiem no 2004. līdz 2006. gadam jānodrošina sekojošu mērķu piepildījums:

- uzturēt ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību mazāk labvēlīgās teritorijās, tādējādi saglabājot apdzīvotību un lauku vides kvalitātes (t.sk. ainavas, biotopu un populāciju dažādību);
- paaugstināt lauku saimniecību konkurētspēju un sekmēt to ienākumu palielināšanos;
- palielināt nodarbinātības iespējas ārpus lauksaimnieciskās ražošanas;
- uzlabot lauksaimniecības produktu ražošanas procesa kvalitāti un atbilstību standartiem;
- veicināt videi draudzīgu saimniecisko darbību, nodrošinot Latvijai raksturīgo ainavu un vidē dzīvojošo savvaļas populāciju saglabāšanu;
- uzlabot lauksaimniecības produktu pirmapstrādes kvalitāti un produktu mārketingu.

Turpmākajās apakšnodalēs tiks vērtēta Lauku attīstības stratēģijas 2004-2006. gada izpilde saistībā ar tiešajiem atbalsta pasākumiem jeb pasākumiem, kuru saņēmējs ir lauku iedzīvotājs.

ES līdzfinansētie lauku attīstības pasākumi Vienotā programmdokumenta ietvaros

Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (turpmāk ELVGF) virzības daļas līdzfinansējums lauku attīstības pasākumiem tiek piešķirts VPD 4. prioritātes “Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana” ietvaros. Prioritāte paredz 7 lauku attīstības pasākumus:

- Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos;
- Atbalsts jauniejiem zemniekiem;
- Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana;
- Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana;
- Mežsaimniecības attīstība;
- Vietējo rīcību attīstība (LEADER+ veida pasākums);
- Apmācības.

Katrs no pasākumiem iekļauj vairākas aktivitātes vai pat apakšpasākumus. Pasākumu īstenošana tika uzsākta 2004. gada vasarā. Tā kā dažos no tiem beidzās finansējums, tad augustā tika pārtraukta pieteikšanās trīs pasākumu izsludinātajos atklātajos projektu konkursos - “Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos”; “Atbalsts jauniejiem zemniekiem” un “Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana”. Septembrī tika pārtraukta projektu pieņemšana vēl diviem pasākumiem - “Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana” un “Mežsaimniecības attīstība”. Projektu pieņemšana uz visiem konkursiem tika pārtraukta līdz finanšu resursu izlietojuma izvērtēšanai.

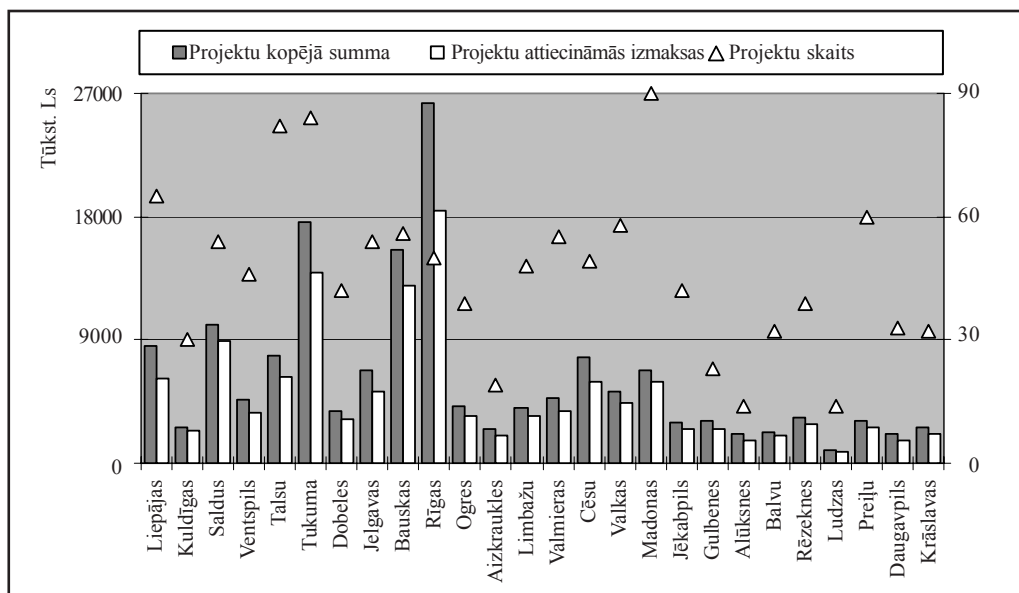
Novembrī tika atsākta projektu pieņemšanu pasākuma “Mežsaimniecības attīstība” aktivitātēm - “Lauksaimniecībā neizmanto to zemju apmežošana”; “Finansējums mazvērtīgo mežaudžu vai koku sugu nomainībai, lai paaugstinātu bioloģisko daudzveidību un ekoloģisko vērtību”; “Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana ugunsgrēku radīto postījumu vietās, attiecīgu ugunsdrošības

profilaktisko pasākumu ieviešana (apakšaktivitāte “Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana ugunsgrēku radīto postījumu vietās”).

Kā liecina LAD operatīvā informācija 25.02.2005., kopumā uz VPD lauku attīstības pasākumiem tika iesniegti 1 824 projekti, kuru kopējā sabiedriskā finansējuma daļa bija 103 milj. Ls. No tiem apstiprināti ir 1 406 projekti par sabiedrisko finansējumu 76 milj. Ls. Noraidīti tika 275 projekti par 19,4 milj. Ls.

Informācija par apstiprināto projektu skaitu, kopējām izmaksām un attaisnoto izdevumu kopsummu rajonu griezumā ir skatāma 11. pielikuma no 1. līdz 3. attēlam.

Pasākuma **“Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos”** mērķis ir uzlabot lauksaimnieciskās ražošanas efektivitāti un sekmēt komerciālu un konkurētspējīgu saimniecību attīstību, lai pieaugtu saimniecību ienākumu līmenis un lauksaimnieku ekonomiskā un sociālā labklājība. Pasākumā atbalstu varēja saņemt jaunu iekārtu, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu iegādei un uzstādīšanai, kas paredzēti lauksaimniecības produktu ražošanai (t.sk. iepakojšanas, ražošanas atkritumu pārstrāde, vienas saimniecības meliorācijas sistēmas); lauksaimniecības produktu ražošanas ēku un būvju celtniecībai, rekonstrukcijai un renovācijai un nepieciešamo būvmateriālu iegādei (t.sk. iepakojšanas, ražošanas atkritumu pārstrāde, vienas saimniecības meliorācijas sistēmas); vienreizējai ganāmpulka ģenētiskās kvalitātes paaugstināšanai, iegādājoties augsti ražīgus dzīvniekus; investīcijām ilggadīgajos stādījumos (piemēram. augļu koki). Atbalsta saņēmējam bija jāpierāda uzņēmuma ekonomiskā dzīvotspēja pēc investīciju īstenošanas, kā arī uzņēmuma attīstības plāns turpmākajiem pieciem gadiem. Par atbalstāmām nozarēm tika uzskatītas pensaimniecība,

3.40. attēls. VPD lauku attīstības pasākumos atbalstīto projektu kopējais skaits, apjoms un attiecināmās izmaksas rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

3.15. tabula. VPD pasākuma "Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos"
2004. gada īstenošanas rezultāti

Sasniedzamie rezultāti	Sagaidāmie	Sasniegtie
Pasākuma kopējais projektu izmaksu apjoms	50,61 milj. Ls	50,68 milj. Ls
Sabiedriskais finansējums*	29,82 milj. Ls	30,11 milj. Ls
Projekta vidējais apjoms	50 000 Ls	96 000 Ls (vai 82 000 Ls attiecināmās izmaksās)
Atbalstīto projektu skaits*	1 000	661
Celto vai rekonstruēto būvju skaits un izmaksu apjoma īpatsvars	300 jeb 30% no projekta kopskaita	114 jeb 22% no projektu kopskaita 6,64 milj. Ls
Projektu skaits un izmaksu apjoma īpatsvars MLA realizētajiem projektiem	-	340 (65%) un 31 milj. Ls jeb 61,5% no kopējā
Projektu pieteicēju skaits, kuri jaunāki par 40 gadiem, un izmaksu apjoma īpatsvars	-	44 (8,3%) un 4,3 milj. Ls jeb 8,1%

* LAD operatīvā informācija 25.02.2005.

Avots: LAD, 2005

augļu (t.sk. ogas), dārzeņu (t.sk. kartupeļi), graudaugu un pākšaugu audzēšana, cūkgaļas, liellopu, aitu un kazu gaļas ražošana; enerģijas kultūru, šķiedraugu un eļļas sēklu audzēšana, biškopības produkcijas un putnu gaļas un olu ražošana. Sabiedriskā atbalsta apjoms investīcijām lauksaimniecības uzņēmumos ir 50% no attaisnotajām investīcijām, kas mazāk labvēlīgajos apvidos var pieaugt līdz 60%. Kad investīciju projektus īstenoja jaunie zemnieki, procentuālā attiecība bija 55% vai 65% - mazāk labvēlīgajos apvidos. Attaisnoto izdevumu kopsumma vienam atbalsta saņēmējam no 2004. līdz 2006. gadam nedrīkstēja pārsniegt 800 000 EUR.

Sākotnēji tam tika atvelti 25% no lauku attīstības pasākumiem VPD ietvaros finansējuma apjoma jeb 29,95 milj. Ls (42,6 milj. EUR) sabiedriskā finansējuma, kam jāpiesaista vismaz 20,72 milj. Ls (29,6 milj. EUR) privātā kapitāla. LAD datu analīze par pasākuma īstenošanas rezultātiem 25.02.2005. liecina, ka 5 kārtās ir iesniegti 778 projekti, bet izmaksai akceptēti 661 projekts. Vēl 52 projekti par 3,6 milj. Ls ir apstiprināti, taču nav iesniegti saskaņošanai. Akceptēto projektu īstenošanai ir plānots izmaksāt 30 milj. Ls kā sabiedriskā finansējuma daļu. ZM sagatavotajos un aprīlī LR Finanšu Ministrijā (turpmāk FM) iesniegtajos grozījumos, par finansējuma pārdali starp pasākumiem un papildus sabiedriskā finansējuma pieprasīšanu noteiktiem pasākumiem, papildus pieprasīti 3,27 milj. Ls.

Diemžēl analīzei tika izmantota informācija tikai par 528 projektiem, kuri tika apstiprināti VPD līdz 2005. gada janvāra beigām.

Vērtējot projektu iesniedzēju un atbalsta izmantošanas mērķus, nozares, apjomu, īstenošanas vietu, tika izmantoti LAD datu bāzē pieejamie monitoringa dati par katru projektu. Iesniegtās ziņas par saimniecībām, liecina, ka vidēji saimniecībās strādā 10 cilvēki. 10 projekti tiek īstenoti NATURA 2000 teritorijās. 83 projektos ir plānots, ka to realizēšana atstās ietekmi uz apkārtējo vidi, savukārt ieguldījumi zaļajās investīcijās veido ap 7% no visu projektu izmaksām. LAD papildus ievāktā informācija liecina, ka 84,5% gadījumu, nesāņemot apstiprinājumu par atbalsta piešķiršanu, uzņēmēji ir plānojuši projektu īstenot ilgākā laikā. Savukārt 9% gadījumu atbalsta saņēmēji neakceptētos projektus būtu īstenojuši mazākos apjomos.

Analizējot akceptēto projektu īstenošanas virzienus, redzam, ka vislielākais projektu skaits un finansējums ir saistīts ar graudaugu un pākšaugu audzēšanu un piensaimniecību (3.16., 3.17., 3.18. tabula).

Apkopotie dati par investīciju ieguldījuma veidiem liecina, ka ap 70% finansēto projektu ir īstenoti mašīnu un pārvietojamo iekārtu iegādei un tikai 15% celtniecībai (visvairāk liellopu mītnēm) (3.18. tabula).

Lai raksturotu atbalsta saņēmēju auditoriju, analīze tika veikta divējādi: gan par atbalsta saņēmējiem pēc saimniecības LIZ platības, gan pēc atbalsta projektos norādīto attiecināmo izmaksu apjoma. 3.19. tabulā ir redzams akceptēto projektu iesniedzēju raksturojums pēc to saimniecības LIZ platības piederības kādam no intervāliem, bet 3.20. tabulā- akceptētie projekti sadalīti pēc atbalsta saņēmēja iesniegtā projekta attiecināmo izmaksu apjoma piederības kādam no intervāliem. Šajā gadījumā intervāli veidoti pēc iesniedzamā biznesa plāna pamatojamās ekonomiskās dzīvotspējas aprēķināšanas metodikas (skatīt 11. pielikuma 1. tabulu)

**3.16. tabula. VPD pasākumā “Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos”
atbalstīto projektu skaits pēc atbalsta saņēmēja galvenā
darbības virziena 2004. gadā**

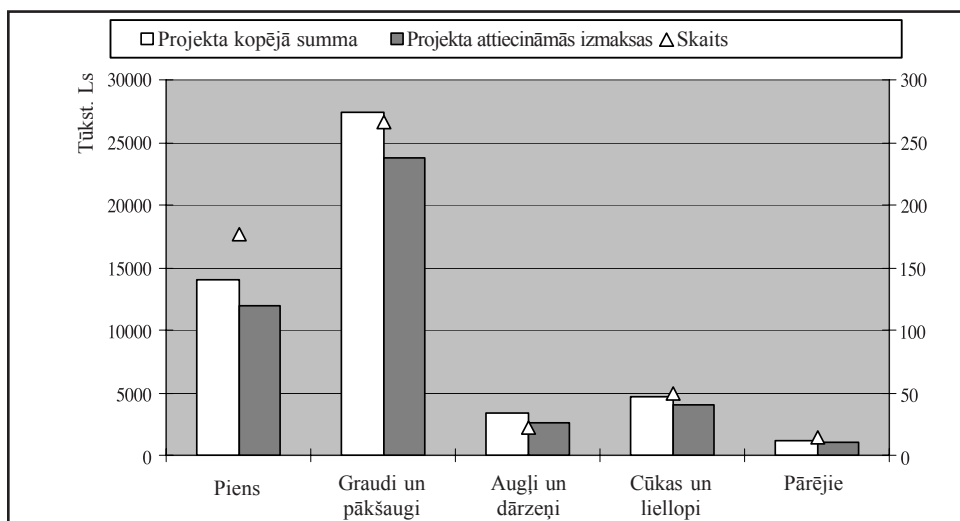
Atbalsta saņēmēja galvenais saimnieciskās darbības virziens	Projektu skaits	Īpatsvars, %
Laukaugu audzēšana	266	50,4
Dārzenkopība un augļkopība	22	4,2
Piena lopkopība	177	33,5
Liellopu audzēšana un barošana	7	1,3
Cūkkopība	31	5,9
Putnkopība	4	0,8
Cita nozare (ieskaitot jauktas)	5	0,9
Citas neklasificētas nozares	9	1,7
Citu mājlopu audzēšana	7	1,3
Kopā	528	100

Avots: LAD, 2005

3.17. tabula. VPD pasākumā “Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” atbalstīto projektu skaits un apjoms pēc projektu īstenošanas galvenā virziena 2004. gadā

Projektu īstenošanas galvenais virziens	Projektu skaits	Īpatsvars, %	Projektu apjoms, Ls	Īpatsvars, %
Piens	177	33,5	14 458 510	28,5
Augļi dāržeņi	25	4	3 336 071	6,6
Graudaugi un pākšaugi	262	49,6	26 851 427	53,0
Aitu un kazu gaļa	3	0,6	72 632	0,1
Cūkgaļa	33	6,3	2 731 428	5,4
Liellopu gaļa	8	1,5	307 650	0,6
Biškopības produkcija	5	0,9	161 436	0,3
Putnu gaļa un olas	4	0,8	1 591 744	3,1
Eļļas augi	1	0,2	65 056	0,1
Savvaļas dzīvnieki iežogotās platībās	2	0,4	449 420	0,9
Zirgi	2	0,4	22 240	0,04
Bioloģiskā lauksaimniecība	2	0,4	17 895	0,04
Stādi un sēklas	2	0,4	139 430	0,3
Truši	1	0,2	7 028	0,01
Puķes	2	0,4	333 198	0,7
Kažokzvēri	3	0,6	143 322	0,3

Avots: LAD, 2005

3.41. attēls. VPD pasākumā “Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” atbalstīto projektu kopējais skaits, apjoms un attiecināmās izmaksas lauksaimniecības apakšnozarēs 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

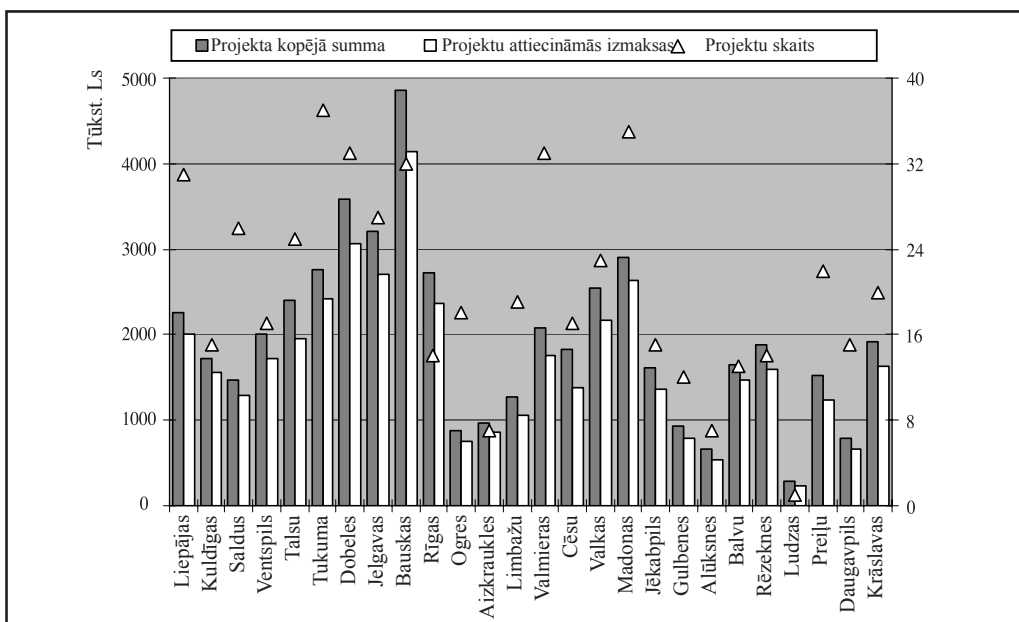
3.18. tabula. VPD pasākumā “Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” atbalstīto projektu skaits un attiecināmo izmaksu apjoms un īpatsvars pēc investīciju mērķa 2004. gadā

Investīciju ieguldījuma veids	Skaitis	Projektu attiecināmo izmaksu apjoms, Ls	Īpatsvars, %
Jaunbūves t.sk.	114	6 636 653	15
Liellopu mītnes	21	2 412 044	5,6
Cūkkūtis	4	451 405	1,0
Cīta veida kūtis	3	524 021	1,2
Siltumnīcas ar tās iekārtām	10	1 555 542	3,6
Citas jaunbūves	76	1 693 642	3,9
Mašīnas un pārvietojamās iekārtas	1 555	30 050 548	69,4
Mājlopu iegāde	234	230 992	0,5
Ilggadīgie stādījumu	1	742	0,0
Ražošanas iekārtas	427	4 839 195	11,2
Uzņēmuma aktivitāšu dažādošanas iekārtas	6	4 522	0,0
Citas	4 119	1 275 947	2,9

Avots: LAD, 2005

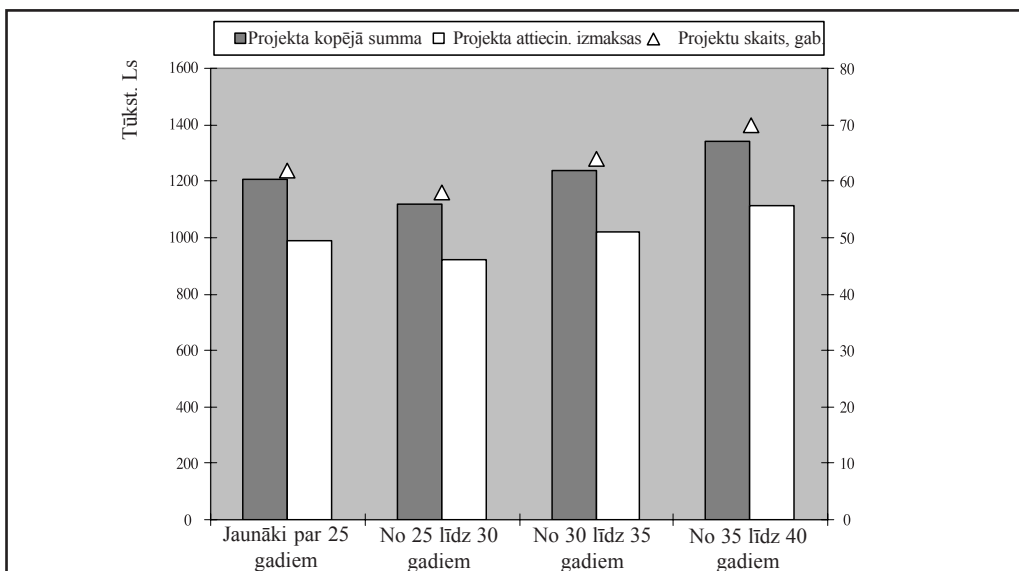
Kā redzams 3.19. tabulā, atbalsta projektus visvairāk ir iesnieguši uzņēmēji, kuru saimniecības platības ir no 100-499 ha, un kuri pārsvarā investējuši resursus mašīnu un pārvietojamo iekārtu iegādē. Vērtējot kopumā atbalsta izmantošanu šajā pasākumā, jāsecina, ka pārsvarā atbalsts ir izsniegts saimniecībām ar lielu platību, bet akceptēto projektu apjoms (3.20. tabula) liecina, ka vismaz 65 % gadījumu atbalsta saņēmēji ir iesnieguši savus biznesu plānus ar vienkāršoto dzīvotspējas pierādīšanas metodi.

3.43. attēlā ir parādīts apstiprināto projektu skaits un investīciju apjoms rajonos. Vislielākās investīcijas ieguldītas valsts centrālās daļas rajonos. Liela aktivitāte ir Madonas, Valmieras, Tukuma un Liepājas rajonā. Viszemākā aktivitāte un ieguldītais apjoms ir Ludzas un Alūksnes rajonā. Analīze pa rajoniem parāda, ka vislielākais finansējums ir nonācis Zemgales reģionā un Rīgas rajonā, un tas pārsvarā izmantots tehnikas un iekārtu iegādei. Diezgan lielas investīcijas ir veiktas arī Madonas, Liepājas un Valkas rajonā. Kaut arī ir īstenojamo projektu izmaksu apjoms valsts austrumu daļā ir mazs, šeit bijusi raksturīga aktīva pieteikšanās uz finansējumu (izņemot Ludzas rajonu). Savukārt nozarēs visos rajonos (skatīt 11. pielikuma 4.-7. attēlu) vislielākais ieguldījumu skaits un finansējums ir graudaugu un pākšaugu audzēšanā. Gandrīz katrā rajonā, īpaši Valmieras, investīcijas veiktas arī piensaimniecībā. Lielākās investīcijas augļu un dārzeņu nozarē ir nonākušas Rīgas, Talsu, Alūksnes un Cēsu rajonā.

3.42. attēls. VPD pasākumā “Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” atbalstīto projektu kopējais skaits, apjoms un attiecināmās izmaksas rajonos 2004.gadā

Avots: LAD, 2005

3.43. attēls. VPD pasākumā “Atbalsts jaunajiem zemniekiem” atbalstīto projektu kopējais skaits, apjoms un attiecināmās izmaksas jauno zemnieku vecuma grupās 2004.gadā

Avots: LAD, 2005

3.19. tabula. VPD pasākuma "Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos" atbalsta saņēmēju un to investēto resursu raksturojums grupējumā pēc atbalsta saņēmēju saimniecību LIZ platības 2004. gadā

Saimniecību grupas pēc LIZ platības, ha	Atbalsta projektu skaita īpatsvars, %	Projektu izmaksu kopējuma īpatsvars, %	Viena projekta vidējais kopējo izmaksu apjoms, tūkst. Ls	Saimniecību īpatsvars (%), kurām galvenais darbības virziens ir:		Vidējā LIZ platība, ha	LIZ kopplatības īpatsvars, %	Jauno zemiņu skaits	MLA teritorijā realizēto projektu skaita īpatsvars, %	Investīciju īpatsvars (%), kas no kopējā attiecināmo izmaksu apjoma investēts:								
				laukaugu audzēšana	piena lopkopība					jaunbūvēs	jaunbūvēs investēto līdzekļu sadalījums pēc būvju veida:					mašīnās un pārvietojamās iekārtās	ražošanas iekārtās	t.sk. "zaļajās investīcijās" ieguldīto līdzekļu īpatsvars, %
											liellopu mītnes	cūkkūtiņi	cita veida kūtiņi	siltumnīcas ar iekārtām	citas jaunbūves			
1000 un vairāk	7	18	240,4	55	42	1 581	33,5	0	6	10	77	0	0	0	23	79	9	8
500-999	12	18	142,6	77	20	712	25,4	4	11	6	0	0	0	100	77	15	6	
100-499	52	45	81,9	58	32	239	36,7	19	53	11	66	3	0	31	75	8	8	
50-99	16	6	38,7	30	52	75	3,5	12	16	21	29	14	0	50	68	8	18	
10-49	11	7	61,5	16	32	31	1,0	5	12	50	15	0	24	61	31	14	8	
mazāk par 10	1	3	367,5	0	0	3	0,01	1	1	64	0	10	0	90	4	18	0	
nav uzrādīts	1	3	240,6	43	0	0	0	3	1	38	0	44	37	19	19	42	0	
Kopā, %	100	100	-	50	33	-	100	-	65	15	36	7	8	23	69	11	8	
Kopsumma/kopskaits	528 proj.	50,6 milj. Ls	96,0	266 saimn.	177 saimn.	340	179 tūkst. ha	44	344 proj.	6,6 milj. Ls	2,4 milj. Ls	0,05 milj. Ls	0,5 milj. Ls	10,56 milj. Ls	1,6 milj. Ls	30 milj. Ls	4,8 milj. Ls	3,5 milj. Ls

Avots: LAD, 2005

3.20. tabula. VPD pasākuma "Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos" atbalsta saņēmēju un to investēto resursu raksturojums grupējumā pēc iesniegto projektu attiecināmo izmaksu apjoma 2004.gadā

Iesniegto projektu grupas pēc attiecināmo izmaksu apjoma, tūkst.Ls	Atbalsta projektu skaita īpatsvars	Projektu izmaksu kopējais īpatsvars	Viena projekta vidējais kopējais izmaksu apjoms	Saimniecību īpatsvars, kurām galvenais darbības virziens ir:		Vidējā LIZ platība	Jauno zemnieku skaits	MLA teritorijā realizēto projektu skaita īpatsvars	Investīciju īpatsvars, kas no kopējā attiecināmo izmaksu apjoma investēts:			t.sk. "zaļās investīcijās" ieguldīto līdzekļu īpatsvars
				laukaugu audzēšana	piena lopkopība				jaunbūvēs	mašīnās un pārvietojamās iekārtās	ražošanas iekārtās	
	%	%	tūkst. Ls	%	%	ha	cilv.	%	%	%	%	%
mazāk par 70	65	25	37,3	42	39	225,6	23	63	5,03	82,08	8,29	7,49
70-210	29	44	148,2	72	21	507,1	19	72	8,97	80,22	6,88	8,18
vairāk par 210	6	30	481,8	31	34	783,7	2	53	33,83	41,99	20,14	8,37
Kopā, %	100	100	-	50	34	-	8,3	65	15	69	11	8
Kopsumma/kopskaits	528 proj.	50,7 milj.Ls	96,0	266 saimn.	177 saimn.	340,0	44	344 proj.	6,6 milj.Ls	30 milj.Ls	4,8 milj.Ls	3,5 milj.Ls

Avots: LAD, 2005

Pasākuma “**Atbalsts jaunajiem zemniekiem**” īstenošanas mērķis ir veicināt gados jaunu cilvēku iesaistīšanos lauksaimniecības nozarē, piešķirot atbalsta maksājumu- kompensāciju lauksaimnieciskās darbības uzsākšanai vai lauksaimniecības uzņēmuma dibināšanai pirmo reizi. Atbalsta piešķiršanas lēmuma brīdī, tā saņēmējam ir jābūt 18 līdz 40 gadus vecam, ar piemērotām profesionālajām zināšanām un iemaņām, lauksaimniecības uzņēmumu viņam jādibina pirmo reizi un ir jābūt tā īpašniekam vai jaunajā uzņēmumā viņam jāpieder 51% no pamatkapitāla. Jaunajam zemniekam ir jāspēj pierādīt sava uzņēmuma ekonomiskā dzīvotspēja trīs gadu laikā pēc darbības uzsākšanas. Un atbalstu - vienreizēju maksājumu līdz 25 000 EUR- var izmantot konkrētu investīciju veikšanai- iegādei vai/un kredītprocentu atmaksai. Sākotnēji šim pasākumam tika atvelti 5% no visiem lauku attīstības pasākumiem VPD ietvaros finansējuma 4,26 milj. Ls apjomā (6,09 milj. EUR). LAD operatīvā informācija par pasākuma īstenošanas rezultātiem liecina, ka iesniegti un atbalsta izmaksai akceptēti 269 projekti un to plānotais finansējums ir 4,28 milj. Ls. Vēl 31 projekts ir apstiprināts, taču netiek iesniegti sasakņošanai augstākā līmenī, un to atbalsta apjoms ir vēl 500 tūkst. Ls, ko ZM pieprasa FM savos grozījumos. Pētījumam pieejamie LAD dati par 254 projektiem uz 2005. gada janvāra beigām iezīmē šādu situāciju (3.21. tabula).

3.21. tabula. VPD pasākuma “Atbalsts jaunajiem zemniekiem” īstenošanas rezultāti 2004. gadā

Sasniedzamie rezultāti	Sagaidāmie	Sasniegtie
Projekta vidējais apjoms	17 500 Ls	19 300 Ls (vai 16 000 Ls attiecināmās izmaksās)
Atbalstīto projektu skaits*		230 269*
Radītas pilna laika darba vietas	230	254
Saglabātas pilna laika darba vietas	230	34

*LAD operatīvā informācija 25.02.2005.

Avots: LAD, 2005

Vērtējot atbalsta saņēmējus, atbalsta apjomus un pārstāvētās nozares, jāatzīmē, ka visaktīvāk dibinātas augkopības saimniecības, un saņemtais atbalsts ieguldīts to attīstībā. (3.22. tabula).

Jauno zemnieku sadalījumā vecuma grupās redzam, ka aktivitāte tajās ir līdzīga (vecumu grupu sadalījums ir veikts pēc EK vadlīnijās noteiktajiem intervāliem). Līdzīgs ir arī atbalsta sadalījums un investējamo projektu izmaksu kopapjoms pa grupām. Tomēr mazliet vairāk saņēmēju ir 35 līdz 40 gadu vecuma grupā. Savos projektu plānos jaunie zemnieki ir apņēmušies izveidot un saglabāt aptuveni 290 darba vietas. Aptuveni 99% no saņemtā finansējuma ir vienreizējs atbalsta maksājums, kuru jaunie zemnieki izmantos, lai sasniegtu biznesa plānā definētos mērķus, un tikai 0,1%-bankas procentu atmaksai. 20% gadījumu ir plānots, ka projekts atstās ietekmi uz apkārtnējo vidi. LAD papildus ievāktā informācija liecina, ja netiks apstiprināts projekts, tad 82% no visiem gadījumiem,

3.22. tabula. VPD pasākuma "Atbalsts jauniem zemniekiem"
atbalsta saņēmēju skaita sadalījums pēc vecuma grupām
un galvenā ražošanas virziena, projektu apjoma sadalījums pēc nozarēm 2004. gadā

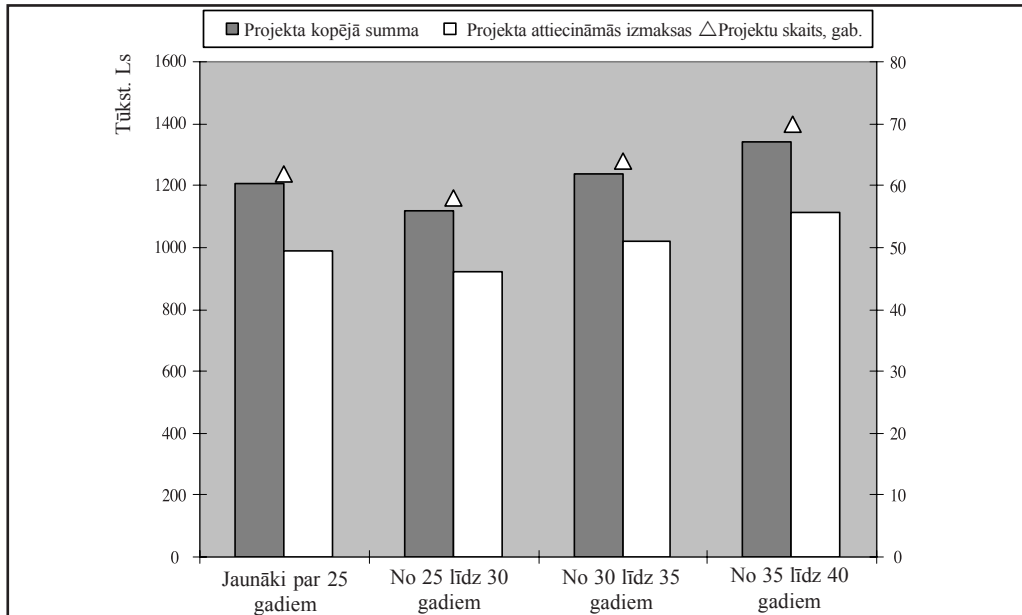
Atbalsta saņēmēja galvenais saimnieciskās darbības virziens	Projektu skaita īpatsvars, %	Projektu izmaksu apjoma īpatsvars, %	Jauno zemnieku skaits vecuma grupās			
			<25 gadi	25<30 gadi	30<35 gadi	35<40 gadi
Laukaugi	46,9	47,2	35	26	28	30
Dārzeņi	7,5	7,1	6	3	6	4
Vīnogas	0,4	0,4			3	
Augļi (t.sk. ogas)	6,7	6,5	4	6	3	4
Cita nozare (ieskaitot jauktas)	1,2	1,2		1	1	1
Cita neklasificēta nozare	2,0	2,1		2		3
Piens	15,4	15,2	6	8	14	11
Liellopu audzēšana						
un nobarošana	10,6	11,1	7	6	5	9
Cūkas	3,5	3,7		2	2	5
Citi mājlopi	5,9	5,5	4,0	4	4	3
Kopā	100%= 254	100%= 4,9 milj. Ls	62	58	66	70

Avots: LAD, 2005

jaunais zemnieks izvēlēsies īstenot projektu, taču ilgākā laikā, 13% - projekts tiks īstenots, taču mazākā apjomā. Deviņi zemnieki atzinuši, ka neīstenos projektu bez atbalsta, bet četri, ka īstenos ar savu finansējumu.

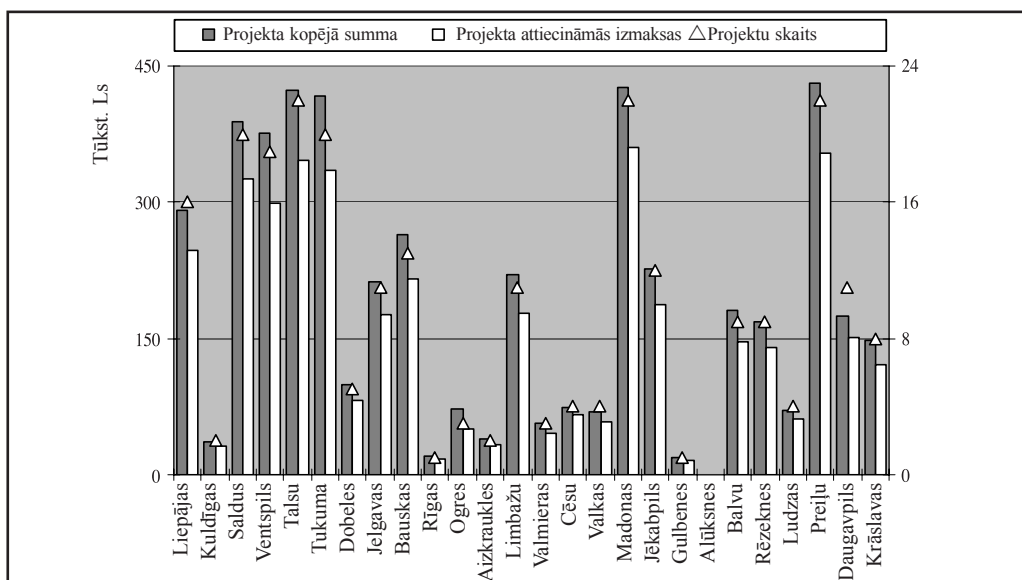
3.43. attēlā un 11. pielikuma 8., 9. un 10. attēlā ir redzama analīze par atbalsta saņēmēju skaitu un atbalsta apjomu vecuma grupās rajonu griezumā. Visvairāk atbalstu un visās vecuma grupās saņēmuši Preiļu, Madonas un Kurzemes rajonus. Neviens atbalsta maksājums nav izsniegts Alūksnes rajonā. Diezgan maz Rīgas, Aizkraukles, Gulbenes un Kuldīgas rajonā, turklāt katrā rajonā tas ir izsniegts vienas vecuma grupas zemniekiem. Visvairāk jaunu darba vietu pēc projektu īstenošanas plānojuši nodrošināt Preiļu, Madonas un Kurzemes rajonu zemnieki. Nevienu darba vietu nav plānojuši izveidot vai saglabāt Balvu rajona zemnieki, lai gan šeit ir liels izsniegto atbalsta apjoms.

Pasākuma "Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana" mērķis ir sekmēt lauksaimniecības produktu pārstrādes produkcijas konkurētspējas palielināšanu iekšējā un

3.43. attēls. VPD pasākumā “Atbalsts jaunajiem zemniekiem” atbalstīto projektu kopējais skaits, apjoms un attiecināmās izmaksas jauno zemnieku vecuma grupās 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

3.44. attēls. VPD pasākumā “Atbalsts jauniem zemniekiem” atbalstīto projektu kopējais skaits, apjoms un attiecināmās izmaksas rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

ārējā tirgū un nodrošināt produkcijas noieta iespēju attīstību un paplašināšanu. Atbalstu var saņemt juridiskas personas, kurām nav parādu izejmateriālu piegādātājiem. Atbalsta projektu īstenotājiem jāievēro minimālie standarti attiecībā uz apkārtējo vidi, higiēnu un dzīvnieku labturību. Ja uzņēmumiem Pārtikas un veterinārais dienests ir piešķīris īpašu pārejas periodu saskaņā ar ES iestājas noteikumiem, tad ir arī jāievēro minimālie standarti attiecībā uz apkārtējo vidi, higiēnu un dzīvnieku labturību, līdz piešķirtā pārejas perioda beigām vai līdz investīciju perioda beigām, atkarībā no tā, kurš no tiem iestājas agrāk. Par atbalstāmām pārstrādes nozarēm ir noteiktas piena, augļu (t.sk. ogu), graudaugu un pākšaugu, aitu un kazu gaļas, cūkgaļas, dārzeņu, enerģijas kultūru, šķiedraugu, liellopu gaļas, biškopības produkcijas, putnu gaļas un olu, eļļas sēkļu produktu pārstrāde. Atbalstu var izmantot jaunu iekārtu, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegādei un uzstādīšanai, kas paredzēti lauksaimniecības produktu ražošanai (t.sk. iepakošanai, ražošanas atkritumu pārstrādei); lauksaimniecības produktu pārstrādes būvju būvdarbiem, rekonstrukcijai un renovācijai un nepieciešamo būvmateriālu iegādei. Atbalsta saņēmējiem ir jānodrošina uzņēmuma ekonomiskā dzīvotspēja nākamajā gadā pēc projekta īstenošanas, bet viņa ieguldītām investīcijām ir jākalpo bez būtiskām izmaiņām 5 gadus pēc projekta apstiprināšanas. Noteiktie ierobežojumi paredz, ka vienam atbalsta saņēmējam projekta attiecināmo izmaksu kopsumma nevar pārsniegt 6 milj. EUR.

Sākotnēji šim pasākumam tika atvelēts 21% no lauku attīstības pasākumiem VPD finansējuma jeb 19,2 milj. Ls (27,4 milj. EUR) sabiedriskā finansējuma, kam jāpiesaista tik pat lielu daļu privātā kapitāla. LAD operatīvā informācija apliecina, ka līdz 25.02.2005. ir iesniegti un akceptēti 27 projekti ar kopējo investīciju apjomu 42,6 milj. Ls, no tā 36,2 milj. Ls ir attiecināmās projekta izmaksas ar 18,1 milj. Ls privātā kapitāla ieguldījumu.

Vērtējot atbalsta saņēmējus, projektu apjomus un investējamo nozari un mērķus, analizē tiek izmantoti LAD monitoringa dati par katru projektu. Atbalsta saņēmēji tika grupēti pēc iesniegto projektu attaisnoto izdevumu apjoma, kas ir pamats atšķirīgas ekonomiskās dzīvotspējas aprēķināšanas metodes pielietošanai investīciju pamatošanai projekta biznesa plānā. 18 projekti no 27 ir lielāki par 210 tūkst. Ls, bet tikai 5 gadījumos atbalsta saņēmēji ir iesnieguši savus biznesa plānus ar vienkāršoto dzīvotspējas pierādīšanas metodi. Vislielākais skaits un investīciju apjoms tiek īstenots piena pārstrādes uzņēmumos (3.24. tabula).

3.23. tabula. VPD pasākuma "Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana" īstenošanas rezultāti 2004. gadā

Sasniedzamie rezultāti	Sagaidāmie	Sasniegtie
Atbalstīto pārstrādes uzņēmumu skaits/projektu skaits	150	27
Projekta vidējais apjoms	255 tūkst. Ls	1,34 milj. Ls
Ieviesto iekšējās kvalitātes kontroles un kvalitātes vadības sistēmu skaits	50 jeb 25% no projektu kopskaita	6 jeb 22 % no projektu kopskaita

Avots: LAD, 2005

93% no visiem akceptētajiem projektiem investīcijas ir saistītas ar lauksaimniecības produktu ražošanai nepieciešamo jauno tehnoloģiju, iekārtu, aprīkojuma, programmu nodrošinājuma iegādi un uzstādīšanu, bet 60% projektu ir paredzētas investīcijas produktu pārstrādes būvju celtniecībai, renovācijai un būvmateriālu iegādei. No kopējā apjoma tikai 2,5% tiek ieguldīti "zaļajās investīcijās". Tā kā piena nozare ir visvairāk pārstāvētais darbības virziens, tad arī visvairāk projektu īstenoti tieši tās attīstībā.

Ļoti daudz uzņēmumu īsteno projektus vairākos darbības virzienos/nozarēs. Neviens projekts nav īstenots saistībā ar bioloģiskās lauksaimniecības produktu pārstrādi.

Vislielākās investīcijas no akceptēto projektu kopsummas tiks ieguldītas tajos pārstrādes uzņēmumos, kuru galvenais darbības virziens ir piena produktu, graudaugu, pākšaugu un putnu gaļas pārstrāde (3.45. attēls).

3.24. tabula. VPD pasākumā "Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana" atbalstīto projektu apjoma un skaita sadalījums pēc pārstrādes nozares 2004. gadā

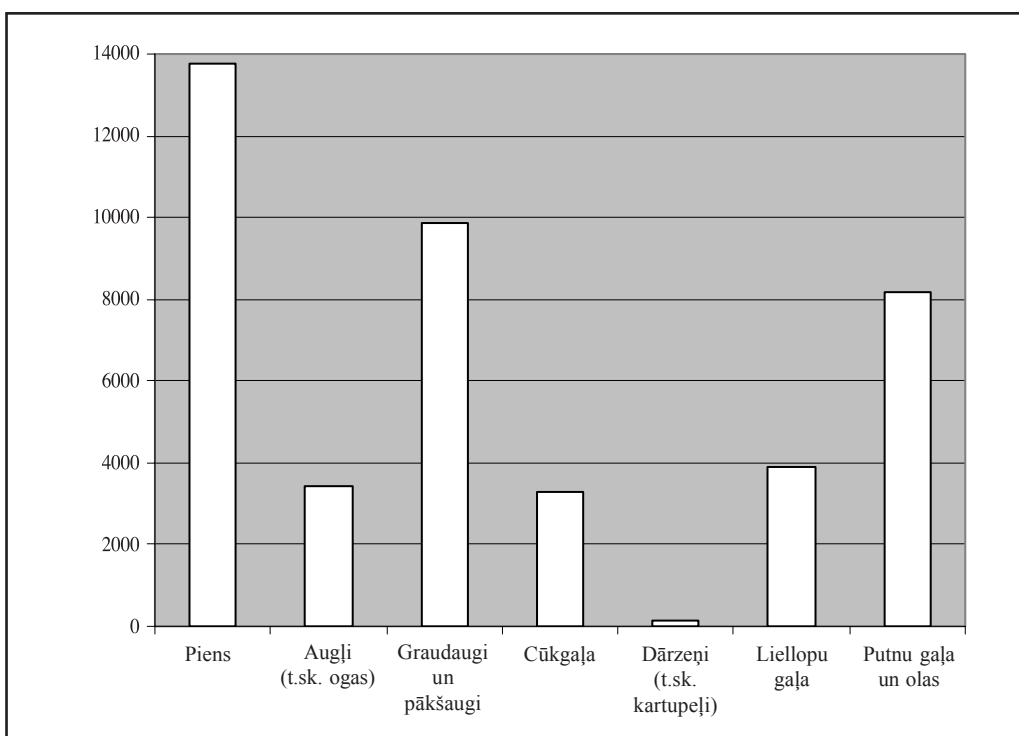
Uzņēmuma galvenais darbības virziens	Projektu skaits grupās pēc projekta apjoma			Kopā
	mazāki par 70 tūkst. Ls	70 – 210 tūkst. Ls	lielāki par 210 tūkst. Ls	
Piens	1	2	8	11
Augļi (t.sk. ogas)	0	0	1	1
Graudaugi un pākšaugi	0	0	5	5
Cūkgaļa	4	1	1	6
Dārzeņi (t.sk. kartupeļi)	0	1	0	1
Liellopu gaļa	0	0	1	1
Putnu gaļa un olas	0	0	2	2
Projekta ietvaros ir paredzēts īstenot HACCAP un ISO 9000 u.tml. ieviešanu	1	3	2	6
Projektu kopskaits	5	4	18	27
Projekta kopējā apjoma īpatsvars, %	0,8	1,9	97,2	100%= 42,6 milj. Ls
Projekta attiecināmo izmaksu īpatsvars, %	0,8	2,0	97,1	100%= 36,2 milj. Ls

Avots: LAD, 2005

3.25. tabula. VPD pasākumā "Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana" atbalstīto projektu skaits to īstenošanas virzienos 2004. gadā

Projektu īstenošanas nozare/virziens	Projektu skaits
Piens	11
Augļi un dārzeņi	2
Graudaugi un pākšaugi	5
Cūkgaļa	6
Liellopu gaļa	5
Putnu gaļa un olas	5
Eļļas augi	3
Dzīvnieku izcelsmes atkritumproduktu pārstrāde	1

Avots: LAD, 2005

3.45. attēls. VPD pasākumā "Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana" atbalstīto projektu kopējais apjoms pārstrādes uzņēmumu galvenajos darbības virzienos 2004. gadā, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

Vērtējot investīciju veikšanas mērķi (3.26. tabula), visvairāk projektu tiek īstenots, lai uzlabotu pārstrādes produktus un to mārketingu, kā arī racionalizētu pārstrādes procedūru. Diemžēl ir neiespējami novērtēt finansējuma apjomu katrā no investīcijas mērķiem, jo gandrīz visi uzņēmumi ir minējuši vairākus mērķus un izdalīt katru atsevišķi nav iespējams. Diemžēl ļoti maz investīciju tiek veiktas vides aizsardzībā un jaunu lauksaimniecības produktu noieta tirgu apgūšanā, kas ir svarīga joma.

3.26. tabula. VPD pasākumā "Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana" atbalstīto projektu skaits pēc investīciju mērķiem 2004. gadā

Investīciju projektu aktivitātes	Projektu skaits
Ražošanas orientācija uz paredzamajām tirgus tendencēm	5
Jaunu lauksaimniecības produktu noieta tirgu apgūšana	1
Realizācijas tīkla uzlabošana un racionalizācija	3
Pārstrādes procedūru racionalizācija vai uzlabošana	10
Produkcijas pārstrādes un mārketinga uzlabošana	18
Blakusproduktu un atkritumu labāka izmantošana	2
Jaunās tehnoloģijas pielietošana	4
Kvalitātes uzlabošana un uzraudzība	7
Veselības nosacījumu uzlabošana un uzraudzība	1
Vīdi saudzējošu tehnoloģiju ieviešana, gaisa un ūdens piesārņojuma mazināšana	1

Avots: LAD, 2005

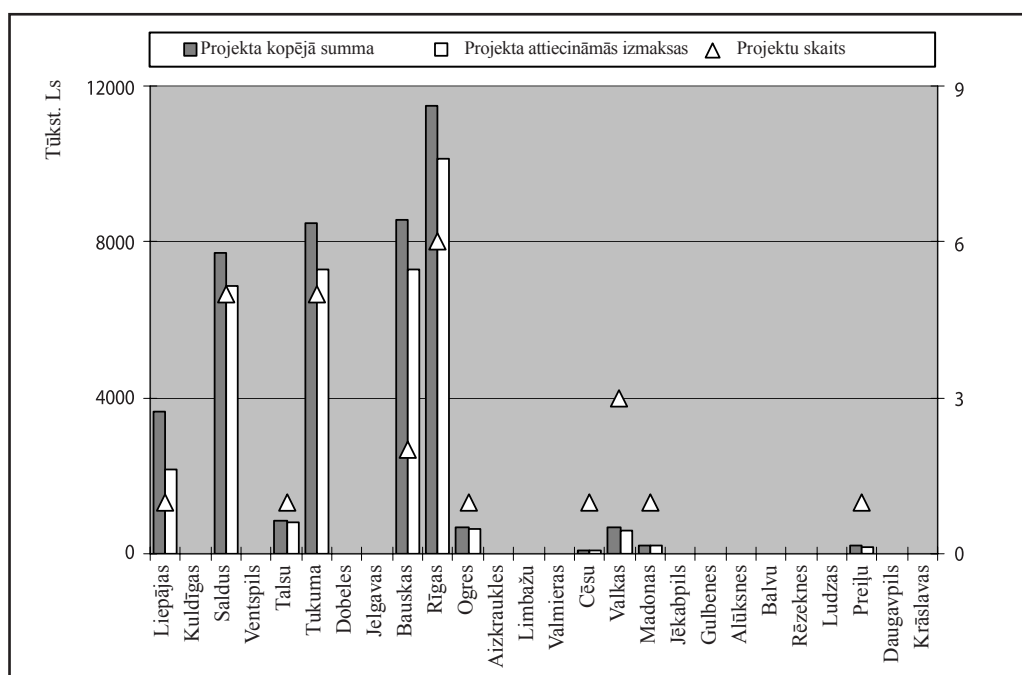
Projektu sadalījums pa rajoniem parāda to, ka visvairāk tie realizēti Rīgas, Bauskas, Tukuma un Saldus rajonā. Apjoma ziņā vislielākie projekti ir Bauskas rajonā. Visos rajonos, izņemot Liepājas un Talsu rajonu, investīcijas ir veiktas piena pārstrādes uzņēmumos. Graudu un pākšaugu pārstrāde ir visplašāk pārstāvēta Saldus, Talsu, Liepājas, Valkas un Tukuma rajonā, toties cūkgaļas pārstrāde - Rīgas un Saldus rajonā, augļu un dārzeņu pārstrāde - Tukuma rajonā, bet liellopu gaļas pārstrāde - Saldus rajonā (skatīt 11. pielikuma 11. attēlu).

Pasākums "**Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana**" ietver 4 aktivitātes. Atbalsts aktivitātē „Zemes uzlabošana” ir paredzēts dabisko un klimatisko apstākļu negatīvās ietekmes uz zemes auglību mazināšanai. Atbalstu var saņemt valsts atbildīgās institūcijas valsts un koplietošanas nozīmes meliorācijas sistēmu projektēšanai, būvniecībai, rekonstrukcijai un renovācijai. Savukārt zemes apsaimniekotāji atbalstu var saņemt skābo augšņu pamatkaļķošanai platībās, kur tā nav veikta 6 un vairāk gadus; augšņu kaļķošanai nepieciešamai agroķīmiskai izpētei.

Atbalsts aktivitātē „Invazīvo augu (latvāņu u.tml.) apkarošana un aizaugušās neizmantotās lauksaimniecības zemes attīrīšana no krūmājiem un invazīvajām nezālēm” ir paredzēts tradicionālās atklātās lauku ainavas saglabāšanai un Latvijai raksturīgās ekosistēmas degradācijas mazināšanai, un to var saņemt zemes apsaimniekotāji. Maksimālā summa par invazīvo nezāļu likvidēšanu atklātos

apvidos ir 160 EUR/ha, grāvjos, ceļmalās, ar kokiem apaugušās vietās vai teritorijās gar ūdensteļiem un ūdenstilpēm 320 EUR/ha, savukārt latvāņa un krūmāju gadījumā – 320 EUR/ha.

Aktivitātēs “Lauksaimniecisko un lauksaimniecībai tuvu aktivitāšu dažādošana”, “Investīciju pamatpakalpojumu nodrošināšana lauku iedzīvotājiem un lauku ekonomikas vajadzībām”, “Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana” (turpmāk – ar lauksaimniecību mazāk saistītās un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstīšanas aktivitātes) atbalstu saņem uzņēmēji vai fiziskās personas, kuras pirmo reizi dibina uzņēmumu. Visiem atbalsta saņēmējiem ir jāapliecina uzņēmuma ekonomiskā dzīvotspēja pēc projekta realizācijas. Pamatpakalpojumu sniegšanai lauku iedzīvotājiem un lauku ekonomikas vajadzībām ir jābūt saistītai ar lauku sagatavošanu sējas darbiem, sējumu kopšanu un mīglošanu, augļu koku apgriešanu, kaitēkļu iznīcināšanu, pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvnieku pavairošanu, apūdeņošanas sistēmu apkalpošanu, koku apzāģēšanu un dzīvzogu cirpšanu, lauksaimniecības tehnikas nodrošināšanu, veterinārajiem pakalpojumiem un piena savākšanu. Lauku tūrisma attīstībai jābūt saistītai ar lauku tūrisma pakalpojumu dažādošanu, piemēram, ar peldbaseiniem, peldvietām, kempingiem, upju pludmalēm, minigolfu, ceļa rādītājiem, airēšanu, zirgu izjādēm, saunu, riteņbraukšanu, makšķerēšanu, tūristu mītnu (t.sk. kultūrvēsturisko objektu) kvalitātes uzlabošanu, piemēram, viesu māju būvniecība, rekonstrukcija un renovācija, balstoties uz vietējām tradīcijām un brīvā laika pavadīšanas pasākumiem un saskaņā ar attiecīgajiem valsts standartiem. Savukārt amatniecības attīstībai atbalstu var saņemt būvniecības pakalpojumiem;

3.46. attēls. VPD pasākumā "Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana" atbalstīto projektu kopējais skaits, apjoms un attiecināmās izmaksas rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

metālapstrādes un tehnisko iekārtu meistarų arodu grupa; kokamatniecības arodu grupa; apģērbu, tekstiliju un ādas apstrādes arodu grupa; pārtikas produktu apstrādes arodu grupa (izņemot miesniekus); veselības un ķermeņa kopšanas arodu grupa; stikla, papīra, keramikas, mūzikas instrumentu arodu grupa.

Visās minētajās aktivitātēs atbalsta saņēmēji investīcijas var izmantot jaunu ražošanas pamatlīdzekļu (iekārtu un aprīkojuma, t.sk. datoru programmatūru) iegādei; būvniecības, rekonstrukcijas un renovācijas izmaksām, pamatojoties uz līgumiem ar trešajām personām; ar zemes iegādi saistītām izmaksām.

Vissvarīgākā šī pasākuma aktivitāte ir lauksaimnieku konsultāciju un saimniecību paplašināšanās pakalpojumu sniegšana, kas paredzēta personām, kuru darbības joma ir lauksaimniecība un mežsaimniecība, viņu prasmju un zināšanu līmeņa paaugstināšanai. Konsultācijas ietver pakalpojumu sniegšanu atsevišķiem uzņēmumiem tādās jomās, kā komercdarbības plānu sastādīšana, palīdzība pieteikumu sagatavošanā lauku attīstības pasākumiem (piem., lauku saimniecības investīciju projekti, agrovides programmas), konsultācijas par labu saimniekošanas praksi (priekšnosacījums iekļaušanai agrovides aktivitātēs un MLA maksājumiem), saimniecību paplašināšanās pakalpojumi: pakalpojumi zemnieku grupām (piem., atvērto durvju dienas, demonstrējumi). Uz šo atbalstu var pieteikties privāta organizācija vai valsts iestāde. Līdz šim aktivitāte vēl nebija uzsākta.

Pasākumam tika atvēlēti 37% no prioritātes finansējuma apjoma jeb 33 milj. Ls no lauku attīstības pasākumiem paredzētā VPD finansējuma apjoma. LAD operatīvā informācija liecina, ka līdz 25.02.2005. tika akceptēti 331 atbalsta projekts un izsniegti 67% no pasākumam atvēlēta finansējuma. 146 projekti tika noraidīti, bet 13 vēl tika izskatīti. ZM grozījumos pieprasa sabiedrisko finansējumu šajā pasākumā samazināt par 4 milj. Ls, kurus varētu ieskaitīt kā papildinājumu

3.27. tabula. VPD pasākuma "Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana" īstenošanas rezultāti 2004. gadā

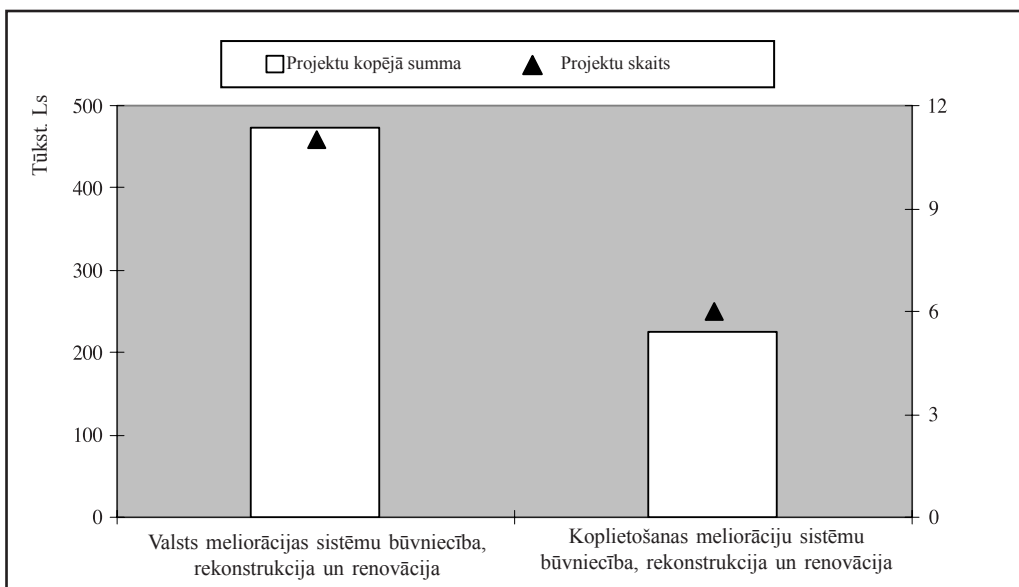
Sasniedzamie rezultāti	Sagaidāmie	Sasniegtie
Uzbūvētas, atjaunotas vai rekonstruētas meliorācijas sistēmas	1 700 km	146,5 km
Vidēji viena km izmaksas	840 Ls	5 000-6 750 Ls
Atbalstīto dažādošanas projektu skaits	400	310
Vidējās ekonomikas dažādošanas projekta izmaksas	84 tūkst. Ls	138 tūkst. Ls
No krūmiem atbrīvotā LIZ platība	10 000 ha	-
No latvāņiem atbrīvotā LIZ platība	5 000 ha	20 ha
Radītas pilna laika darba vietas	500	1 227
Saglabātas pilna laika darba vietas	1 500	2 224

Avots: LAD, 2005

pasākumos "Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos" un „Atbalsts jauniekiem”. Izmantotais finansējums pārsvarā ir dažādu lauku uzņēmēju saimnieciskās attīstības projektu finansēšanai un valsts un koplietošanas meliorācijas sistēmu būvniecībai, rekonstrukcijai un renovācijai aktivitātē „Zemes uzlabošana”.

Aktivitatē “Zemes uzlabošana” ir 17 apstiprināti dažādu LAD reģionālo pārvalžu iesniegtie projekti 817 tūkst. Ls apjomā, no kuriem 692 tūkst. Ls ir attiecināmās izmaksas. Visi projekti ir saistīti ar meliorācijas sistēmu sakārtošanu. Šajā aktivitātē atbalsta saņēmējam nav jāpiesaista privātais kapitāls. Neviens projekts netika apstiprināts un atbalsts nebija izmaksāts augsnes kalpošanai un agroķīmiskai izpētei (3.47. attēls). Nacionālā līmenī netika noteikts, ka šī kompleksā pasākuma katrai aktivitātei, plāna procentuāli paredzētā summa ir uzskatāma kā vērā ņemams faktors projektu pieņemšanas pārtraukšanai katras aktivitātes robežās. Steidzīga projektu iesniegšana un apstiprināšana aktivitātē, kas saistīta ar nelauksaimniecisko uzņēmējdarbību, izsmēla arī tai paredzēto finansējumu. Tā kā zemnieku prioritāte ir ieguldījumi saimniecības modernizācijā, tad atbalsta saņemšanai citos pasākumos nepieciešamo biznesa plānu izstrāde un dokumentācijas kārtošana bija aktuālāka par pretendēšanu uz šo atbalstu. Valsts meliorācijas sistēmu būvniecība, rekonstrukcija un renovācija ir veikta 110 km, bet koplietošanas meliorāciju sistēmu būvniecība, rekonstrukcija un renovācija - 36 km. Lielākās investīcijas ir īstenotas Jelgavas, Valkas, Krāslavas un Tukuma rajonā (skatīt 11. pielikumu 12. un 13. attēlu).

Aktivitatē „Invazīvo augu (latvāņa u.tml.) apkarošana un aizaugušās neizmantotās lauksaimniecības zemes attīrīšana no krūmājiem un invazīvajām nezālēm” ir iesniegti un atbalstīti tikai

3.47. attēls. VPD aktivitātē “Zemes uzlabošana” atbalstīto projektu skaits un apjoms pēc atbalsta mērķiem 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

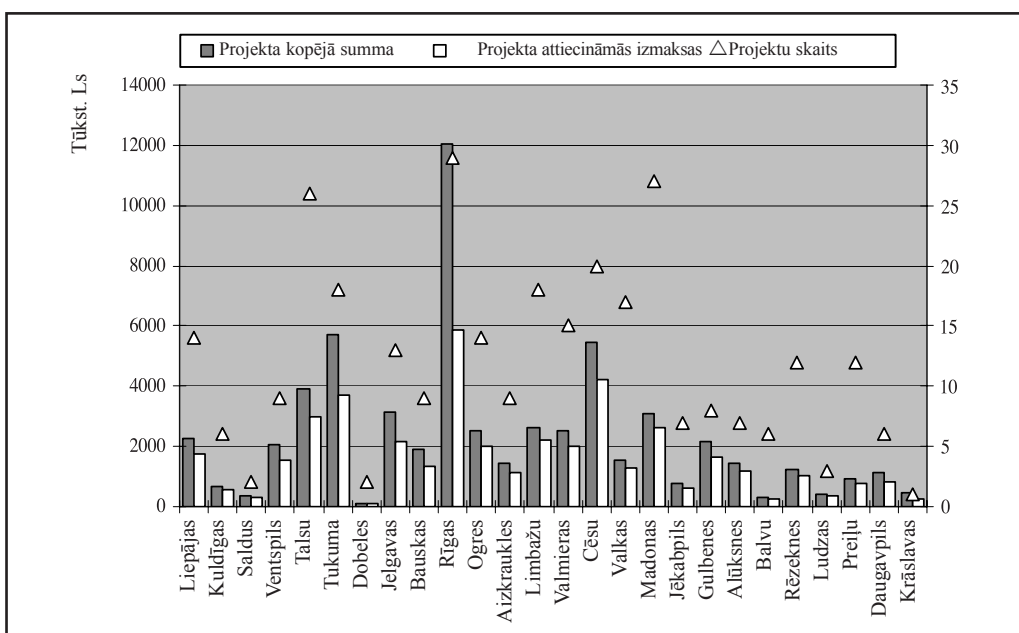
3.28. tabula. VPD ar lauksaimniecību mazāk saistītās un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstīšanas aktivitātēs atbalstīto projektu skaita sadalījums pēc apjoma un saglabāto un radīto darba vietu skaits 2004. gadā

Aktivitāte	Projektu skaita īpatsvars, %	Projektu izmaksu apjoma īpatsvars, %	Projektu īpatsvars grupās pēc projektu apjoma (tūkst. Ls), %			Pilnas slodzes un pusslodzes darba vietu skaits	
			mazāki par 70	no 70 līdz 210	lielāki par 210	saglabātas	radītas
Lauksaimniecības būvju, zemes vai citu būvju pārveidošana nelauksaimnieciskai izmantošanai	2,3	3,56	-	47,5	52,5	52	47
Agrotūrisms	0,3	0,06	69,1	-	-		3
Pakalpojumi lauksaimnieciskās darbības nodrošināšanai	28,7	15,05	39,4	41,4	19,3	581	119
Pamatpakalpojumi lauku vides uzturēšanai un nodrošināšanai	2,6	0,93	100,0	-	-	264	12
Lauku tūrisma pakalpojumu dažādošana	11,6	6,55	36,8	42,4	20,8	256	114
Tūrisma mīļņu kvalitātes uzlabošana vai izveidošana	45,2	66,19	27,9	23,6	48,6	678	921
Amatniecības pakalpojumu sniegšana	1,3	0,27	100,0	-	-	10	12
Amatniecības izstrādājumu ražošana	8,1	7,90	56,0	20,0	24,0	647	233
Kopā procentos	100	100	14,6	23,1	62,3	-	-
Kopskaits/ kopsumma	310 proj.	42,7 milj. Ls	154 proj.	73 proj.	83 proj.	2 488	1 461

Avots: LAD, 2005

2 projekti 7 tūkst Ls apjomā latvāņu likvidēšanai 20 ha platībā Cēsu un Talsu rajonā. ZM 2001. gadā veiktās pašvaldības aptaujas rezultāti, liecina, ka Latvijā ir aptuveni 12 182 ha aizaugušas platības, no kuriem 89% aizņem atklātas platības un 2,31% grāvmalas. Diemžēl netika iesniegts neviens projekts, kas būtu saistīts ar lauksaimniecības zemes attīrīšanu no krūmājiem, lai gan pēdējos 10 gados ir raksturīgs ar krūmiem aizaugušās platības neizmantoto lauksaimniecības platību pieaugums. Diemžēl no 2002. gada Valsts zemes dienests (turpmāk VZD) ir pārtraucis apkopot ziņas no pašvaldībām par šādām platībām. Taču var pieņemt, ja valstī ar ļoti labvēlīgiem agroklimatiskiem apstākļiem mežu augšanai aptuveni 21% no kopējās LIZ ilggadīgi netiek izmantota, zemes aizaugšana ar krūmiem un pakāpeniska lauku ainavas degradācija ir nopietns iemesls mērķtiecīgai šādas aktivitātes īstenošanai saistībā ar citām.

Ar lauksaimniecību mazāk saistītās un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstīšanas aktivitātēs ir realizēti 310 projekti ar kopējām izmaksām 60 milj. Ls. Projektos attiecināmo izmaksu apmērs ir 42,7 milj. Ls. Vislielākais projektu skaits ir lauku tūrisma attīstībā un lauksaimniecības pakalpojumu attīstībā. Abās jomās ir investēti arī vislielākie finansiālie resursi, kā arī ir plānots liels darba vietu pieaugums. Vislielākais naudas īpatsvars ir izsniegts lielajiem projektiem. 46 projektu īstenošana atstās ietekmi uz vidi. Ar tūrisma saistīti 8 projekti tiek realizēti NATURA 2000 teritorijās. LAD papildus ievāktā informācija liecina, ja netiks apstiprināts projekts, tad 71% no tagadējiem

3.48. attēls. VPD ar lauksaimniecību mazāk saistītās un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstīšanas aktivitātēs atbalstīto projektu skaits, apjoms un attiecināmās izmaksas rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

atbalsta saņēmējiem izvēlēties īstenot projektu ilgākā laikā; 20% - projekts tiks īstenots, taču mazākā apjomā. 9 uzņēmēji bez atbalsta neīsteno projektu, bet 18- to īsteno ar savu finansējumu.

3.48. attēlā ir redzams, ka vislielākais atbalsta saņēmēju skaits ir Rīgas, Madonas un Talsu rajonā. Rīgas rajonā ir arī vislielākais ieguldītais finansējums, no kura tikai puse ir uzrādīta kā attiecināmās izmaksas. Vismazākais finansējums un projektu skaits ir Saldus, Dobeles, Balvu, Ludzas un Krāslavas rajonā.

Pasākuma **"Mežsaimniecības attīstība"** mērķis ir sekmēt ilgspējīgas mežsaimniecības attīstību, meža resursu kvalitātes uzlabošanu, mežsaimniecības konkurētspējas paaugstināšanu, vides aizsardzības uzlabošanu un meža bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Pasākums ietver dažādas aktivitātes saistītas ar atbalstu sniegšanu gan saimnieciskās darbības attīstībai, gan zemes racionālāki izmantošanai. Galvenie atbalsta saņēmēji katrā no aktivitātēm noteikti ir atšķirīgi.

Atbalsts zemes īpašniekiem **"Lauksaimniecībā neizmantoto zemju apmežošana"** ir paredzēts meža ieaudzēšanai lauksaimniecībā neizmantotajās un krūmāju zemēs (izņemot meža zemes), ieaudzētās mežaudzes un dabiski ieaugušo mežaudžu kopšanai un aizsardzībai divus gadus. Atbalsta saņēmēji iesniedz zemes transformācijas atļauju un meža ieaudzēšanas plānu. Apmežojamā platība vienam saņēmējam var būt 50 ha vienā gadā, un par katru ieaudzētā meža ha var saņemt kompensāciju 400 EUR, bet par ieaudzēto mežaudžu un dabiski ieaugušo mežaudžu kopšanu un aizsardzību nākošajos divos gados var saņemt - 140 EUR par katru gadu.

Atbalsts **"Mazvērtīgo mežaudžu¹ vai koku sugu nomaiņai, lai paaugstinātu bioloģisko daudzveidību un ekoloģisko vērtību"** paredzēts, ja Valsts meža dienests ir devis atzinumu, ka pieteiktā platība ir mazvērtīga mežaudze, ir izstrādāts Meža uzlabošanas plāns un stādāmais materiāls, izmantotais stādāmais materiāls atbilst noteikumiem par meža reproduktīvo materiālu. Arī šajā aktivitātē var saņemt atbalstu tikai 50 ha platībā vienā gadā un tā apjoms ir 350 EUR/ha.

Atbalsts **"Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošanai ugunsgrēku radīto postījumu vietās un attiecīgu ugunsdrošības profilaktisko pasākumu ieviešanai"** tiek izsniegts meža atjaunošanai ugunsgrēku radīto postījumu vietās 420 EUR/ha apmērā, ja ir VMD atzinums par dabas katastrofu vai ugunsgrēku radītiem postījumiem īpašumā un nepieciešamību atjaunot mežu, kā arī Meža atjaunošanas plāns. Atbalsts ugunsdrošības profilaktisko pasākumu ieviešanai tiks sniegts valsts iestādēm, kā arī pašvaldībām un zemes īpašniekiem, kas apsaimnieko meža zemes platības, kuras pārsniedz 10 000 ha. Atbalsts var būt līdz 100 000 EUR, kuru drīkst izlietot novērošanas torņu būvniecībai un rekonstrukcijai, ugunsdzēsības tehnikas, iekārtu, inventāra un sakaru sistēmu iegādei.

Atbalstā **"Meža īpašnieku apvienību izveidošana"** paredzēts segt apvienību un to biroju izveidošanas izmaksas; biroja aprīkojuma iegādi (neietverot tehniskās apkopes vai nomaiņas izmaksas) un biroja remontu, ja tas ir nepieciešams. Atbalsta maksājums 90% no attaisnoto izmaksu kopsummas, bet apvienības izveidošanas izmaksu maksimālā summa nedrīkst pārsniegt 10 000 EUR.

¹ Mazvērtīga mežaudze – dabiski atjaunojušies mežaudze, kas 70% un lielākā apmērā ir atjaunojušies ar vienu koku sugu un/vai koku sugām, kas nav piemērotas attiecīgajiem meža audzēšanas apstākļiem, vai dažādām nepiemērotām koku sugām vai kura audzēšana ir nepiemērota dēļ koku mežaudzē ietilpstošo koku kvalitātes, un koku vidējais augstums šādā mežaudzē nepārsniedz 6 metrus.

Atbalsts **”Ieguldījumi mežos, ar mērķi uzlabot to ekonomisko, ekoloģisko vai sociālo vērtību”** ir paredzēts privāto meža īpašumu infrastruktūras uzlabošanai - meža pievadceļu būvniecība un rekonstrukcija. Aktivitātes ietvaros tiek sniegts atbalsts nekustamā īpašuma būvniecībai, rekonstrukcijai un renovācijai, pamatojoties uz līgumiem ar trešajām personām. Atbalsta apmērs ir līdz 50% no attaisnoto izmaksu kopsummas, bet attaisnoto izdevumu maksimālā summa nedrīkst pārsniegt 200 000 EUR.

Atbalsts **”Ieguldījumi mežizstrādes, koksnes pirmapstrādes un tirdzniecības uzlabošanā un racionalizācijai”** ir paredzēts jaunu ražošanas pamatlīdzekļu (mežizstrādes tehnikas, koksnes pirmapstrādes mašīnu un citu agregātu, mehānismu, instrumentu un aprīkojuma, t.sk. datoru programmatūras) iegādei. Ieguldījumiem mežizstrādes, koksnes pirmapstrādes un tirdzniecības uzlabošanā un racionalizācijā ir jābūt saistītiem ar meža izmantošanu līdz meža produktu rūpnieciskajai apstrādei un pārstrādei. Atbalsta apmērs ir līdz 50% no attaisnoto izmaksu kopsummas, kura nedrīkst pārsniegt 150 000 EUR.

3.29. tabula. VPD pasākuma “Mežsaimniecības attīstība” īstenošanas rezultāti 2004.gadā

Sasniedzamie rezultāti	Sagaidāmie	Sasniegtie
Apmežota platība, ha	3 000	387,45
Uzlabotas mežaudzes, ha	5 000	10,5
Izbūvēti, rekonstruēti meža ceļi, km	40	3,7
Vidējais projekta apjoms 1 km izbūve, Ls	10 500	35 946

Avots: LAD, 2005

Pasākumam tika atvēlēti 7,5% no prioritātes finansējuma jeb 6,5 milj. Ls no lauku attīstības pasākumiem VPD finansējumā. LAD operatīvā informācija 25.02.2005. liecina, ka ir akceptēti 29 atbalsta projekti 182 tūkst. Ls apmērā ar mežu ieaudzēšanu saistītās darbībās, bet 43 projekti 2 milj. Ls apjomā ar 1,6 milj. Ls attaisnoto izdevumu daļu ar investīciju veikšanu saistītās darbībās.

Vērtējot atbalsta saņēmējus un atbalsta izlietojumu saistībā ar zemju apmežojamās platības veidiem, vislielākā finansējuma daļa ir izsniegta lauksaimniecībā neizmantotu zemju apmežošanai, īpaši ar skuju kokiem. Ļoti maz ir pieprasīts atbalsts citām apmežojamām platībām.

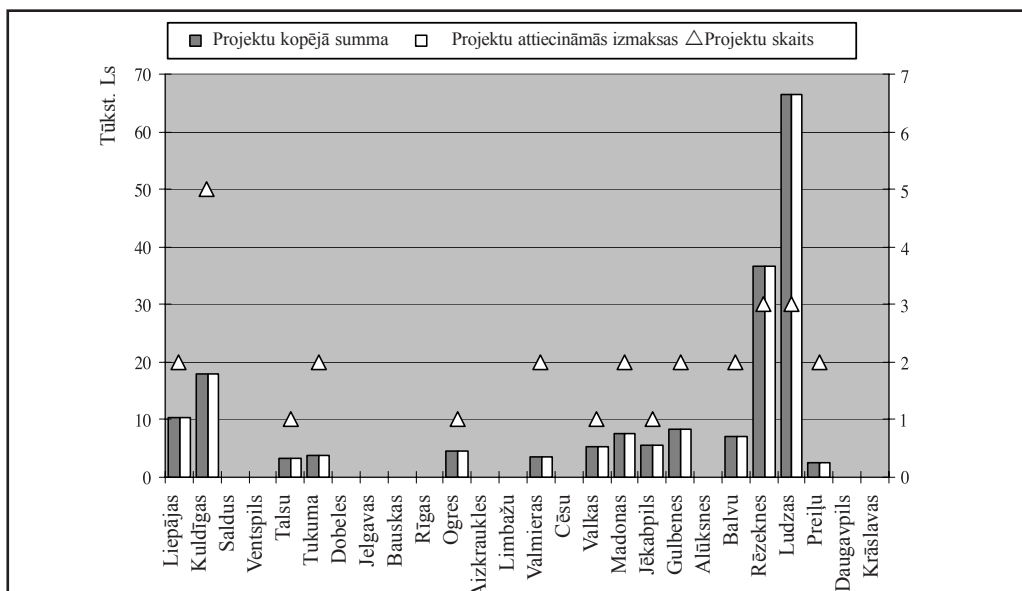
Vērtējot ar zemes apmežošanu saistīto atbalsta izmantošanu rajona griezumā, vislielākā aktivitāte un saņemtais atbalsts ir Rēzeknes un Ludzas rajonā (3.49. attēls). Daudz pieteikumu par mazām apmežojamām platībām ir arī Kuldīgas rajonā. Kaut arī daudzos rajonos ir ļoti liels lauksaimniecībā neizmantotās zemes īpatsvars un ar krūmājiem aizaugusi ainava, zemes īpašnieku aktivitāte, zemes racionālākai izmantošanai to apmežojot, nav novērojama. Pielikuma 17.-18. attēlos ir skatāms saņemtais atbalsts un apmežoto hektāru skaits rajona griezumā pa apmežojamās platības veidiem.

Atbalstā investīciju veikšanai mežsaimniecības attīstībā ir noteiktas divas aktivitātes, kurās saņemts atbalsts. 92% no pasākumā piešķirtā finansējuma ir izsniegti dažādas tehnikas, mašīnu u.c. iegādei, bet tikai 8% no kopējā atbalsta ir piešķirti pievadceļu izveidei.

3.30. tabula. VPD pasākumā “Mežsaimniecības attīstība” apmežoto platību un izmaksu apjoma sadalījums pēc jaunaudzēšanas veida 2004. gadā

Apmežoto platību veids	Platība, ha	Izmaksu apjoms, Ls
Lauksaimniecībā neizmantoto zemju apmežošana	399,5 ha=93,3%	177435,8 Ls=96,9%
Skuju koku jaunaudzēšanas	71,1%	75,0%
Lapu koku jaunaudzēšanas	14,5%	15,3%
Mistrota jaunaudzēšanas	2,1%	2,2%
Ātri augošās plantācijas	5,8%	4,3%
Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana ugunsgrēku radīto postījumu vietās	17,8 ha=4,2 %	3314,4 Ls=1,8 %
Skuju koku jaunaudzēšanas	0,4%	0,2%
Lapu koku jaunaudzēšanas	1,9%	0,8%
Mistrota jaunaudzēšanas,	1,9%	0,8%
Atbalsts mazvērtīgo mežaudžu vai koku sugu nomainībai	10,5 ha=2,5 %	2443,9 Ls=1,3 %
Skuju koku jaunaudzēšanas	2,0%	1,1%
Lapu koku jaunaudzēšanas	0,5%	0,3%
Kopā	100%	100%

Avots: LAD, 2005

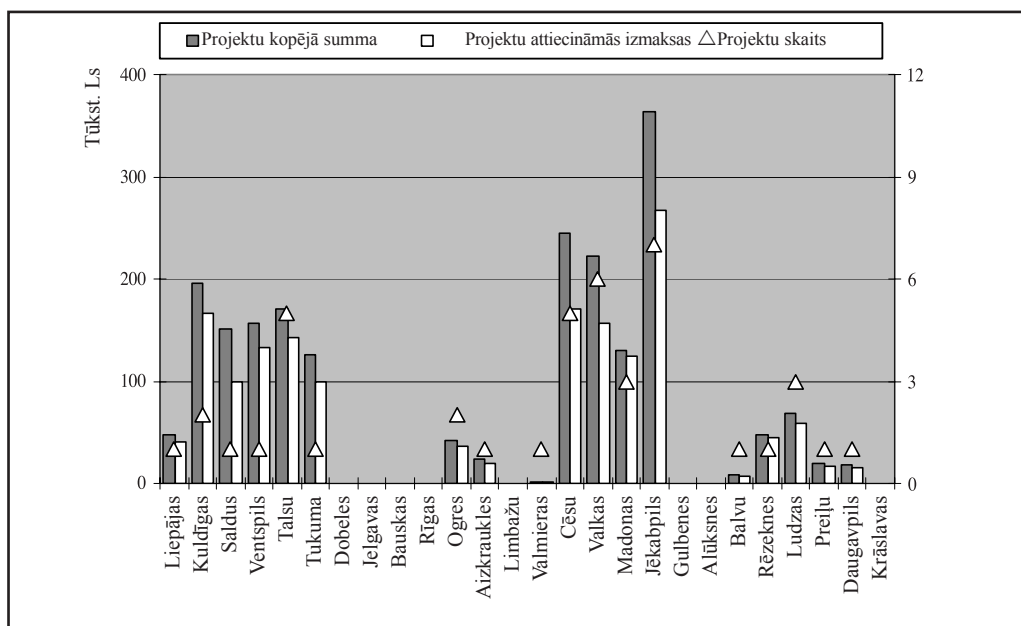
3.49. attēls. VPD pasākumā “Mežsaimniecības attīstība” meža audzēšanai atbalstīto projektu skaits, apjoms un attiecināmās izmaksas rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

3.31. tabula. VPD pasākumā “Mežsaimniecības attīstība” atbalstīto investīciju projektu skaits un attaisnoto izmaksu apjoma sadalījums pēc aktivitāšu veida 2004. gadā

Investīciju veids	Projektu skaits	Attaisnoto izdevumu apjoms, %
Ieguldījumi mežos, ar mērķi uzlabot to ekonomisko, ekoloģisko vai sociālo vērtību:		
Pievadceļu izveide	2	8,0
Meža īpašnieku apvienību izveidošana	0	0
Mežizstrādes, koksnes pirmapstrādes mašīnu un citu agregātu, mehānismu un instrumentu iegāde	41	92,0
Mežsaimniecības ugunsdrošības profilaktisko pasākumu ieviešana	0	0
Kopā	43	100%= 1 665 619 Ls

Avots: LAD, 2005

3.50. attēls. VPD pasākumā “Mežsaimniecības attīstība” atbalstīto investīciju projektu skaits, apjoms un attiecināmās izmaksas rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

3.32. tabula. Galvenās atziņas VPD lauku attīstības pasākumu īstenošanas procesu rajonos 2004. gadā

Reģionālā pieeja attīstības sekmēšanai	Atbalsts VPD lauku attīstības pasākumos ir diferencēts tikai vienā pasākumā- atbalsta likmes pieaugums 10%, ja investīcijas veiktas lauksaimniecības attīstībai MLA un likmes pieaugums par 5%, ja atbalsts investīcijām lauksaimniecībā tiek izsniegts jaunajam zemniekam. Diemžēl nepastāv nekāda diferencēšana pārējos pasākumos.
Ilgspējīga ekonomiskā attīstība un nozares prioritātes	Akceptētie projekti pārsvarā ir saistīti ar galveno nozaru attīstīšanu lauksaimniecībā - graudkopība un piensaimniecība; pārstrādē - piena un gaļas produktu pārstrāde; nelauksaimnieciskajā uzņēmējdarbībā - tūrisms. Ļoti maz investīciju un zema aktivitāte ir abu šo uzņēmējdarbības virzienu citās - „sīkajās” nozarēs. Projektu apmēri norāda uz ļoti lielu atbalsta programmu polarizāciju par labu noteiktām teritorijām, sektoriem un uzņēmējiem, kas nodrošina ilgspējīgu ekonomisko attīstību tikai atsevišķu kategoriju uzņēmējiem, noteiktās valsts teritorijās.
Cilvēkresursu attīstība, sociālās izslēgtības mazināšana	Kopumā uzņēmēju aktivitāte ir augsta visos rajonos, izņemot Ludzas, Alūksnes un Aizkraukles rajonu. Analīze par akceptētajiem projektiem (iesniegto projektu apmērs, uzņēmumu platības, nodarbināto skaits) liecina, ka visos pasākumos atbalstu ir saņēmuši lieli un jau konkurētspējīgi uzņēmumi, īpaši Zemgales reģionā un Rīgas rajonā. Tas pierāda, ka VPD atbalsts ir nodrošinājis ne tikai ekonomikas attīstības polarizāciju, bet arī polarizāciju starp uzņēmēju sociālajām grupām. Var secināt, ka, pateicoties šī atbalsta pieejamībai, atbalsts ir izsniegts tiem uzņēmējiem, kuri, iespējams, savu uzņēmumu attīstību būtu nodrošinājuši arī bez atbalsta, iztiekot ar kredītiem.
Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošana	Ļoti maz projektu pārstāvēts citās aktivitātēs, kas nav saistītas ar galvenajām apakšnozarēm, bet kuras ir būtiskas zināma līmeņa daudzveidības un līdzsvara nodrošināšanā lauku ekonomikā. Strauja finansējuma apgūšana ar nelauksaimnieciskas darbības attīstību saistītajos projektos, izmantojot arī šī pasākuma citās ar vides uzlabošanu saistītās aktivitātēs iezīmēto finansējumu, liecina, ka lauku uzņēmēji un politikas veidotāji priekšroku dod saimnieciskās darbības un ienākumu pieaugumam uz vides problēmu risināšanas rēķina. Latvāņi un augsnes skābums ir aktuāla problēma atsevišķās teritorijās, kas ik gadus paplašinās to ierobežotās risināšanas iespēju dēļ.
Teritorijas apdzīvotības saglabāšana	2004. gadā netika ieviesti tādi atbalsta pasākumi kā Apmācības un Konsultācijas. Kaut gan notika diezgan liela informēšanas kampaņa, un atsevišķi konsultanti sniedza konsultācijas projektu sagatavošanā un ieviešanā, taču lielāka un „masveidīgāka” lauku iedzīvotāju iesaistīšana, apmācība un konsultēšana nenotika. Šo pasākumu uzsākšana 2005. gadā palīdzēs sagatavot iedzīvotājus nākošajam programmēšanas periodam. Iespējams, ka pēdējos gados faktiskajā atbalstā attīstījusies polarizācija ir veicinājusi perifērijas iedzīvotāju ekonomiskās pasivitātes pieaugumu. Šo pasākumu īstenošana rajonos bez papildus atbalsta instrumentu pielietošanas (atsevišķu mērķa pasākumu/aktivitāšu īstenošana, atbalsta likmes noteikšana, atlases kritēriju ieviešana par labu perifēriālo teritoriju uzņēmējiem) iniciatīvas pieaugumu nesekmēs.

Dati par atbalsta izmantošanas aktivitāti mežsaimniecības investīciju projektiem rajonos liecina (3.50. attēls), ka visvairāk atbalsta saņēmēju un lielākais finansējums ir izsniegts Jēkabpils rajonā. Ļoti aktīva atbalsta izmantošana ir Kurzemes reģiona rajonos, izņemot Liepājas, kā arī Cēsu, Valkas un Madonas rajonā. Kaut arī atsevišķos rajonos Latgalē ir bijusi aktīvāka atbalsta izmantošana zemes apmežošanai, tomēr maza aktivitāte un finansējums ir investēts uzņēmumu saimnieciskās darbības attīstībai.

Diemžēl 2004. gadā atbalsta izsniegšana nav sākta Latvijas lauku attīstībai tik svarīgā pasākumā kā **Vietējo rīcību attīstība ("LEADER+" veida pasākums)**, kura mērķis ir atbalstīt lauku kopienas pārmaiņu procesā un veicināt to iespējami vispusīgu sadarbību. Pasākumam ir atvēlēti 2,1 milj. Ls jeb 2,5% no VPD lauku attīstības pasākumu finansējuma. Šogad ir uzsākta atbalsta saņēmēju pieteikšanās. Arī pasākumu Apmācības, kura mērķis ir paaugstināt lauku iedzīvotāju zināšanu un prasmju līmeni, ar tam atvēlētiem 2% no VPD lauku pasākumu kopējā finansējuma, īstenošanu nav iespējams novērtēt.

ES līdzfinansētie lauku attīstības pasākumi Latvijas Lauku attīstības plāna 2004-2006 ietvaros

Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda Garantijas daļas līdzfinansējums lauku attīstības pasākumiem tiek piešķirts Lauku attīstības plāna 2004-2006 (LAP) ietvaros, 6 lauku attīstības pasākumos un Tehniskajā palīdzībā. Tie visi ir kompensāciju pasākumi, kur nav nepieciešams privātais līdzfinansējums, un tos maksā par noteiktu saistību pildīšanu. Tie ir:

- Agrovīde:
 - bioloģiskās lauksaimniecības attīstība;
 - bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos;
 - buferjoslu ierīkošana;
 - lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana;
- Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā;
- Priekšlaicīgā pensionēšanās;
- Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai;
- Atbalsts ražotāju grupām;
- Standartu sasniegšana.

Kopējais finansējums šo pasākumu īstenošanai no 2004. līdz 2006. gadam ir plānots 410,1 milj. EUR, no kuriem 328,1 milj. EUR ir ES līdzfinansējums. Jāpiebilst, ka ik gadu noteiktu daļu finansējuma ir plānots novirzīt vienotajiem platības maksājumiem. 2005. gada sākumā tika sasaukta pirmā Uzraudzības komiteja, kura apstiprināja ZM sagatavotos grozījumus un papildinājumus LAP pasākumu īstenošanas procesam. Grozījumi un papildinājumi izstrādāti balstoties uz pirmajā gadā iegūto pieredzi, konstatētajiem trūkumiem un pasākumu nepilnībām, kā arī bija nepieciešams precizēt pasākumu finansējumu. Vērtējot 2004. gadā īstenotos pasākumus, tiks dots ieskaits arī veiktajos grozījumos.

Ar platības maksājumiem saistīto LAP pasākumu faktiskā īstenošana uzsākta 2004. gada pavasarī, kad LAD izsludināja pieteikumu iesniegšanu vienoto platību maksājumu saņemšanai.

3.33. tabula. LAP piešķirtais finansējums no 2004. līdz 2006. gadam, milj. EUR

	Kopā	2004.	2005.	2006.
Kopējais finansējums	410,13	123,37	137,5	149,25
t.sk. atbalsta pasākumiem	356,41	104,10	114,86	137,46
t.sk. tehniskā palīdzība un pārejošās saistības	15,92	0,99	9,64	5,29
vienotajiem platības maksājumiem novirzītā daļa	37,78	18,28	12,99	6,50

Avots: LAP2004-2006, LAD, 2005

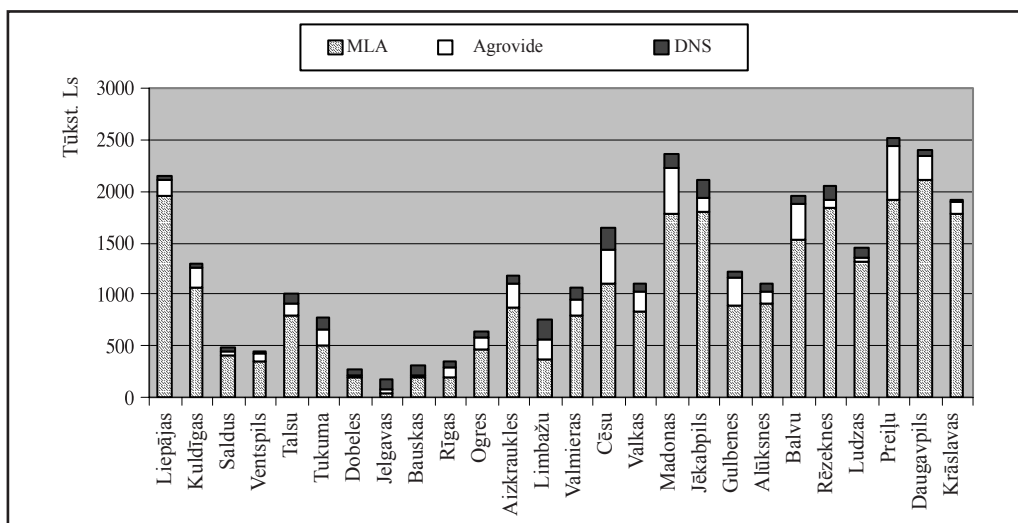
Tās ir pasākuma Agrovides trīs aktivitātes, pasākums mazāk labvēlīgo apvidu atbalstam un pasākums atbalsts daļēji naturālām saimniecībām. Ar 2005. gadu tiek uzsākti pasākumi: Priekšlaicīgā pensionēšanās; Tehniskā palīdzība; Standartu sasniegšana; Apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā (platībmaksājumi NATURA 2000 teritorijās); Agrovides apakšpasākums Buferjoslu ierīkošana un arī atbalsta izmaksa pasākumā Atbalsts ražotāju grupām.

LAP pasākumus, kuros atbalsts tiek piešķirts par platību vai lopiem, vieno kopējie nosacījumi-atbalsta saņēmējam savā saimniecībā ir jāievēro Labas saimniekošanas prakses nosacījumus. Tie iekļauj noteiktu obligāti ievērojamu darbību kopumu, kuru izpildi kontrolē. Lai iegūtu platību maksājumu, lauksaimniekam jāapsaimnieko vismaz 1 ha LIZ platību, kuru veido lauki, kas ir ne mazāki par 0,3 ha. Raksturīgi, ka visos pasākumos saistības starp atbalsta saņēmēju un LAD ilgst piecus gadus, izņēmums ir Priekšlaicīgā pensionēšanās pasākums.

Apkopojot visu pētījumam pieejamo LAD informāciju par izmaksāto atbalstu 2004. gadā, trijos īstenotajos pasākumos ir izmaksāti 32,7 milj. Ls, no kuriem 79,4% atbalsts mazāk labvēlīgiem apvidiem, 13,5% Agrovides aktivitātēm un 7,1% atbalsts daļēji naturālām saimniecībām.

Salīdzinot visu rajonu lauku uzņēmējiem izmaksāto atbalsta apjomu LAP pasākumos, vislielākais finansējums ir nonācis Latgales un Vidzemes reģionā, kā arī Liepājas un Kuldīgas rajonā. Protams, jāņem vērā, ka vislielākais finansējums LAP ietvaros ir MLA pasākumā. Uz to var pretendēt atbalsta saņēmēji MLA teritorijā, kas Latvijas gadījumā ir visa valsts teritorija, izņemot valsts centrālo daļu un līča ziemeļu piekrasti, Limbažu rajona daļu (3.57. attēls). Turpinājumā katrs pasākums tiks raksturots atsevišķi.

2004. gadā par sarežģītāko un grūtāk administrējamo pasākumu tika uzskatīts pasākums **Agrovide**. Tā mērķi ir šādi: ieviest un veicināt lauksaimniecības metodes, kas saglabā un pilnveido bioloģisko daudzveidību un mazina vides piesārņojumu; veicināt augstas kvalitātes produktu ražošanu, pārstrādi un realizāciju; saglabāt, aizsargāt, pavairot un popularizēt vietējās izcelsmes nozīmīgo šķirņu kultūraugus un lauksaimniecības vaislas dzīvniekus, kuri nacionāli un starptautiski ir atzīti kā apdraudētas populācijas. EK to noteica kā obligātu pasākumu visām jaunajām dalībvalstīm, neņemot vērā šo valsts iespējas. Šī pasākuma dažas aktivitātes tika izstrādātas jau SAPARD īstenošanas laikā, taču tad netika gūts rezultāts. Vienkāršojot, precizējot un pilnveidojot administrēšanas mehānismu, LAP ietvaros tika ieviesti 4 atbalsta apakšpasākumi:

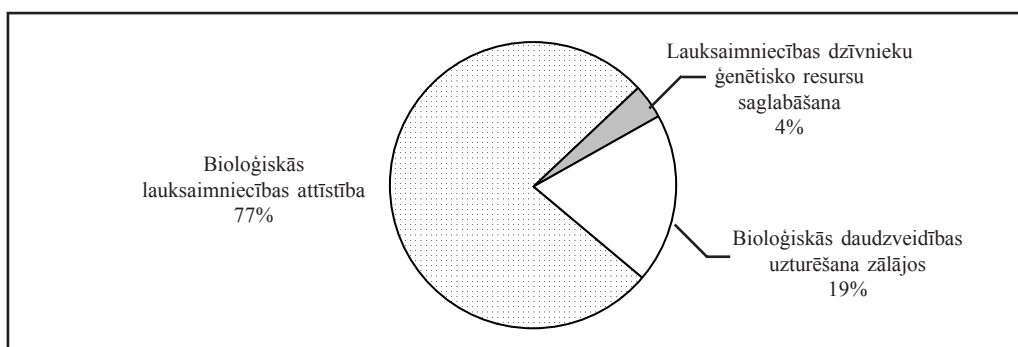

3.51. attēls. 2004. gadā īstenoto LAP pasākumu kopējais atbalsta apjoms rajonos

Avots: LAD, 2005

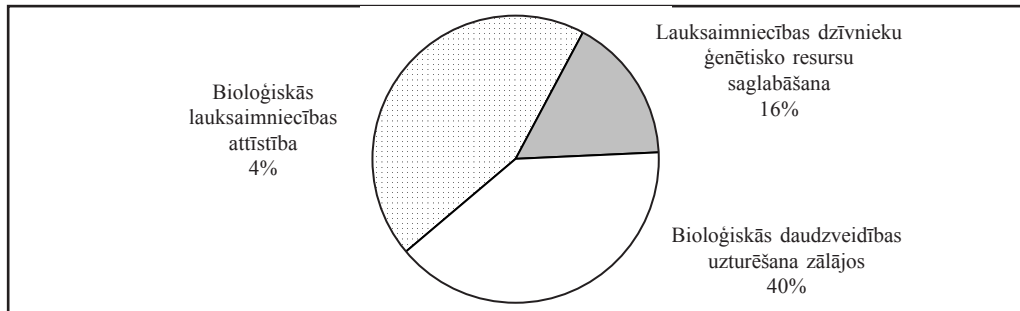
1. bioloģiskās lauksaimniecības attīstība;
2. bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos;
3. buferjoslu ierīkošana;
4. lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana.

Uzsākot LAP, 2004. gadā kopējais finansējums šim pasākumam tika plānots 7,2 milj. EUR, bet apkopojot visus pieteikumus 2004. gada beigās tika konstatēts, ka atbalstam jāizmaksā 7 milj. EUR. 3.52. un 3.53. attēlos ir atspoguļots finansējuma un pieteikumu sadalījums Agrovides apakšpasākumos.

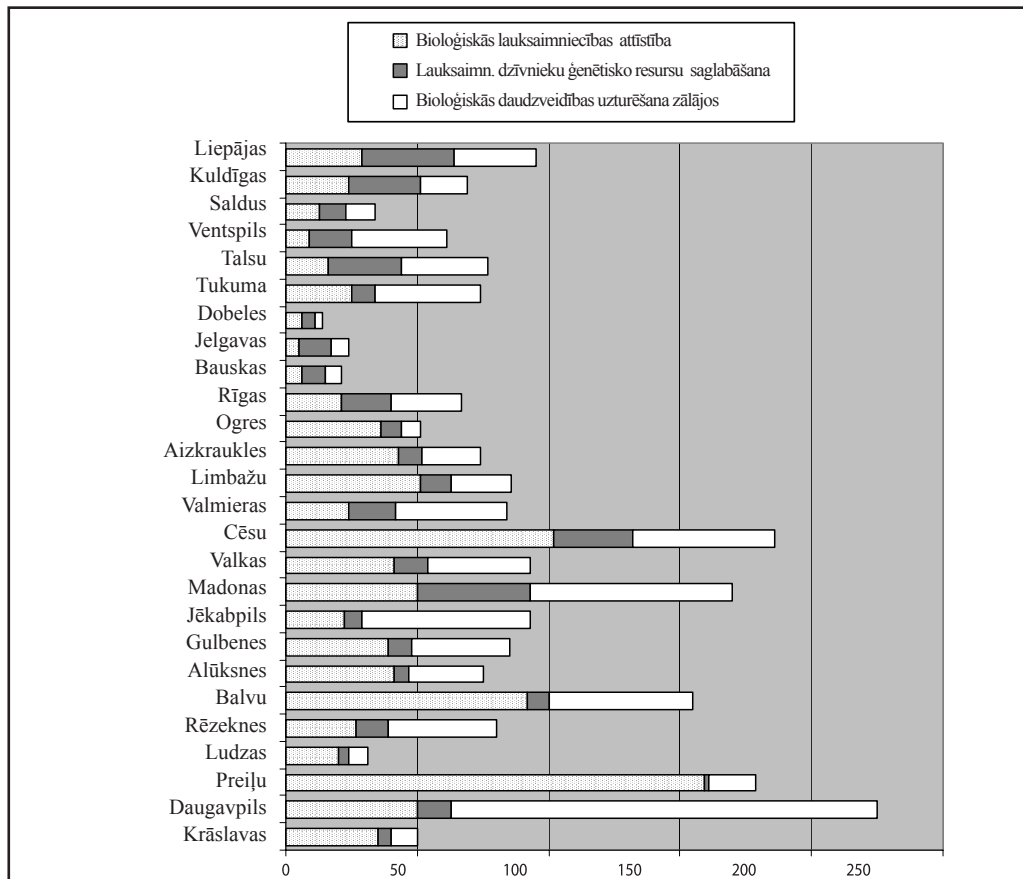
3.52. attēls. LAP pasākuma "Agrovide" finansējuma apjoma sadalījums pēc apakšpasākumiem 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

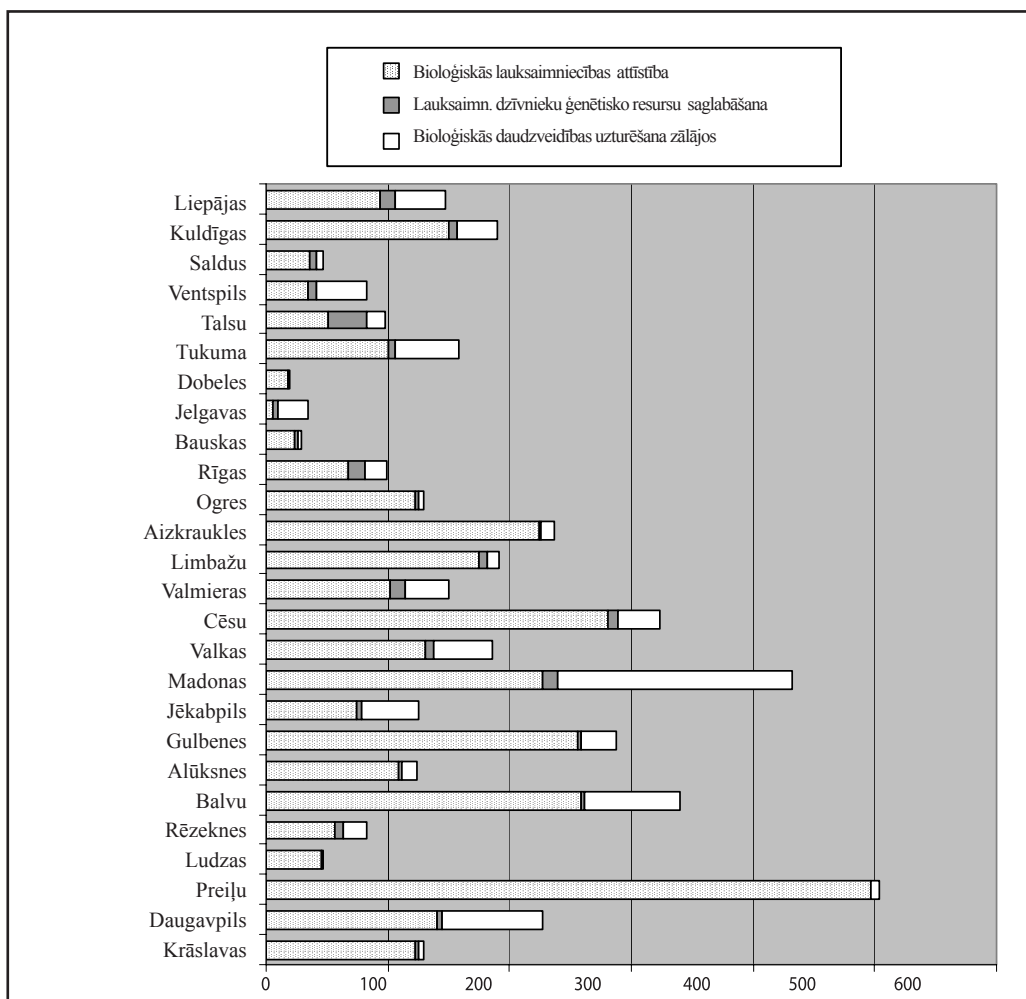
3.53. attēls. LAP pasākuma "Agrovide" pieteikumu skaita sadalījums pēc apakšpasākumiem 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

3.54. attēls. LAP pasākuma "Agrovide" pieteikumu skaits apakšpasākumos rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

3.55. attēls. LAP pasākumā "Agrovide" izmaksātā atbalsta apjoms apakšpasākumos rajonos 2004. gadā, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

Apakšpasākuma "Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība" īstenošanas mehānisma izveides pamatā tika izmantots valsts subsīdiju piešķiršanas mehānisms bioloģiskās lauksaimniecības atbalstīšanai. 2003. gada sākumā sertificēto saimniecību skaits jau bija 352 un sertificētā platība 16,9 tūkst. ha LIZ (t.sk. pārejas periodā esošā), pieaugums 2004. gadā bija no 0,2% līdz 0,7% no kopējām lauksaimniecības zemju platībām. Tika plānots, ka izsniegtajam atbalstam bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanai (82 EUR/ha) un pārejas periodā esošajai ražošanai (139 EUR/ha), ir jānodrošina bioloģiskās lauksaimniecības apsaimniekoto platību palielinājumu vismaz par 50% (2006. gadā salīdzinājumā ar 2003. gadu) un bioloģiskās lauksaimniecības produktu realizācijas

apjoma pieaugumu par 60% (2006. gadā salīdzinājumā ar 2003. gadu). Atbalstu var saņemt lauksaimnieks, kuram ir atbilstoši regulas (EEC) Nr. 2092/91 noteikumiem Latvijā akreditētas institūcijas izdots bioloģiskās lauksaimniecības atbilstības sertifikāts un/vai kura saimniecība ir pārejas periodā uz bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražošanu.

Kā liecina LAD apkopotie dati par atbalsta piešķiršanas gaitu 2004. gadā, tikai iesniegts 1061 pieteikums par kopējo pieteikto platību 43,6 tūkst. ha. 2005. gada aprīlī LAD publicētā informācija liecina, ka 996 saimniecības ir saņēmušas atbalstu par kopējo platību 41,96 tūkst. ha, bet kopējais izmaksātais finansējums ir 3,41 milj. Ls. Atbalsta saņēmēju pieteikumos uzrādītais kopējais neto apgrozījums 2003. gadā sastādīja 5,8 milj. Ls, kurā aptuveni 1,5 milj. Ls ir bijusi no bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas. 86% no kopējā atbalstu saņēmušo saimniecību skaita atrodas MLA teritorijā.

3.40. tabulā atspoguļotā informācija par sagaidāmo rezultātu izpildi, iepriekš plānotā platība faktiski ir izpildīta par 90%, bet saimniecību skaits par gandrīz 100%. Plāna izpildes pamatā ir 1. pārejas periodā esošo platību pieaugums un zemnieku ļoti lielā aktivitāte šādas ražošanas attīstīšanā.

ZM izstrādātie grozījumi 2005. gadam precīzē kontroles institūciju un nodrošina atbalsta maksājuma pieaugumu - 269 EUR/ha pārejas gados un 198 EUR/ha pilnībā sertificētām saimniecībām. Iemesls atbalsta pieaugumam ir precīzāka un visaptverošākā izmaksu kalkulācija atbalsta aprēķinam, kā arī ražošanas izmaksu pieaugums.

3.40. tabula. LAP apakšpasākumā “Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība” noteiktie no 2004. līdz 2006. gadam sasniedzamie un 2004. gadā sasniegtie rezultāti

Sasniedzamie rezultāti	Sagaidāmie			Sasniegtie
	2004.	2005.	2006.	2004.
Pārejas periodā esošo platību apsaimniekojošo saimniecību skaits (1. gads)	450	300	150	734
Pārejas periodam sertificētā platība, ha (1. gads)	19 800	13 200	6 600	21 589
Pārejas periodā esošo platību apsaimniekojošo saimniecību skaits (2. gads)	200	450	300	245
Pārejas periodam sertificētā platība, ha (2. gads)	9 500	19 800	13 200	7 521
Atbalstīto bioloģiskās lauksaimniecības saimniecību skaits	350	550	1000	290
Atbalstam aprēķinātā sertificētā bioloģiskās lauksaimniecības platība, ha	16 900	26 400	46 200	12 457
Atbalstīto saimniecību skaits kopā	1 000	1 300	1 450	996*
Platības kopā, ha	46 200	59 400	66 000	41 956

* saimniecības, kuras saņēmušas atbalstu
Avots: LAP2004-2006, LAD, 2005

12. pielikuma 1. attēlā redzams rajonos atbalstam akceptēto platību apjoms sertifikācijas posmos. Vislielākās platības bioloģisko lauksaimniecības produktu ražošanas attīstīšanai ir Preiļu, Balvu, Cēsu un Madonas rajonā, vismazākās ir Zemgales un Kurzemes reģionā.

Latvijas Dabas fonda no 2000. līdz 2002. gadam veiktās inventarizācijas rezultāti liecina, ka Latvijā dabiskie zālāji (ganības un pļavas) aizņem tikai 0,4% (aptuveni 25,6 tūkst. ha) no visas valsts teritorijas, bet tikai aptuveni 18,6 tūkst. ha ir uzskatāmi par bioloģiski vērtīgajiem zālājiem. Vislielākās šādu zālāju platības ir Madonas rajonā. Tā kā gan pasaulē, gan ES, gan Latvijā aktuāla ir kļuvusi vides aizsardzība un bioloģiskās daudzveidības uzturēšana, tad šī jautājuma risināšana tiek regulēta ar ekstenīvās lauksaimnieciskās darbības palīdzību un finansiāla atbalsta-kompensāciju tiem, kuri vēlas saimniekot ekstenīvi, zaudējot ienākumus, vai arī ar soda sankciju vai saimnieciskās darbības ierobežošanu.

Apakšpasākums **"Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos"** ir jauns atbalsta mehānisms, kas tika veidots jau SAPARD īstenošanai, taču tas netika īstenots. Atbalsts saistīts ar platību maksājumiem un tam ir kompensācijas raksturs, kas nozīmē - atbalstu saņem par to, ka uztur un aizsargā sugām bagātākās zālāju ekosistēmas, veicinot videi draudzīgu metožu lietošanu lauksaimnieciskajā darbībā un vides aizsardzības (saskaņā ar nacionālajiem un starptautiskajiem normatīvajiem aktiem) prasībām atbilstošu ekstenīvu saimniecisko darbību dabisko zālāju platībās. Tā kā par prioritāti tiek uzskatīti Latvijas Dabas Fonda noteiktie bioloģiski vērtīgie zālāji, tad par to apsaimniekošanu var saņemt atbalstu 138 EUR/ha, izmantojot divas metodes - ekstenīvu ganīšanu un zālāju vēlo pļaušanu. Papildus kopējiem agrovides nosacījumiem, kuri tika minēti iepriekš, ekstenīvās ganīšanas gadījumā - saimnieks var ganīt no 0,65 līdz 0,74 dzīvnieku vienībām uz saimniecībā noganīto bioloģiski vērtīgo zālāju ha, vēlās pļaušanas gadījumā - pļaušana jāveic pēc 10 jūlija līdz 10. septembrim.

LAD apkopotie dati liecina, ka kopējā bioloģiski vērtīgo zālāju platība ir apsaimniekota pēc

3.35. tabula. LAP apakšpasākumā "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" noteiktie no 2004. līdz 2006. gadam sasniedzamie un 2004. gadā sasniegtie rezultāti

Sasniedzamie rezultāti	Sagaidāmie			Sasniegtie
	2004.	2005.	2006.	2004.
Saimniecību skaits, kurās bioloģiski vērtīgos zālājus apsaimnieko saskaņā ar pasākuma nosacījumiem	1 400	2 800	4 000	898
Bioloģiski vērtīgo zālāju platība, kas apsaimniekota saskaņā ar nosacījumiem, ha	12 000	14 000	21 000*	9 419
Apsaimniekotās platības īpatsvars kopējā bioloģiski vērtīgo zālāju platībā, %	65	75	100*	51
Apsaimniekotās platības īpatsvars kopējā dabisko zālāju platībā, %	47	55	83	37

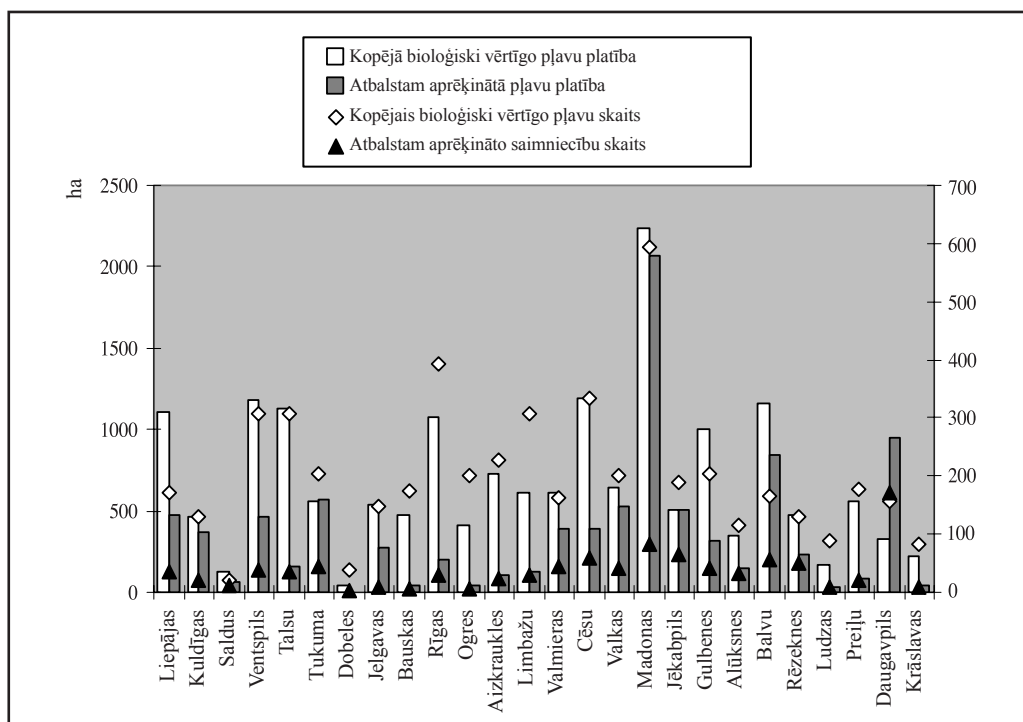
* ieskaitītas iespējami pasākuma laikā apzinātās papildus zālāju platības

Avots: LAP2004-2006, LAD, 2005

aktivitātes - vēlās pļaušanas nosacījumiem, kas ir aptuveni 93,3% no pieteiktās platības. 81,2% no visiem pieteikumiem, ir saņēmuši atbalstu par zālāju platībām, kuras atrodas MLA teritorijā. Kopējais apmaksāto pieteikumu skaits ir 972, bet tikai 9,8% no tiem atbalsts ir prasīts un saņemts par ekstensīvu zālāju noganīšanu.

3.56. attēlā ir redzamas bioloģiski vērtīgo zālāju platības, to skaits un atbalstam akceptētās platības, kā arī saimniecību skaits katrā rajonā. Salīdzinot ar esošo zālāju platību, visvairāk atbalstam nepieteikto platību ir Kuldīgas, Ventspils, Talsu, Bauskas, Ogres, Rīgas, Limbažu, Cēsu un Preiļu rajonā. Vislielākās zālāju platības ir Madonas rajonā, kur tās gandrīz visas ir apsaimniekotas un pieteiktas atbalstam.

Vēl viens platību maksājumu apakšpasākums **"Buferjoslu ierīkošana"** ir iekļauts pasākumā Agrovide, taču 2004. gadā netika uzsākts LAP vēlās apstiprināšanas dēļ. Pieejamība atbalstam ir ierobežota teritoriāli, jo ir noteiktas mērķteritorijas. Tā ir videi jutīgā teritorija Lielupes baseinātrīs Zemgales rajoni un Rīgas rajons, kuros ir salīdzinoši intensīva lauksaimnieciskā darbība un kuros apkārtējās vides daudzveidībai šāda ražošana nodara kaitējumu. Intensīvās zemes izmantošanas dēļ 70. un 80. gados veiktā meliorācija, kad tika izveidoti lieli vienlaidus lauku

3.56. attēls. Atbalstam LAP apakšpasākumā "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" pieteiktā un 2002. gada inventarizācijā noteiktā bioloģiski vērtīgo zālāju platība un skaits rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005 un LDF, 2004

masīvi, iznīcināja daudzu sugu dzīves un barošanās vietas. Intensīvi apsaimniekotās teritorijās praktiski izzuduši bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai svarīgi ainavas elementi - atsevišķi koki un krūmi vai to grupas, dīķi. Vietām aramzeme tiek izmantota līdz autoceļam, jo autoceļu aizsargjoslas nosacījumi liedz stādīt kokaugus. Lai saglabātu un aizsargātu savvaļas augus un dzīvniekus vietās ar augstu aramzemes izmantošanas intensitāti un lai samazinātu augsto risku augsnes un ūdens piesārņojumam šajās intensīvi apsaimniekotajās platībās, atbalsts par lauksaimnieku zaudētajiem ienākumiem tiek sniegts tīrumu un ūdens buferjoslu izveidošanai un apsaimniekošanai. Tā kā atbalsta pieejamība tiek nodrošināta tikai no 2005. gada, apakšpasākuma novērtēšanai nav informācijas.

Agrovīdes apakšpasākuma "Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana" mērķis ir saglabāt, aizsargāt un pavairot vietējās izcelsmes nozīmīgo šķirņu lauksaimniecības vaislas dzīvniekus, kuri nacionāli un starptautiski ir atzīti kā apdraudētas populācijas. Atbalstu var saņemt ganāmpulku īpašnieki par šķirnes dzīvnieka audzēšanu: Latvijas brūnās govju šķirnes dzīvnieku (131 EUR), Latvijas zilās govju šķirnes dzīvnieku (199 EUR), Latvijas baltās cūku šķirnes dzīvnieku (148 EUR); Latvijas tumšgalvas aitu šķirnes dzīvnieku – (75 EUR); Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa dzīvnieku (198 EUR). Kā liecina LAD apkopotā informācija, 2004. gadā no šo dzīvnieku turētājiem ir saņemti 389 pieteikumi par 1 659 dzīvniekiem, un atbalstam aprēķinātā summa ir 236 tūkst. Ls. LAD informācija uzrāda, ka atbalstam akceptēti ir 1 640 dzīvnieki.

3.36. tabula. LAP apakšpasākumā "Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana" noteiktie no 2004. līdz 2006. gadam sasniedzamie un 2004. gadā sasniegtie rezultāti

Sasniedzamie rezultāti	Sagaidāmie			Sasniegtie
	2004.	2005.	2006.	2004.
Latvijas brūnās govju šķirnes dzīvnieki	5 000	5 200	5 500	169
Latvijas zilās govju šķirnes dzīvnieki	250	300	350	314
Latvijas baltās cūku šķirnes dzīvnieki	400	450	500	437
Latvijas tumšgalvas aitu šķirnes dzīvnieki	400	450	500	449
Latvijas zirgu šķirnes dzīvnieki	500	550	600	271

Avots: LAP, 2004-2006, LAD, 2005

3.36. tabulā var redzēt, ka tikai subsidēto cūku un aitu dzīvnieku faktiskais skaits atbilst iepriekš plānotajam. Lielo skaitlisko atšķirību, īpaši brūno govju skaita ziņā, nosaka attīstībā esošā šķirnes dzīvnieku vērtēšanas un uzskaites sistēma, kā arī dzīvnieku īpašnieku neinformētība vai nevēlēšanās uzņemties saistības, ko paredz atbalsta saņemšana.

12. pielikumā 2. attēlā redzams katras subsidētās šķirnes dzīvnieku skaits rajonos. Kopumā tās visvairāk pārstāvēti ir Vidzemes un Kurzemes reģionu rajoni.

Ar 2005. gadu LAP grozījumi paredz, ka atbalsts tiks piešķirts arī vietējo kazu šķirnes dzīvnieku audzētājiem 78 EUR par dzīvnieku. Ir plānots, ka subsidēto dzīvnieku skaits ir 400, kas līdz 2006. gadam pieaugs līdz 580 dzīvniekiem.

Apkopojot visu atbalsta saņēmēju izsniegtos un akceptētos pieteikumus rajonu griezumā katrā no Agrovīdes apakšpasākumiem, vislielākais finansējuma īpatsvars un atbalsta ņēmēju aktivitāte ir bijusi Preiļu, Madonas un Cēsu rajonā, kā arī Daugavpils rajonā, kur ir vislielākais pieteikumu skaits. Vismazākā aktivitāte un finansējums ir izmaksāts intensīvās lauksaimniecības rajonos Zemgalē. Kaut gan pieteikšanās gandrīz katrā apakšpasākumā ir notikusi katrā rajonā (ievērojot to, ka Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos ir tikai noteiktās platībās), vislielākais īpatsvars katrā rajonā, izņemot Jelgavas rajonu, ir iesniegts bioloģiskās lauksaimniecības attīstībai. Madonas rajonam raksturīga iezīme ir lielas bioloģiski vērtīgu zālāju platības un to apsaimniekotāju skaits, bet Daugavpils rajonā - ļoti liels atbalsta saņēmēju skaits, kuri apsaimnieko mazas platības.

ZM sagatavotie grozījumi un papildinājumi šī pasākuma īstenošanai 2005. un 2006. gadā paredz jaunu apakšpasākumu ieviešanu noteiktās teritorijās. Tie ir šādi:

1) zālāju vēlē aplaušana un ekstensīva noganīšana apakšpasākumā Piejūras zālāju ekstensīva apsaimniekošana;

2) ziemāju un daudzgadīgo kultūraugu īpatsvara palielināšana augsekā apakšpasākumā Vēja erozijas ierobežošana piejūras teritorijā.

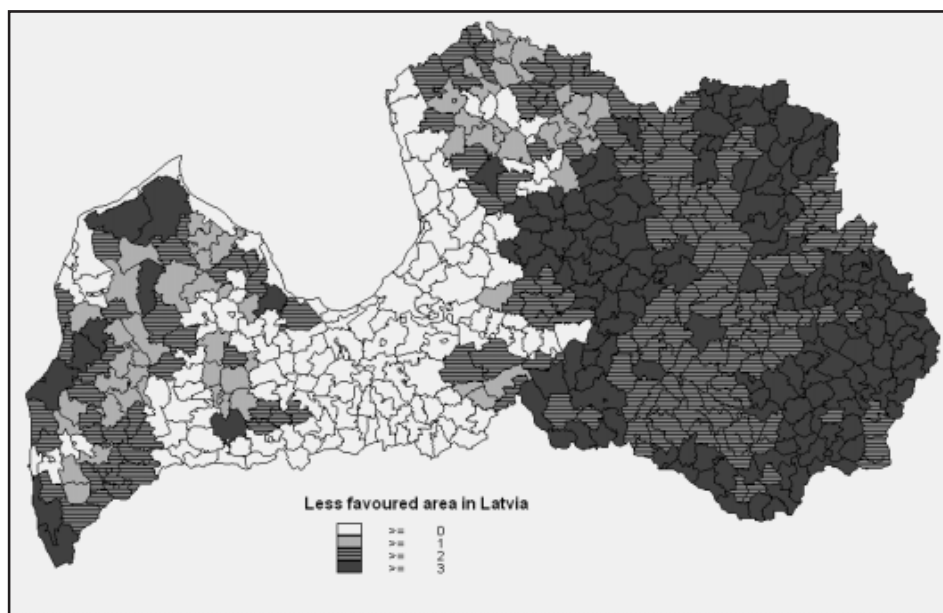
Visplašāk īstenotais un finansējamā visapjomīgākais LAP pasākums ir "Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā" (MLA), kura mērķi ir sekmēt ilgspējīgu lauksaimniecisko darbību ar videi draudzīgu metožu izmantošanu; nodrošināt ienākumu paaugstināšanos saimniecībās, kuras atrodas mazāk labvēlīgās apvidos. Pasākums ietver divas aktivitātes: atbalsts² par saimniecisko darbību mazāk labvēlīgās teritorijās (3.57. attēls), un atbalsts³ par saimniecisko darbību NATURA 2000 teritorijās, kurām ir noteiktas atšķirīgas atbalsta mērķa teritorijas un atšķirīgas likmes. Atbalsts tiek finansēts platību maksājuma veidā. 2004. gadā kopā ar vienoto platību maksājumu to izmaksāja lauksaimniekam par aramzemi, ilggadīgajiem zālājiem, ilggadīgajiem labības sējumiem un sakņu dārziem. Lauksaimnieks var saņemt abus atbalstus, ja apsaimniekotā platība atbilst abu mērķa teritoriju statusam un tiek ievēroti nosacījumi. Diemžēl 2004. gadā ir uzsākta tikai pirmā aktivitāte, tādēļ šo pasākumu var vērtēt tikai kā par atbalstu mazāk labvēlīgās teritorijās.

Atbalsts mazāk labvēlīgās apvidos ir teritoriāli diferencēts, ievērojot augsnes auglību pagastos (3.57. attēls). Ir trīs atbalsta teritoriju kategorijas, kurās pēc VZD datiem atrodas: 1. MLA kategorijā- 253 tūkst. ha LIZ; 2. - 812 tūkst. ha LIZ; 3.- 743 tūkst. ha LIZ, taču plānojamā finansējuma, šī pasākuma aktivitātei tika ņemta vērā tikai tā platība, kura pēc 2002. gadā CSP veiktās lauksaimniecības skaitīšanas datiem tika uzskaitīta kā kultivētā. Atbalsta apjoms katrā no teritorijām ir šāds: 1. kategorija - 33 EUR/ha; 2. kategorija - 46 EUR/ha un 3. kategorija - 64 EUR/ha. Kopā MLA aptver 395 pagastus, kuru skaits (ne kopplatība) pakāpeniski var samazināties administratīvi teritoriālās reformas laikā pagastiem apvienojoties.

2004. gada pavasarī kopā ar vienotiem platību maksājumiem lauksaimnieki pieteica 855 tūkst. ha, taču pēc kontroles atbalsts tika apstiprināts par 841 tūkst. ha. Kopējā atbalstā izmaksātā

² mazāk labvēlīgi apvidi atbilstoši EK regulas Nr.1257/99 19. pantam

³ saskaņā ar EK regulas Nr.1257/99 16. pantu īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kuras ir iekļautas potenciālo *Natura 2000* vietu sarakstā iesniegšanai Eiropas Komisijā izvērtēšanai.

3.57. attēls. LAP pasākuma MLA mērķa teritorija un tās trīs kategorijas

Avots: LVAEI, 2004

3.37. tabula. LAP pasākumā MLA noteiktie no 2004. līdz 2006. gadam sasniedzamie un 2004. gadā sasniegtie rezultāti

Sasniedzamie rezultāti	Sagaidāmie			Sasniegtie
	2004.	2005.	2006.	2004.
Atbalstīto saimniecību skaits:				
MLA 1. kategorijas teritorijā	14 589	14 589	14 589	5 569
MLA 2. kategorijas teritorijā	45 552	45 552	45 552	23 261
MLA 3. kategorijas teritorijā	47 414	47 414	47 414	24 208
Platība, par kuru tiek saņemts atbalsts, ha:				
MLA 1. kategorijas teritorijā	225 000	235 000	240 000	142 884
MLA 2. kategorijas teritorijā	560 000	644 000	708 400	409 784
MLA 3. kategorijas teritorijā	460 000	529 000	581 900	289 115

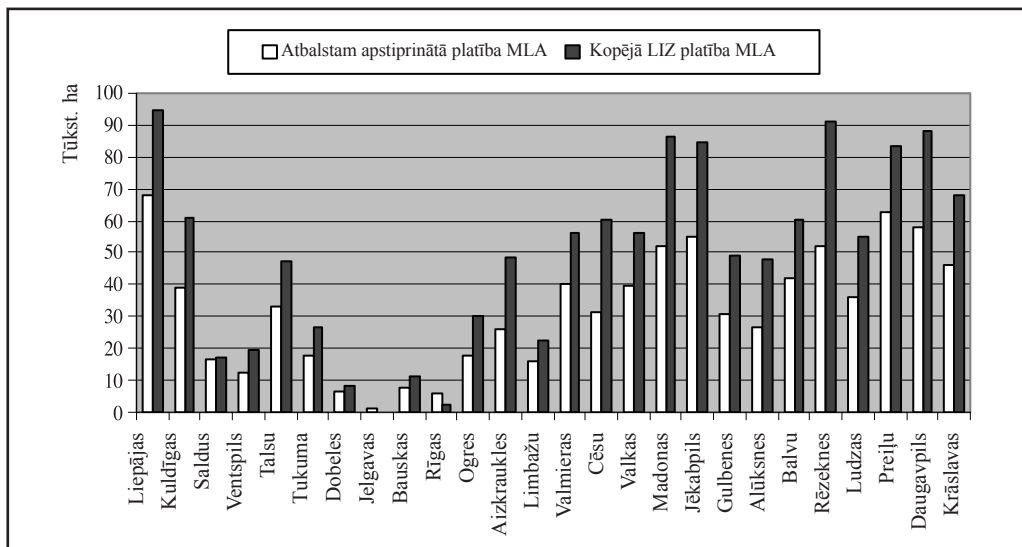
Avots: LAP2004-2006, LAD, 2005

summa par platībām ir 25,98 milj. Ls, kas ir tika 55% no pasākumam plānotā finansējuma. Savukārt faktiski atbalstīto platību apjoms ir 68% no iepriekš plānotā. Faktiskie rezultāti no iepriekš atbalstam plānotā atšķiras tādēļ, ka atbalsta pieteicēju aktivitāte nebija zināma, līdz ar to atbalsts bija jāparedz visai platībai, kura CSP veiktās lauksaimniecības skaitīšanas laikā tika uzskaitīta kā kultivēta platība.

3.58. attēlā var redzēt atšķirības starp pasākumā atbalstīto platību katra rajona MLA teritorijā un šajā teritorijā esošo lauksaimniecības vajadzībām izmantoto LIZ (CSP 2001.gadā veiktās Lauksaimniecības skaitīšanas dati). Jāpiebilst, ka pastāv attiecināmo datu neprecizitātes par atbalsta apjomu un atbalsta saņēmēju skaitu rajona griezumā, jo ir gadījumi, kad atbalsta saņēmēja juridiskā adrese ir vienā rajonā, bet zemes faktiskā atrašanās otrā. Ja zeme atrodas MLA teritorijā, bet juridiskā adrese nav MLA, tad atbalsts tiek izmaksāts pēc juridiskās adreses. Visi rajoni, izņemot Saldus rajonu, nav pilnībā izmantojis iespēju pieteikt visu platību, kas ir MLA. Iemesls, pirmkārt, novecojusi informācija, jo skaitīšana veikta 2002. gadā, bet atbalsts piešķirts 2004. gadā. Tas nozīmē pieaugošās tendences LIZ neapsaimniekošanā un saimnieciskās darbības pārtraukšanu. Otrkārt, ne visi lauksaimnieki paspēja savlaicīgi pieteikties atbalstam vai arī nevēlējās uzņemties piecu gadu saistības, ko paredz MLA pasākuma nosacījumi.

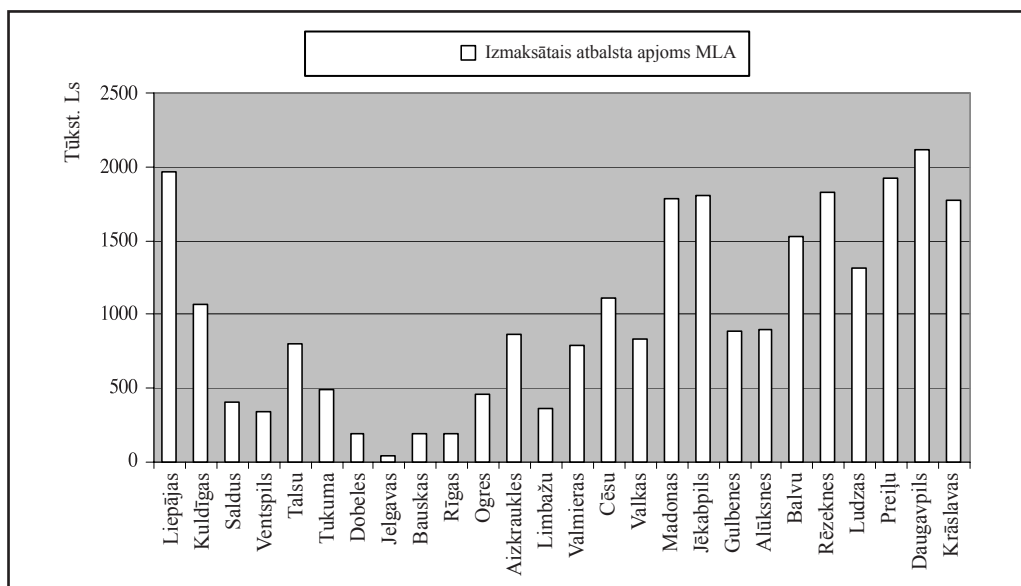
3.59. attēlā ir redzams, ka visvairāk pasākuma finansējums ir nonācis perifērijā atbilstoši Latvijas MLA teritorijas definējumam un atbalsta piešķiršanas mērķiem un likmēm saistībā ar zemes auglību.

Pasākuma **"Priekšlaicīgā pensionēšanās"**, kura mērķis ir veicināt lauku saimniecību pārņemšanu un attīstību, nomainot un uzlabojot tās menedžmentu, kā arī iesaistot jaunus un/vai ekonomiski aktīvus cilvēkus, uzsākšana ir plānota tikai 2005. gadā. Iemesls tam ir kompensācijas-pensijas aprēķina metodikas precizēšana un pilnveidošana, kā arī potenciālo atbalsta izmantotāju iepazīšanās ar pensijas saņemšanas saistību nosacījumiem. Diemžēl ES dalībvalstīs, kuras īsteno šo pasākumu, atbalsta pensijas noteikšanas metodoloģija ir atšķirīga, jo tajā tiek ievērota katras valsts sociālā un ekonomiskā situācija un pastāvošās problēmas. Līdz ar to šī pasākuma ieviešana

3.58. attēls. MLA kopējā LIZ platība un atbalstam LAP pasākumā
MLA pieteiktā LIZ platība rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005; VZD, 2005

3.59. attēls. LAP pasākumā MLA izmaksātais atbalsta apjoms rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005.

Latvijā ir sarežģīta, jo ir mazas iespējas izmantot citu valstu pieredzi. ZM plāno, ka ik gadu šo atbalstu varētu saņemt 500 saimnieku.

Pasākuma „**Atbalsts ražotāju grupām**” mērķis ir veicināt ražotāju grupu veidošanos, to efektīvu darbību centralizētas pirmapstrādes un mārketinga procesa nodrošināšanā (t.sk. jaunu noieta tirgu apgūšanā), un saražotās produkcijas nodrošināšana pietiekošā apjomā tirgū pēc vienota kvalitātes standarta. Pieteikumu iesniegšana atbalsta saņemšanai 2005. gadā pēc iepriekšējā (2004. gada) saimnieciskā gada noslēgšanas ir tikai šogad izsludināta. Pasākuma ieviešana ir salīdzinoši vienkārša, jo valsts atbalsta politikā ir izveidots atbalsta mehānisms šādu grupu darbības veicināšanai.

Pasākuma ”**Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai**”, kura mērķis ir veicināt daļēji naturālo saimniecību restrukturizāciju un komerciāli dzīvotspējīgu un konkurētspējīgu saimnieciskās darbības attīstību, īstenošana tika uzsākta 2004. gada rudenī. Pieteikumu iesniegšanas termiņi ir noteikti ik ceturksni. Šis pasākums ES atbalsta politikā ir jauns un pieejams tikai jaunajām dalībvalstīm. Latvijā šis atbalsts tiek izmantots ļoti aktīvi. Atbalstu 1000 EUR gadā turpmākos 5 gadus var saņemt saimniecības vadītājs, kas veic saimniecisko darbību un atskaitās VID; saimnieciskās darbības apgrozījums, neskaitot subsīdijas, kas izmaksātas kā valsts vai ES atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai par pēdējo noslēgto gadu ir vismaz 1 000 EUR un nepārsniedz 10 000 EUR; ieņēmumi no lauksaimnieciskās ražošanas veido vismaz 50% no kopējā saimnieciskās darbības apgrozījuma. Lai saņemtu atbalstu, zemniekam jāiesniedz LAD saimniecības attīstības plāns, kurā tiek apliecināta saimniecības ekonomiskā dzīvotspēja nākotnē jeb pozitīva naudas plūsma pēc 3 atbalsta saņemšanas gadiem; plānā ir jānorāda ziņas par nepieciešamajiem ieguldījumiem un ir jāapraksta darbības posmi un mērķi. Atbalsta saņēmējs var iegādāties jaunas iekārtas un

aprīkojumu, veikt ēku būvniecību, rekonstrukciju un atjaunošanu un nepieciešamo būvmateriālu iegādi, ieguldījumus lopkopībā un ilggadīgajos labības sējumos. Taču atbalsta saņēmējam ir jānodrošina, ka pēc trijiem gadiem saimnieciskās darbības neto apgrozījums pieaugs vismaz par 30%.

LAD informācija liecina, ka līdz 1.01.2005. tika iesniegti 4800 pieteikumi, kuru skaits līdz 1.03.2005. ir pieaudzis nākošās pieteikšanās kārtas izsludināšanas dēļ. Līdz 25. martam atbalstu 1000 EUR apmērā ir saņēmušas 3341 saimniecības, kuras savus biznesa plānus ir iesniegušas līdz 2004. gada beigām. Kopumā ir izmaksāts 3,3 milj. EUR. 3.38. tabulā redzams, ka 2004. gadā atbalstu saņēmušas mazliet vairāk nekā puse no plānoto saimniecību skaita. Ņemot vērā to, ka šajā gadā atbalsts bija pieejams tikai 4 mēnešus, var secināt, ka saimnieku aktivitāte ir ļoti augsta. 12. pielikuma 1. tabulā ir skaitāma apkopotā LAD informācija par atbalstu ieguvušām saimniecībām, kuras grupētas pēc to kopējiem ieņēmumiem iepriekšējā gadā. Informācija ir par visām uz 1.05.2005. datu bāzē savadītām un atbalstu saņēmušām saimniecībām. Vislielākā grupa ir saimniecības, kuru vidējie ieņēmumi pirms atbalsta saņemšanas gadā ir bijuši no 701 Ls līdz 3500 Ls.

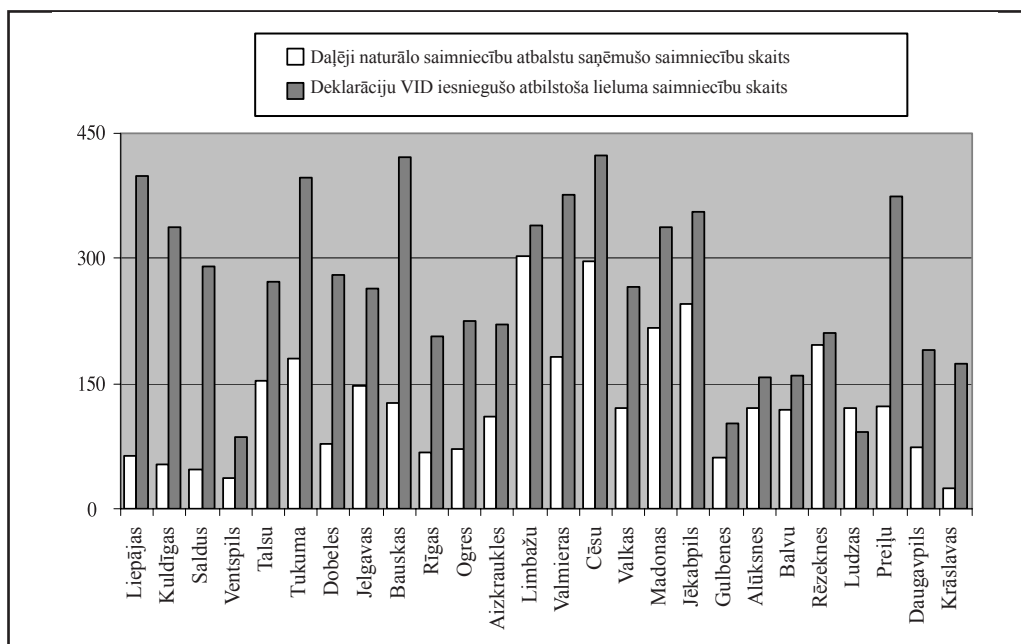
Tā kā atbalsta pretendenti ir jāatskaitās VID par saimniecisko darbību, atbalsta pieejamība ir sekmējusi lauksaimnieciskās darbības reģistrēšanu. Diemžēl pētījumam nebija pieejama informācija par iesniegtajos biznesu plānos uzrādītajiem mērķiem - saimniecības darbības virzieniem un attīstības iecerēm, kā arī par vidējo atbalstīto saimniecību lielumu.

3.60. attēlā ir redzams, ka par 2003. gada saimniecisko darbību visvairāk VID ir atskaitījušies saimniecību vadītāji Cēsu, Bauskas, Liepājas, Valmieras un Preiļu rajonā. Vismazāk - Latgales reģiona rajonos. Savukārt aktīvākie atbalsta saņēmēji, ja salīdzina saimniecību skaitu, ir Vidzemes

3.38. tabula. LAP pasākumā "Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai" noteiktie no 2004. līdz 2006. gadam sasniedzamie un 2004. gadā sasniegtie rezultāti

Sasniedzamie rezultāti	Sagaidāmie			Sasniegtie
	2004.	2005.	2006.	2004.
Tiek piešķirts atbalsts ik gadus saimnieciskās darbības attīstīšanai	6 000	4 000	5 000	3 341
- t.sk. atbalsta saņēmējas sievietes	3 000	2 000	2 500	Nav rādītāju
Atbalstīto uzņēmumu skaits	6 000	10 000	15 000	3 341
- t.sk. atbalsta saņēmējas sievietes	3 000	5 000	7 500	Nav rādītāju
Saimnieciskās darbības ieņēmumu pieaugums uzņēmumos, %			30	
Radītas un saglabātas pilnas slodzes darba vietas, katru gadu	100	200	300	238
Radītas un saglabātas pilnas slodzes darba vietas	100	300	600	238

Avots: LAP2004-2006, LAD, 2005

3.60. attēls. 2003.gada ieņēmumus deklarējušu saimniecību skaits, kas atbilst daļēji naturālo saimniecību nosacījumiem, un LAP pasākumā "Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai" atbalstu saņēmušo saimniecību skaits rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005; VID, 2004

reģiona rajonos un atsevišķos Austrumlatvijas rajonos. Taču VID dati par saimniecībām, kas atbilst pasākuma nosacījumam par apgrozījumu no 1000 EUR līdz 10 000 EUR, ir apkopoti šogad, ievērojot šogad jau fiksēto EUR likmi pret latu (1:0,7) un nevis pēc Latvijas Bankas noteiktās likmes 2004. gada rudenī pieteikumu iesniegšanas laikā, kas bija mazāka (aptuveni 1:0,66). Tādēļ iespējams, ka līdz 1.01.2005. nosacījumiem atbilstošo saimniecību skaitā bija lielāks mazāku saimniecību īpatsvars, kuras pieteicās un saņēma atbalstu, kā piemēram, Ludzas rajonā.

Pasākums "Standartu sasniegšana", kura mērķis ir veicināt ES standartu sasniegšanu vides aizsardzības, dzīvnieku labturības, higiēnas un darba drošības jomā, lauku saimniecībās tika uzsākti tikai 2005. gadā janvārī un līdz ar to nav iespējams novērtēt šī pasākuma īstenošanas gaitu. Pamatojums šī pasākuma novēlotai ieviešanai ir EK aizkavēšanās ar regulas izstrādi un pieņemšanu saistībā ar atbalsta izmaksu šajā pasākumā. No šī gada varēs saņemt atbalstu par kūtsmēsļu krātuvju būvniecību; higiēnas standartu nodrošināšanu piena ražošanā (ieguldījumi piena slaukšanas un dzesēšanas aprīkojumā); govju kūtīm paredzēto standartu ievērošanu, lai nodrošinātu piena higiēnu (cūku pārvietošana); sprostus pārbūvi, lai nodrošinātu dējējvistu labturību u.c. Uzraudzības komitejā apstiprinātie LAP grozījumi paredz izmaiņas arī šim pasākumam. ZM izstrādātie un Uzraudzības komitejas apstiprinātie grozījumi norāda uz atbalstāmo aktivitāšu skaita palielinājumu.

3.39. tabula. Galvenās atziņas par LAP īstenošanas procesu rajonos 2004. gadā

Reģionālā pieeja attīstības sekmēšanai	Atbalsts LAP ir diferencēts visos ar platībmaksājumiem saistītos pasākumos, nosakot atbalsta pieejamību teritoriālā skatījumā vai dažādas atbalsta likmes, atkarībā no atrašanās vietas vai ienākumu zaudējumu apjoma. LAP pasākumu īstenošana ir sekmējusi finansējuma nonākšanu nomales reģionos, kas ļauj mazināt līdz šim vērojamo atbalsta un attīstības polarizācijas pieaugumu centrālā valsts daļā. Taču bez papildus atbalsta investīcijām, pieejamām apmācībām un konsultācijām, LAP kompensējošā tipa pasākumu īstenošana nedos iespējami maksimālo efektu perifērijas attīstībai.
Ilgspējīga ekonomiskā attīstība un nozares prioritātes	Atbalsta pasākumi pārsvarā ir saistīti ar lauku vides apsaimniekošanu, dažādu videi draudzīgu metožu ieviešanu saimnieciskā darbībā, t.sk. vides aizsardzības pasākumus un sīkās uzņēmējdarbības attīstības stimulēšanu. Diemžēl Latvijā atsevišķu atbalsta pasākumu ilglaicīga īstenošana, nākotnē varētu būt atzīstama par neefektīvu līdzekļu izmantošanas veidu. Ja netiks veidota dažādu atbalsta pasākumu kombinācija, noteikts ekonomiskāks un sabiedrībai pieņemamāks atbalsta piešķiršanas mērķis nekā zemes apsaimniekošana, iespējams, ka tālākā nākotnē atbalsta pasākums sadārdzinās ar lauku attīstības stimulēšanu saistītās izmaksas. Atbalsts daļēji naturālām saimniecībām stimulē lauku iedzīvotājus juridiski reģistrēt savu sīkražošanas procesu un domāt par tā attīstību vai darbības virziena maiņu, taču negatīvs faktors ir tas, ka atbalsta nosacījums - 30 % apgrozījuma pieaugums pēc atbalsta saņemšanas trijiem gadiem - šajā pasākumā ir veidots, balstoties uz aprēķiniem, ka saimniecība turpina vismaz daļēji lauksaimniecisko darbību. Iespējams, ka šāda nosacījuma izpilde būtu grūti sasniedzama, ja saimniecība pārorientējas pilnībā uz nelauksaimniecisko uzņēmējdarbību, kas lauku ekonomikai un pašai saimniecībai varētu būt viens no labākajiem attīstības risinājumiem. Tāpēc tām saimniecībām, kuras savu biznesa plānu nesaista ar lauksaimniecību, šī nosacījuma izpildes sliekšni būtu jāpārskata uz zemāku.
Cilvēkresursu attīstība, sociālās izslēgtības mazināšana	Atbalsts daļēji naturālām saimniecībām un atbalsts ražotāju grupām ir pasākumi, kuros atbalsts tiek sniegts gan tiešā, gan netiešā veidā līdz šim atbalsta pieejamībā ierobežotai uzņēmēju sociālai grupai. Šo atbalstu iedzīvotāji ļoti aktīvi izmantojuši, īpaši perifērijā. Aktivitāte varētu pieaugt līdz ar Apmācības un konsultāciju pasākuma uzsākšanu.
Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošana	LAP pasākumi ir vērsti uz bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošanu un uzturēšanu. Diemžēl to īstenošana pašlaik ir ļoti vienkārša un neefektīva. Iespējams, tas ir labi pārejas periodā un pieredzes apgūšanas laikā, taču, skatoties tālākā nākotnē, šo pasākumu īstenošanas principi un mērķi būtu jāpārskatāmi.
Teritorijas apdzīvotības saglabāšana	Atbalsta mazāk labvēlīgiem apvidiem un atbalsta daļēji naturālām saimniecībām kombinācija ir viena no iespējam nodrošināt zināma līmeņa apdzīvotības saglabāšanu, ekonomisko aktivitāti un zemes apsaimniekošanu valsts nomalēs.

Nacionālie un ES līdzfinansētie maksājumi 2004. gadā

Līdzīgi līdzšinējam nacionālo subsīdiju izmaksas mehānismam, augkopības nozares attīstības veicināšanai ir ieviests arī ES līdzfinansētais atbalsta maksājums lauksaimniekam par platību. Tas ir **Vienotais platības maksājums**, kas ir vienots maksājums par LIZ, kas uzturēta labā lauksaimniecības un vides stāvoklī un atbilst saņemšanas nosacījumiem. Taču to nemaksā par atmatā atstāto zemes platību, t.i., lauku, ko neapstrādā ilgāk nekā gadu, kas nav iekļauts augsekā un, kas līdz 2003. gada 30. jūnijam nav bijis labā lauksaimniecības stāvoklī. 2004. gadā lauksaimnieks varēja saņemt atbalstu 20,66 EUR/ha par vismaz vienas kultūras aizņemto platību 0,3 ha ar minimāli apsaimniekoto platību 1 ha:

- apsēto un/vai apstādīto aramzemi - zeme, ko izmanto augkopības produktu audzēšanā, t.sk. augsekā iesētiem ilggadīgiem zālājiem, ievērojot labā lauksaimniecības un vides stāvokļa raksturnosacījumus;
- melno un aizņemto papuvi;
- ilggadīgām ganībām un pļavām- zemi, ko pastāvīgi izmanto, lai audzētu kultivētās vai dabiski veidojušas lopbarības kultūras ārpus augsekas;
- ilggadīgie stādījumi - zeme, kur aug kultūras, ko neaudzē augsekā un tās nav ilggadīgās ganības, kas aizņem zemi ilgu laiku un dod ražu vairākus gadus, piem., augļu un ogu dārzi.

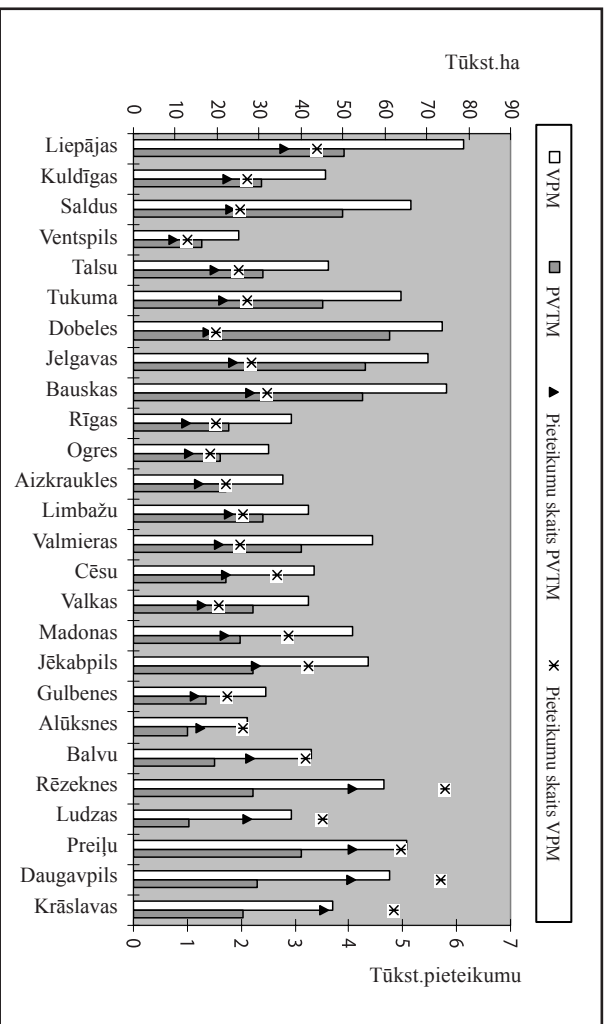
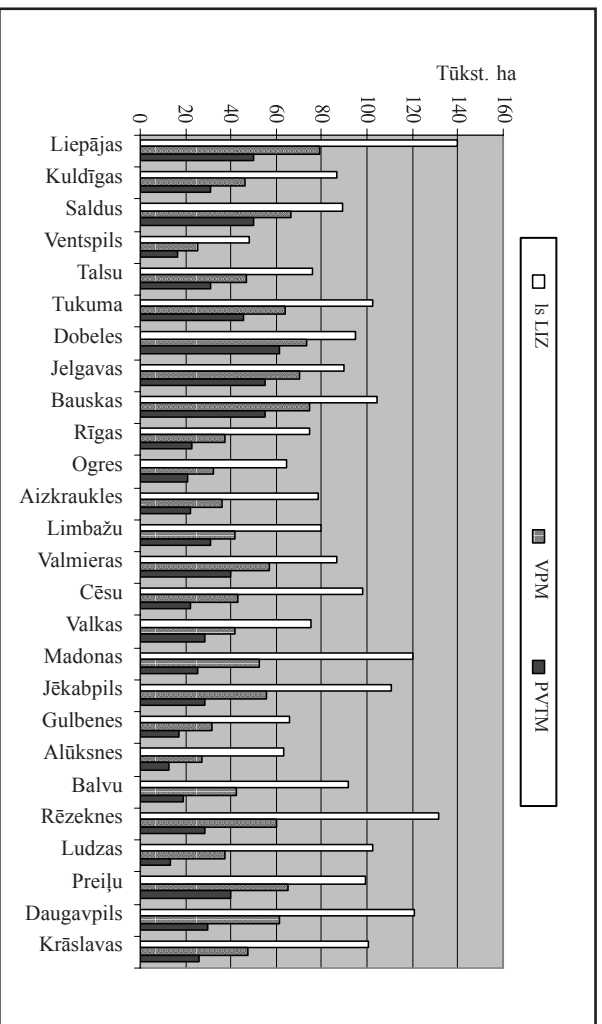
2004. gadā vienotā platības maksājuma saņemšanai tika pieteiktas 1,33 milj. ha LIZ, bet pēc kontroles atbalstam apstiprināts tika 1,31 milj. ha. Kopējā atbalsta summa sasniedza 16,6 milj. Ls. Rajonu griezumā, salīdzinot ar kopējo LIZ platību rajonā, atbalsta saņemšanai un ražošanas vajadzībām izmantotā platība ir pieteikta Zemgales reģiona rajonos. Savukārt pārējos rajonos ir diezgan krasa atšķirība starp esošo LIZ un to, kura tiek izmantota ražošanai un kura pieteikta atbalstam, īpaši Latgales un Vidzemes reģiona rajonos (3.61. attēls). Līdzīgi kā MLA pasākumā, atsevišķos rajonos pastāv attiecināmo datu neprecizitātes par atbalsta apjomu un atbalsta saņēmēju skaitu rajona griezumā. Iemesls tam ir gadījumi, kad atbalsta saņēmēja juridiskā adrese ir vienā rajonā, bet zeme atrodas otrā rajonā. Atbalsts tiek izmaksāts pēc juridiskās adreses.

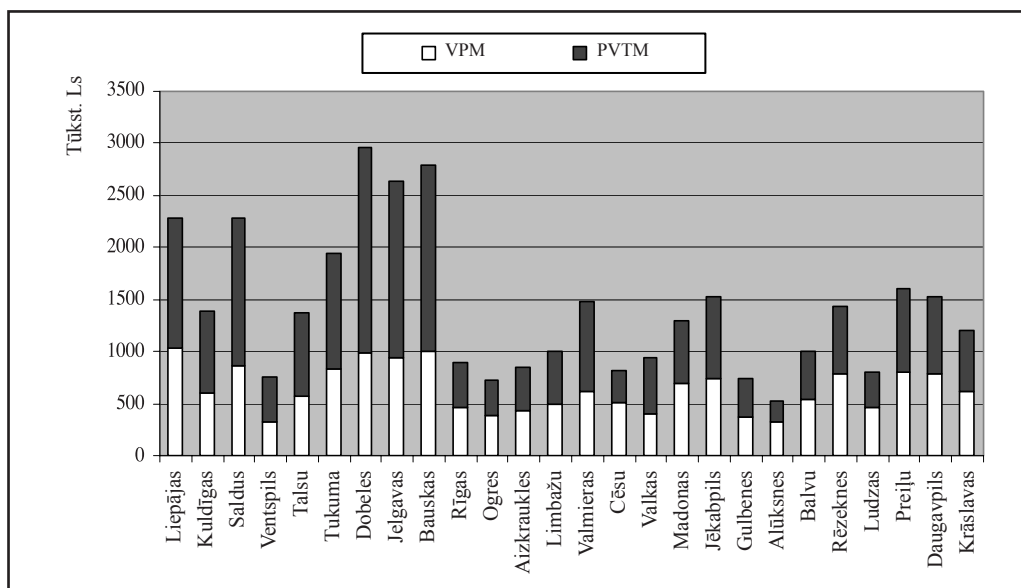
2005. gadā vienotās platības maksājumu likmi ir plānots paaugstināt līdz 26,44 EUR/ha un ir skaidrāk noteikti platību aizņemto augkopības kultūraugu definējumi. Platību saraksts ir papildināts, dodot iespēju pieteikt arī nektāraugu aizņemtas platības.

Valsts papildus ES atvēlētiem platībmaksājumiem sniedz lauksaimniekiem **papildus valsts tiešos maksājumus** (turpmāk PVTM) par laukaugu un lopbarības platībām, kuru mērķis ir veicināt lauksaimnieciskās ražošanas attīstību un nodrošinātu pakāpenisku pāreju uz ES maksājumu sistēmu. Šos maksājumus maksā par laukaugu platībām 65,96 EUR/ha apmērā un lopbarības platībām 17,90 EUR/ha apmērā. Lai varētu saņemt PVTM, attiecīgai platībai, ir jābūt pieteiktai arī uz VPM.

Atbalstāmajās laukaugu platībās audzējamo kultūru sarakstā tika iekļauti vasaras un ziemas kvieši, rudzi, vasaras un ziemas mieži, auzas, tritikāle, griķi, zirņi, lauku pupas, saldā lupīna; vasaras un ziemas rapsis; eļļas un šķiedras lini; dažādi laukaugu maisījumi no iepriekš nosauktām laukaugu kultūrām. Savukārt atbalstāmās lopbarības kultūras bija aramzemē sētie ilggadīgie zālāji; graudaugi un pākšaugi zaļbarībai un skābbarībai; kukurūza zaļbarībai un skābbarībai.

2004. gadā valsts tiešo maksājumu saņemšanai tika pieteikti 831 tūkst. ha LIZ, bet pēc veiktajām

3.63. attēls. VPM un PVTM kopējais atbalsta apjoms rajonos 2004. gadā

Datu avots: LAD, 2005

pārbaudēm atbalstam apstiprināts tika 822 tūkst. ha. Kopējā atbalsta summa sasniedza 20,2 milj.Ls. Rajonu griezumā, vērtējot un salīdzinot ar kopējo LIZ platību rajonā un vienoto platību maksājumam pieteikto zemi, visvairāk ražošanas vajadzībām izmantotā platība ir Zemgales reģionā, kā arī Ventspils un Limbažu rajonā. Arī šim atbalstam vismazāk pieteiktā platība ir Latgales reģionā un Jēkabpils, Madonas un Liepājas rajonā.

Salīdzinot visu lauksaimniekiem izmaksāto ražošanas atbalstu rajonu griezumā, vislielākais finansējums ir nonācis Zemgales reģionā, kā arī Saldus un Liepājas rajonā (3.63. attēls).

2005. gadā vienotās platības maksājumu likme ir pieaugusi līdz 68,08 EUR/ha par laukaugu platībām, bet lopbarības platībām samazinājusies no 26,44 EUR/ha līdz 15,64 EUR/ha un ir skaidrāk noteikti platību aizņemto augkopības kultūraugu definējumi. Platību saraksts ir papildināts ar nektāraugu aizņemto platības pieteikšanas iespēju.

Tiešais atbalsts lopkopības produkcijas ražošanas attīstībai ir liellopu kaušanas prēmijas, aitu māšu, piena kvotu, kartupeļu cietes un linu pirmapstrādes atbalstam. Pētījumam bija pieejami dati par diviem atbalsta mērķiem- aitu māšu turētājiem un piena kvotu izpildei. Atbalstam pieteicās 369 saimnieki, kuru kopējā ganāmpulkā bija 9 973 aitu mātes. Kopējais izmaksātais atbalsts bija 87 tūkst. Ls. Vidēji par katru aitu māti tika izmaksāti 8,73 Ls. Dati par atbalsta apjomu rajonos, ievērojot aitu turētāju ganāmpulku lielumu (skatīt 12. pielikuma 3. attēlu), norāda, ka vislielākais īpatsvars ir izmaksāts Cēsu, Madonas un Krāslavas rajonā, bet vismazākais- Bauskas, Dobeles un Aizkraukles rajonā.

Savukārt piena kvotu atbalsts tika izmaksāts 18 tūkst. saimniecībām, kopējā summa aptuveni 2 milj. Ls. Kopējā apmaksātajā piena daudzumā ietilpa 411 tūkst. tonnu piegādes kvotas izpildei un 87 tūkst. tonnu tiešās tirdzniecības kvotu izpildei. Atbalsta apjoms par tonnu piena kvotu bija 4,17 Ls. Rajonu griezumā atbalsts par piena tonnām ir skatāms 12. pielikuma 3. attēlā. Vislielākais atbalsta apjoms ir izmaksāts Ziemeļlatvijā, īpaši Valmieras rajonā, un Tukuma, Saldus un Liepājas rajonā, Latgales reģionā - Preiļu rajonā.

¹ Mazvērtīga mežaudze – dabiski atjaunojusies mežaudze, kas 70% un lielākā apmērā ir atjaunojusies ar vienu koku sugu un/vai koku sugām, kas nav piemērotas attiecīgajiem meža audzēšanas apstākļiem, vai dažādām nepiemērotām koku sugām vai kura audzēšana ir nepiemērota dēļ koku mežaudzē ietilpstošo koku kvalitātes, un koku vidējais augstums šādā mežaudzē nepārsniedz 6 metrus.

² Mazāk labvēlīgi apvidi atbilstoši EK regulas Nr.1257/99 19. pantam

³ Saskaņā ar EK regulas Nr.1257/99 16. pantu īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kuras ir iekļautas potenciālo *Natura 2000* vietu sarakstā iesniegšanai Eiropas Komisijā izvērtēšanai.

LAUKU IEDZĪVOTĀJU VIEDOKLIS UN EKONOMISKO IESPĒJU NOVĒRTĒJUMS

Lai noskaidrotu lauku iedzīvotāju viedokli un atbalsta pieejamību valsts īstenotajā atbalsta politikā, tika veikta iedzīvotāju aptauja. Veiktās aptaujas mērķis bija uzzināt Latvijas lauku iedzīvotāju viedokli par viņu saimnieciskās darbības attīstības iespējām un lauku un lauksaimniecības atbalsta politiku. Deviņu rajonu (Liepāja, Ludza, Talsi, Bauska, Gulbene, Madona, Daugavpils, Valmiera, Ogre) 36 pagastos tika apjautāti 720 iedzīvotāji- lauku uzņēmumu īpašnieki, zemes īpašnieki, zvejnieki, pensionāri, u.c. Tika saņemtas 702 anketas (anketas jautājumi ir skatāmi 15.pielikumā). 598 anketu aizpildītāji uzskatīja sevi par lauku uzņēmumu īpašniekiem (aptauja iekļāva arī piemājas saimniecības, kurās ražo produkciju tikai pašpatēriņam) un 104 - tikai par zemes īpašniekiem, u.c. Anketā bija 36 jautājumi, kas saistīti ar respondenta ekonomisko raksturojumu un saimnieciskās darbības attīstības plāniem pie dažādiem atbalsta politikas nosacījumiem.

Analīzē visi respondenti tiek grupēti pēc to saimnieciskās darbības ieņēmumiem 2004. gadā (turpmāk tekstā – respondentu grupas). Atsevišķā grupā tiek iekļauti tie, kuriem šādu ieņēmumu nav. Apgrozījuma dalījuma intervāls ir veidots, lai papildus kopējās situācijas novērtēšanai varētu raksturot arī esošos un potenciālos atbalsta saņēmējus pasākumā “Atbalsts daļēji naturālām saimniecībām”. 4.1. tabulā ir redzams respondentu skaits katrā no grupām.

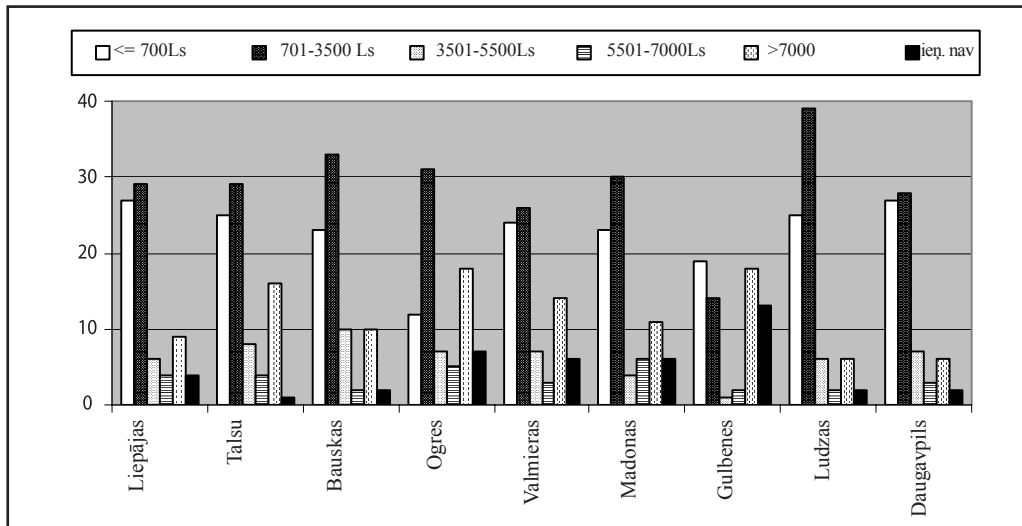
4.1. tabula. Respondentu skaits grupās
pēc saimnieciskās darbības ieņēmumu apjoma 2004.gadā

Respondentu statuss	Respondentu skaits grupās pēc saimnieciskās darbības ieņēmumu apjoma (Ls) 2004.gadā						Kopā
	≤700	701-3500	3501-5500	5501-7000	> 7000	ieņ. nav	
Visi respondenti	205	259	56	31	108	43	702
Lauku uzņēmēji	166	233	51	29	103	16	598
Zemes īpašnieki	39	26	5	2	5	27	104

Avots: aptaujas dati, 2005

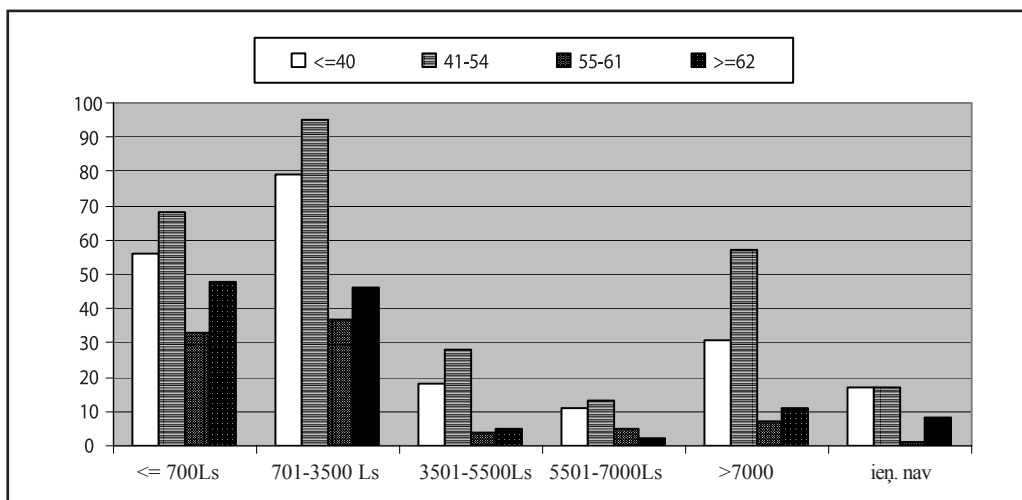
Vislielākā grupa ir respondenti, kuriem saimnieciskās darbības ieņēmumi ir no 701 līdz 3500 Ls, otrā lielākā – līdz 700 Ls un trešā – virs 7000 Ls. 4.1. attēlā ir redzams respondentu skaits rajonos.

Savu vecumu anketā norādīja 697 respondenti, un tas deva iespēju analizēt vecuma struktūru saistībā ar atbalsta pasākumu nosacījumiem. 30,4% no aptaujātiem ir vecumā līdz 40 gadiem, 40% - no 41 līdz 54 gadiem, 12,6% no 55 līdz 61 gadam, bet 17% bija sasnieguši pensijas vecumu. 4.2. attēlā ir parādīta respondentu vecuma struktūra grupās.

4.1. attēls. Respondentu skaits grupās pēc saimnieciskās darbības ieņēmumu apjoma 2004. gadā rajonos

Avots: aptaujas dati, 2005

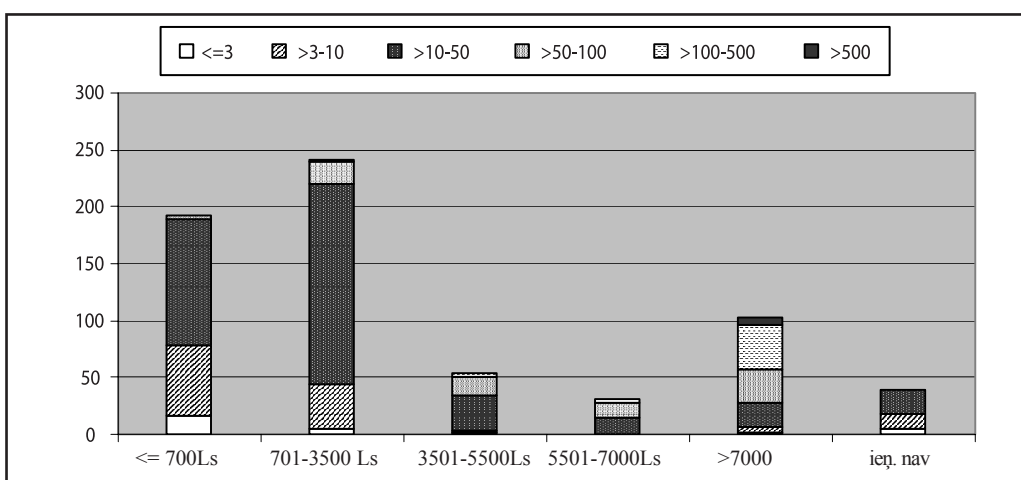

4.2. attēls. Respondentu vecuma struktūra grupās, %

Avots: aptaujas dati, 2005

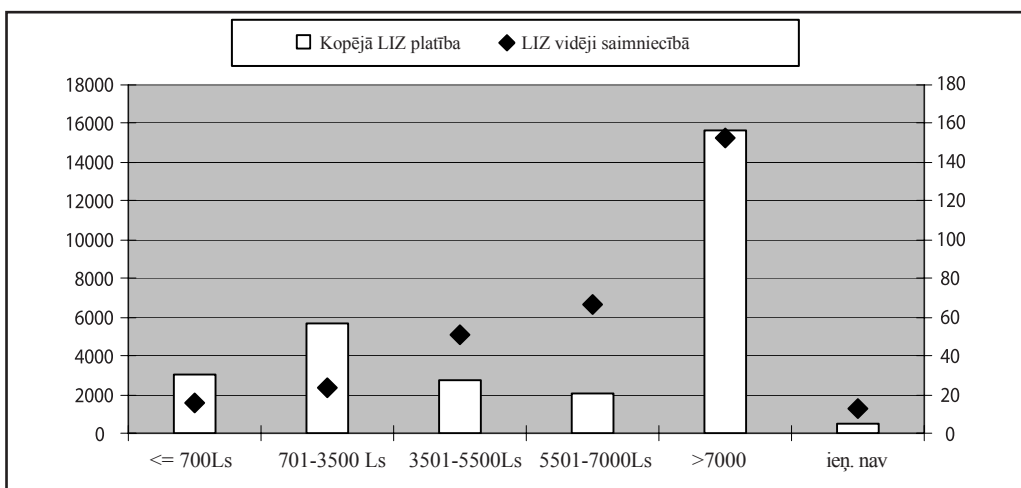
660 respondentu sadalījums pēc apsaimniekotās LIZ platības ir šāds: 4,4% no respondentiem apsaimnieko līdz 3 ha lielas LIZ platības; 18,2% - no 3,1 līdz 10 ha; 57% - no 10,1 līdz 50 ha; 12,3%- no 50,1 līdz 100 ha; 8,1%- lielākas platības par 100 ha.

Analizējot šo sadalījumu respondentu grupās (4.3. attēls), redzams, ka gandrīz visās grupās visvairāk ir saimniecību ar 10-50 ha LIZ un tikai ieņēmumu ziņā vislielāko saimniecību grupā 40% saimniecību ir ar 100—00 ha LIZ. Savukārt LIZ kopplatību respondentu grupās un to apsaimniekotās LIZ vidējo platību var redzēt 4.4.attēlā.

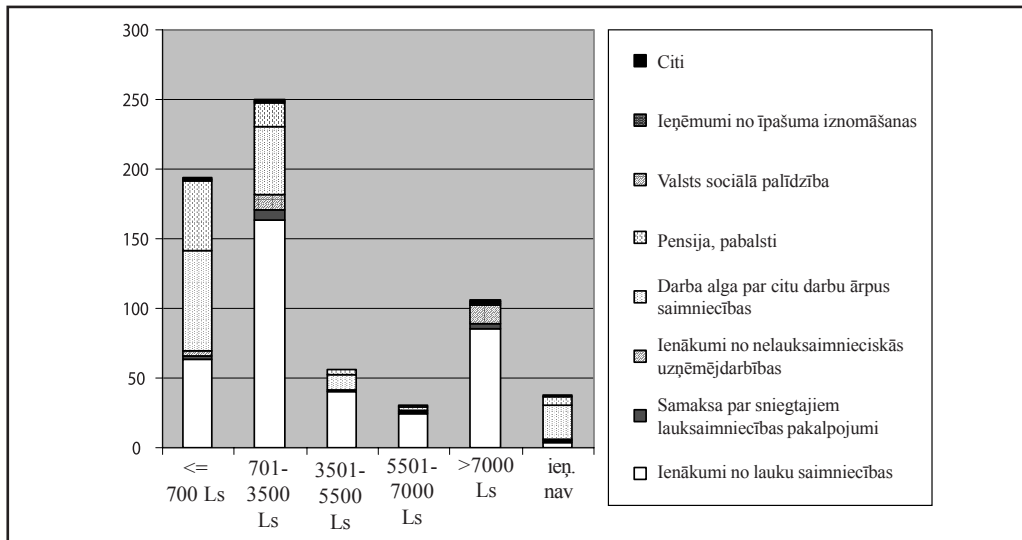
4.3. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc saimniecību apsaimniekotās LIZ platības, ha

Avots: aptaujas dati, 2005

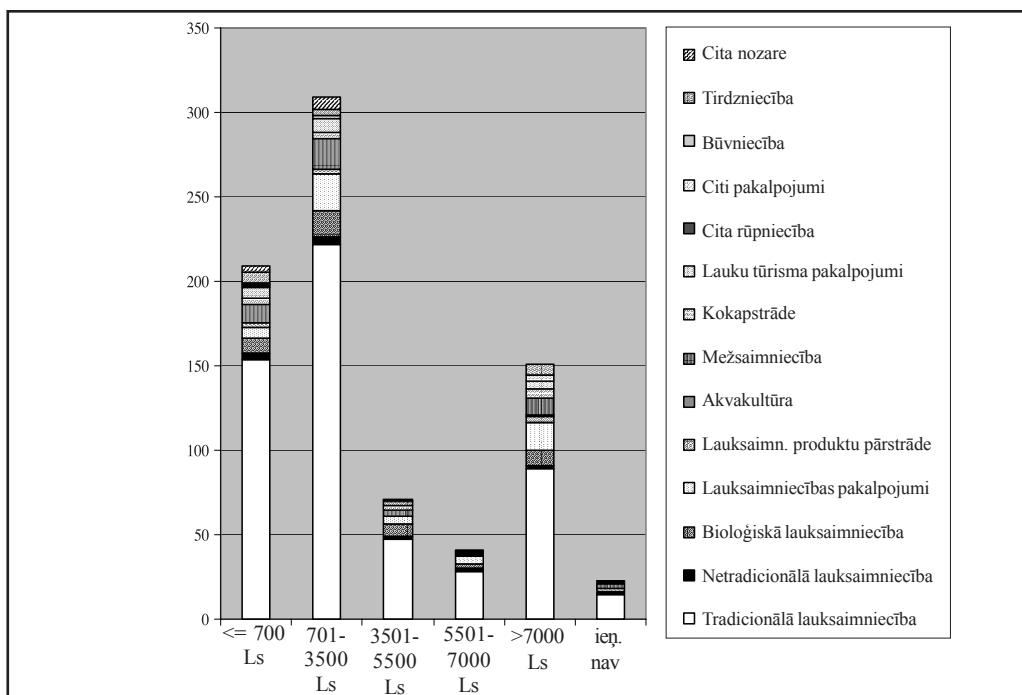

4.4. attēls. LIZ kopplatība respondentu grupās un apsaimniekotās LIZ vidējā platības, ha

Avots: aptaujas dati, 2005

4.5. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc svarīgākajiem mājsaimniecības ienākumu avotiem

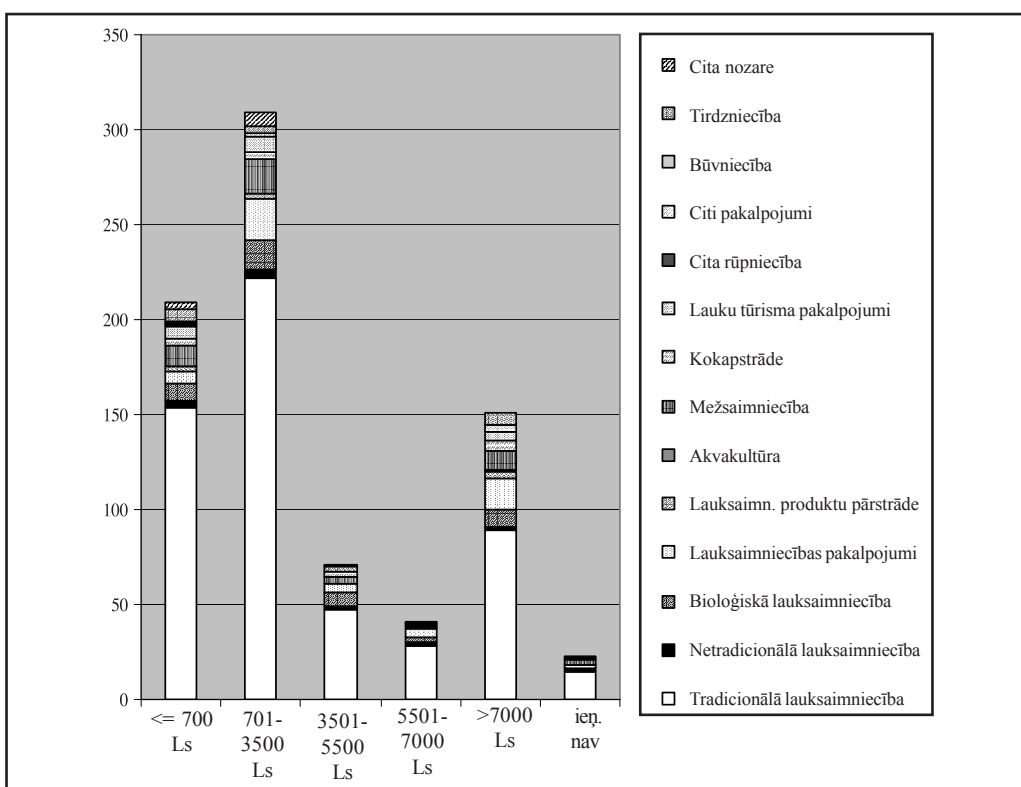
4.6. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc saimnieciskās darbības pamatnozares

Avots: aptaujas dati, 2005

675 respondenti uzrādījuši mājsaimniecības svarīgākos ienākumu avotus: 56,3%, kā svarīgākos, minēja ienākumus no sava lauku uzņēmuma/saimniecības; 23,6% - darba samaksu par darbu ārpus saimniecības; bet 11,4% - pensiju un pabalstus; savukārt tikai 5% minēja ienākumus no nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības. 4.5. attēlā ir redzams respondentu skaits grupās. Pie citiem ienākumu avotiem visbiežāk tiek minētas subsīdijas lauksaimniecībā, ienākumi no meža pārdošanas, zemes nomas, zvejniecības un gadījuma darbiem.

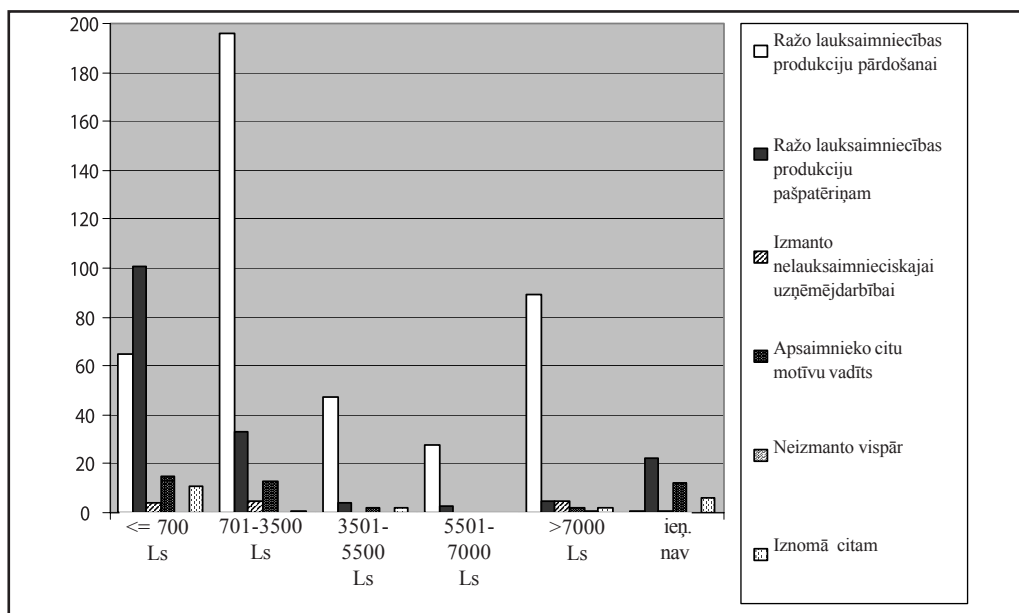
Respondentu sadalījums pēc to saimnieciskās darbības nozares (atbildējuši 640 respondenti): 86,7% pamatnozare ir tradicionālā lauksaimniecība; 7% - bioloģiskā lauksaimniecība; 9% - lauksaimniecības pakalpojumu sniegšana; 10% - meža nozare. 4.6. attēlā ir parādīts respondentu skaits grupās un to sadalījums pēc galvenās saimnieciskās darbības nozares. Pie citām nozarēm respondenti ir minējuši zvejniecību.

Savukārt 217 respondenti ir uzrādījuši arī papildnozares, kuras tiek minētas kā papildus ienākumu avoti: 39,2% respondentu uzrādījuši tradicionālo lauksaimniecību, 40,6% - meža nozari, 16% - lauksaimniecības pakalpojumus, 7% - lauku tūrisma pakalpojumus, 5% - bioloģisko lauksaimniecību. 4.7. attēlā ir respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc saimnieciskās darbības palīgnozares.

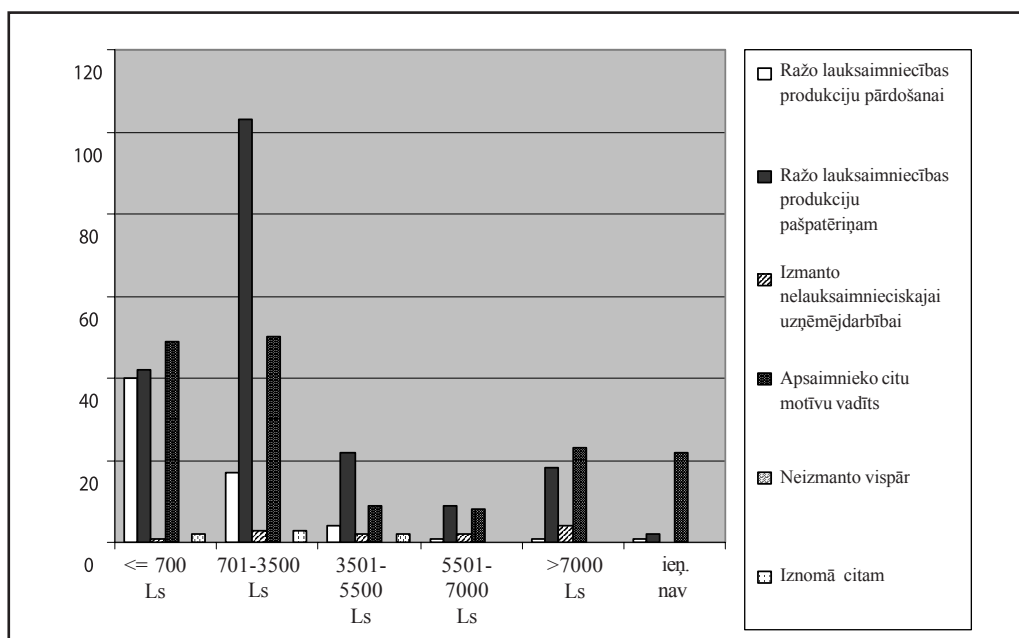
4.7. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc saimnieciskās darbības palīgnozares

Avots: aptaujas dati, 2005

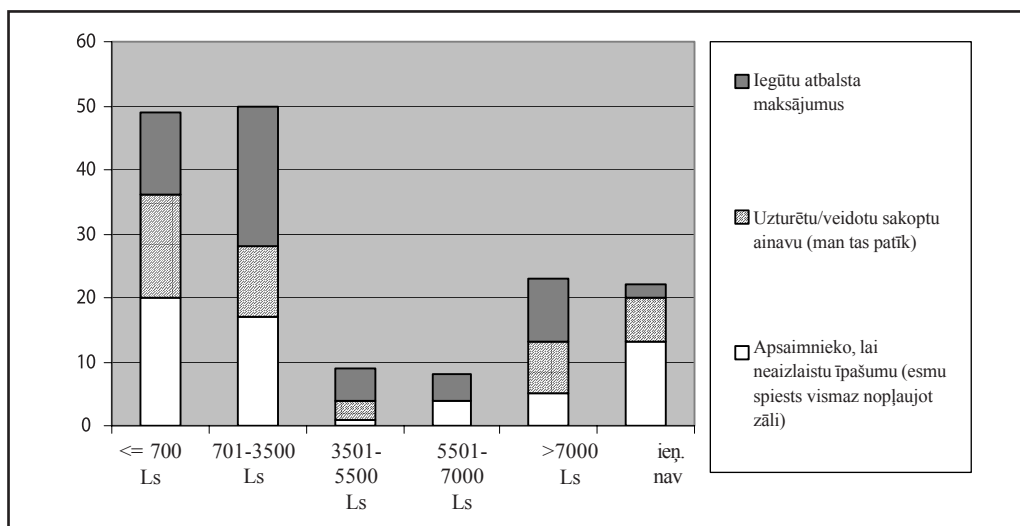
4.8. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc zemes apsaimniekošanas galvenā mērķa

Avots: aptaujas dati, 2005

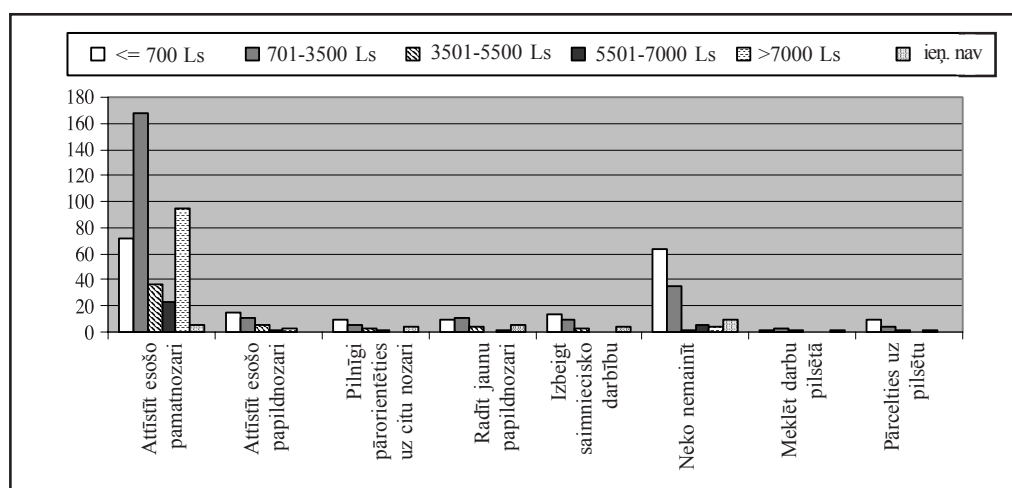
4.9. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc zemes apsaimniekošanas pakārtotā mērķa

Avots: aptaujas dati, 2005

4.10. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc apsaimniekošanas motīva, ja zemes apsaimniekošanas pakārtotais mērķis ir citu motīvu dēļ.

Avots: aptaujas dati, 2005

4.11. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc vēlamā saimnieciskās darbības attīstības virziena

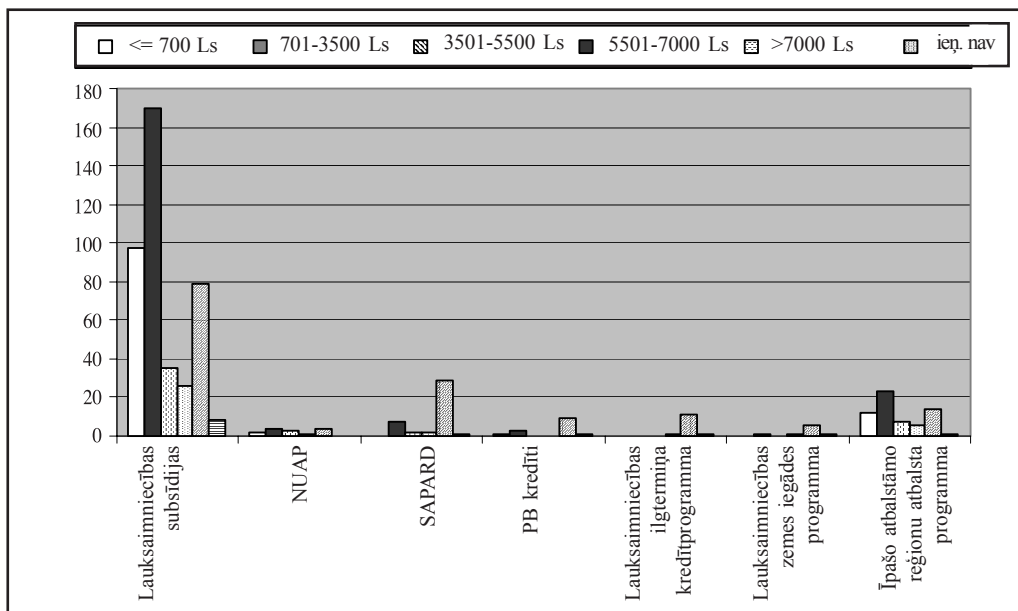
Avots: aptaujas dati, 2005

Uz jautājumu, kādiem saimnieciskiem mērķiem tiek izmantota respondentu apsaimniekotā LIZ platība, 676 respondenti norādīja trīs prioritātes no astoņiem atbilžu variantiem. Kopsavilkumā redzams, ka lielākajā daļā saimniecību zeme tiek izmantota lauksaimniecības produkcijas ražošanai pārdošanai un pašpatēriņam (4.8. un 4.9. attēli), un tiek apsaimniekota, lai uzturētu sakoptu īpašumu un saņemtu atbalsta maksājumus (4.10. attēls).

Uz jautājumu, vai respondentam ir vēlēšanās kaut ko mainīt esošajā saimnieciskajā darbībā, lielākā daļa jeb 60% no visiem (663 respondenti) atbildēja, ka vēlas attīstīt pamatnozari, bet 18,1% - ka nevēlas mainīt neko, jo ir apmierināti ar esošo situāciju. Aptuveni 5% vēlas radīt jaunu papildnozari un 5% - izbeigt saimniecisko darbību. Tikai 1,2% meklētu darbu pilsētā, bet 2,3% pārceltos uz dzīvi pilsētā. 4.11. attēlā ir redzams atšķirīgo grupu respondentu skaits un to vēlmes savas saimnieciskās darbības attīstībai.

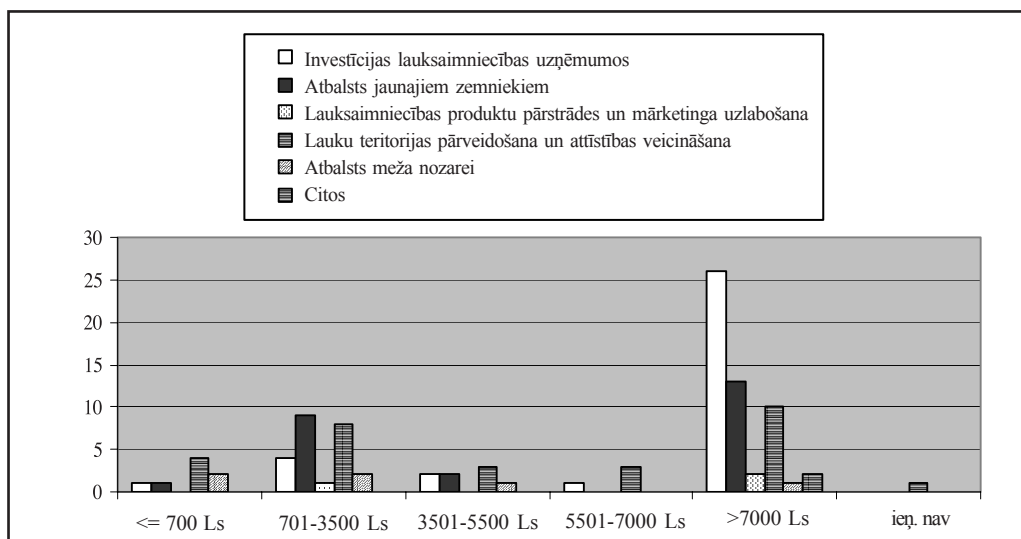
Līdz 2004. gada sākumam 459 respondenti atbildēja, ka ir saņēmuši atbalstu dažādās programmās, pārsvarā lauksaimniecības subsīdijas (4.12. attēls). Visvairāk citās programmās atbalstu ir izmantojuši tie uzņēmumi, kuru ieņēmumi ir lielāki par 7000 Ls gadā. 16 respondenti atzina, ka atbalsts tiem ir atteikts.

Respondentiem tika jautāts par atbalsta pasākumu izmantošanu 2004. gadā. 99 respondenti ir izmantojuši atbalstu VPD pasākumu ietvaros, lielākā daļa no viņiem - 34,3% ir saņēmuši atbalstu pasākumā "Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos", 29% - pasākumā "Lauku teritorijas

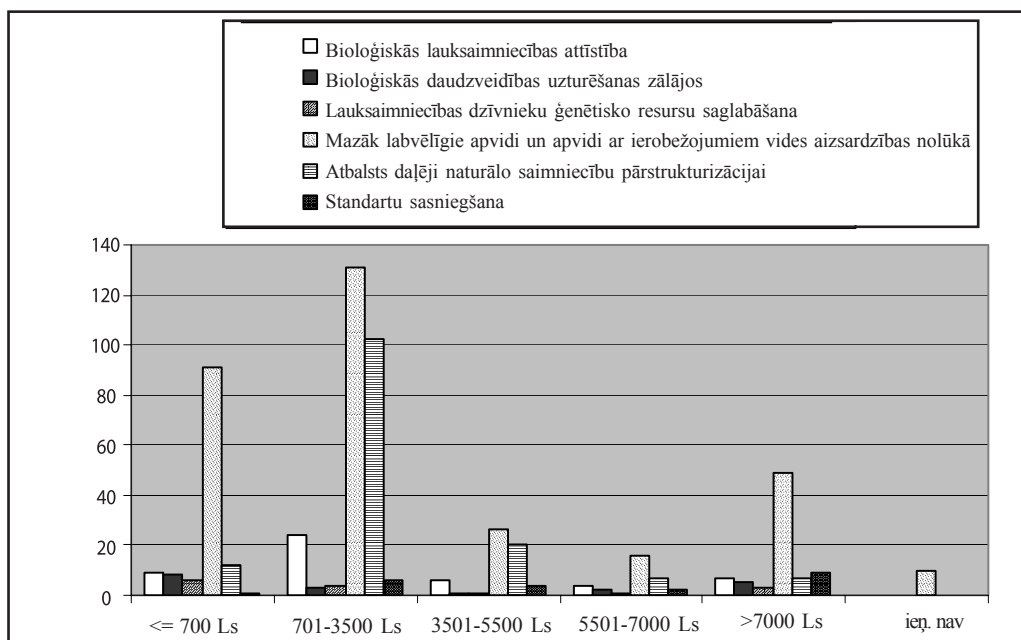
4.12. attēls. Atbalsta programmas izmantojušo respondentu skaits ar sadalījumu grupās pēc saimnieciskās darbības ieņēmumu apjoma

Avots: aptaujas dati, 2005

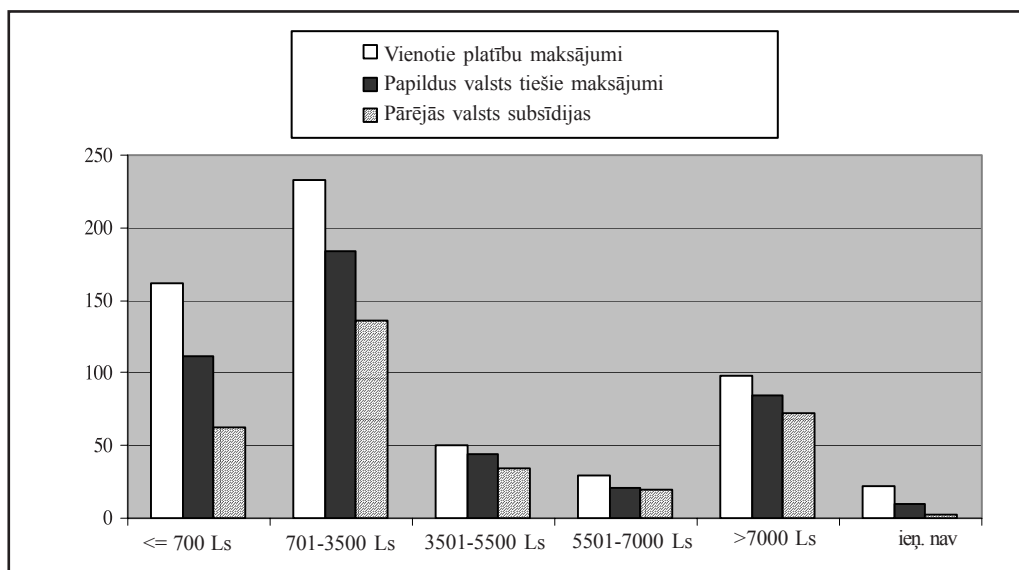
4.13. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc VPD lauku attīstības pasākumiem, kuros saņemts atbalsts 2004. gadā

Avots: aptaujas dati, 2005

4.14. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc LAP lauku attīstības pasākumiem, kuros saņemts atbalsts 2004. gadā

Avots: aptaujas dati, 2005

4.15. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc citiem saņemtajiem atbalsta maksājumiem 2004. gadā

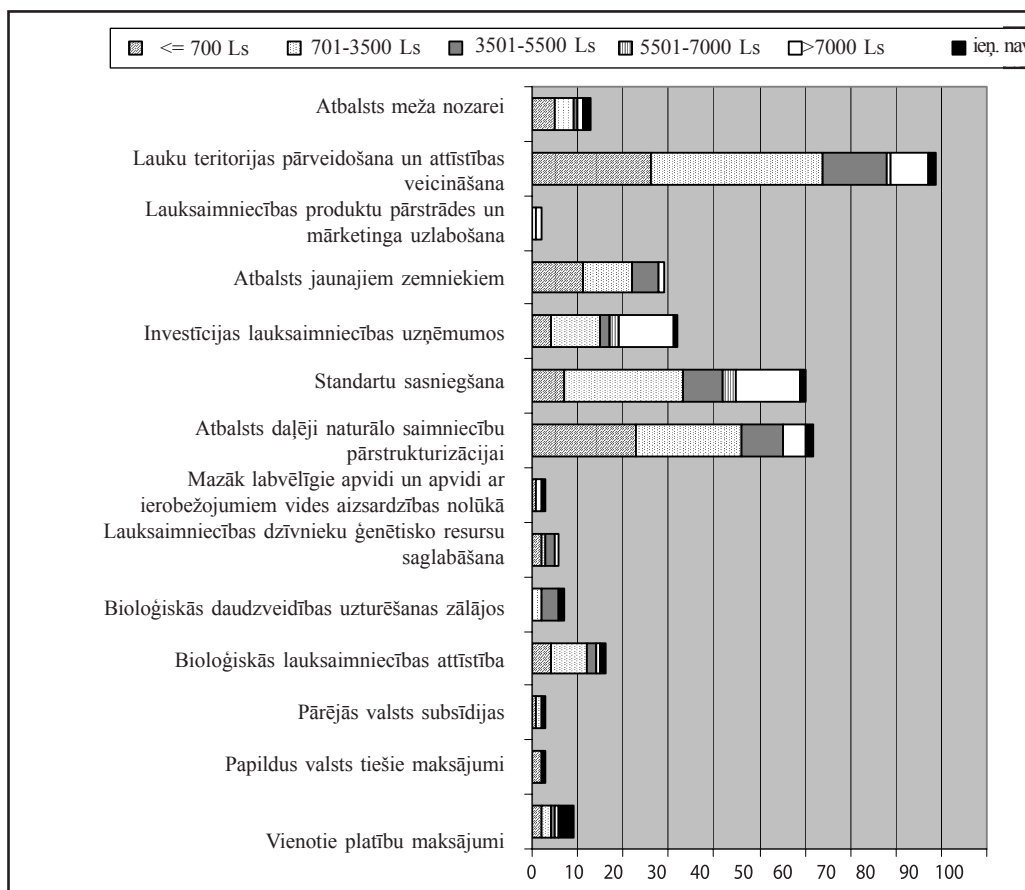
Avots: aptaujas dati, 2005

pārveidošana un attīstības veicināšana”, bet 25% - “Atbalsts jaunajiem zemniekiem”. 4.13. attēlā ir redzams, ka atbalstu VPD lauku attīstības pasākumos ir izmantojuši ļoti maz respondenti, pārsvarā lielo ieņēmumu grupas lauku uzņēmumu vadītāji.

Nedaudz citāda situācija raksturojama par respondentu aktivitāti LAP pasākumos un pārējo maksājumu izmantošanā. 577 respondenti ir izmantojuši atbalstu LAP pasākumos. No viņiem lielākā daļa 56%- pasākumā “Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā”, bet 26% - “Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai”. Aptuveni 4% respondentu ir iesnieguši pieteikumus atbalstam pasākumā “Standartu sasniegšana”. Vislielākā aktivitāte ir vērojama zemo ieņēmumu respondentu grupā.

334 respondenti norādīja, ka nav spējuši pieteikties atbalstam (4.16. attēls), taču plāno to izdarīt, tiklīdz radīsies iespēja. Vislielākā atsaucība tiek plānota pasākumā “Lauku teritorijas pārveidošana un attīstības veicināšana”, galvenokārt, aktivitātē “Zemes uzlabošana” (27% no respondentiem). Aptuveni 19% vēlas pieteikties atbalstam pasākumā “Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai”, bet 18% - “Standartu sasniegšana”.

462 respondenti atbildēja, kādus finansējuma avotus galvenokārt izmanto(-s) investīciju projektu realizēšanai jaunajos pasākumos, ja nepieciešams saņemt privāto līdzfinansējuma daļu (4.17. attēls). Pārsvarā jeb 58% ir norādījuši pašu līdzekļu izmantošanu. 33% (galvenokārt lauku uzņēmēji, kuru ieņēmumi gadā pārsniedz 5 500 Ls) izmanto vai plāno izmantot bankas aizdevumus. Kā citi avoti tiek minēti atbalsta maksājumi, alga un īpašuma pārdošana.

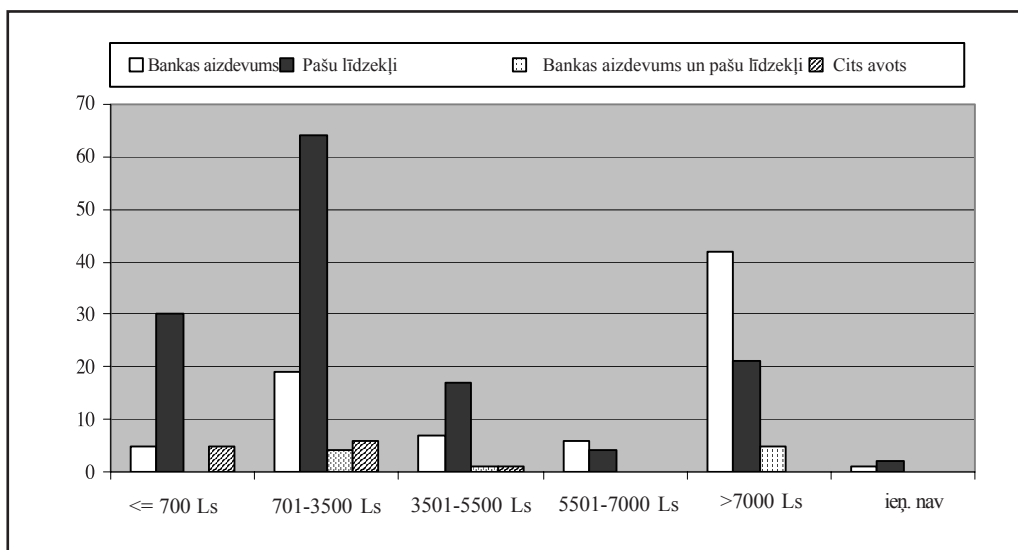

4.16. attēls. Atbalstam LAP un VPD pasākumos pieteikties plānojušo respondentu skaits ar sadalījumu grupās pēc saimnieciskās darbības ieņēmumu apjoma

Avots: aptaujas dati, 2005

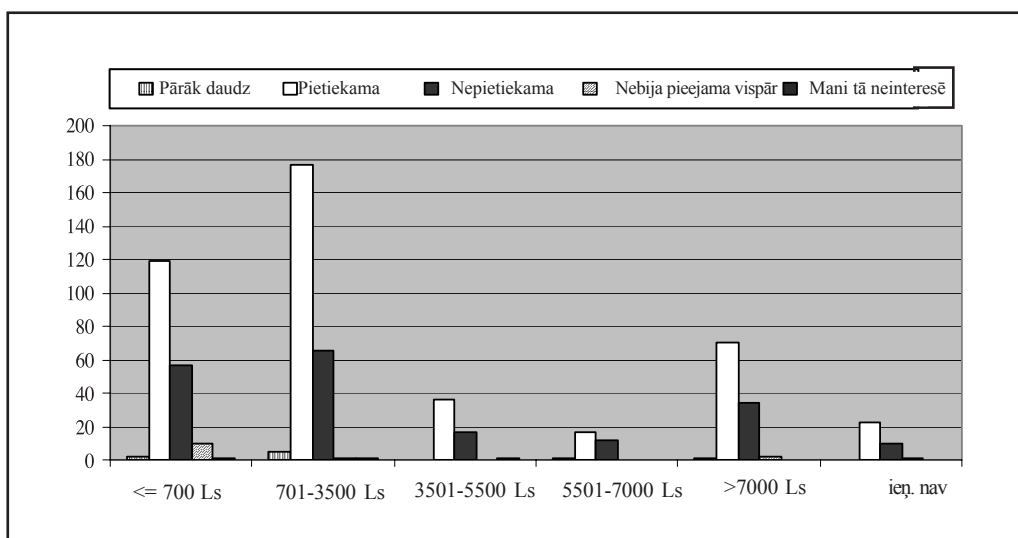
67% no 662 respondentiem uzskata, ka informācija par iespēju saņemt ES atbalstu ir bijusi pietiekama, bet 30% - ir pretējās domās (4.18. attēls). Tikai 3 respondētus šāda informācija neinteresē.

Atbildot par sniegtās informācijas saņemšanas savlaicīgumu, 59% uzskata, ka informācija ir sniegta pietiekami savlaicīgi, bet 32% domā, ka pārāk vēlu. 9% pašiem nebija laika interesēties.

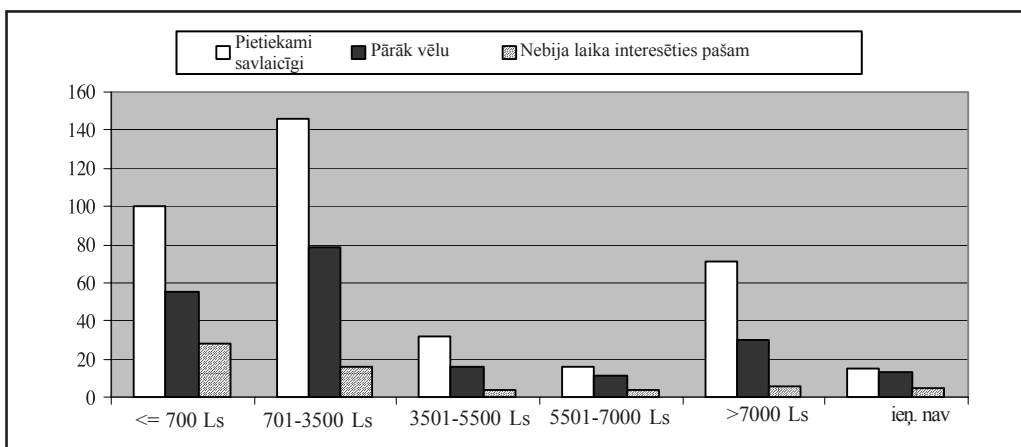
4.17. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc privātā līdzfinansējuma avota

Avots: aptaujas dati, 2005

4.18. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc informācijas pietiekamības novērtējuma par ES atbalsta saņemšanas iespējām

Avots: aptaujas dati, 2005

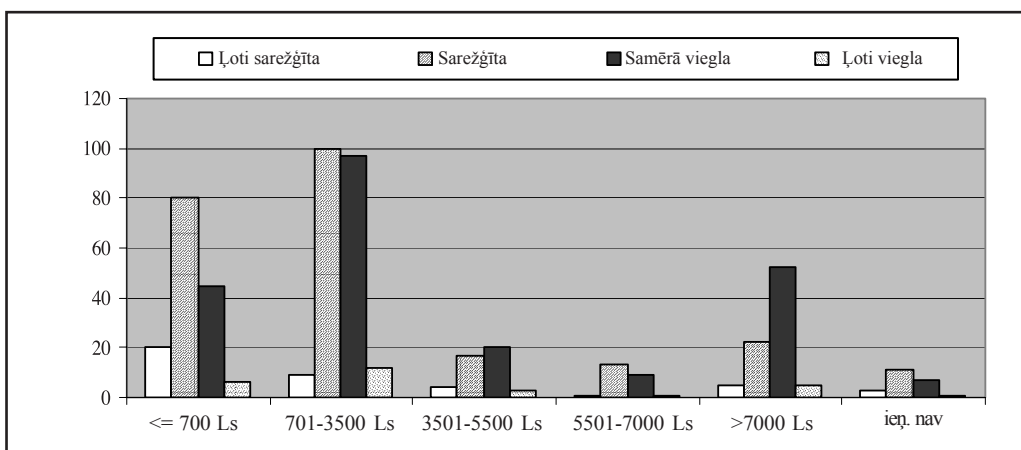

4.19. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc informācijas sniegšanas savlaicīguma novērtējuma par ES atbalsta saņemšanas iespējām

Avots: aptaujas dati, 2005

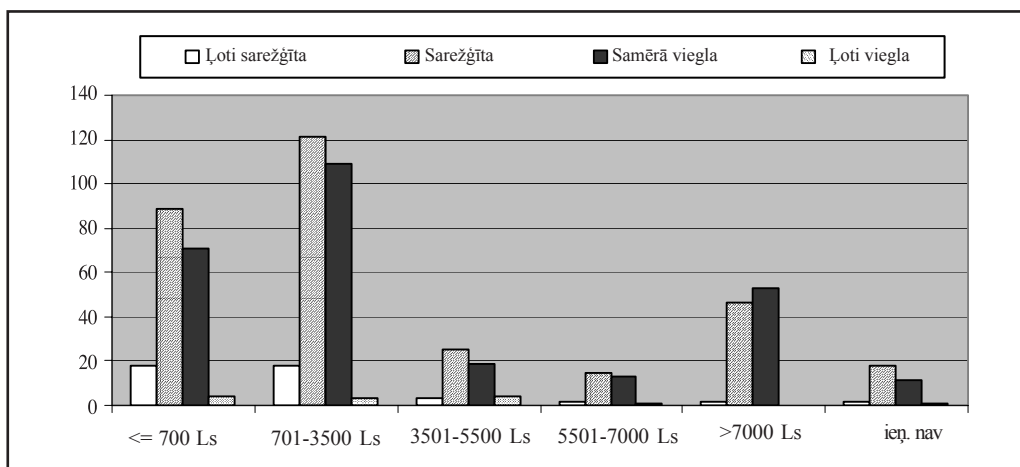
Respondentiem bija jāatbild arī uz jautājumiem par administrēšanas sistēmu, par pieteikumu aizpildīšanu dažādu maksājumu saņemšanai. 7,7% no 543 respondentiem uzskatīja, ka pieteikumu aizpildīšana atbalsta maksājumiem par lauksaimniecības dzīvniekiem bija ļoti sarežģīta, 45% - sarežģīta, bet aptuveni 48% pieteikumu aizpildīšana bija samērā viegla.

Līdzīga situācija ir arī respondentu atbildēs par pieteikumu aizpildīšanu maksājumu saņemšanai par platībām.

4.20. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc pieteikumu aizpildīšanas sarežģītības novērtējuma atbalstam par lauksaimniecības dzīvniekiem

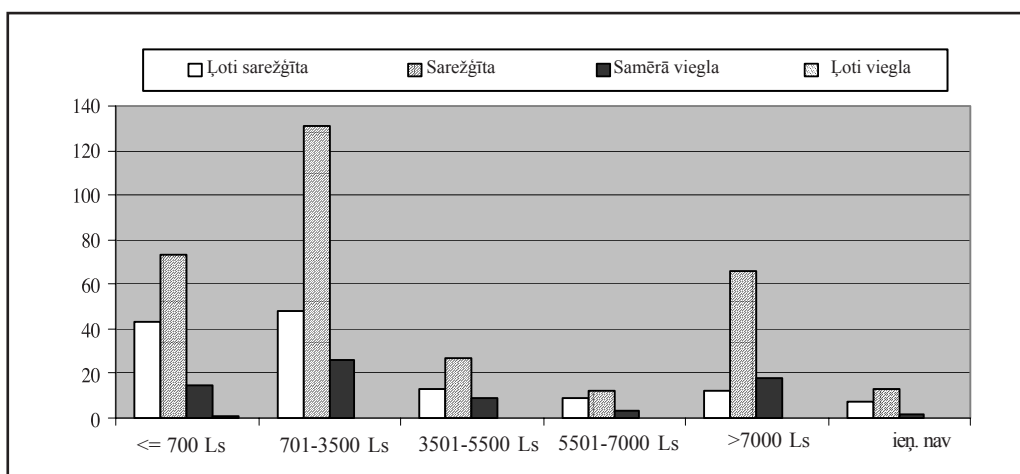
Avots: aptaujas dati, 2005

4.21. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc pieteikumu aizpildīšanas sarežģītības novērtējuma atbalstam par lauksaimniecības platībām

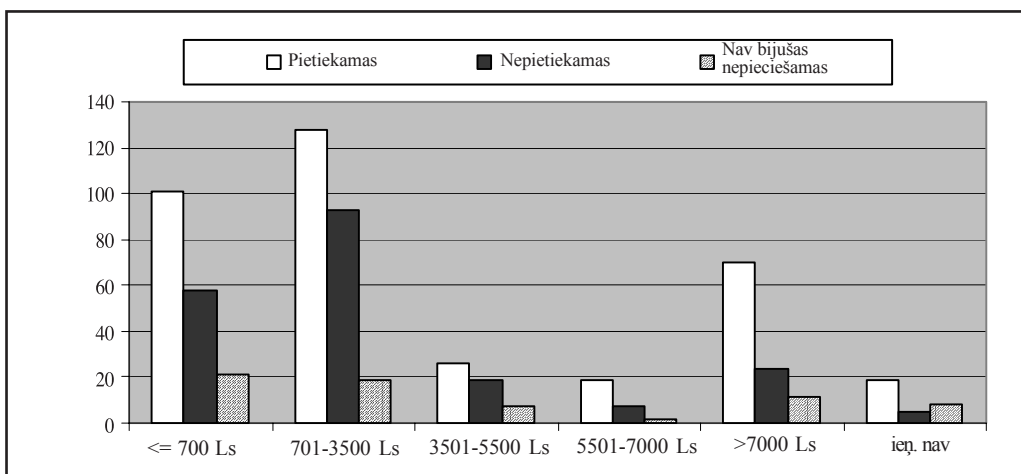
Avots: aptaujas dati, 2005

Atšķirīgs ir atbilžu iedalījums par pieteikumu un dokumentācijas sagatavošanu investīciju projektiem. 25% no respondentiem uzskata, ka dokumentācija ir ļoti sarežģīta, 61% domā, ka sarežģīta, bet tikai 14% no visiem uzskata, ka dokumentu sagatavošanas process ir diezgan viegls.

4.22. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc pieteikumu aizpildīšanas sarežģītības novērtējuma atbalstam investīciju pasākumos

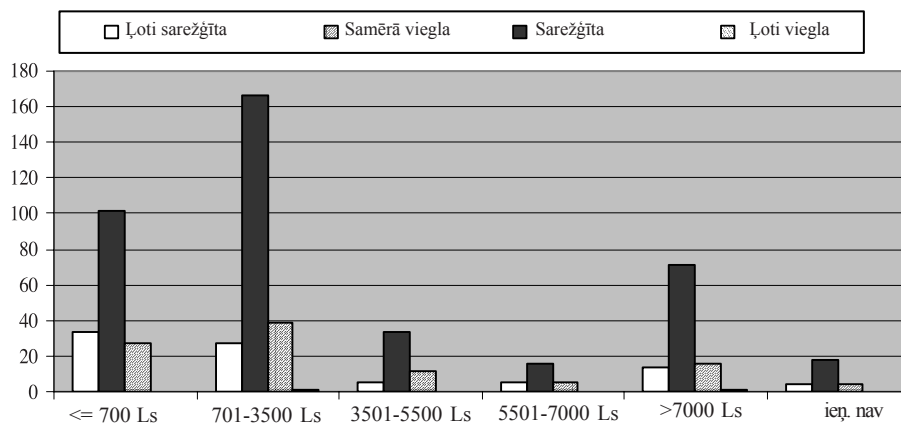
Avots: aptaujas dati, 2005

4.23. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc LAD darbinieku konsultāciju pietiekamības novērtējuma

Avots: aptaujas dati, 2005

Respondentiem bija jāatbild arī uz jautājumiem par iespējām saņemt LAD darbinieku konsultācijas par dokumentu aizpildīšanu un izpildāmajiem nosacījumiem. Kaut arī LAD darbinieku pienākums nav sniegt konsultācijas, pētījuma nolūkā tika vaicāts par darbinieku attieksmi. 57% no visiem aptaujātajiem ir apmierināti ar LAD darbinieku skaidrojumiem, 11% - skaidrojumi nebija nepieciešami, bet 32% uzskata, ka saņemtā informācija bija nepietiekama (4.23. attēls).

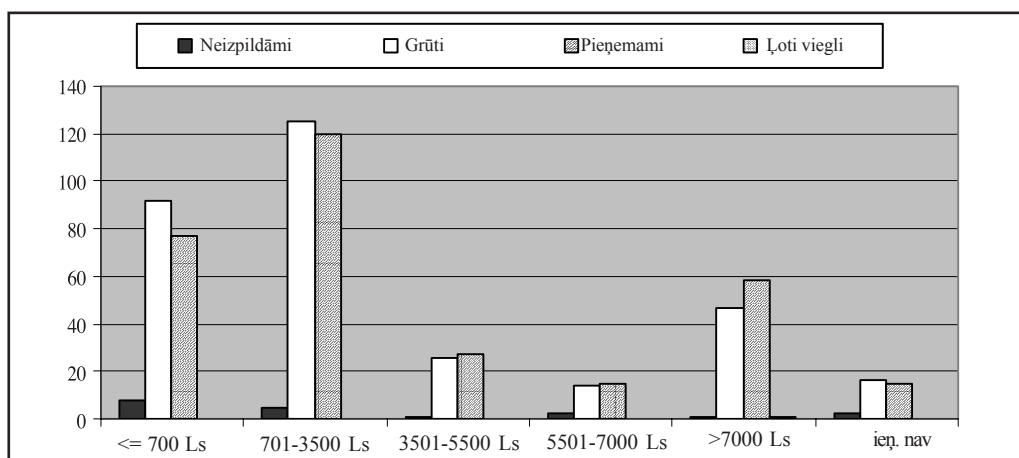

4.24. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc pasākumu administrēšanas procesa sarežģītības novērtējuma

Avots: aptaujas dati, 2005

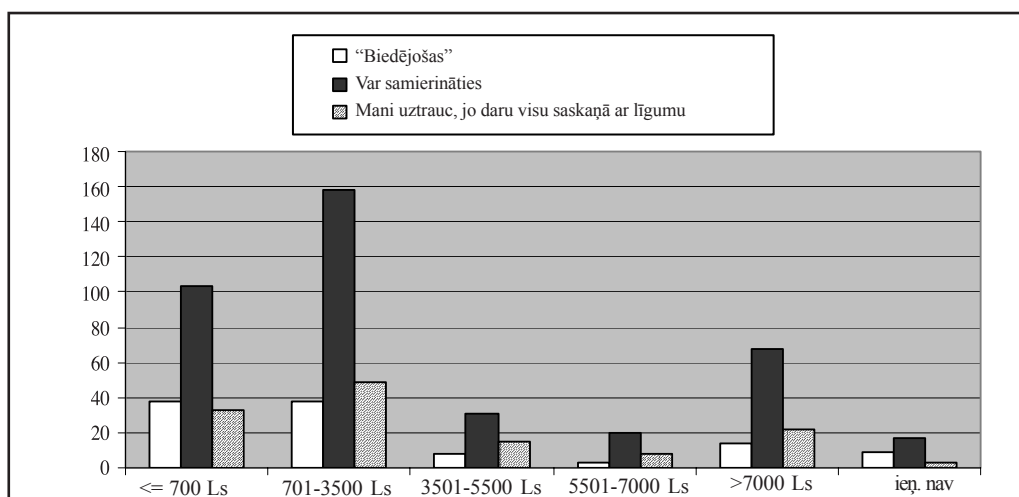
Raksturojot savas domas par pasākumu administrēšanu, no 600 atbildētājiem 82% domā, ka pasākumu administrēšanas process ir sarežģīts, bet tikai 17%, ka samērā viegls. 2 respondenti uzskata, ka administrēšana ir ļoti viegla.

Uz jautājumu par atbalsta saņemšanas nosacījumu izpildes iespējām, 3% no 660 respondentiem uzskata, ka nosacījumi ir neizpildāmi. Tā atbildējuši pārsvarā mazo saimniecību vadītāji. 50% domā, ka tos izpildīt ir grūti, bet 48% no visiem, uzskata, ka noteikumi varētu būt pieņemami.

4.25. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc atbalsta saņemšanas nosacījumu izpildes iespēju novērtējuma

Avots: aptaujas dati, 2005

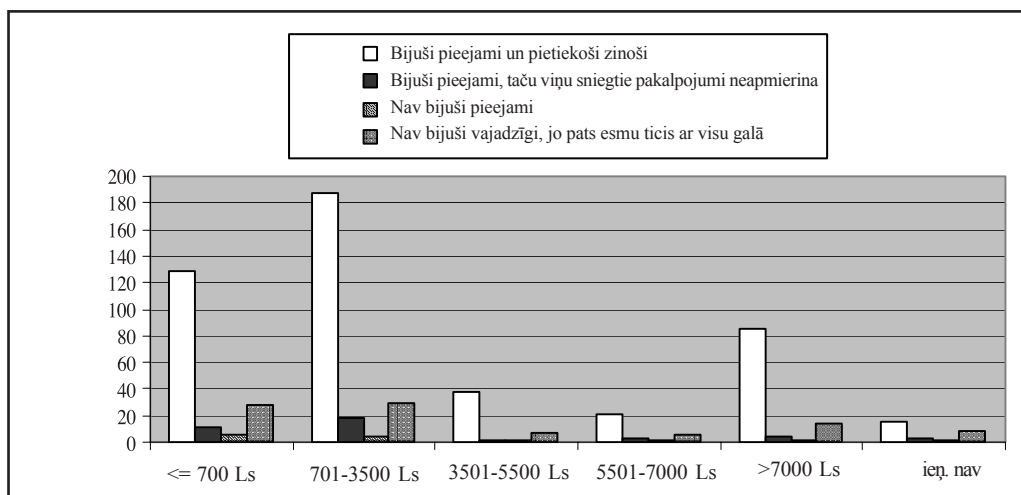

4.26. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc atbalsta saņemšanas nosacījumu izpildes kontroles un sankciju novērtējuma

Avots: aptaujas dati, 2005

Atbildot par atbalsta pasākumu nosacījumu izpildes kontroli un sankcijām, 637 respondentu viedokļi sadalījās šādi: 17% (no tiem pārsvarā mazo uzņēmumu saimnieki) domā, ka kontrole un sankcijas ir „biedējošas”, bet 62% - ka ar kontrolēm un sankcijām var samierināties. Tikai 21% tās neuztrauc, un viņi uzskata, ka visu dara saskaņā ar noslēgto līgumu.

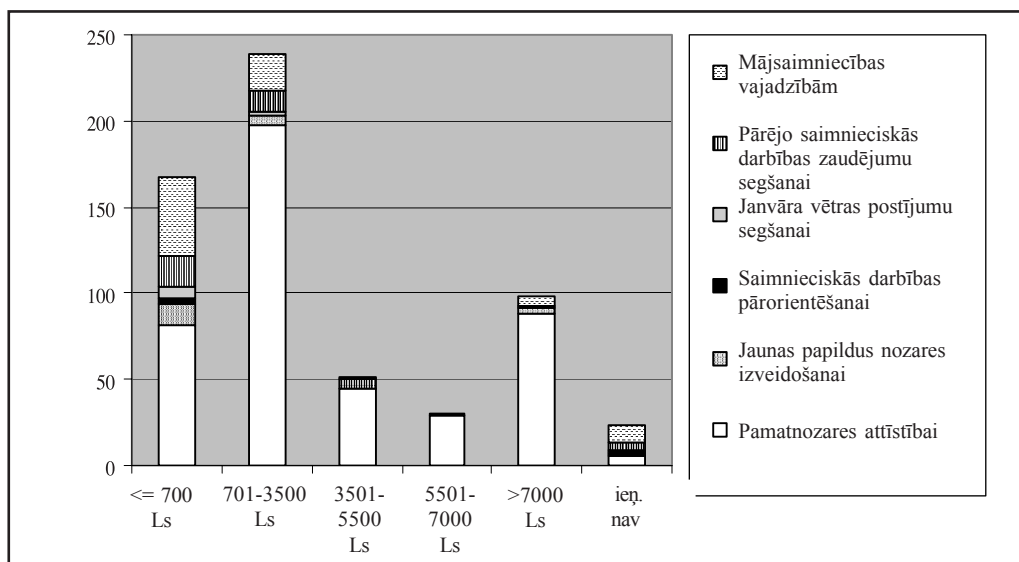
Respondentiem tika vaicāts arī par konsultantu pieejamību un zināšanu pietiekamību atbalsta saņemšanai nepieciešamo pieteikumu sagatavošanai. Uz jautājumu atbildēja 623 respondenti, no kuriem 76% izteicās, ka konsultanti bija pieejami un zinoši, bet 15% konsultantus nevajadzēja un respondenti dokumentāciju sagatavoja paši. 6,6% ar konsultantu pakalpojumiem nav apmierināti. Tiek minēti šādi konsultantu nepieejamības iemesli- pašvaldībā vai birojā konsultantu nav; konsultanti vienmēr ir ļoti aizņemti; nav informācijas par iespējām saņemt konsultāciju; pakalpojumi ir dārgi; neatbild par gala rezultātu.

4.27. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc konsultantu pieejamības un kvalitātes novērtējuma

Avots: aptaujas dati, 2005

Sakarā ar to, ka 2004. gadā atbalsta maksājumu apjoms bija lielāks nekā citus gadus, respondentiem tika uzdots jautājums par šīs atbalsta summas izlietošanas veidu. Atbildēja 608 respondenti, kuri 2004. gadā ir saņēmuši jebkāda veida atbalsta maksājumus, 73,4 % no tiem finansējumu vēlas izmantot vai jau izmanto (4.28. attēls) pamatnozares attīstībai; 14% - mājāsaimniecības vajadzībām (kas būtībā lielai daļai lauksaimnieku ir darba alga, ko līdz šim nav varējuši atļauties sev izmaksāt); 6,7% - dažādu saimnieciskās darbības zaudējumu segšanai un tikai 4,5% - jaunas papildus nozares veidošanai vai saimnieciskās darbības pārorientēšanai uz citu nozari.

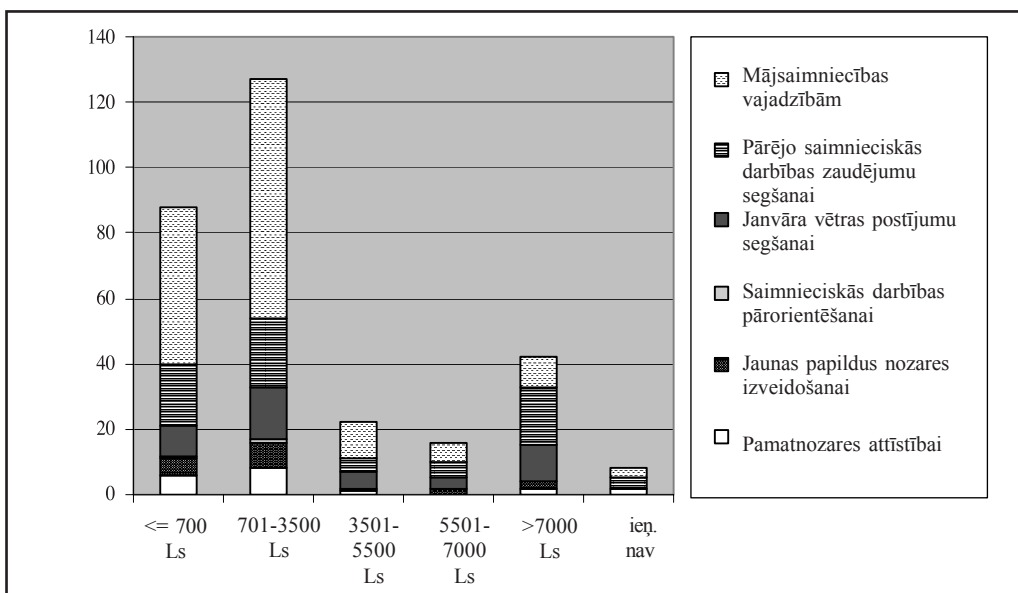
4.28. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc saņemtā atbalsta izmantošanas pakārtotās prioritātes

Avots: aptaujas dati, 2005

No 301 respondenta atbildēm 50% par otro atbalsta maksājumu izlietošanas prioritāti minējuši mājsaimniecības vajadzības, 22,6% - to izmantotu pārējo saimnieciskās darbības zaudējumu segšanai, bet 15% - 2005. gada janvāra vētras postījumu segšanai. 13% pakārtotais mērķis naudas izlietojumam bija saimnieciskās darbības attīstība. (4.29. attēls)

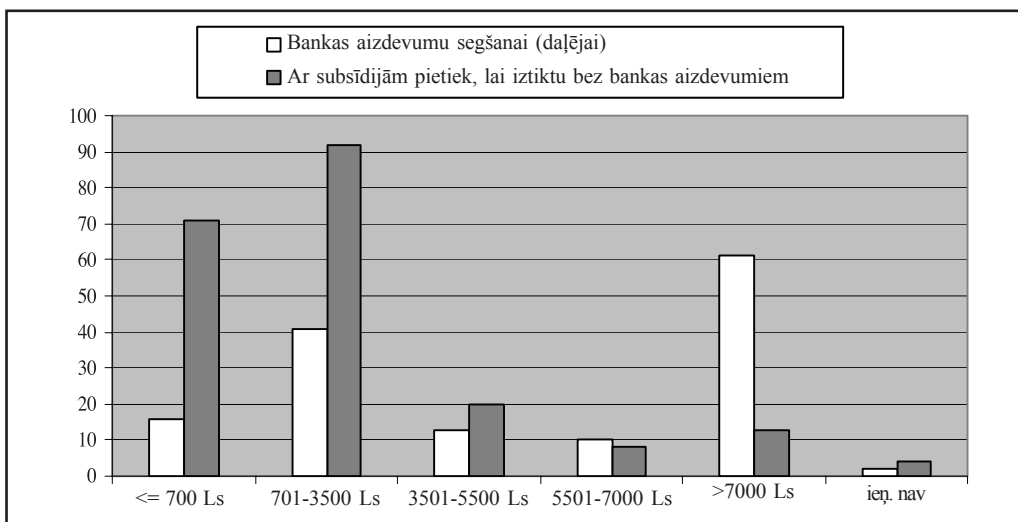
Respondentiem, kuri plāno vai jau ir izmantojuši saņemto atbalstu saimnieciskās darbības attīstīšanai, tika uzdots papildus jautājums par finansu pietiekamību. 41% no 351 respondenta saņemto atbalstu plāno vai jau izmanto bankas aizdevuma daļējai segšanai, bet 59% uzskata, ka ar saņemto atbalstu pietiek, lai attīstītu uzņēmumu. 4.30. attēlā redzamas respondentu atbildes grupās.

Ar lauksaimniecisko darbību saistītiem respondentiem tika uzdots jautājums par viņu saimnieciskās darbības nozares izvēles pamatojumu. 614 respondentu atbildes var sagrupēt šādi: 27,5% lauksaimniecībā strādā visu mūžu un neredz citu iespēju; 17,8% ir ieguldījuši investīcijas un tādēļ nevēlas neko mainīt; 17,1% uzskata, ka ir speciālisti un vēlas strādāt nozarē; 12,4% izvēli pamato ar pieejamām subsīdijām, kas nodrošina uzņēmuma darbību; 10% vēlas nodarbošanos mainīt, bet viņiem nav ideju un ir bail; 9,4% nevēlas neko mainīt. Lauksaimnieciskai darbības izvēlei tiek minēti arī šādi argumenti: lauksaimniecība ir hobijs, dzīves veids laukos, patīk darbs ar zemi vai dzīvniekiem, nepastāv alternatīvas. Katrā respondentu grupā varētu būt atšķirīga argumentācija, tāpēc grupas atbilžu apkopojums ir parādīts atsevišķos attēlos. Tas redzams 4.31. attēlā un 13. pielikuma no 1. līdz 5. attēlam.

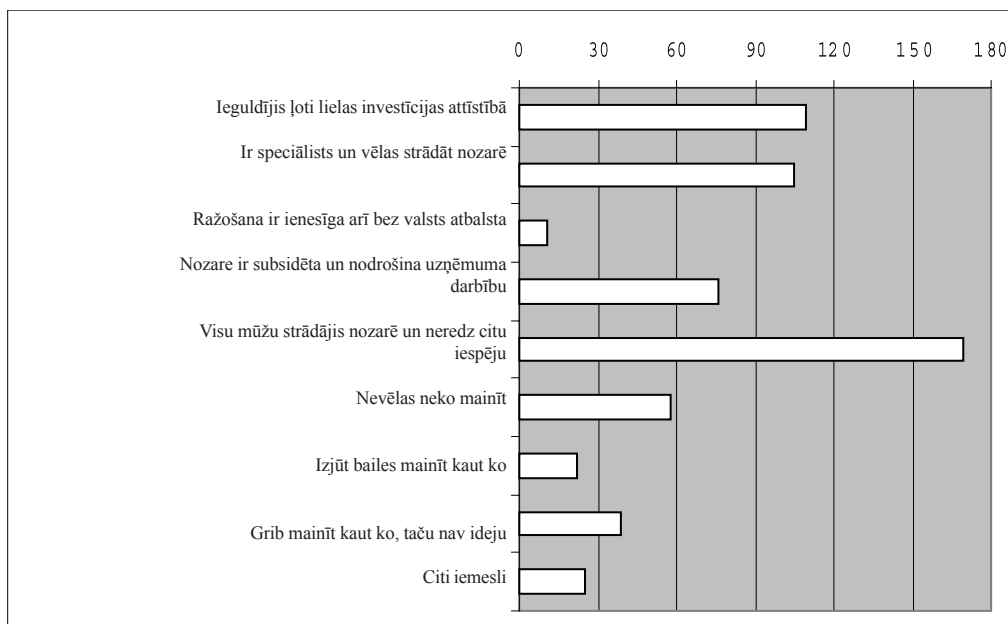
4.29. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc saņemtā atbalsta izmantošanas pakārtotās prioritātes

Avots: aptaujas dati, 2005

4.30. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc saņemtā atbalsta pietiekamības respondentu saimnieciskās darbības attīstīšanas finansēšanai

Avots: aptaujas dati, 2005

4.31. attēls. Respondentu skaits pēc galvenā motīva lauksaimniecības izvēlei par saimnieciskās darbības pamatnozari

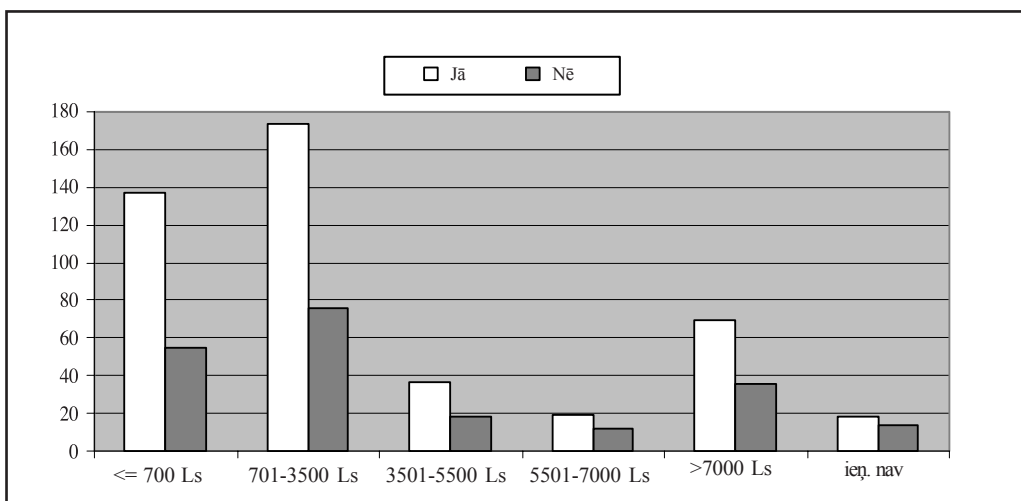
Avots: aptaujas dati, 2005

Savukārt 665 respondenti ir atbildējuši uz jautājumu, vai viņi turpinātu apstrādāt lauksaimniecībā izmantojamo zemi (t.sk. uzturēt to lauksaimniecībai labā stāvoklī), ja nākotnē par tās apsaimniekošanu (t.sk. ražošanu) nebūtu pieejams nekāds atbalsts. 68% atbildēja apstiprinoši, bet 32% atbilde bija negatīva.

Līdzīgs jautājums tika uzdots arī par lauksaimnieciskās ražošanas turpināšanas iespējamību, ja jebkāds atbalsts lauksaimnieciskās ražošanas attīstībai tiktu pārtraukts. 65% no 659 respondentiem atbildēja apstiprinoši, bet pārējie noliedzoši.

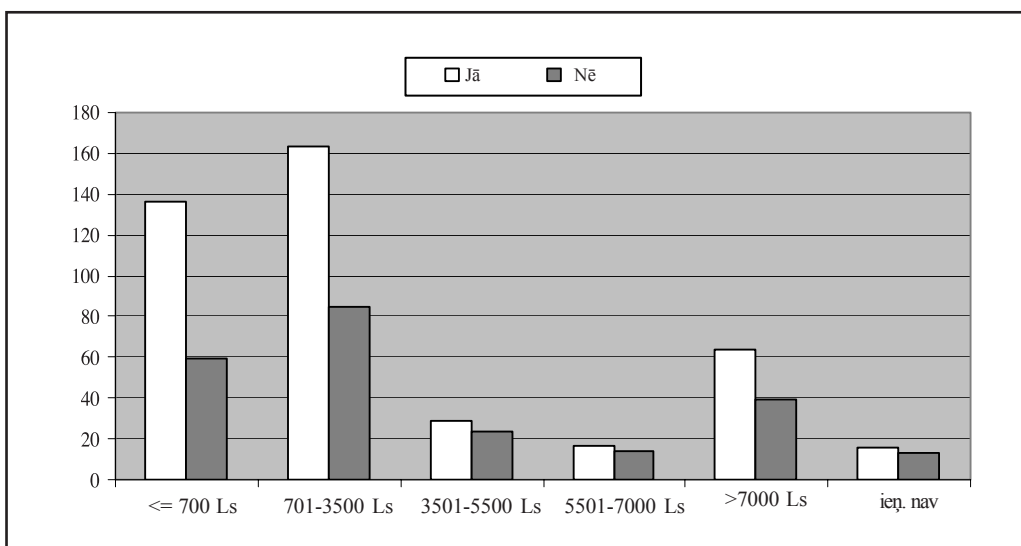
Uz jautājumu, ko respondenti darītu, ja valsts atbalsts lauksaimnieciskajai ražošanai un LIZ apstrādei tiešām tiktu pārtraukts, 247 respondenti savu rīcību izvēlējās šādi: 70% jeb 171 respondenti (4.34. attēls) izmantotu citas atbalsta iespējas, kuru mērķis nav lauksaimniecības attīstība (no viņiem 67% pakāpeniski attīstītu citas aktivitātes, bet lauksaimniecību saglabātu, bet 33% pārorientētu savu saimniecisko darbību uz citu nozari, atbildes respondentu grupās (4.39. attēls); 18,2% vainotu valdību, ka ir izputināti un viņu lauksaimnieciskā darbība nav iespējama, bet pēc tam pielāgotos situācijai, turpinot ražošanu pašreizējā veidā; savukārt 12,6% atzinās, ka lauksaimniecisko darbību attīstītu pašu spēkiem, izmantojot aizdevumus no kredītiestādēm.

Atbildot uz jautājumu, kāds vēl papildus stimuls (bez finansiālā atbalsta pieejamības) respondentiem būtu nozīmīgs, lai attīstītu saimniecisko darbību, tika saņemtas 547 atbildes. 50% no atbildētājiem par visaktuālāko minējuši pieejamību apmaksātam konsultantam, apmaksāta biznesa

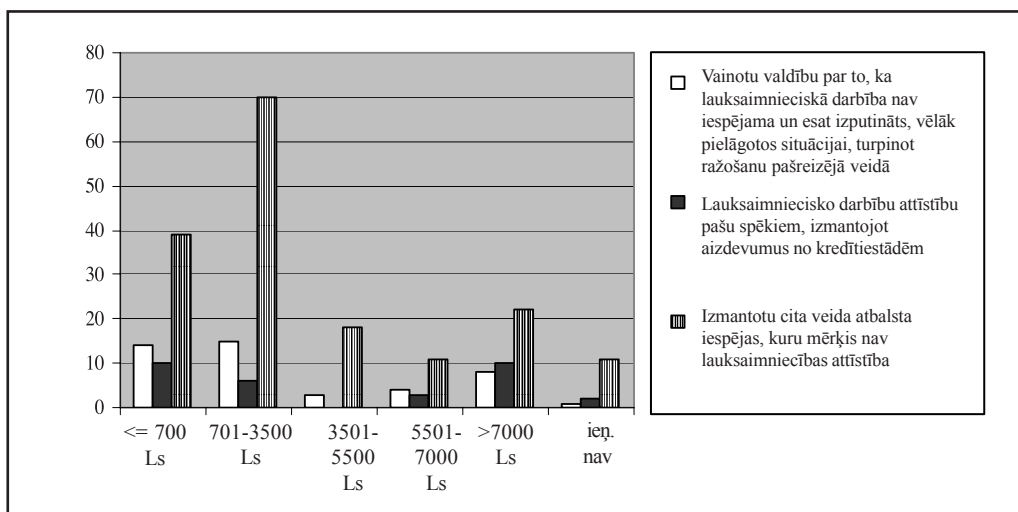
4.32. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc atbalsta politikas ietekmes uz respondentu motivāciju apsaimniekot zemi

Avots: aptaujas dati, 2005

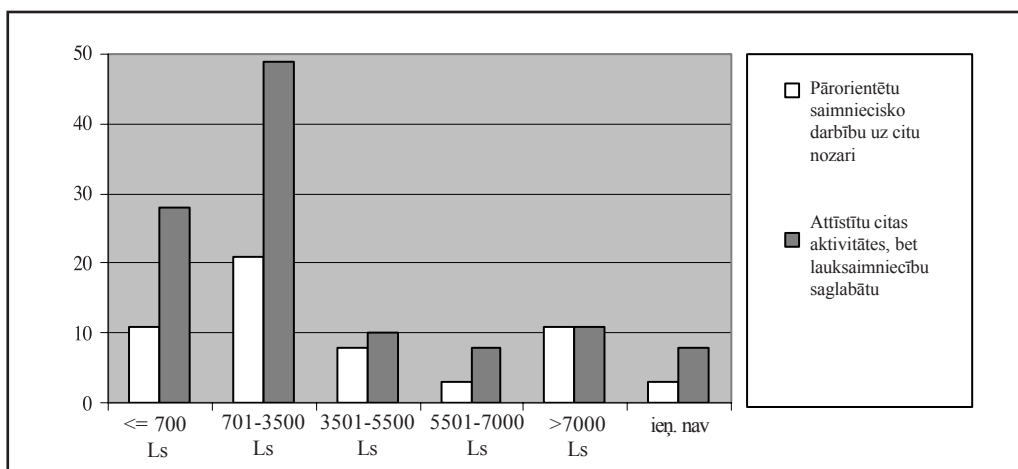
4.33. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc atbalsta politikas ietekmes uz respondentu motivāciju attīstīt lauksaimniecisko ražošanu

Avots: aptaujas dati, 2005

4.34.attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc iespējamās rīcības gadījumā, ja atbalsts lauksaimniecībai tiktu pārtraukts

Avots: aptaujas dati, 2005

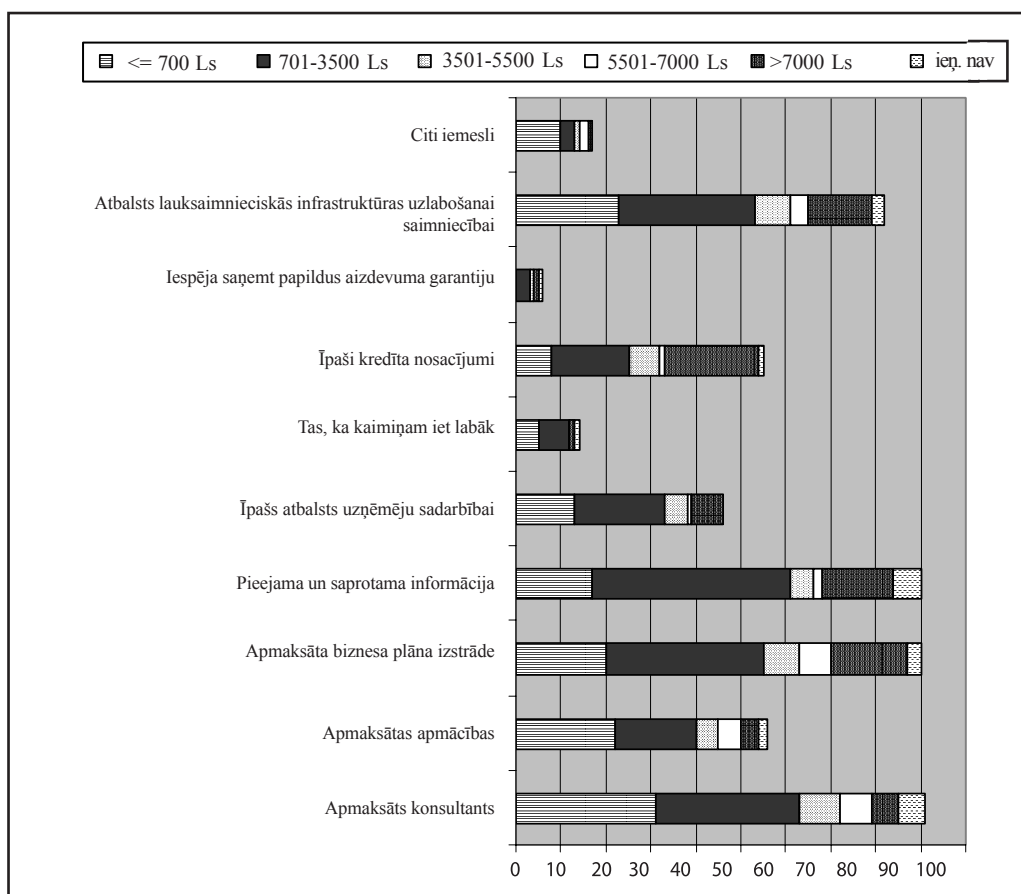
4.35. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc iespējamās rīcības gadījumā, ja atbalsts lauksaimniecībai tiktu pārtraukts un respondents izvēlēties izmantot cita veida atbalsta iespējas

Avots: aptaujas dati, 2005

plāna izstrādi, pieejamību informācijai par likumiem un tirgus iespējām. 15% respondentu prioritāte būtu netiešs atbalsts saimnieciskās infrastruktūras uzlabošanai saimniecībā, 10% - papildus apmaksātas apmācības. Kā nozīmīgu ekonomiskās attīstības finansu stimulu, respondenti ļoti bieži ir minējuši - mazākas kredītprocentu likmes vai pat bezprocenta aizdevumus; operatīvu kredītu

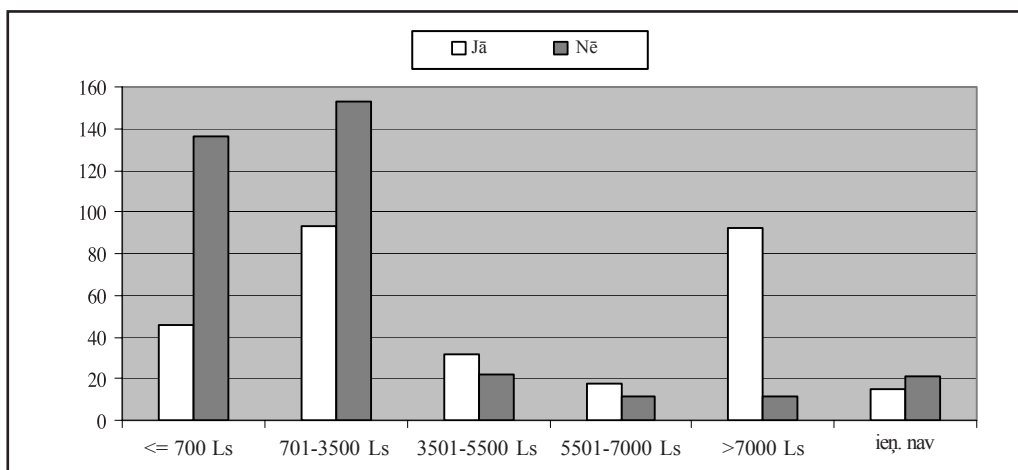
noformēšanu; ilgtermiņa kredītu līdz 25 gadiem; 3 gadu pamatsummas un kredītprocentu maksas atlikšanu; mazo kredītu (līdz 1500 Ls) un kredītgarantiju pieejamību; kredītprocentu subsidēšanu.

Pie būtiskiem netiešiem saimnieciskās darbības attīstības atbalsta stimuliem tiek minēta arī valsts ieinteresētība lauku vides saglabāšanā, savlaicīgi pieejama informācija par atbalsta plāniem vismaz 5 gadiem, visu veidu nodokļu likmju samazināšana, kā arī ierēdņu izvirzīto prasību samazināšana. Aptaujātie zvejnieki minējuši atļauju zvejojot ar vairākiem tīkliem vienlaicīgi, atļauju turpināt zvejojot piekrastē, normālu likumdošanu par zvejniecību. 4.36. attēlā ir skatāmas visu respondentu izteiktās prioritātes, bet 13. pielikumā no 6. līdz 11. attēlam ir katras grupas respondentu izteiktās prioritātes.

4.36. attēls. Respondentu skaits pēc izvēlētā nozīmīgākā papildus atbalsta veida (neskaitot finansiālo atbalstu) saimnieciskās darbības attīstīšanai

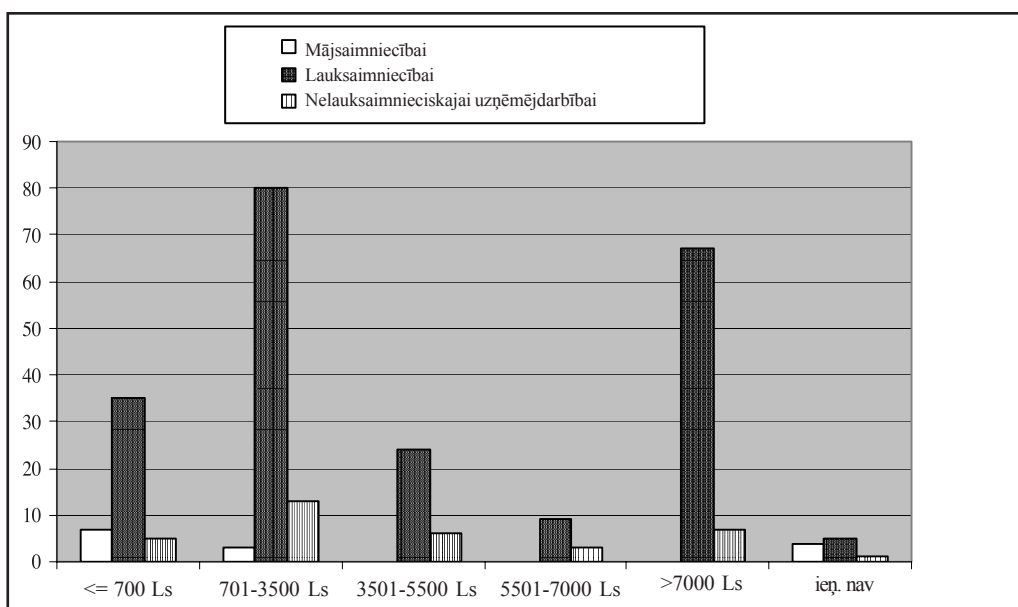
Avots: aptaujas dati, 2005

4.37. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc vēlmes izmantot bankas pakalpojumus

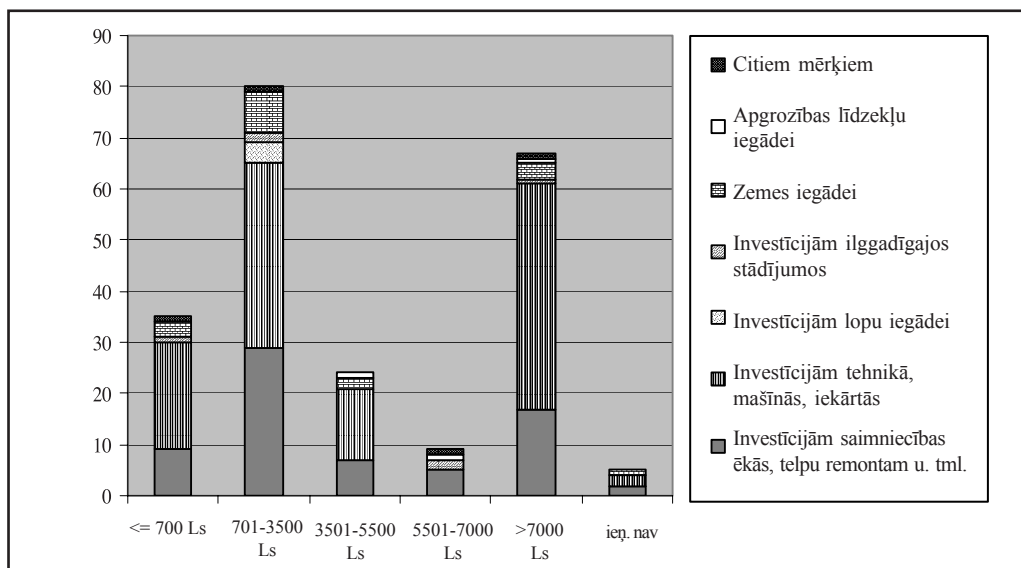
Avots: aptaujas dati, 2005

No 650 respondentiem uz jautājumu, vai esat izmantojis/plānojat izmantot bankas aizdevumu, 55% ir atbildējuši „Nē”. Kā redzams 4.37. attēlā, visvairāk noliedzoshi atbildējuši respondenti, kuru saimnieciskajai darbībai ir raksturīgs neliels gada apgrozījums.

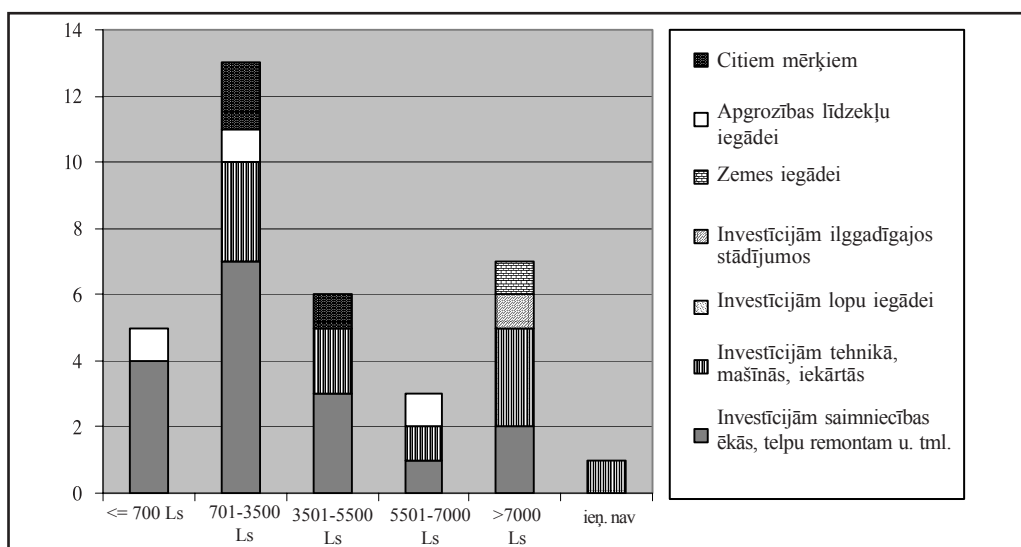
4.38. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc bankas aizdevumu izlietošanas mērķa

Avots: aptaujas dati, 2005

4.39. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc bankas aizdevumu izlietošanas veida lauksaimnieciskās ražošanas vajadzībām

Avots: aptaujas dati, 2005

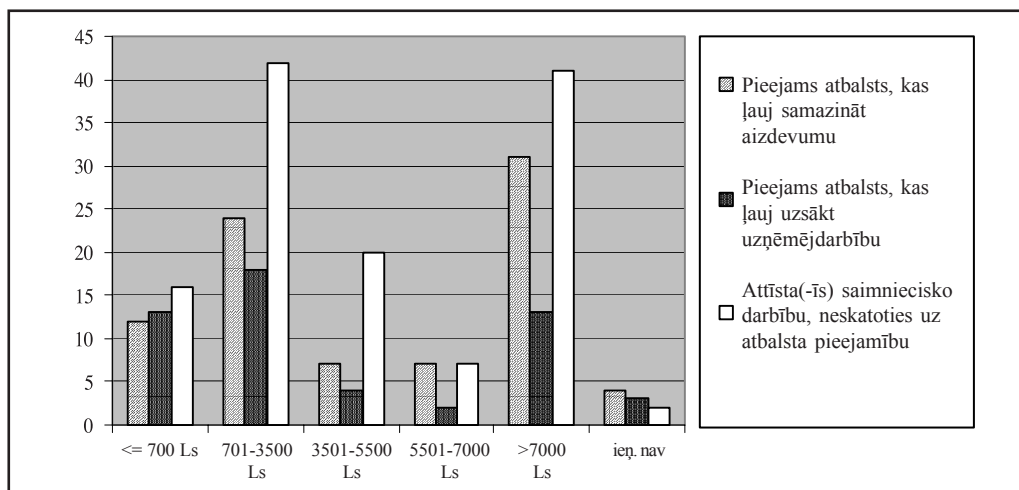
4.40. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc bankas aizdevumu izlietošanas veida nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības vajadzībām

Avots: aptaujas dati, 2005

Tie respondenti, kuri atbildēja apstipriņoši, ir nolēmuši izmantot vai ir izmantojuši aizdevumu pārsvarā lauksaimniecības ražošanas vajadzībām (skatīt 4.38. attēlu). Vairumā gadījumu aizdevums lauksaimniecības vajadzībām būs vai ir ņemts (4.39. attēls) investīcijām tehnikā, mašīnās, iekārtās (55%), investīcijām saimniecības ēkās, telpu remontam u.tml. (30%), kā arī LIZ iegādei (8%). Savukārt tie nedaudzie respondenti, kuru prioritāte bija aizdevuma ņemšana nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības vajadzībām, 47% gadījumu aizdevumus ņemtu investīcijām saimniecības ēkās, telpu remontam u.tml., bet 30%- investīcijām tehnikā, mašīnās, iekārtās (4.40. attēls).

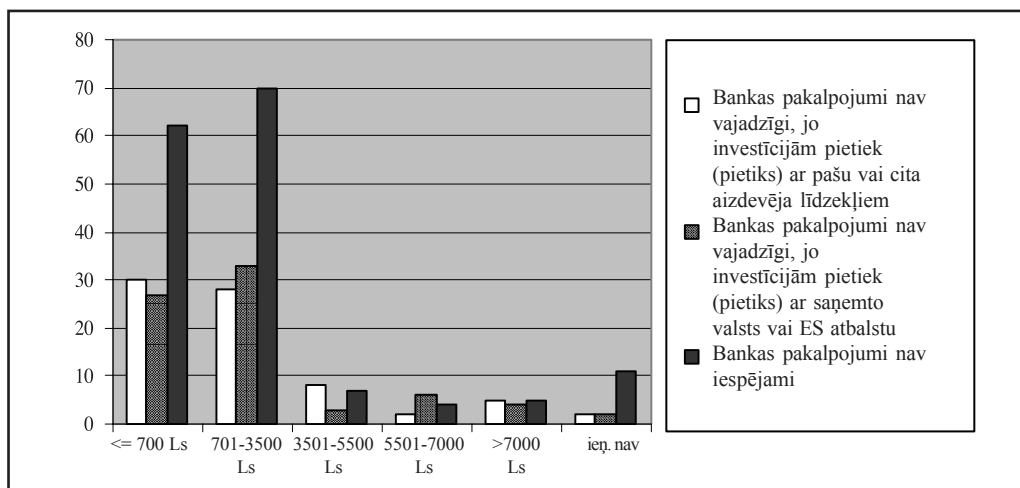
Par valsts atbalsta maksājumu nozīmi banku aizdevumu izmantošanā no 266 aptaujātajiem, kuri ir vai vēlas izmantot bankas pakalpojumus, 48% atzīst, ka grib attīstīt saimniecisko darbību, neskatoties uz atbalsta pieejamību. Savukārt tie, kuriem ir nozīmīga atbalsta maksājumu pieejamība saimnieciskās darbības attīstībā, 32% gadījumu atzina, ka atbalsts viņiem ļāvis vai ļaus samazināt aizdevumu, bet 20% cer, ka atbalsts dos iespēju uzsākt uzņēmējdarbību.

No 300 respondentiem, kuri uzskata, ka bankas aizdevums saimnieciskās darbības attīstībai viņiem nav vajadzīgs, 52% bankas pakalpojumi nav iespējami, 25% uzskata, ka bankas aizdevums nav vajadzīgs, jo investīcijām pietiek (pietiks) ar saņemto valsts vai ES atbalstu, bet 24 % ir pārliecināti, ka investīcijām pietiek (pietiks) ar pašu vai cita aizdevēja līdzekļiem. 4.42. attēlā parādīts šis sadalījums respondentu grupās.

4.41. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc atbalsta maksājumu ietekmes banku aizdevumu izmantošanas motivēšanā

Avots: aptaujas dati, 2005

4.42. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc būtiskākā iemesla bankas aizdevumu neizmantošanai

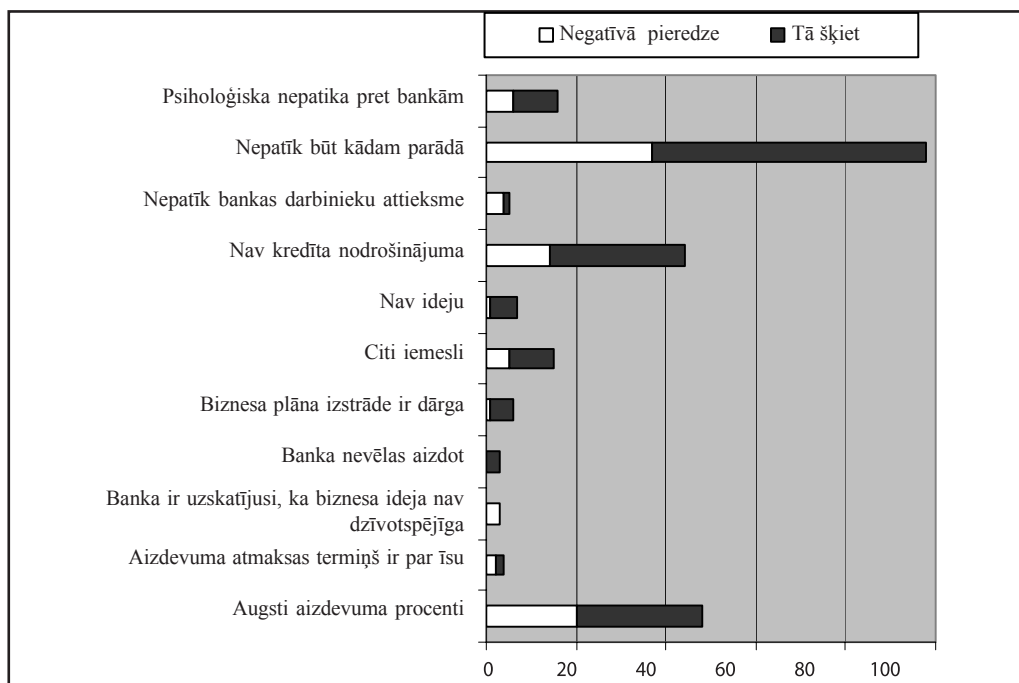
Avots: aptaujas dati, 2005

277 respondenti izteicās par to, kāpēc bankas pakalpojumus uzskata par nepieejamiem. 41% ir bijusi negatīva pieredze, bet 156 respondentiem tikai šķiet, ka bankas aizdevumi viņiem ir nepieejami. Visbiežāk minētie iemesli ir šādi: nevēlēšanos būt kādam parādā, augstie kredītu procenti un nav kredītu nodrošinājuma.

4.43. attēlā ir parādīts respondentu skaits un visbiežāk nosauktie iemesli bankas pakalpojumu neizmantošanai. Respondenti minējuši arī citus iemeslus, kas galvenokārt saistīti ar pašu vai kaimiņu bankrotu bankās ņemto kredītu dēļ; vai arī to, ka ir bailes no bankrota un nav pārliecības par turpmāko produkcijas noietu; neprognozējami agroklimatiskie apstākļi un to radītie zaudējumi. Minēts arī vēl kāds iemesls, proti, bankas ir likušas saprast, ka nesadarbojas ar mazajiem uzņēmējiem un sīkzemniekiem.

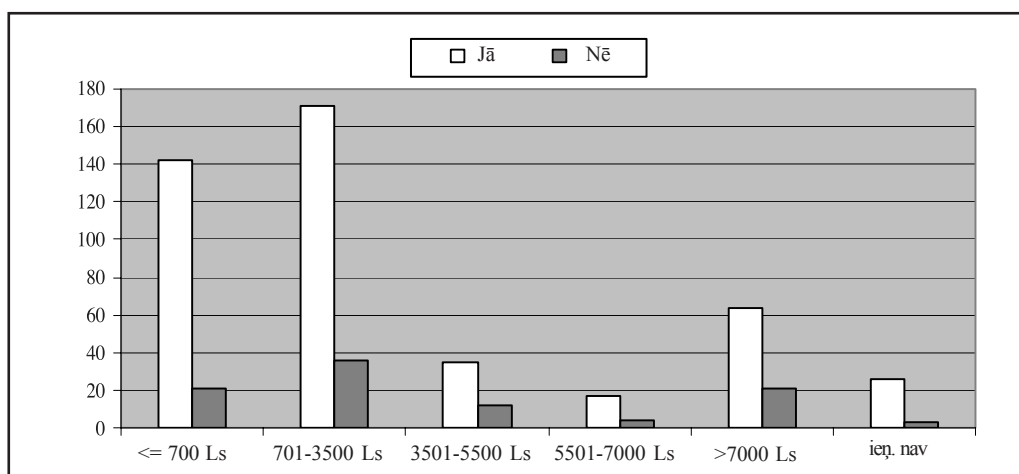
Lai noskaidrotu valsts atbalsta politikas turpmāko ietekmi uz iedzīvotāju saimnieciskās darbības attīstību un zemes apsaimniekošanu, respondentiem tika jautāts, vai viņi apsaimniekotu lauksaimniecībā izmantojamo zemi, ja būtu pieejamas tikai kompensācijas par lauku ainavas uzlabošanu. 552 respondentu atbildes sadalījās šādi – 82% ir gatavi apsaimniekot zemi ainavas veidošanai, bet 18% to nedarītu. Uz šo jautājumu saņemti gan pretjautājumi, gan nosacījumi: ka viņu iesaistīšanās ainavas uzturēšanā ir atkarīga no kompensācijas lieluma; vai iespējams ar šīm kompensācijām uzturēt ģimeni; kādas ir nopļautās zāles realizēšanas iespējas.

Aptauju noslēdza jautājums, kas vēl (bez ienākumiem no saimnieciskās darbības un finansiālā atbalsta) lauku iedzīvotājiem ir svarīgs labklājības uzlabošanai dzīves vietā. Uz šo jautājumu atbildēja 523 respondenti. Visbiežāk – 36% minējuši tuvumā pieejamos medicīniskos pakalpojumus un izglītības iestādes, bērnudārzu; 21% - sakoptu ainavu; 11,1% - aktīvu kultūras dzīvi, pašvaldību (koris, deju kolektīvs, atpūtas vakari u.c.). Respondenti arī minējuši ceļu infrastruktūras attīstību jeb kvalitātes uzlabošanu; iedzīvotāju vēlmi dzīvot laukos tālu no centra, bet ar interneta un informācijas apmaiņas iespējām; pieredzes apmaiņas braucienus.

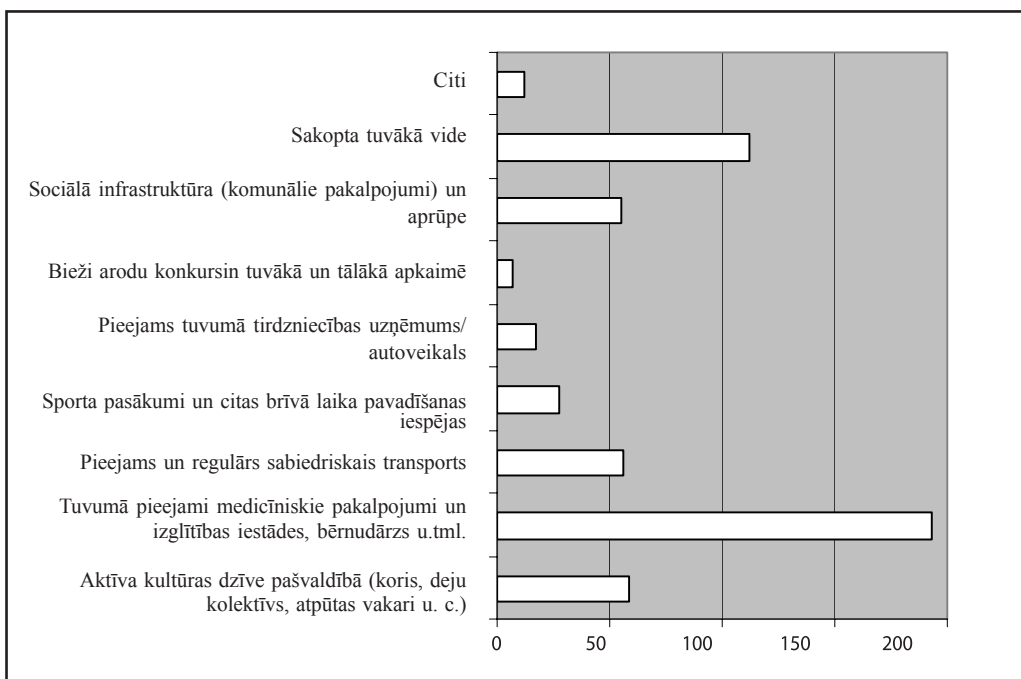
4.43. attēls. Respondentu skaits pēc būtiskākā iemesla bankas aizdevumu neizmantošanai

Avots: aptaujas dati, 2005

4.44. attēls. Respondentu skaits grupās ar sadalījumu pēc atbalsta maksājumu ietekmes uz ainavas sakopšanu

Avots: aptaujas dati, 2005

4.45. attēls. Respondentu skaits pēc nozīmīgākā vēlamā faktora lauku dzīves labklājības uzlabošanai papildus finansiālajam faktoram

Avots: aptaujas dati, 2005

IZMAIŅAS ES LAUKU ATBALSTA POLITIKĀ UN JAUNĀS IESPĒJAS LATVIJAS LAUKU ATTĪSTĪBAI NĀKOŠAJAM FINANSU PERIODAM NO 2007. LĪDZ 2013. GADAM

Palielinoties ES dalībvalstu skaitam un kopējai ES teritorijai, kā arī pieaugot finansu slogam saistībā ar lauksaimniecības atbalsta politiku, kopš 2003. gada notikušās Zalcburgas konferences, aktīvi tiek īstenota lauksaimniecības un lauku atbalsta politikas reformēšana. Arvien dominējošāku nozīmi iegūst lauku attīstības aspekts turpmākās atbalsta politikas īstenošanai. 2004. gada vasarā Spānijā Kaseserā notikušajā konferencē tika pieņemta deklarācija, kurā tika skaidrāk iezīmēta politikas īstenošanas nākotne. Jaunajā lauku politikā kā būtiskākais politikas īstenošanas princips tika noteikts, ka lauksaimniecība ir tikai daļa no lauku ekonomikas un attīstības un ka EK būtu jāizstrādā plašāka pieeja lauku attīstībai, kura kalpotu lauku iedzīvotāju vairākuma ekonomisko vajadzību apmierināšanai un aizsargātu un vairotu lauku vides vērtību, nevis koncentrētos uz lauksaimniecības attīstību. Atbalsta politikas administrēšanas un vadības atvieglošanai tiek noteikts viens finansu fonds jeb **Eiropas Lauku attīstības fonds**, kas apvieno visu pašreizējo lauku attīstības programmu finansējumu no ELVGF Garantiju un Virzības daļas. Kaut arī būtiskas izmaiņas Eiropas Lauku attīstības politikas mērķos nav saskatāmas, tomēr līdzfinansētajam atbalstam jāveicina:

- a) lauksaimniecības un mežsaimniecības konkurētspējas pieaugums, atbalstot šo sektoru pārstrukturēšanos;
- b) lauku vides uzlabošana, atbalstot zemes apsaimniekošanu;
- c) dzīves kvalitātes uzlabošana un saimnieciskās darbības attīstība lauku teritorijā;

Tā sasniegšanai ir jāizveido Eiropas Komisijas stratēģiska sistēma ar noteiktiem lauku attīstības principiem un prioritātēm saistībā ar ES atšķirīgo lauku teritoriju dažādajām vajadzībām, nosakot rādītājus un izstrādājot lauku teritoriju tipoloģiju, kas nodrošinātu šo teritoriju vajadzību apmierināšanu. Stratēģiskajai sistēmai atbalsta politikas īstenošanā ir jākalpo par pamatu dalībvalstīm, izstrādājot savu valsts/reģionālā līmeņa nacionālās attīstības stratēģiju, kurā būtu skaidri norādīts, kā lauku attīstības fondi tiks papildināti no citiem ES fondiem (ieskaitot arī kopējo lauksaimniecības politiku un Strukturālos Kohēzijas fondus). Nacionālajā stratēģijā dalībvalstīm ir jānorāda atbalsta politikas atšķirīgā finansu intensitāte saistībā ar lauku teritoriju tipoloģiju un Komisijas noteiktām prioritātēm. Politikas veidošanā attiecībā uz 3. mērķa - dzīves kvalitātes uzlabošanu un saimniecisko attīstību - sasniegšanu dalībvalstis tiek aicinātas izmantot LEADER metodi, kas palīdz veidot teritoriāli bāzētas vietējās attīstības programmas.

No 2004. līdz 2005. gadam EK sadarbībā ar dalībvalstīm strādā pie detalizētu atbalsta politikas mehānismu izstrādes pasākumiem, kuri strukturēti atbilstoši trim stratēģiskajiem Lauku politikas mērķiem un kuru sasniegšanai tiek izmantota LEADER pieeja.

Atbalsts 1. mērķa sasniegšanai - lauksaimniecības un mežsaimniecības sektora konkurētspējas uzlabošana - iekļauj pasākumus saistībā ar:

- a) cilvēku resursu uzlabošanu:
- profesionālas apmācības un informācijas pieejamība personām, kas iesaistītas lauksaimniecības un mežsaimniecības sektoros;
 - jauno zemnieku iesaistīšana;
 - priekšlaicīgas pensionēšanās iespējas lauksaimniekiem un lauksaimniecībā nodarbinātajiem;
 - konsultāciju pakalpojumu pieejamība lauksaimniekiem un mežsaimniekiem;
 - lauksaimniecības pārvalžu, lauksaimniecības atbalsta un lauksaimniecības konsultāciju dienestu izveidošanu, kā arī mežsaimniecības konsultāciju dienestu izveidi;
- b) fiziskā potenciāla restrukturizāciju:
- lauku saimniecības modernizācija;
 - mežu saimnieciskās un ekoloģiskās vērtības uzlabošana;
 - primāras lauksaimniecības un mežsaimniecības produkcijas vērtības paaugstināšana;
 - lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstībai un restrukturizācijai nepieciešamās infrastruktūras uzlabošana;
 - profilakses pasākumu īstenošana dabas katastrofas izpostītā lauksaimnieciskās ražošanas potenciāla atjaunošanai;
- c) lauksaimnieciskās ražošanas un produktu kvalitātes paaugstināšanu:
- ES tiesību aktos noteikto standartu sasniegšana;
 - lauksaimnieku piedalīšanās pārtikas kvalitātes uzlabošanas aktivitātēs;
 - ražotāju grupu informācijas un reklāmas pasākumu atbalstīšana;
- d) jauno dalībvalstu pārejas perioda pasākumus:
- daļēji naturālo saimniecību restrukturizācija;
 - ražotāju grupu izveides stimulēšana.

Atbalsts 2. mērķa- lauku vides uzlabošanas, atbalstot zemes apsaimniekošanu –sasniegšanai ietver šādu pasākumus:

- a) ilgtspējīga lauksaimniecības zemes izmantošana:
- kompensējot zemes izmantošanas problēmas lauksaimniekiem kalnu teritorijās;
 - kompensējot zemes izmantošanu lauksaimniekiem teritorijās ar citiem agroklimatisku apstākļu radītiem šķēršļiem;
 - kompensējot saimniecisko darbību NATURA 2000 teritorijās;
 - kompensējot izmaksas, kas saistītas ar vides aizsardzību un dzīvnieku labturības nodrošināšanu;
 - kompensējot neproduktīvās investīcijas;
- b) ilgtspējīga zemes izmantošana mežsaimniecības attīstībai:
- apmežojot lauksaimniecības zemes;
 - izveidojot agromežsaimniecības sistēmu lauksaimniecības zemēs;
 - apmežojot lauksaimniecībā neizmantojamas zemes;

- kompensējot NATURA 2000 meža teritorijās;
- kompensējot ar meža vides apsaimniekošanu saistītus izdevumus;
- ieviešot profilakses pasākumus un atjaunojot mežsaimniecības produktivitāti;
- kompensējot neproduktīvās investīcijas.

Atbalsts 3. mērķa- dzīves kvalitātes uzlabošana un saimnieciskās darbības attīstība lauku teritorijā- sasniegšanai ietver pasākumus:

a) lauku ekonomikas dažādošana:

- nelauksaimnieciskās darbības attīstīšana;
- mikrouzņēmumu radīšana un attīstīšana, lai veicinātu uzņēmējdarbību un attīstītu lauku ekonomiku;
- tūrisma aktivitāšu veicināšana;
- dabas mantojuma aizsardzība, uzlabošana un apsaimniekošana;

b) lauku dzīves kvalitātes uzlabošana lauku teritorijās:

- pamatpakalpojumu sniegšana saimnieciskām vajadzībām un lauku iedzīvotājiem;
- ciematu atjaunošana un attīstība;
- lauku mantojuma saglabāšana un uzlabošana;

c) profesionālas apmācības pieejamība iedzīvotājiem;

d) prasmju ieguve un iniciatīvas veicināšana vietējo attīstības stratēģiju sagatavošanai un īstenošanai.

Visu mērķu sasniegšanas pasākumu īstenošanai kā nosacījums tiek izvirzīts LEADER pieejas izmantošana, kuras pamatā ir atbalsts vietējo attīstības stratēģiju izstrādei un īstenošanai, sadarbības projektu īstenošanai un vietējas rīcības grupas darbībai, prasmju apguvei un teritorijas atdzīvināšanai.

SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS

Secinājumi

Katras nacionālās un ES līdzfinansētās atbalsta programmas īstenošanas izvērtējums - par atbalsta saņēmēja raksturu, apjomiem un izmantošanas mērķiem - ļauj izskaidrot lauku teritorijas attīstībā vērojamas negatīvās tendences. Laukos iezīmējas ļoti atšķirīga ekonomiskā izaugsme un iedzīvotāju nabadzības un labklājības pieaugums. Tas izraisījis krasu attīstības un noteiktas uzņēmēju grupas labklājības polarizāciju un kapitāla koncentrāciju valsts centrālajā daļā, savukārt perifērijā veicinājis nabadzību un kapitāla trūkumu. Tas, ka valsts atbalsta politikā nav bijusi diferencēta pieeja, devis vienādas iespējas visiem un nodrošinājis, ka atbalsts investīcijām un tam papildus pieejamie tiešmaksājumi un kompensācijas, pārsvarā nonākušas to uzņēmēju rokās, kuri varbūt nemaz nav prioritārā atbalsta politikas mērķauditorija. Protams, ir jāievēro valstī noteiktās nacionālās attīstības prioritātes. Latvijas nacionālajā atbalsta politikā līdz šim galvenā prioritāte ir bijusi ekonomiskās izaugsmes stimulēšana ar vāju reģionālās attīstības politikas instrumentu izmantošanu, un tas nodrošinājis Latvijas makroekonomisko rādītāju izaugsmi un uzņēmējdarbības attīstībai nepieciešamā kapitāla koncentrēšanos vietās, kur izaugsmes iespējas ir visefektīvākās. Taču tas ir pretrunā ar lauku teritorijas ekonomiskās un sociālās attīstības mērķi, ja tas ir līdzsvarota lauku attīstības sekmēšana. Līdz ar to var uzskatīt, ka līdzšinējā politikā izteiktie mērķi par Latvijas lauku ilgtspējīgu attīstību, ir tikai bijuši vārdi.

Abu analīžu rezultātu kopsakarību novērtējums ļauj secināt, kaut arī no 2004. gada ir pieejami dažādi atbalsta maksājumi par zemes apsaimniekošanu, un lielai lauku sabiedrības daļai ir pieņemami atbalsta saņemšanas nosacījumi un atbilstības kritēriji, tomēr atbalstam pietiekā lauksaimniecības zemes platība ļoti atšķiras no faktiskās, kuru varētu klasificēt kā neizmanto LIZ. Pastāv ļoti liela iespēja, ka nākotnē neizmanto LIZ īpatsvars valsts nomalēs varētu būtiski palielināties, ja netiks nodrošināti adekvāti instrumenti sīksaimniecību izaugsmes stimulēšanai. Līdzšinējais atbalsts investīcijām un kompensācijas lauksaimniecības ražošanas dažādo standartu sasniegšanai izaugsmi veicina tikai ierobežotai lauku saimniecību daļai noteiktās teritorijās. Tas tāpēc, ka ir ļoti liels skaits sīksaimniecību (pašapgādes un 1-2 govju saimniecības), kurām ir ierobežotas kredītu saņemšanas iespējas konkurētspējīga uzņēmējdarbības kapitāla veidošanai. Iespējams, lauksaimnieciskās ražošanas attīstību un Latvijas lauksaimniecības zemes apsaimniekošanu (vismaz saglabājot to lauksaimniecībai labā stāvoklī) visbūtiskāk ierobežo pieaugošā negatīvā demogrāfiskā situācija lauksaimnieku vecuma struktūrā un ierobežotās iespējas to uzlabot, jo jaunos cilvēkus maz interesē lauksaimnieciskā darbība. Arī pasākums „Atbalsts jauniem zemniekiem” nespēs kompensēt lauksaimnieku skaitu, kas nepieciešams lauksaimniecības zemes apsaimniekošanai dažādos rajonos.

Atbalsta saņēmēju un aptaujāto respondentu atbildes liecina, ka atbalsta politika investīciju piesaistīšanai ir vērsta uz ļoti ierobežotu lauku uzņēmēju grupu. Tas nozīmē, ka līdzšinējā atbalsta politika lielākajā lauku sabiedrības daļā ir mazinājusi vēlmi attīstīt saimniecisko darbību un pat sekmējusi tās izskaušanu, īpaši teritoriālā griezumā. Lielai daļai motivācijas zuduma galvenais iemesls varētu būt pieaugošās ražošanas prasības un tas, ka saimniekiem bez kapitāla un ierobežotām iespējām aizņemties naudu bankā, jākonkurē ar tiem, kuriem šādu problēmu nav. Respondentu atbilžu analīze tomēr ļauj secināt, ka noteikti atbalsti un to apjomi, īpaši, turpmāko atbalsta politikas plānu pārzināšana, veicinātu uzskatu maiņu un saimnieciskā pasivitātes mazināšanos.

Rekomendācijas

Lai ierobežotu tālāku ekonomiskās un iedzīvotāju labklājības polarizāciju, nacionālā atbalsta politikā ir jāievēro gan teritoriāli diferencēta, gan uz dažādām uzņēmēju sociālām grupām vērsta atbalsta politikas īstenošanas pieeja. Atbalsta politikas instrumentu efektīvākas un savlaicīgākas pielietošanas nodrošināšanai, nepieciešams izveidot pastāvīgu atbalsta programmu īstenošanas procesa monitoringu un izvērtēšanu, datu uzkrāšanas un savstarpējās saistības un apmaiņas sistēmas darbību, kā arī nodrošināt regulāru dažādas lauku sabiedrības viedokļu un izpratnes apzināšanu.

Pakāpeniski jāievieš mērķtiecīgus uz ekonomisko darbību un vidi vērstus atbalsta pasākumus, ierobežojot neefektīvu atbalsta finansējuma izmantošanu un lauksaimniecības lomas palielināšanos sociālo problēmu risināšanā.

Veidojot lauku atbalsta politiku, vispirms jānosaka dažādo lauku teritoriju attīstības prioritātes gan ekonomiskajā, gan zemes apsaimniekošanas un vides aizsardzības jomā. Vides aizsardzībā prioritātēm ir jābūt ilgtermiņa vai vismaz 20 gadu skatījumā, un to noteikšanā jāievēro gan ekonomisko nozaru attīstības apjomu iespējas un vajadzības, gan demogrāfisko prognozi, gan lauku sabiedrības atšķirīgo sociālo grupu viedokli.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

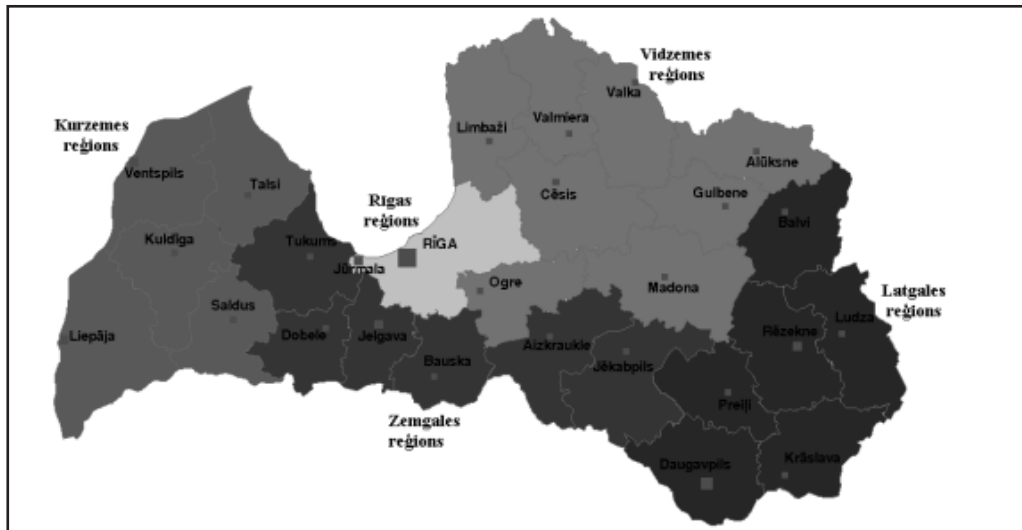
- CSP (2004). Iedzīvotāju skaits Latvijas rajonos, pilsētās, novados un pagastos. Rīga, 30 lpp.
- CSP un VNA (2005). Apkopotie un nepublicētie dati par bezdarbnieku skaitu pilsētās, novados un pagastos uz 1.01.2004. un 1.01. 2005.
- CSP (2004). Saimniecību struktūru apsekojums Latvijā 2003.gada jūnijā. Rīga, 100 lpp.
- CSP (2004). Latvijas reģioni skaitļos 2004. Rīga, 172 lpp.
- CSP (2003). Latvijas 2001.gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti. Rīga, 416 lpp.
- CSP (2004). Latvijas statistikas gada grāmata 2004. Rīga, 270 lpp.
- CSP (2005). Apkopotie un nepublicētie statistikas dati par iedzīvotāju vecuma grupām 2004. gadā, nodarbināto skaitu un tā sadalījumu pa nozarēm 2003. gadā un 2004. gadā, uzņēmumu skaitu un tā sadalījumu pa nozarēm 2003. gadā un 2004. gadā.
- EK (darba versija 10-11/03/2005). Regulas projekts par Priekšlikums Padomes regulai par atbalstu lauku attīstībai, ko sniedz Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (EAFRD)
- Halcrow (2003). Mid Term Evaluation on SAPARD programm for agriculture and rural development for Latvia/ Halcrow group limited, 148lpp.
- LAD (2004). Rokasgrāmata platību maksājumu saņemšanai 2004. gadā. Rīga, 28 lpp.
- LAD (2005). Rokasgrāmata platību maksājumu saņemšanai 2005. gadā. Mājas lapa: www.lad.gov.lv
- LAD (2005). Apkopotā un LAD internetā ievietotā informācija par valsts subsīdijām lauksaimniecības attīstībai no 2000. līdz 2004. gadam.
- LAD (2005). Apkopotie un nepublicētie dati par ES līdzfinansēto lauku attīstības pasākumu īstenošanas gaitu laika posmā no 2004. līdz 2005.gadam.
- LAD (2005). Apkopotie un nepublicētie dati par ES līdzfinansēto lauku attīstības pasākumu īstenošanas gaitu SAPARD programmas ietvaros laika posmā no 2001. līdz 2005. gadam.
- LAD (2005). Apkopotie un nepublicētie dati par veiktajiem tiešmaksājumiem ražošanai 2004. gadā.
- LAF (2005). Apkopotie un nepublicētie dati par garantētiem kredītiem un piešķirtajām un izsniegtām garantijām no 1998. līdz 2005. gadam.
- LHZB (2005). Apkopotie un nepublicētie dati par Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programmas realizācijas gaitu laika posmā no 2002. līdz 2005. gadam.
- LHZB (2005). Apkopotie un nepublicētie dati par Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmas realizācijas gaitu laika posmā no 2002. līdz 2005. gadam.
- LHZB (2005). Apkopotie un nepublicētie dati par Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmas realizācijas gaitu laika posmā no 2003. līdz 2005. gadam.
- LHZB (2005). Apkopotie un nepublicētie dati par Vidējo un Mazo uzņēmumu kreditēšanas programmas realizācijas gaitu nozaru un apakšprogrammu griezumā laika posmā no 2000. līdz 2005. gadam.

- LHZZ. Vidējo un Mazo uzņēmumu kreditēšanas programma 2005.
- LR EM (2001, 2002, 2003, 2004). Ziņojumi par tautsaimniecības attīstību Latvijā 2001, 2002, 2003, 2004.
- LR FM (2004). Latvijas Vienotā programmdokumenta 2004-2006 papildinājums.
- LR FM (2004). Latvijas Vienotais programmdokuments 2004-2006.
- LR VRAA (2005). Reģionu attīstība Latvijā. Rīga, 80 lpp.
- LR ZM (2000 un grozījumi). SAPARD Latvijas lauksaimniecības un lauku attīstības programma 2000.-2006.
- LR ZM (2002). Lauku problēmu risināšanas un lauku attīstības koncepcija.
- LR ZM (2004). Latvijas lauku attīstības plāns 2004-2006.
- LR ZM (2004). Lauksaimniecības un lauku attīstības likums.
- LR ZM (2005). Lauku attīstības plāna Uzraudzības komitejas darba materiāli (nepublicētiem).
- LR ZM. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programma (2002., 2003., 2004., 2005.)
- LR ZM. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma (2002., 2003., 2004., 2005.)
- LDF. Apkopotie 2000-2002. gados veiktās inventarizācijas dati par dabiskajiem un bioloģiski vērtīgajiem zālājiem Latvijā.
- LR ZM. (2003). Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma.
- Saktiņa D. (2000) Latvijas lauku teritorijas klasifikācija. Rīga, 52 lpp.
- Saktiņa D., Pohl B., Varika A., Lismanis A. (2001). Lauku attīstības politika Latvijā: Kāpēc un kā?. Rīga, 139 lpp.
- VID (2005). Apkopotie un nepublicētie dati par 2004. gadā VID deklarējušos uzņēmumu skaitu, kuru 2003. gada ieņēmumos vismaz 50% ir ieņēmumi no lauksaimnieciskās darbības.
- VZD (2002). Lauksaimniecības zemes kvalitātes novērtējums ballēs pagastos
- VZD (2003, 2005). Zemes bilances pilsētās, novados un pagastos, rajonos uz 1.01.2003. un 1.01.2005.

PIELIKUMI

1. pielikums. Latvijas teritoriālais iedalījums	142
2. pielikums. Latvijas lauku teritorijas situācijas analīze	143
4. pielikums. Finansiālais atbalsts Latvijas lauku attīstībai	146
4. pielikums Valsts subsīdijas lauksaimniecības attīstībai	150
5. pielikums. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma	154
6. pielikums. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programma	164
7. pielikums. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma	170
8. pielikums. SAPARD	178
9. pielikums. Kreditēšanas programma Mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai.	182
10. pielikums. Kredītu garantijas uzņēmējiem	193
11. pielikums. ES līdzfinansētas lauku attīstības pasākumu Vienotā Programmdokumenta ietvaros.	200
12. pielikums. ES līdzfinansētie lauku attīstības pasākumi LAP ietvaros	220
13. pielikums. Tiešmaksājumi	224
14. pielikums. Aptaujas rezultāti	225
15. pielikums. Aptaujas anketa	231

1. pielikums. Latvijas teritoriālais iedalījums

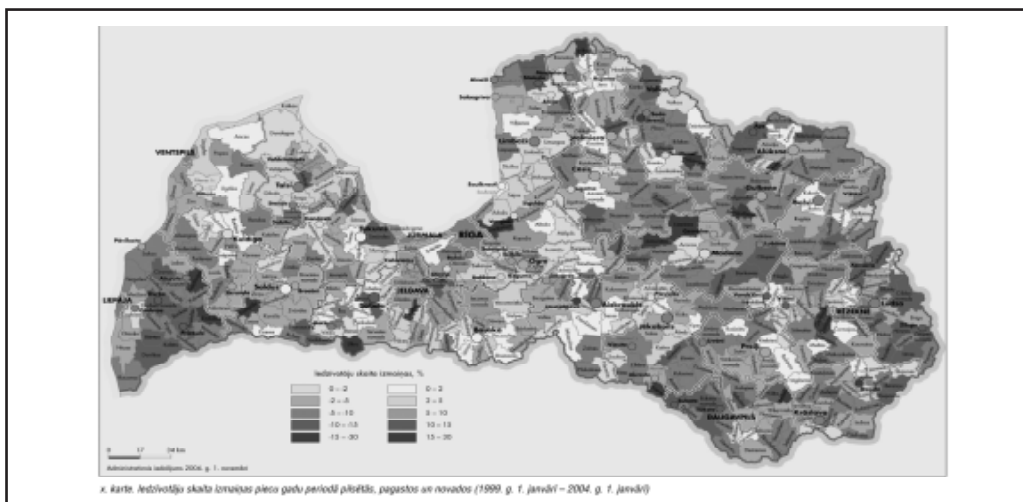

1. attēls Latvijas teritorijas iedalījums statistiskos reģionos (Kurzemes, Zemgales, Rīgas, Vidzemes, Latgales) un 26 rajonos

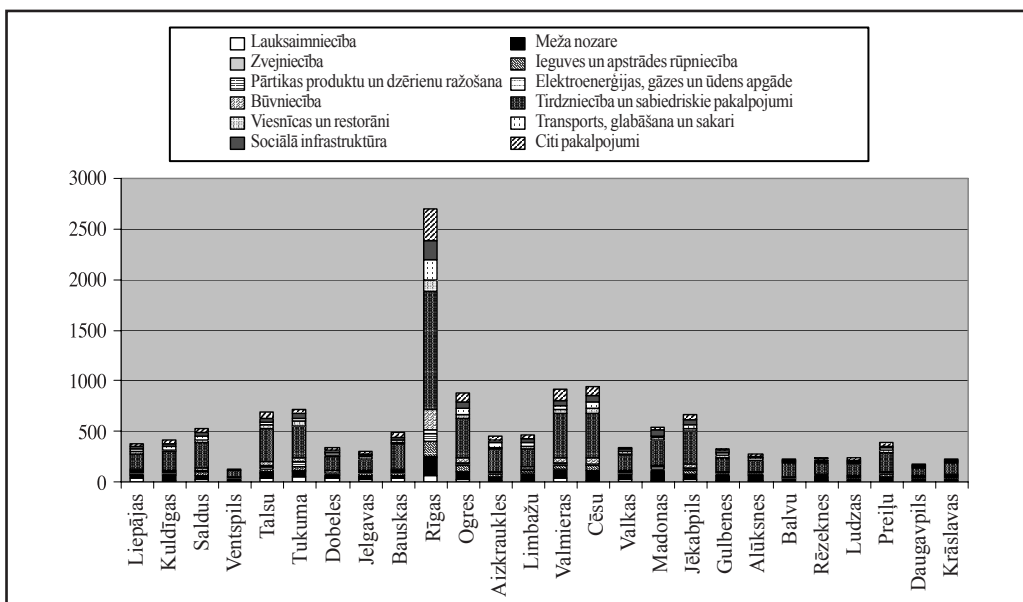

2. attēls. Latvijas teritorijas iedalījums LAD reģionālajās pārvaldēs

2. pielikums. Latvijas lauku teritorijas situācijas analīze

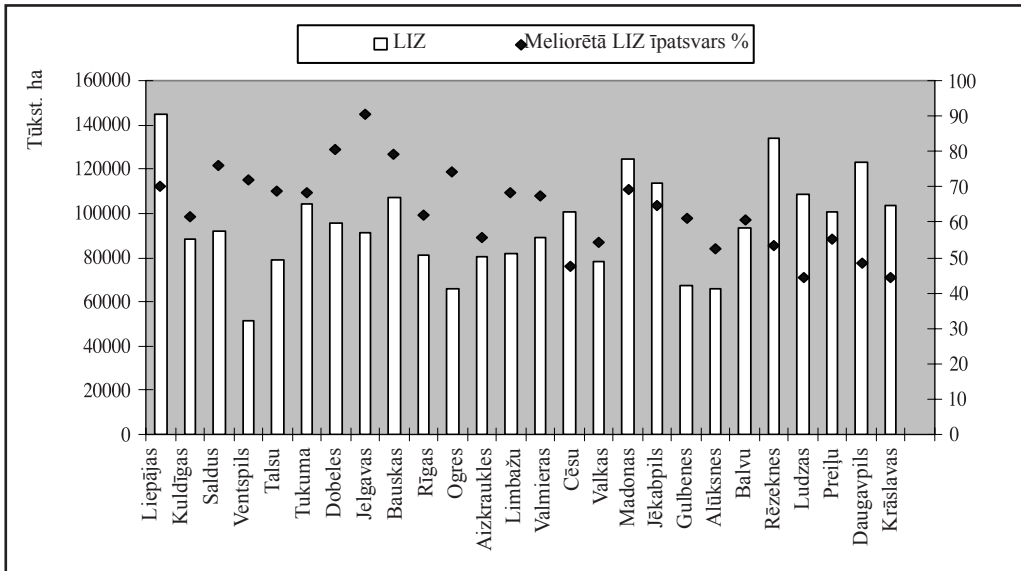

1. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijas pašvaldībās periodā no 1999. līdz 2004. gadam

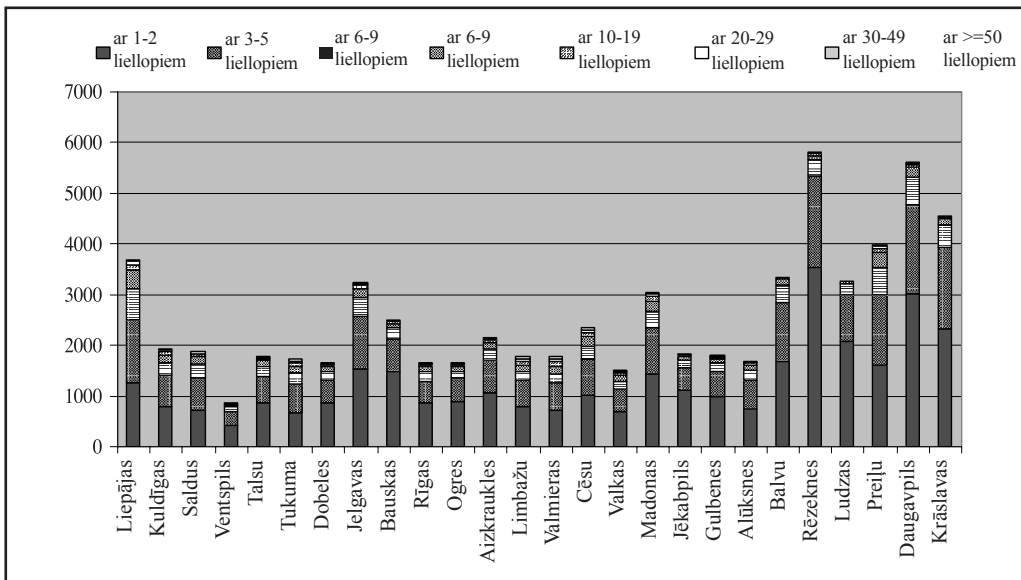
2. attēls. Dažādu nozaru uzņēmumu skaits rajonos 2004. gadā

Avots: CSP, 2005

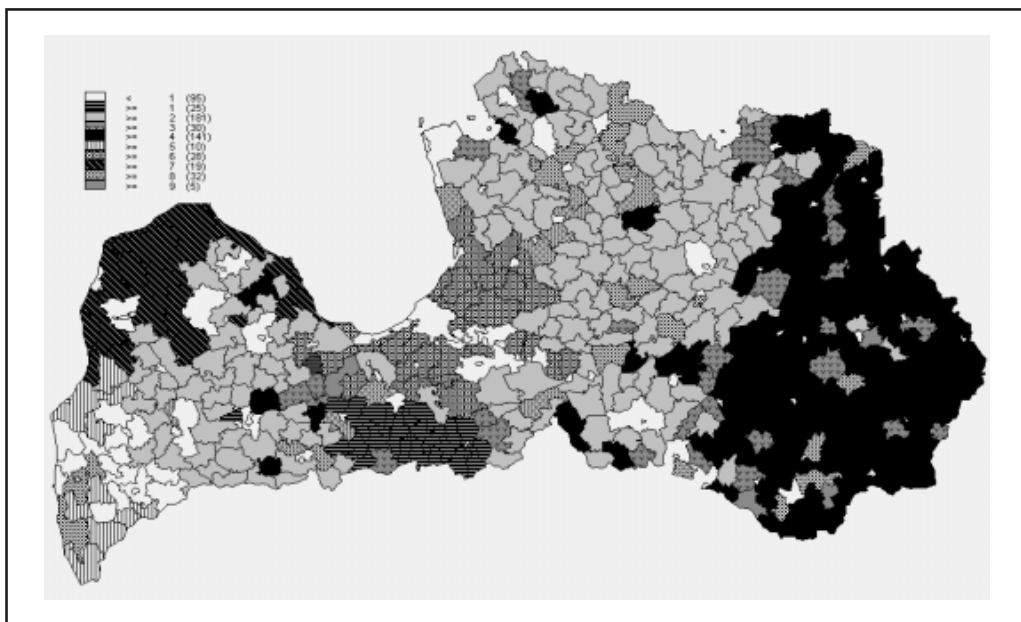
3. attēls. Kopējā LIZ un meliorētās LIZ īpatsvars rajonos 2005. gada sākumā

Avots: VZD, 2005

4. attēls. Saimniecību skaita sadalījums saimniecību grupās pēc liellopu skaita rajonos 2003. gadā

Avots: CSP, 2004

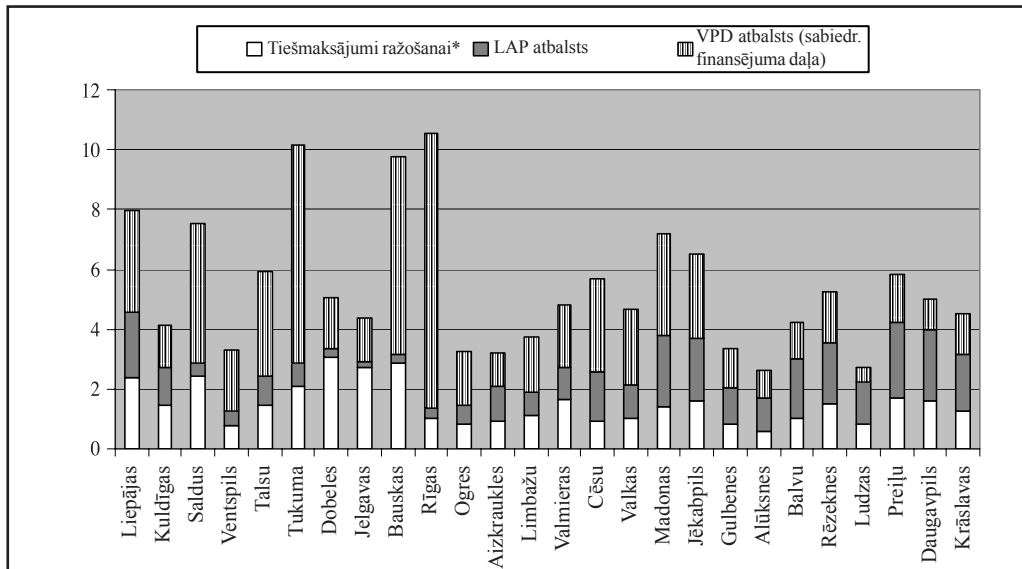
Attīstības novērtējums <1 (95 teritorijas) - Pilsētu teritorijas (t.sk. pilsētas ar lauku teritoriju), kas netika vērtētas un pagasti ar statistikas datu ierobežojumu;

- >1 (25) - Lauksaimniecības reģions;
- >2 (181) - Vidusmēra lauku teritorija;
- >3 (30) - Problēmu teritorijas;
- >4 (141) Attīstībā atpalicis reģions;
- >5 (10) - Liepājas reģions;
- >6 (28) - Pierīgas reģions;
- >7 (19) Ventspils reģions;
- >8 (32) Urbāni ietekmētie pagasti;
- >9 (5) - Īpašas situācijas pagasti.

5. attēls. Latvijas lauku teritoriju iedalījums pēc attīstības un vides atšķirībām 2000 gadā

Avots: (D.Sakīņa, 2000)

4. pielikums. Finansiālais atbalsts Latvijas lauku attīstībai

* Tikai pieejamā informācija par platībmaksājumiem un maksājumiem
par aitu mātēm un piena kvotām

1. attēls. Akceptētā sabiedriskā atbalsta apjoms rajonos 2004. gadā

Datu avots: LAD, 2005

1. tabula. ELVGF līdzfinansēto pasākumu saistība un ietekme LAP stratēģisko mērķu sasniegšanā		
ELVGF pasākumi	Sasniedzamie rezultāti LAP pasākumu īstenošanā	Īstenošanas novērtējums bez kvantifikācijas
Paaugstināt lauku saimniecību konkurētspēju un sekmēt to ienākumu pieaugumu		
<p>Standartu sasniegšana</p> <p>Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai</p> <p>Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā</p> <p>Priekšlaicīgā pensionēšanās</p> <p>Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos</p> <p>Atbalsts jauniem zemniekiem</p>	<p>Konkurētspējīgu lauksaimniecības uzņēmumu pieaugums par 30%.</p> <p>Ražošanas produktivitāte un efektivitāte ir pieaugusi uz 1 ha LIZ/dzīvnieku vienību.</p> <p>Ienākumi no lauksaimnieciskās darbības uz 1 ha LIZ ir pieauguši par 20%.</p> <p>Uzlabojusies lauku saimniecības vadītāju demogrāfiskā struktūra.</p> <p>Pieaudzis lauksaimniecības dzīvnieku ganāmpulka vidējais lielums</p>	<p>Investīciju pasākumi (neņemot vērā atbalstu daļēji naturālām saimniecībām 5 000 EUR apmērā) nav veicinājuši konkurētspējīgu lauksaimniecības uzņēmumu skaita pieaugumu, jo, kā norāda, vidējais atbalstītā projekta lielums 661 projektu ietvaros ir ap 96 tūkst. Ls. Projektus tādos apjomos ir iespējams realizēt saimniecībās, kuras Latvijas apstākļos jau līdz šim ir definējamas kā konkurētspējīgas.</p> <p>Ienākumi no lauksaimnieciskās darbības uz 1ha LIZ nav iespējams novērtēt ar saimnieciskās darbības efektivitātes rādītājiem, jo informācija būs atbalsta saņēmēju atskaitēs. Taču, var teikt, ka visu saņemamo subsīdiju apjoms uz ha ir pieaudzis</p>
Uzlabot lauksaimniecības produktu pirmapstrādes kvalitāti un produktu mārketingu		
<p>Agrovide: bioloģiskās lauksaimniecības attīstība</p> <p>Atbalsts ražotāju grupām</p> <p>Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana</p>	<p>Ražotāju grupu realizētās produkcijas kopējais apjoms ir pieaudzis.</p> <p>Ražotāju grupu vidējais apgrozījums ir pieaudzis 25%.</p> <p>Sadarbībai apvienojušās ražotāju grupās komerciālo lauku saimniecību skaita pieaugums par 50%.</p> <p>Ražotāju grupu realizētās produkcijas apjomi ir pieauguši.</p> <p>Bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas realizācijas pieaugums iekšējā tirgū.</p>	<p>Diemžēl šī mērķa sasniegšanai varēs vērtēt tad, kad būs pieejami dati par atbalsta saņēmēju darbības rezultātiem pirms (atskaite par 2003.) atbalsta un tā saņemšanas laikā iesniegtajām atskaitēm.</p> <p>Pirmā gada pieteikumos uzrādītais neto apgrozījums atbalstītajām saimniecībām ir 5,8 milj.Ls, kurā 1,5 milj.Ls ir no bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas.</p>

1. tabulas turpinājums

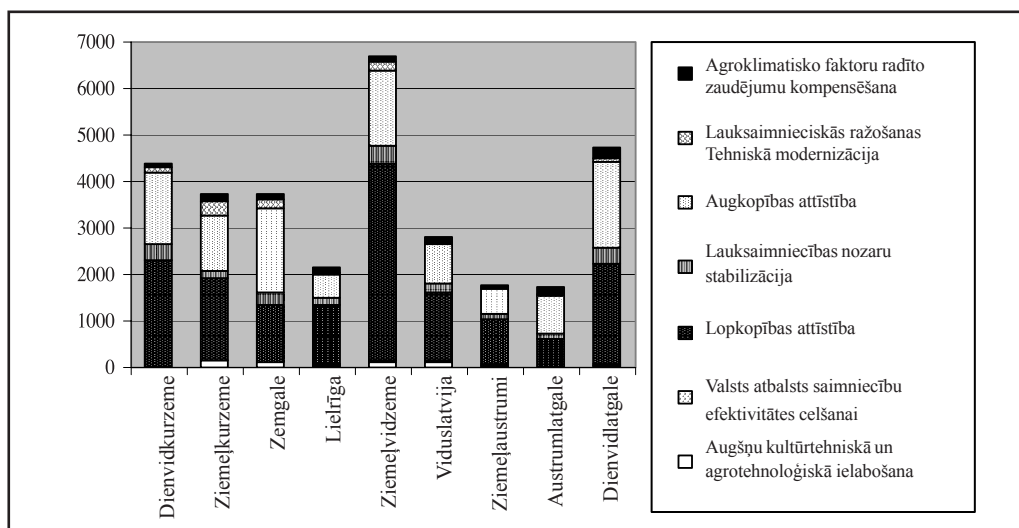
Palielināt nodarbinātības iespējas ārpus lauksaimnieciskās ražošanas		
Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai; Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana; Vietējo rīcību attīstība ("LEADER+" veida pasākums).	Bezdarba samazinājums par 10%. Izveidotas jaunas un saglabātas iepriekšējās darba vietas. Lauku iedzīvotāju mājsaimniecības ienākumi uz 1 ģimenes locekli ir palielinājušies par 30 %.	Laukos ir raksturīgs neregistrētais bezdarbs un liels saimniecību skaits, kurās preces ražo pašpatēriņa vajadzībām ar nelielu komerciāliem nolūkiem saražoto daļu un kas, taisnību sakot, ir neregistrēta saimnieciskā darbība. Iespējams, ka atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai, palīdzēs noskaidrot šādu saimniecību skaitu un samazinās neregistrētā bezdarba līmeni. Pašreiz ir neiespējami novērtēt šo rādītāju attiecību.
Uzlabot lauksaimniecības produktu ražošanas procesa kvalitāti un atbilstību standartiem		
Standartu sasniegšana; Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos.	ES standartiem atbilstošu lauksaimniecības uzņēmumu pieaugums. Ir pieaudzis ES standartiem atbilstošos apstākļos saražotas lauksaimniecības produkcijas apjoms uz 1 ha LIZ. Pieaudzis dzīvnieku skaits, kas tiek turēti ES standartiem atbilstošās fermās.	Diemžēl šī mērķa sasniedzamību varēs vērtēt, kad būs pieejami dati par atbalsta saņēmēju darbības rezultātiem pirms (atskaite par 2003.) atbalsta un tā saņemšanas laikā iesniegtajām atskaitēm.
Uzturēt ilgpējīgu lauksaimniecisko darbību mazāk labvēlīgās teritorijās, tādējādi saglabājot apdzīvotību un lauku vides kvalitātes, t.sk. ainavas, biotopu un populāciju dažādību.		
Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai; Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā;	Lauku saimniecību ienākumu līmeņa starpības samazināšanās par 30 % starp MLA un ne MLA teritorijas saimniecībām. Lauku iedzīvotāju migrācijas samazinājums par 5%.	Pašlaik nav iespējams novērtēt nevienu no šiem kvantificētiem mērķiem. To izpildi varētu vērtēt ex post novērtēšanas laikā un pēc SUDAT datu analīzes.

1. tabulas turpinājums

<p>Agrovide: bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos; Atbalsts jaunajiem zemniekiem; Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos.</p>	<p>Pirms pensijas vecuma iedzīvotāju skaita pieaugums lauku teritorijā.</p>	
<p>Veicināt videi draudzīgu saimniecisko darbību, nodrošinot Latvijai raksturīgo ainavu un vidē dzīvojošās savvaļas populācijas saglabāšanu</p>		
<p>Agrovide; Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā; Mežsaimniecības attīstība.</p>	<p>65% no kopējās valsts LIZ platības tiek apsaimniekoti ar labas saimniekošanas prakses nosacījumiem. 2,5% no kopējās aramzemes valstī tiek apsaimniekota ar videi draudzīgām metodēm. Tiek veikta Savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotņu aizsargāšanas nolūkam un vides aizsardzības prasībām atbilstoša saimnieciska darbība 13% no īpaši jutīgās teritorijas LIZ platībās. Ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm ir apsaimniekoti vismaz 2,3% no kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes Latvijā. Uzturētas un aizsargātas sugām bagātākās zālāju ekosistēmas 3,5% Latvijā esošajās pļavās un ganībās</p>	<p>Pirmajā atbalsta gadā 1,8% no kopējās LIZ ir vai tiek sāta tās apsaimniekošana ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm. 51% no bioloģiski vērtīgajiem un 37% no visiem dabiskajiem zālājiem ir apsaimniekoti ar videi draudzīgām metodēm. Par 35% no kopējās LIZ valstī ir noslēgtas saistības par labas saimniekošanas prakses nosacījumu ievērošanu un izpildi (neskaitot tās saimniecības, kuras neatrodas MLA teritorijā, bet ir saņēmušas atbalstu investīciju projektu izpildei).</p>

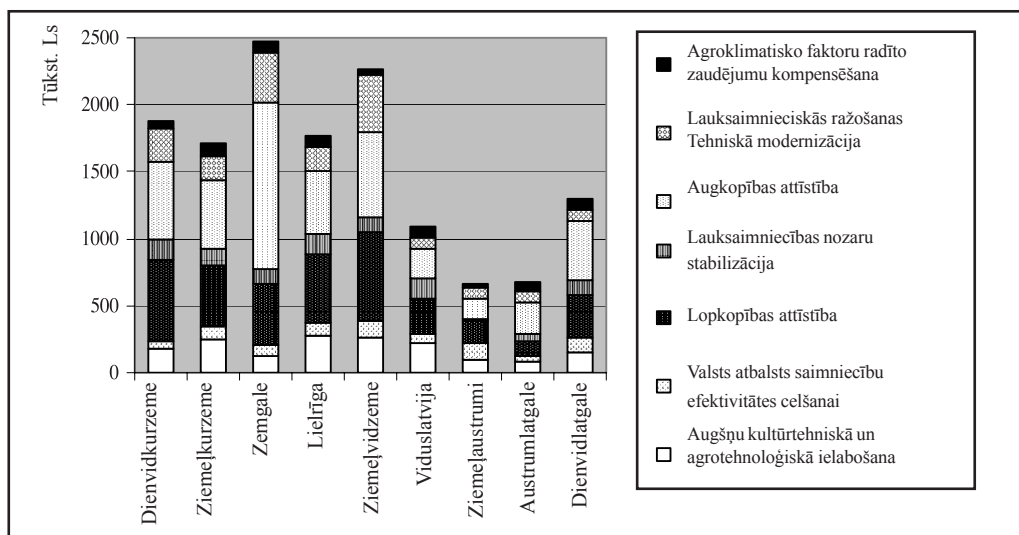
4. pielikums

Valsts subsīdijas lauksaimniecības attīstībai

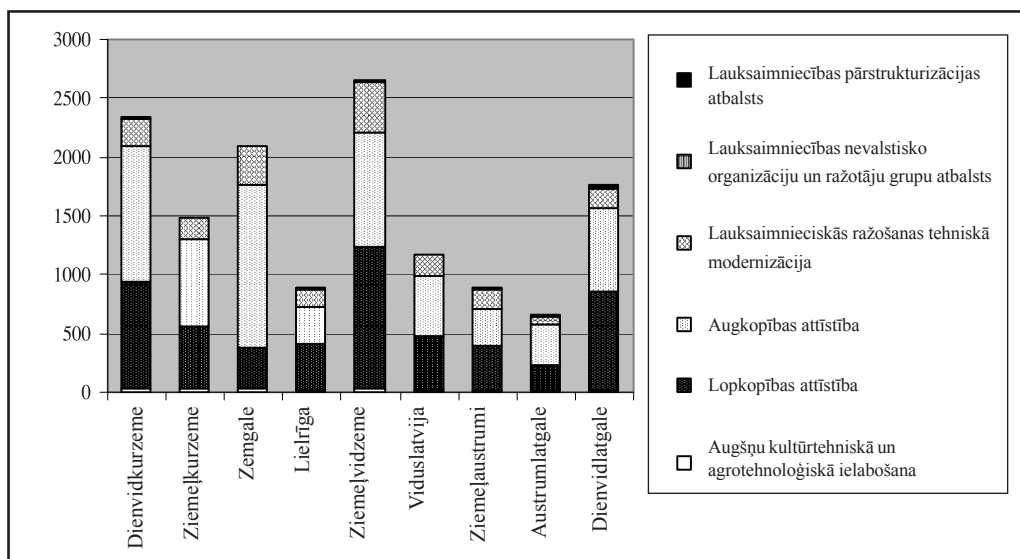
1. attēls. Lauksaimniecības subsīdiju saņēmēju skaits pēc atbalsta mērķiem LAD reģionos 2000. gadā

Avots: LAD, 2005

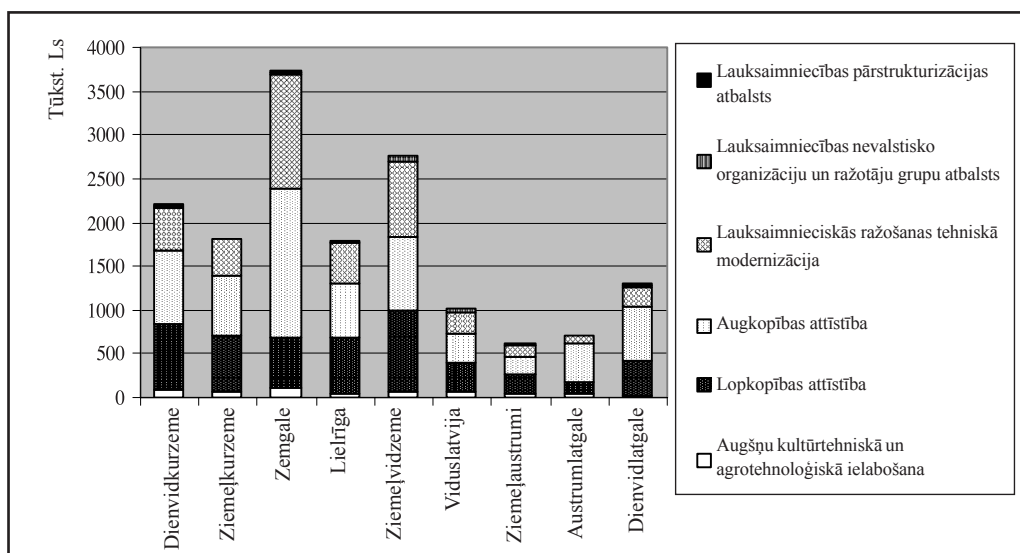
2. attēls. Izmaksāto lauksaimniecības subsīdiju apjoms pēc atbalsta mērķiem LAD reģionos 2000. gadā

Avots: LAD, 2005

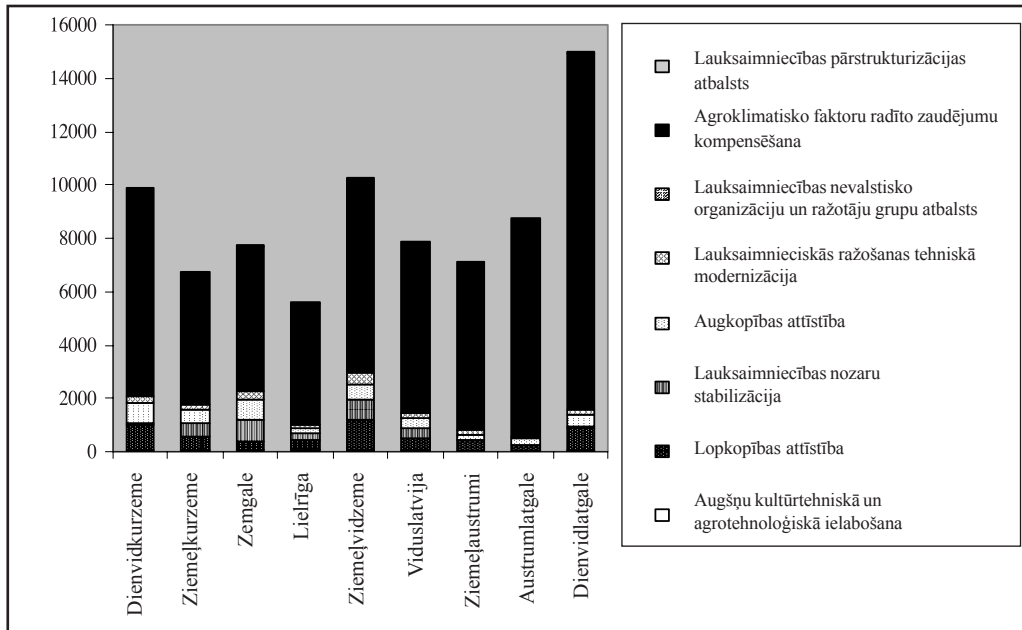
3. attēls. Lauksaimniecības subsīdiju saņēmēju skaits pēc atbalsta mērķiem LAD reģionos 2001. gadā

Avots: LAD, 2005

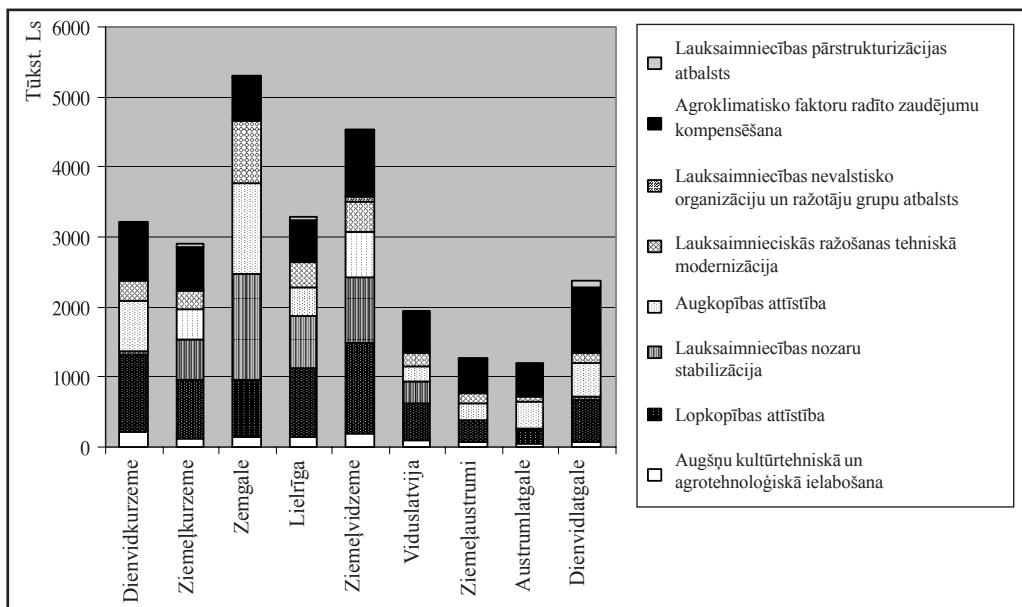
4. attēls. Izmaksāto lauksaimniecības subsīdiju apjoms pēc atbalsta mērķiem LAD reģionos 2001. gadā

Avots: LAD, 2005

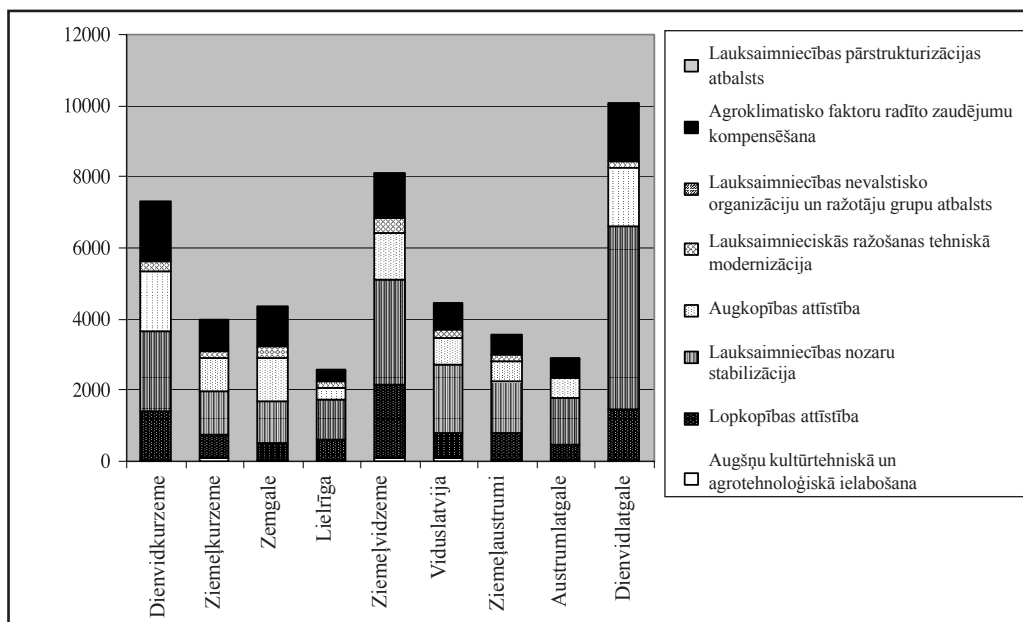
5. attēls. Lauksaimniecības subsīdiju saņēmēju skaits pēc atbalsta mērķiem LAD reģionos 2002. gadā

Avots: LAD, 2005

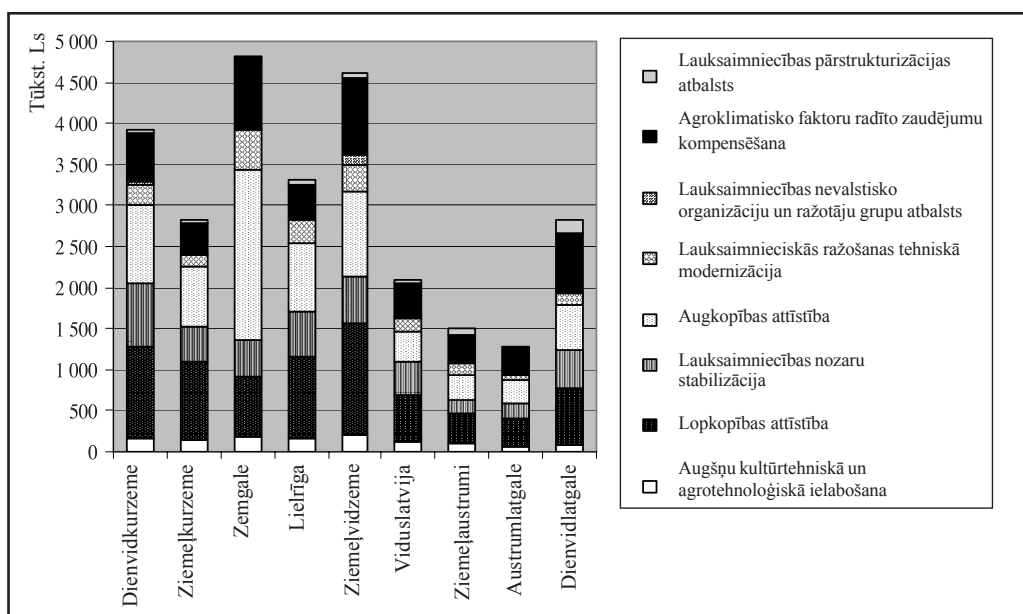
6. attēls. Izmaksāto lauksaimniecības subsīdiju apjoms pēc atbalsta mērķiem LAD reģionos 2002. gadā

Avots: LAD, 2005

7. attēls. Lauksaimniecības subsīdiju saņēmēju skaits pēc atbalsta mērķiem LAD reģionos 2003. gadā

Avots: LAD, 2005

8. attēls. Izmaksāto lauksaimniecības subsīdiju apjoms pēc atbalsta mērķiem LAD reģionos 2003. gadā

Avots: LAD, 2005

5.pielikums.

Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma

2. tabula. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmas raksturojums 2002.-2005.gada periodam

	2002.	2003.	2004.	2005.
Mērķis	<p>Veicināt ilgspejīgu un konkurētspējīgu lauksaimniecības produktu ražotāju¹ veidošanos kapitālietilpīgajās lauksaimniecības nozarēs.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Radīt lauksaimniecības produktu ražotājiem pieņemamu ilgtermiņa finansējuma piedāvājumu. 2. Sekmēt pozitīvas ražotāju struktūras izmaiņas un paātrināt investīciju piesaisti optimāla lieluma lauksaimniecības produktu ražotāju veidošanai. 3. Sekmēt lauksaimniecības produktu ražotāju konkurētspējas paaugstināšanu. 4. Samazināt nākotnē nepieciešamos lauksaimniecības uzturēšanas izdevumus. 5. Radīt apstākļus Eiropas Savienības (turpmāk - ES) lauksaimniecības atbalsta programmu pilnvērtīgākai izmantošanai pēc iestāšanās ES. 6. Mazināt sociālo spriedzi laukos, ko rada lauksaimniecības produktu ražotāju nespēja atrast finanšu avotus ražošanas attīstībai. 			
Pretendentu atbilstības nosacījumi	<p>Nodrošināt atbalsta izsniegšanu tikai Latvijas lauksaimniecības produktu ražotājiem, lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām (kooperatīvā sabiedrība, kura sniedz pakalpojumus lauksaimniecības produktu ražotājiem, bet nedarbojas ar lauksaimniecības produktu ražošanu) un ar bioloģiskās lauksaimniecības produktu apriti saistītiem uzņēmumiem.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. vismaz 60% no kopējiem aizņēmēja ieņēmumiem veido lauksaimniecības produktu ražošana²; 2. aizņēmējam ir jābūt reģistrētam Valsts ieņēmumu dienestā kā nodokļu maksātājam; 3. vismaz 51% no aizņēmējam piederošā pamatkapitāla pieder Latvijas Republikas pilsoņiem vai tās pastāvīgajiem iedzīvotājiem. 			
Programmas ietvaros tiek finansēta	<ol style="list-style-type: none"> a) jaunbūves lauksaimniecības produktu ražošanai un hidrotehniskās būves licencētai uzņēmējdarbībai zivkopībā; b) lauksaimniecības produktu ražošanai paredzēto būvju rekonstrukcija; c) tehnoloģiskās iekārtas a) un b) punktā noteikto projektu realizēšanai; d) investīcijas ūdens un energoapgādes iekārtām a) un b) punktā noteikto projektu realizēšanai; e) lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegāde a) un b) punktā noteikto projektu realizēšanai; f) infrastruktūras ierīkošana. 			

1. tabulas turpinājums

Programmas ietvaros netiek finansēta	<p>a) mājlopu iegāde; b) āra darbiem paredzētās mobilās (uz šasijas) lauksaimniecības tehnikas un augsnes apstrādes mašīnu iegāde; c) hidroelektrostaciju būve; d) nelauksaimnieciskas nozīmes būvju celtniecība un to rekonstrukcija; e) citi nelauksaimnieciskas nozīmes projekti; f) ieguldījumi mazāku projektu realizācijā, nekā to nosaka zemāk esošajā tabulā noteiktie minimālie kritēriji.</p>		
Citi pamata nosacījumi:	<p>Projektu tehnoloģiskās prasības: a) dzīvnieku labturības prasību ievērošana; b) vides prasību ievērošana; c) ZM Zivkopības pārvaldes akvakultūras uzņēmējdarbības licence ar zivkopību saistītiem projektiem.</p>	<p>Projektu tehnoloģiskās prasības: a) dzīvnieku labturības prasību ievērošana; b) vides prasību ievērošana; c) ZM Valsts zivsaimniecības pārvaldes akvakultūras uzņēmējdarbības licence ar zivkopību saistītiem projektiem. Zivju apstrādes uzņēmumiem aizdevumi tiek piešķirti tikai tādu projektu realizācijai, kuriem tiek izmantots SAPARD programmas atbalsts, kā arī ES Zivsaimniecības vadības un finanšu instrumenta finansējums.</p>	
Aizdevumu termiņš	Kredītu var saņemt uz 20 gadiem.		
Aizdevuma apjoma ierobežojumi	<p>1. minimālais pieprasāmā kredīta apjoms nav mazāks par 5 000 Ls; 2. maksimālais apjoms nedrīkst pārsniegt: piensaimniecības, cūkkopības nozarē 100 000 Ls; augkopībā un zivkopībā 50 000 Ls; citās nozarēs 20 000 Ls</p>	<p>1. minimālais pieprasāmā kredīta apjoms nav mazāks par 5 000 Ls; 2. maksimālais, uz atvieglotiem nosacījumiem izsniedzamā kredīta lielums nedrīkst pārsniegt 200 000 Ls.</p>	<p>1. minimālais pieprasāmā kredīta apjoms nav mazāks par 5 000 Ls; 2. maksimālais, uz atvieglotiem nosacījumiem izsniedzamā kredīta lielums nedrīkst pārsniegt 200 000 Ls; 3. Kopējais zivju apstrādes sektoram piešķirtais aizdevumu apjoms nepārsniedz 4 milj. Ls</p>

1. tabulas turpinājums

Aizdevumu procentu likme	Lauksaimniecībai tiek nodrošināti ilgtermiņa investīciju kredīti ar 7% procentu likmi gadā.	Lauksaimniecībai tiek nodrošināti ilgtermiņa investīciju kredīti ar 6,8% procentu likmi gadā.	Lauksaimniecībai tiek nodrošināti ilgtermiņa investīciju kredīti ar 5% likmi gadā vai zemāku. Ar bioloģiskās lauksaimniecības produktu apriti saistītajiem uzņēmumiem ³ , lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām un ar kūtsmēsļu krātuvju izbūvi saistītajiem projektiem tiek piemērota 4% gada likme.
Īpaši nosacījumi	<p>a) tieši izsniedzot kredītus aizņēmējiem caur savu nodaļu tīklu vismaz 50% apmērā (7,5 milj. latu) no kopējā kredītresursu apjoma;</p> <p>b) refinansējot citu banku kredītus, kas izsniegti atbilstoši LIIKP nosacījumiem.</p> <p>Ja kapitāla tirgū esošā latu resursu cena neļauj nodrošināt iepriekš minētās likmes kredītiem, tad Zemkopības ministrija (LAD) izmaksā kreditējošām bankām kredītprocentu subsīdijas no lauksaimniecības subsīdiju līdzekļiem</p>		
Aizdevumu nodrošinājums	LAF		

Avots: LHZB, 2005

⁴ Atbilstoši Lauksaimniecības likuma 1. pantam: Lauksaimniecības produktu ražotājs – fiziska vai juridiska persona, kas ražo lauksaimniecības produktus; Lauksaimniecības produkti – zemkopības, lopkopības un zvejas produkti, kā arī to pirmās pakāpes pārstrādes produkti. Lauksaimniecības produktu sarakstu atbilstoši Eiropas Kopienas līguma 1. pielikumam apstiprina Ministru kabinets.

⁵ Neattiecas uz lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām un ar bioloģiskās lauksaimniecības produktu apriti saistītiem uzņēmumiem.

⁶ ar bioloģiskās lauksaimniecības produktu apriti saistītie uzņēmumi var pretendēt uz aizdevumu saņemšanu ar 4% gada likmi, ja ir saņēmis bioloģiskās lauksaimniecības sertifikātu.

**2. tabula. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmas
2002.-2004.gada īstenošanas vispārējais novērtējums**

Programmā plānotie rezultāti/rezultatīvie rādītāji	Izpildes vērtējums
Pēc programmas ieviešanas četrus gadus laikā ilgtermiņa kapitāl-ieguldījumiem lauksaimniecībā varētu piesaistīt papildus 15 milj. Ls lielas ilgtermiņa investīcijas.	3 gadus laikā ir piesaistīti tikai 60 % no plānotajām ilgtermiņa investīcijām
Programmas ietvaros 20 gadus laikā tiek prognozēts no jauna realizēt vairāk nekā 1200 projektus par kopējo summu 30 milj. Ls. Kopējais investīciju apjoms nozarē pārsniegs 39 milj. Ls, ieskaitot papildus apgrozāmos līdzekļus.	Līdz 1.01.2005. ir kreditēti 275 projekti (kas ir 23% no plānotā) par kopējo pieprasīto summu 9,2 milj. Ls (kas ir 31% no plānotā) un izsniegto 7,6 milj. Ls ar vidējo projekta summu 30 tūkst. Ls un aizdevuma termiņu 8,7 gadi.
Programmas īstenošanas rezultātā nodokļu ieņēmumos no 2002. līdz 2021. gadam valsts budžetā papildus tiks iekasēti 57 milj. Ls	Nav iespējams novērtēt, jo nav pieejami dati
Programmas projektu realizācijas mērķi	Realizācijas mērķu izpildes vērtējums
a) lauksaimniecības produktu ražošanai paredzēto būvju celtniecība un rekonstrukcija un hidrotehniskās būves licencētai uzņēmējdarbībai zivkopībā; c) tehnoloģiskās iekārtas; d) saimnieciskās infrastruktūras uzlabošanai; e) lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegāde a) un b) punktā noteikto projektu realizēšanai;	75% no izsniegtiem aizdevumiem ir būvju celtniecībai un rekonstrukcijai, 24% ir tehnikas un iekārtu iegādei, bet tikai 1% saimnieciskās darbības nodrošināšanai nepieciešamās infrastruktūras attīstīšanai.
Programmas mērķu definējums	Mērķu sasniedzamības vērtējums
Veicināt ilgtspējīgu un konkurētspējīgu lauksaimniecības produktu ražotāju ⁴ veidošanos kapitālietilpīgajās lauksaimniecības nozarēs. 1. Radīt lauksaimniecības produktu ražotājiem pieņemamu ilgtermiņa finansējuma piedāvājumu. 2. Sekmēt pozitīvas ražotāju struktūras izmaiņas un paātrināt	Programmas īstenošana pakāpeniski palīdz daļēji sasniegt tikai 5 no nospraustajiem mērķiem. Ražotājiem ir radīts finansu piedāvājums, kas, salīdzinot ar banku piedāvāto kredītu cenu uzņēmējdarbības attīstīšanai, ir pieņemams ekonomiski spējīgiem lauksaimniekiem, un tas konkurētspējīgiem lauksaimniekiem palīdzēs kļūt vēl konkurētspējīgākiem. Programma ir veiksmīgs instruments,

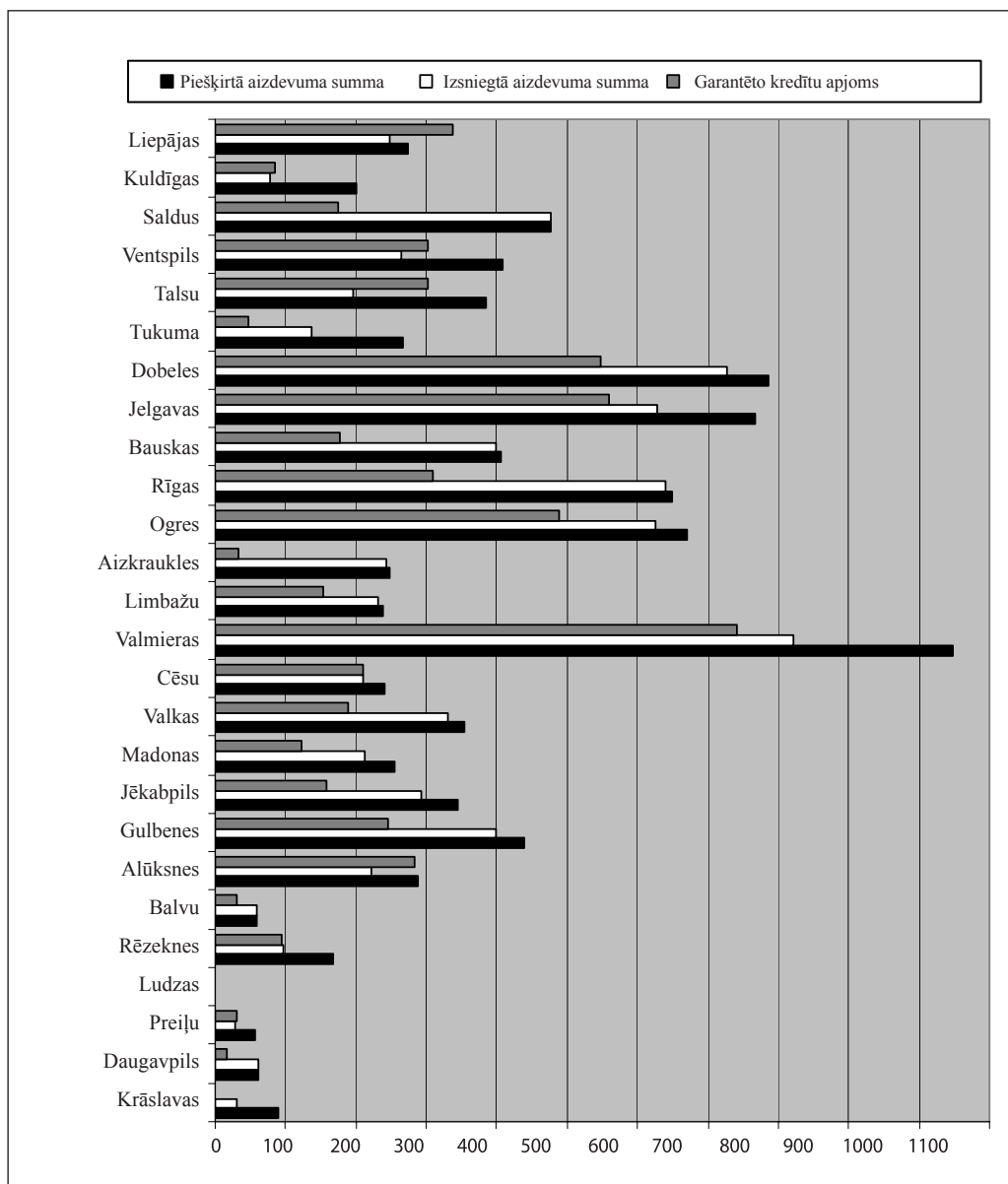
2. tabulas turpinājums

<p>investīciju piesaisti optimāla lieluma lauksaimniecības produktu ražotāju veidošanai.</p> <p>3. Sekmēt lauksaimniecības produktu ražotāju konkurētspējas paaugstināšanu.</p> <p>4. Samazināt nākotnē nepieciešamos lauksaimniecības uzturēšanas izdevumus.</p> <p>5. Radīt apstākļus ES lauksaimniecības atbalsta programmu pilnvērtīgākai izmantošanai pēc iestāšanās ES.</p> <p>6. Mazināt sociālo spiedienu laukos, ko rada lauksaimniecības produktu ražotāju nespēja atrast finanšu avotus ražošanas attīstībai.</p>	<p>kā nodrošināt ES Struktūrfondu apguvi. Diemžēl bez citu atbalsta programmu pieejamības, ilgtermiņa skatījumā šī programma nespēs radīt iespēju samazināt finansējuma daļu, kas novirzāma lauksaimnieciskās darbības uzturēšanas izdevumiem, jo vislielākā Latvijas lauksaimnieku daļa ir atkarīga no subsīdijām. Līdz ar to sociālās spriedze laukos pieaugs vēl straujāk, jo pieaugs ienākumu un labklājības atšķirības starp dažādām lauksaimnieku grupām.</p>
<p>Programmas ietekmes rādītāji</p>	<p>Izpildes novērtējums</p>
<p>Projektos izveidojušās saimniecības un lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības būs konkurētspējīgas ražošanas izmaksu un pielietojamo tehnoloģiju ziņā ar ES uzņēmumiem, tā uzlabojot lauksaimniecības konkurētspēju kopumā.</p>	<p>Nav iespējams novērtēt, jo nav pieejama vai nav izveidota atskaišu sistēma, lai novērtētu programmā kreditēto uzņēmumu konkurētspējas līmeni.</p>
<p>Tiks samazināta lauku iedzīvotāju migrācija uz pilsētām, jo daļa lauksaimnieku, kas pašreiz pārvalda maza un vidēja lieluma saimniecības, redzot izaugsmes iespējas, paliks lauksaimniecības nozarē, nevis meklēs darbu pilsētās.</p>	<p>Ja pēc Lauksaimniecības skaitīšanas rezultātiem Latvijā aptuveni ir 140 tūkst. lauku saimniecību (no kurām 60% var uzskatīt par pašapgādes), tad attiecinot akceptēto aizdevumu skaitu, programmas ietekme skar tikai 0,2% no visām. Projektu sadalījums pēc apmēriem varētu raksturot dažāda lieluma saimniecību īpašnieku tieksmi pēc izaugsmes: 1) 6% projektu ir no 1 līdz 5 tūkst. Ls; 2) 59% projektu ir no 5 līdz 30 tūkst. Ls; 3) 30 % no projektiem ir no 30 līdz 100 tūkst. Ls; 4) 5% no projektiem ir virs 100 tūkst. Ls.</p> <p>Vairāk nekā pusei programmas aizdevumu ir izsniegtas LAF garantijas.</p> <p>Var pieļaut, ka šī programma atstās pozitīvu ietekmi tikai uz ekonomiski spējīgu un lielu saimniecību vadītāju labklājību un nespēs samazināt pārējo lauku iedzīvotāju emigrāciju, ja neeksistēs cits atbalsta veids- mazajām un vidējām saimniecībām (daļēji pus naturālām) .</p>

2. tabulas turpinājums

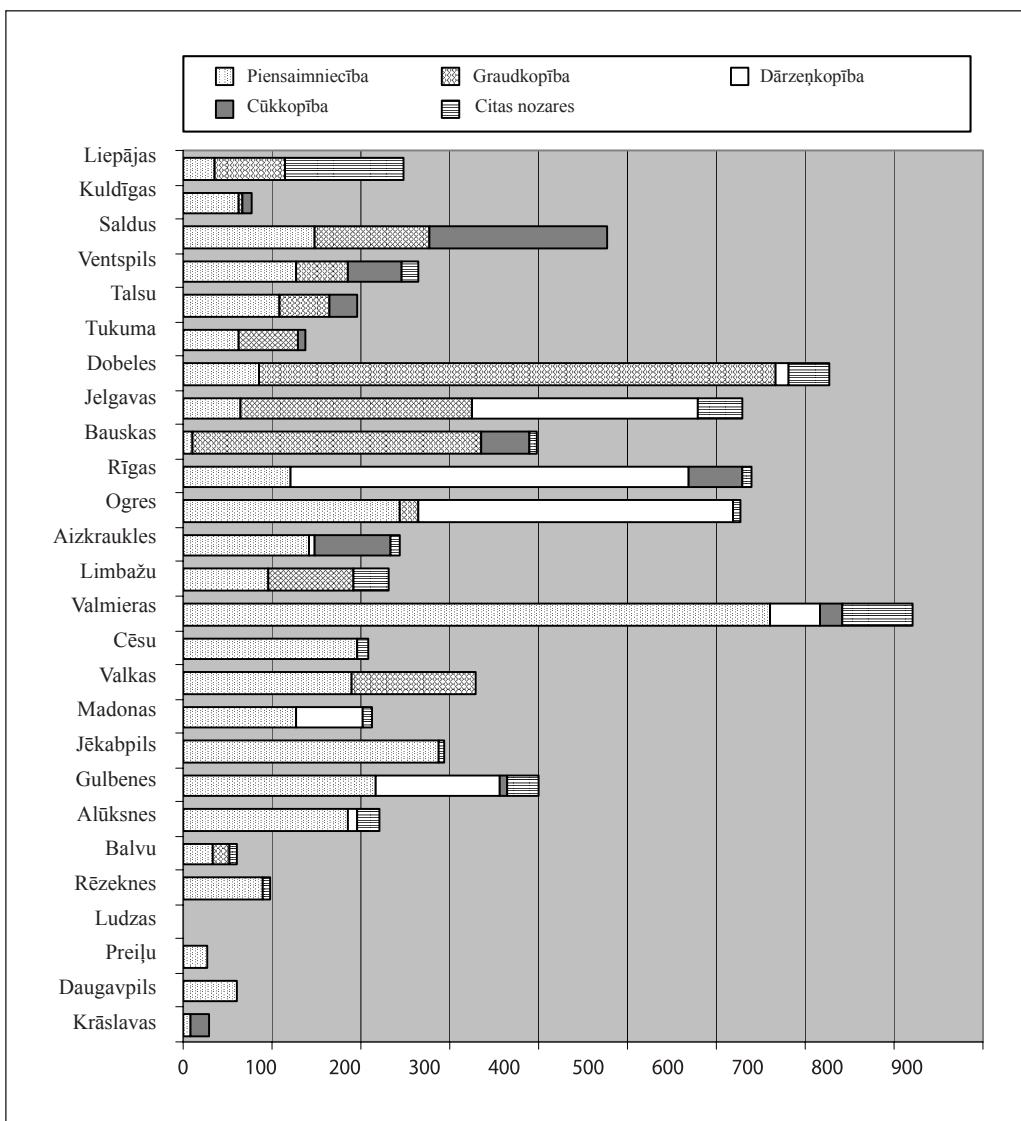
<p>Tā kā lielākā investīciju daļa būs ieguldīta kapitālajā celtniecībā, turklāt objektos, kas ir izvietoti lauku teritorijās, prognozējama šīs programmas īstenošanas labvēlīgā ietekme uz vietējiem būvmateriālu ražošanas un celtniecības uzņēmumiem, kā arī uz darbaspēka pieprasījumu šajās nozarēs lauku apvidos.</p>	<p>Kā liecina izsniegto kredītu analīze, aptuveni 75% no akceptēto projektu realizācijas mērķiem ir saistīti ar celtniecību un rekonstrukciju, var pieņemt, ka programma atstāj pozitīvu ietekmi uz vietējo būvmateriālu ražošanu un celtniecības uzņēmumu attīstību, kā arī uz darbaspēka pieprasījumu šajās nozarēs lauku apvidos.</p>
--	--

⁷ Atbilstoši Lauksaimniecības likuma 1. pantam: Lauksaimniecības produktu ražotājs – fiziska vai juridiska persona, kas ražo lauksaimniecības produktus; Lauksaimniecības produkti – zemkopības, lopkopības un zvejas produkti, kā arī to pirmās pakāpes pārstrādes produkti. Lauksaimniecības produktu sarakstu atbilstoši Eiropas Kopienas līguma 1. pielikumam apstiprina Ministru kabinets.

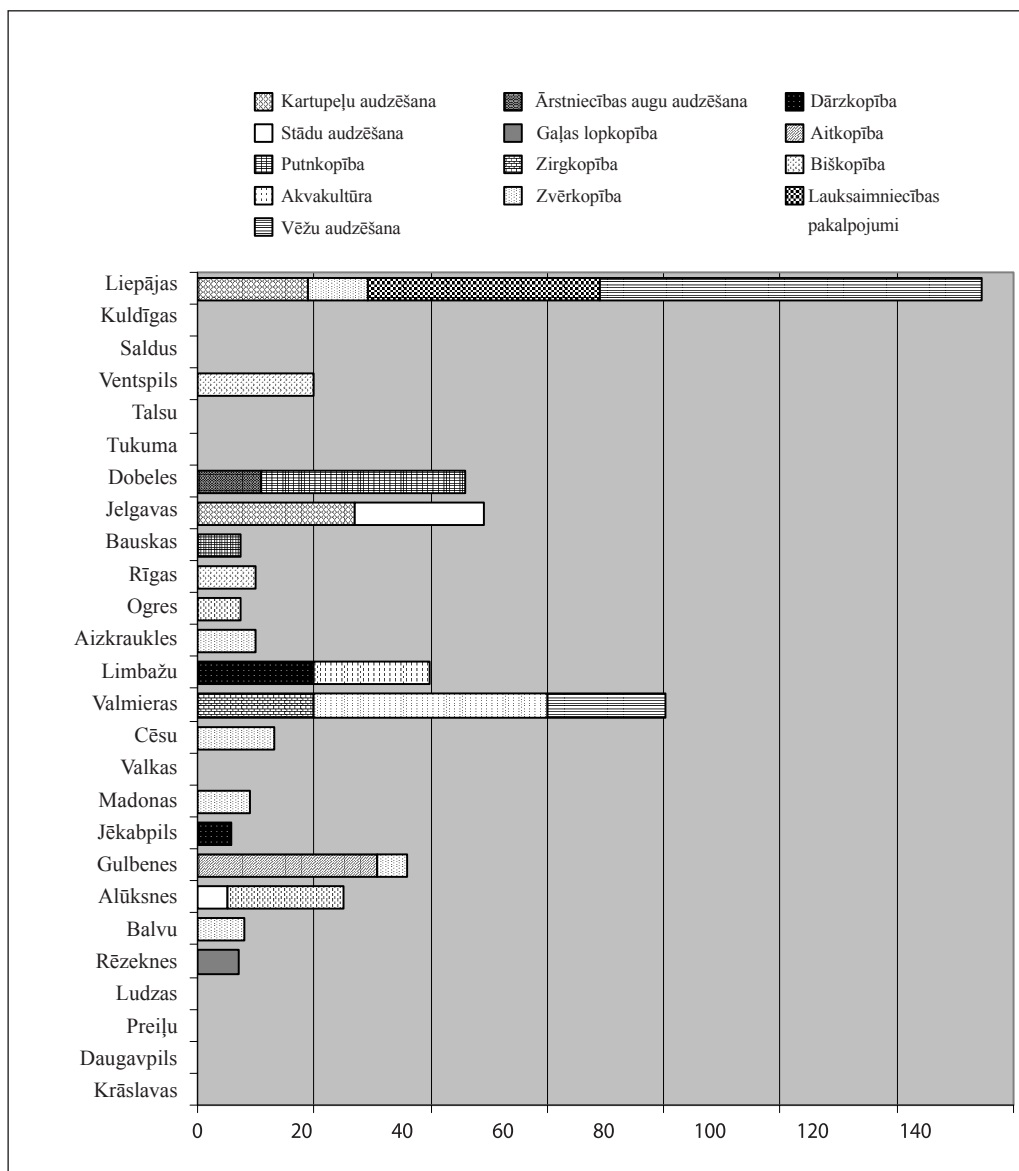
1. attēls. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmā piešķirto, izmaksāto un garantēto kredītu apjoms rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam, tūkst. Ls

Avots: LHZB, 2005

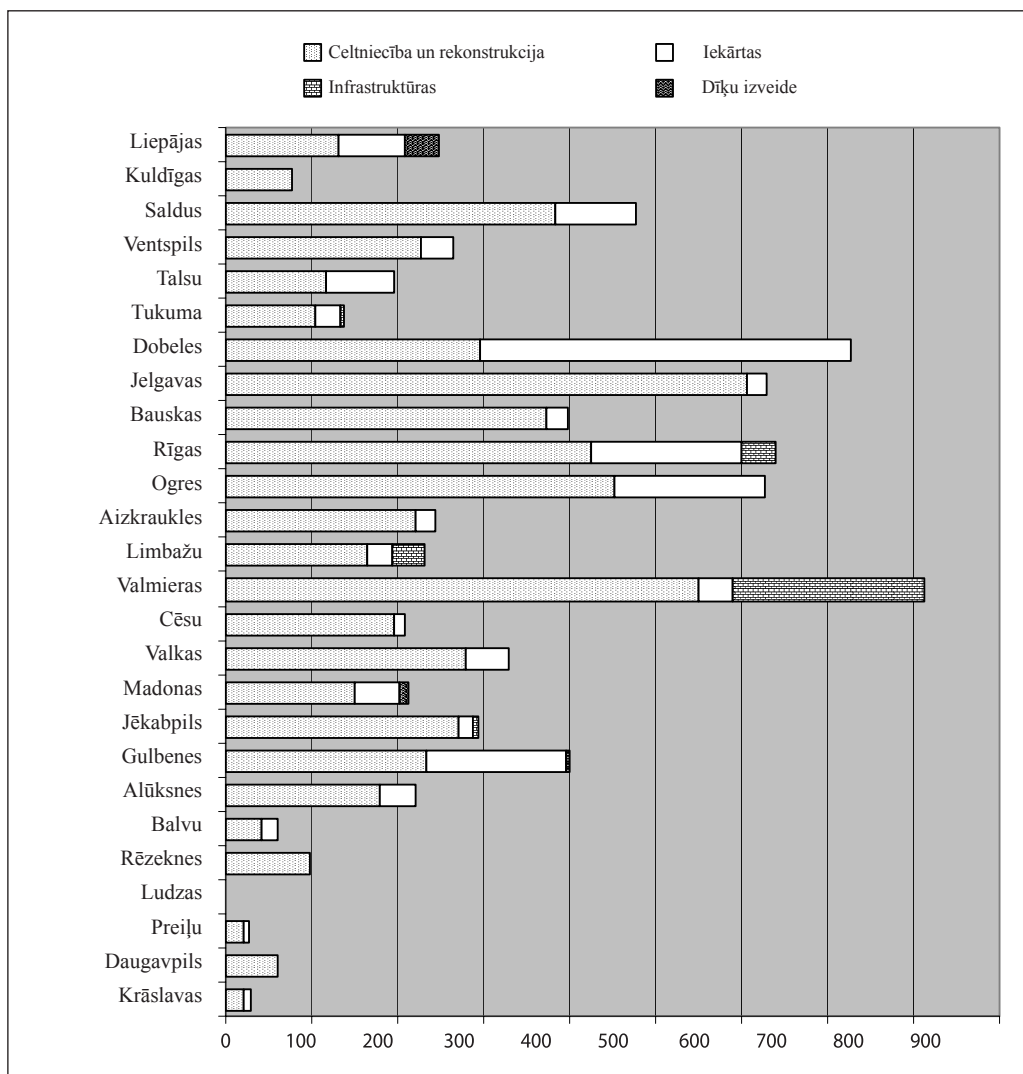
2. attēls. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmā izsniegto kredītu kopsumma ar sadalījumu pēc galvenajām lauksaimniecības nozarēm rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam, tūkst. Ls

Avots: LHZB, 2005

3. attēls. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmā “Citām nozarēm” izsniegto kredītu kopsumma ar sadalījumu pēc pārējām lauksaimniecības nozarēm rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam, tūkst. Ls

Avots: LHZB, 2005

4. attēls. Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmā izsniegto kredītu kopsumma ar sadalījumu pēc investīciju veida rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam, tūkst. Ls

Avots: LHZB, 2005

6. pielikums.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programma

1. tabula. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programmas 2002. -2005. raksturojums

	2002.	2003.	2004.	2005.
Mērķis	<ul style="list-style-type: none"> Iedarbināt mehānismus lauksaimniecībā izmantojamās zemes tirgus efektīvai funkcionēšanai, radot līdzvērtīgu, Eiropas Savienībā pieejamu ilgtermiņa finansējuma piedāvājumu lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei. Sekmēt konkurētspējīgu, Eiropas Savienības standartiem atbilstošu ražošanas platību attīstību un zemju konsolidāciju, paātrinot reformas darbaspēka struktūrā un sociālā sektorā lauku teritorijā. Veicināt efektīvu lauksaimniecībā izmantojamās zemes apsaimniekošanu. 			
Pretendentu atbilstības nosacījumi	<ol style="list-style-type: none"> vismaz 60% no kopējiem aizņēmēja ieņēmumiem sastāda primāro lauksaimniecības produktu ražošana (uzsākot vai paplašinot lauksaimniecisko ražošanu tiek ņemts vērā biznesa plānā paredzētie ienākumi); aizņēmējs ir reģistrēts valsts ieņēmumu dienestā kā nodokļu maksātājs; aizņēmējam nav nodokļu parādu; aizņēmēja pamatkapitāls 51% apmērā pieder Latvijas Republikas pilsoņiem vai tās pastāvīgajiem iedzīvotājiem. 			
Programmas ietvaros tiek finansēta	lauksaimnieciskās ražošanas vajadzībām nepieciešamās zemes iegāde Latvijas Republikas teritorijā; lauksaimnieciskās ražošanas vajadzībām nepieciešamās zemes iegāde un uz tās atrodošos būvju iegāde			
Programmas ietvaros netiek finansēta	<ol style="list-style-type: none"> mežu zemes iegāde; nelauksaimniecības nozīmes būvju iegāde, ja to kadastrālā vērtība pārsniedz 30% no zemes kadastrālās vērtības; 		<ol style="list-style-type: none"> mežu zemes iegāde; būvju iegāde, ja to kadastrālā vērtība pārsniedz 30% no zemes kadastrālās vērtības; 	
Citi pamata nosacījumi	<ol style="list-style-type: none"> Pērkamās zemes daudzums pamatots ar lauksaimnieciskās ražošanas vajadzībām, tas ir, vai nu aizņēmējs zemi ir vismaz 3 gadus nomājis un apstrādājis, vai arī zemes nepieciešamība tiek aprakstīta uzņēmuma darbības pamatojumā. Priekšroka aizdevumu saņemšanai aizņēmējiem, kas pērk zemi īpašuma konsolidācijai. Programmas ietvaros var tikt finansēti prasībām atbilstoši zemes iegādes darījumi, kas ir veikti sākot ar 04.06.2002. 			
Aizdevumu termiņš	Programmas ietvaros piedāvāto aizdevumu termiņš ir 20 gadi. Ja aizņēmējs vēlas, un viņa maksātspēja atļauj, ir iespējams saņemt aizdevumu arī uz īsāku termiņu.			

1. tabulas turpinājums

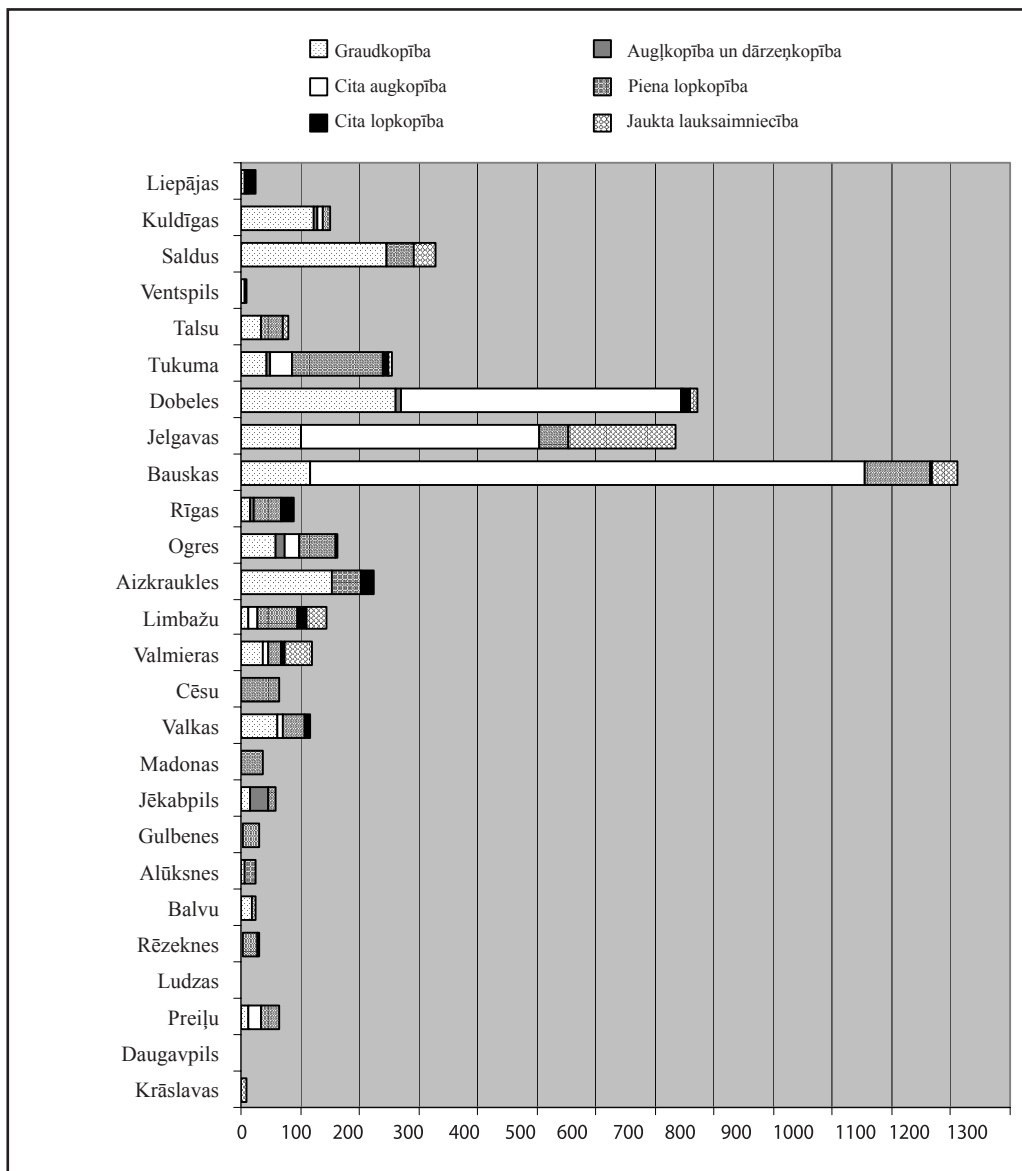
Ierobežojumi attiecībā uz zemes izmantošanu un īpašnieka maiņu	Aizņēmējs visā aizdevuma darbības laikā, bet ne mazāk kā 5 gadus, iegādāto zemi izmanto lauksaimniecības produkcijas ražošanai. Ja aizņēmējs šajā laikā uz LIZ neveic lauksaimniecisko ražošanu, viņam jāatmaksā programmas ietvaros saņemtā aizdevuma pamatsumma, kā arī valsts atbalsts. Aizdevuma darbības laikā aizņēmējs nedrīkst zemi pārdot vai dāvināt (aizņēmējs drīkst dāvināt un pārdot zemi 1. pakāpes radniekiem, ja ir saņemta rakstiska bankas piekrišana).		Zemi 5 gadus nedrīkst transformēt par lauksaimniecībā neizmantojamu zemi
Aizdevuma apjoma ierobežojumi	Programmā viens aizņēmējs vai savstarpēji saistīta aizņēmēju grupa var saņemt aizdevumus ne vairāk kā 500 ha iegādei.	Programmā viens aizņēmējs vai savstarpēji saistītā aizņēmēju grupa var saņemt aizdevumus ne vairāk kā 250 ha iegādei. Maksimālā aizdevuma summa vienam aizņēmējam ir 40 000 Ls	Programmā viens aizņēmējs vai savstarpēji saistīta aizņēmēju grupa var saņemt aizdevumus ne vairāk kā 500 ha iegādei. Maksimālā aizdevuma summa vienam aizņēmējam ir 100 000 Ls.
Aizdevumu procentu likme	Programmā izsniedzamajiem aizdevumiem tiek piemērota procentu likme 4% gadā. Procentu likme šādā apjomā tiek nodrošināta programmu apkalpojošajai bankai, izmaksājot subsīdijas kredītprocentu kompensācijai.		
Īpaši nosacījumi	Lai nodrošinātu to, ka programmā izvirzītie mērķi tiek sasniegti visā Latvijas teritorijā, tajā skaitā arī mazāk aktīvos reģionos, 30% no kopējā finansējuma apjoma novirzīt īpaši atbalstāmajām teritorijām. Piena ražošanas saimniecībām līdz aizdevumu izsniegšanas beigu termiņam tiek novirzīti 30% no kopējā finansējuma.		
Aizdevumu nodrošinājums	Bankas izsniedz aizdevumus 75% apmērā no aizdevuma ķīlas vērtības. Lai saņemtu aizdevumu, aizņēmējam vai nu 25% no pirkuma vērtības jāfinansē no saviem līdzekļiem, vai arī šādā apjomā jāsniedz bankai papildus nodrošinājums. Pēc pašreizējiem noteikumiem LF var sniegt galvojumus par aizdevumiem, kas ņemti zemes iegādei 50% apjomā no aizdevuma summas, vienam projektam nepārsniedzot 20 000 Ls. Šāds LAF galvojuma apjoms dod iespēju aizņēmējam bez papildus nodrošinājuma saņemt 80 000 Ls lielu aizdevumu zemes iegādei.		

2. tabula. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programmas 2002.–2004.gada īstenošanas vispārējais novērtējums

<ul style="list-style-type: none"> • Kredītlīnijas apjoms ir 9,0 Ls milj. • Aprēķinos pieņemtā vidējā zemes cena ir 220 Ls/ha • Kopējā zeme transakcijās 41,0 tūkst. ha. • Zeme vienā transakcijā, vidēji 72 ha 	<p>Trīs programmas gados ir izsniegti 378 aizdevumi 4,8 milj. Ls (piešķirts 5,3 milj. Ls) jeb 52% no plānotās kredītlīnijas apjoma. Vidējā zemes cena ir bijusi 244 Ls/ ha, kas ir par 11% augstāka nekā plānotā.</p> <p>Kopējā zemes transakcija ir notikusi 21,9 tūkst. ha, kas ir 53% no plānotās, bet vienas zemes transakcija ir aptuveni 58 ha platībā, kas ir mazāka par 24% nekā vidēji plānotā. Zemes cenas pieaugumus nodrošina ātrāku programmas kredītresursu izlietošanu, bet mazāku platību un skaita transakciju.</p>
Programmas projektu realizācijas prioritātes	Realizācijas prioritāšu izpildes vērtējums
<ul style="list-style-type: none"> • Lai nodrošinātu to, ka programmā izvirzītie mērķi tiek sasniegti visā Latvijas teritorijā, tajā skaitā arī mazāk aktīvos reģionos, 30% no kopējā finansējuma apjoma novirzīt īpaši atbalstāmajām teritorijām. • Piena ražošanas saimniecībām līdz aizdevumu izsniegšanas beigu termiņam tiek novirzīti 30% no kopējā finansējuma apjoma. 	<p>Diemžēl nav pieejami dati par zemes iegādes aizdevumiem pagastu griezumā, līdz ar to nav iespējams korekti novērtēt, cik lielā mērā ir izpildīts programmas nosacījums par 30% kredītlīnijas finansējuma novirzīšanu transakcijām īpaši atbalstāmajās teritorijās. No izmantotajiem 4,8 milj. Ls jeb 52% no kopējā apjoma, 70% ir izmantoti lauksaimniecības zemju iegādei Rīgas un Zemgales reģionā, kas nav uzskatāma par īpaši atbalstāmo teritoriju.</p>
Programmas mērķu definējums	Mērķu sasniedzamības vērtējums
<ul style="list-style-type: none"> • Iedarbināt mehānismus lauksaimniecībā izmantojamās zemes tirgus efektīvai funkcionēšanai, radot līdzvērtīgu, ES pieejamu ilgtermiņa finansējuma piedāvājumu lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei. • Sekmēt konkurētspējīgu, ES standartiem atbilstošu ražošanas platību attīstību un zemju konsolidāciju, paātrinot reformas darbaspēka struktūrā un sociālā sektorā lauku teritorijā. • Veicināt efektīvu lauksaimniecībā izmantojamās zemes apsaimniekošanu. 	<p>Programma ir veicinājusi zemes tirgus attīstību, taču pārsvarā valsts centrālajā daļā, kurā ir raksturīga augsta augsnes auglība, salīdzinoši lielas un attīstītas lielsaimniecības, liela augkopības nozares nozīme, kā arī izdevīgs novietojums tirgus pieejamībā. Programma vislielāko ieguldījumu dod augkopības nozares saimniecību platību palielināšanai, ap 62% no zemes transakcijām un 70% no izsniegto kredītu kopsummām un platībām ir augkopības nozarē, lielākais transakciju īpatsvars ir valsts centrālajā daļā. Līdz ar to varētu pieļaut, ka programma sekmē saimniecības konkurētspējas pieaugumu un efektīvāku zemes apsaimniekošanu, iespējamo zemju konsolidāciju un lauksaimniecības zemes īpašnieku skaita samazinājumu tikai centrālajā daļā.</p>

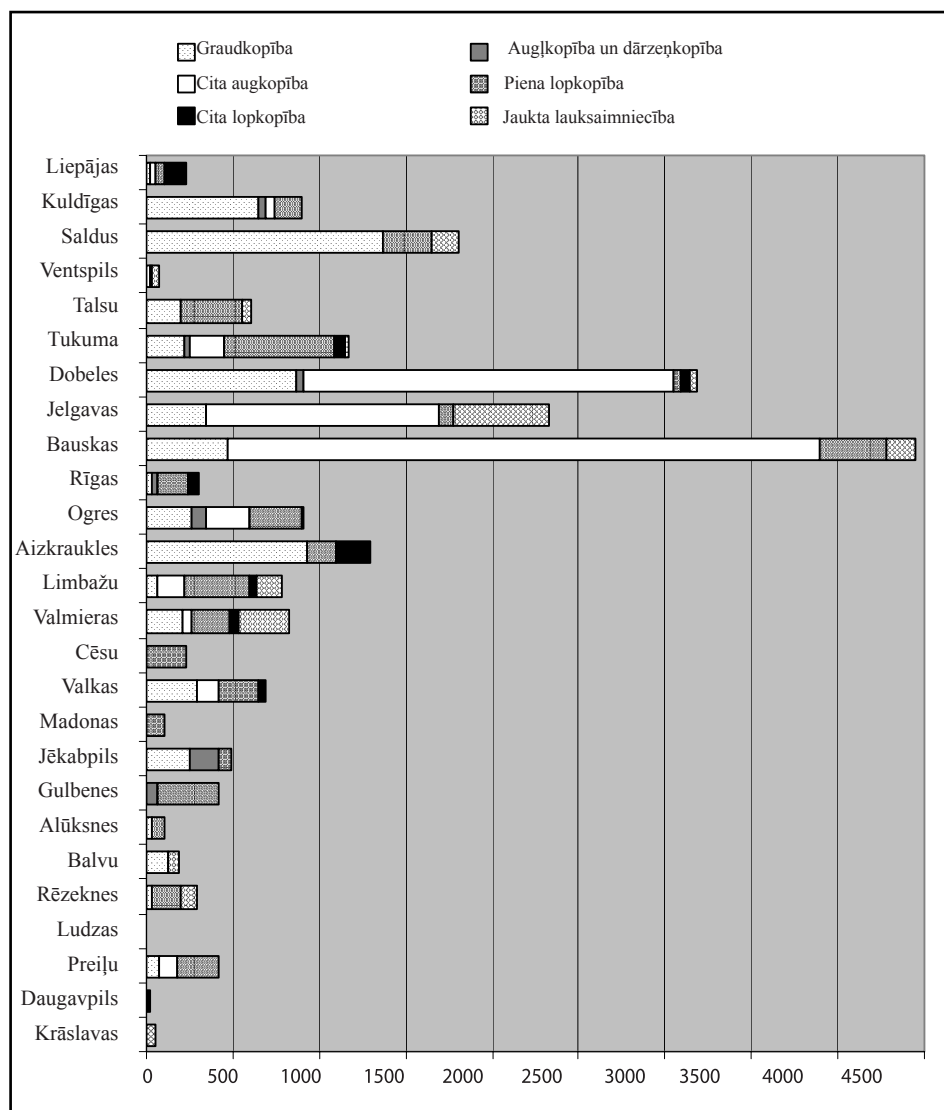
2. tabulas turpinājums

Programmas ietekmes rādītāji	Izpildes vērtējums
<ul style="list-style-type: none"> • Tiks palielināta zemes vērtība • Programmas ietvaros iegādātās zemes vidējā cena, vismaz programmas realizācijas sākumposmā, varētu būt augstāka, jo vispirms tiks izpirktas vērtīgākās zemes, kas ir dārgākās. • Radīt konkurētspējīgiem lauksaimniecības uzņēmumiem iespēju saņemt finansējumu galvenā ražošanas pamatlīdzekļa - zemes iegādei uz tiem pieņemamiem nosacījumiem ar iespējami mazāku negatīvo ietekmi uz valsts budžetu. 	<p>Nav iespējams noteikt programmas tiešu ietekmi uz LIZ cenas izmaiņām. Pieļaujams, ka vislielāko ietekmi uz cenu pieaugumu ir atstājusi pieeja ES maksājumiem. Zemes cenas pieaugums valsts centrālajā daļā ir vērojams jau sen, iespējams, sava ietekme ir bijusi nacionālajām subsīdijām un citiem atbalsta veidiem, kas stimulējuši saimniecības konkurētspēju. Būtisks faktors ir labi augkopības produkcijas ražošanas apstākļi un izvietojums. Var pieļaut, ka pieaugošā Rīgas aglomerācija nodrošina to LIZ zemes cenu tuvākajos 5 gados, kas var pieaugt tādā līmenī, ka arī konkurētspējīgam lauksaimniekam jaunu platību iegāde var būt problemātiska arī tad, ja darījumiem nav spekulatīvs raksturs. Zemes cenas pieaugumu citos reģionos ir ietekmējusi ES atbalsta pieejamība.</p>

1. attēls. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programmā izsniegto kredītu kopsumma ar sadalījumu pēc lauksaimniecības nozarēm rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam, tūkst. Ls

Avots: LHZB, 2005

2. attēls. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programmā par aizdevumu iegādātās zemes platība ar sadalījumu pēc lauksaimniecības nozarēm rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam, ha

Avots: LHZB, 2005

7. pielikums.

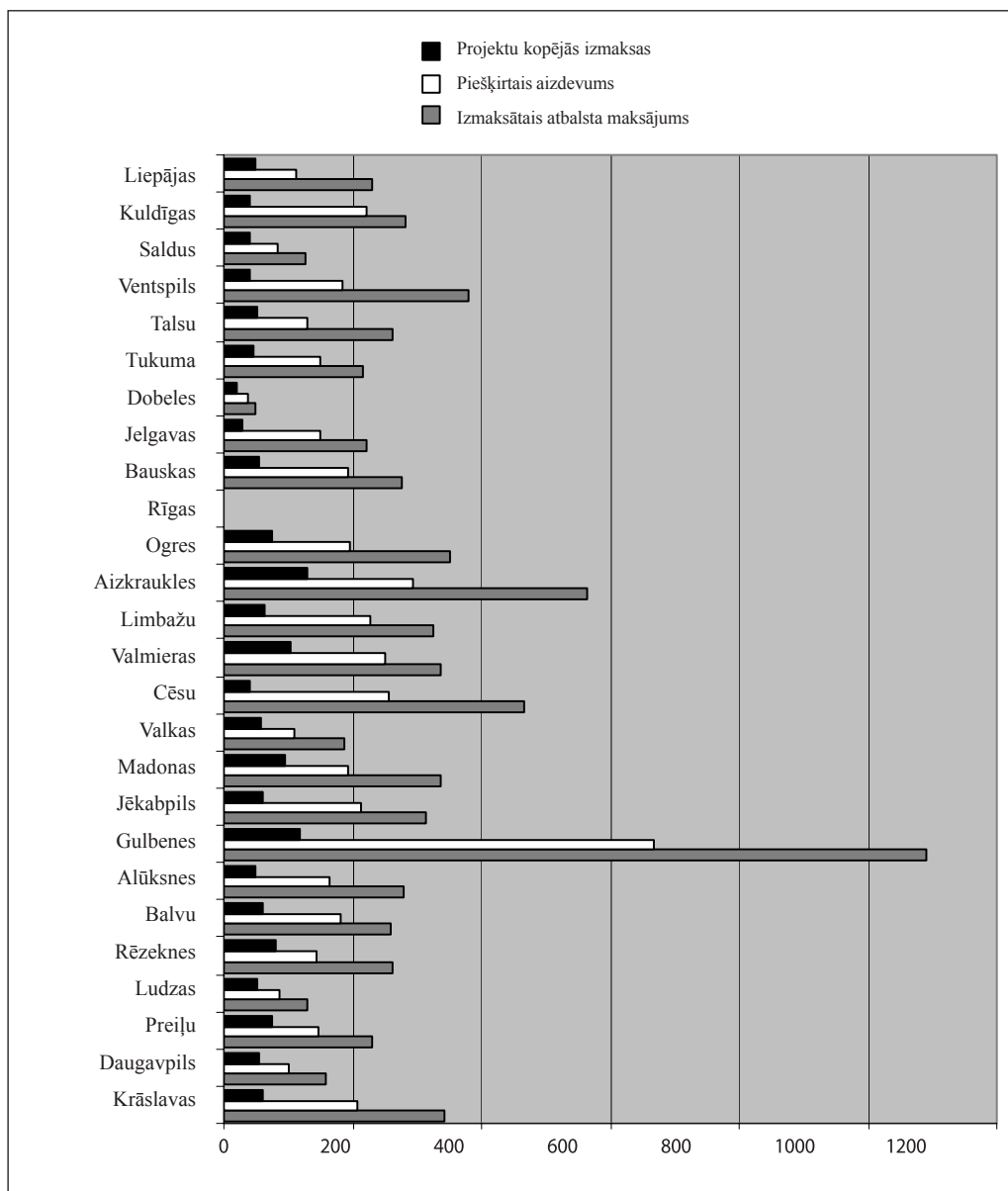
Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma

1. tabula. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmas 2003.gada īstenošanas vispārējais novērtējums

Programmā plānotie rezultāti/rezultatīvie rādītāji	Izpildes vērtējums
<p>Īstenoti projekti- 2500</p> <p>Radītas jaunas un saglabātas esošās darba vietas - 5000</p> <p>Radīti jauni, ar lauksaimniecisko ražošanu nesaistīti uzņēmumi 550</p> <p>Uz komerciālo darbību pārorientējušās naturālās saimniecības 300</p> <p>Radīti papildus ienākumu avoti lauku saimniecībās 500</p>	<p>Programmā tika īstenoti tikai 10% no plānotajiem projektiem; radīti 13% no plānotajām darba vietām (nav ņemtas vērā saglabātās), izveidoti 5% no plānotajiem jaunajiem uzņēmumiem. Programmas plānotie rezultāti ir aprēķināti sākotnēji izvirzītam ZM lūgumam programmai atvēlēt 30 vai 20 milj. Ls un izlietot tos kredītu, kredītu garantiju un grantu izmaksai tieši uzņēmēju atbalstam, nevis bankas pamatkapitāla palielināšanai. Programmā pieejamais reālais naudas atbalsts lauku uzņēmējiem ir mazāks par 50% no iepriekš plānotā – 10 milj. Ls.</p> <p>Iespējams, ka ambiciozu sasniegamo rezultātu noteikšanā, kļūda bija to aprēķināšanai izmantot Īpaši atbalstāmās programmas un Pasaules Bankas kredītlīnijas rezultātu izvērtējumos minētos rādītājus par darba vietas veidošanas izmaksām no 1995. līdz 1997. gadam. Turpmāk, definējot sasniegamos rezultātus dažādās programmās, pastāv diezgan liela varbūtība, ka tie varētu izskatīties pārāk ambiciozi dzīves dārdzības un saimnieciskās attīstības izmaksu pieaugumu, kā arī inflācijas dēļ.</p>
Programmas mērķu definējums	Mērķu sasniegšanas vērtējums
<p>Radīt iespēju saņemt finansiālu atbalstu nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstīšanai lauku teritorijā, tādējādi sekmējot lauku iedzīvotāju nodarbinātības problēmu risināšanu un ienākumu paaugstināšanu.</p> <p>Sekmēt lauku iedzīvotāju iniciatīvas veidošanu un aktivizēšanu, lai veicinātu ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju iesaistīšanos uzņēmējdarbībā laukos.</p>	<p>Ja par mērķi tiek uzskatīta administratīvā mehānisma izveide un attīstība, bet nevis tiešais atbalsts uzņēmējiem saimnieciskās darbības attīstīšanai, tad varētu pieļaut, ka ir uzsākta virzība uz programmas mērķi. Tikai 34% jeb 5,2 milj. Ls no faktiski piešķirtā finansējuma ir izmangots kā tiešs atbalsts uzņēmējiem, pārējā programmai atvēlētā summa ir novirzīta apkalpojošajām institūcijām.</p> <p>Pozitīvu ietekmi programma ir atstājusi uz finansējuma izsmelšanu SAPARD un ES Struktūrfondu pasākumā, kas saistīts ar nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstību. Bez maksas konsultācijas un apmācības ir nodrošinājušas projektu izstrādi un iedzīvotāju aktivitātes pieaugumu finansējuma apgušanai.</p> <p>Var pieļaut, ka programma ir devusi pieredzi un likusi pamatus LEADER pieejas izmantošanai ES Lauku attīstības politikas atbalsta pasākumu īstenošanai no 2007. gada.</p>

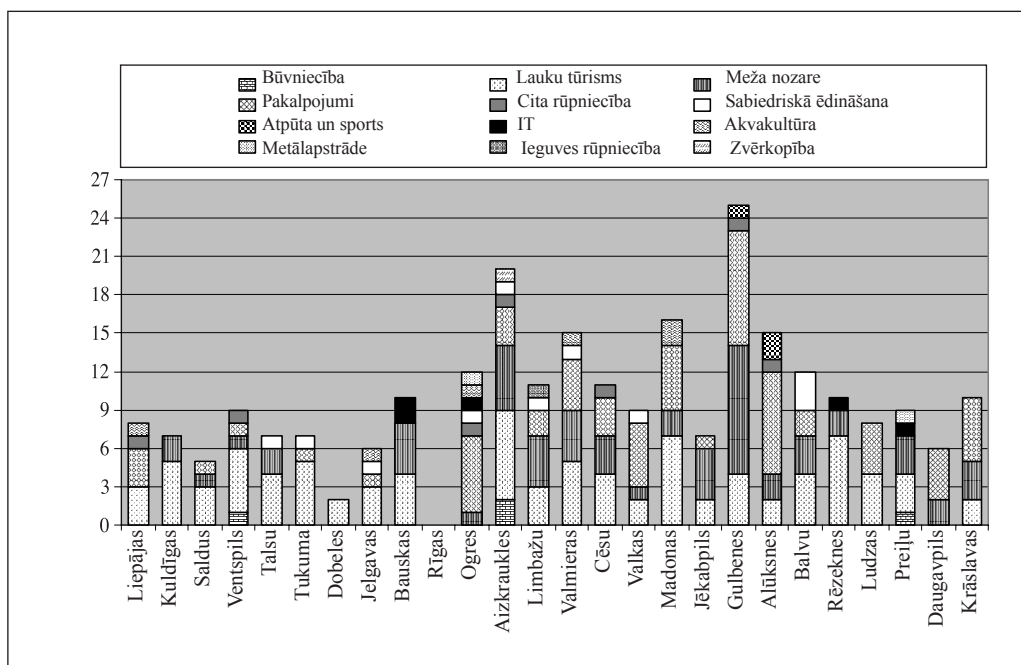
1. tabulas turpinājums

Programmas ietekmes rādītāji	Izpildes vērtējums
<p>Bezdarbnieku skaits laukos ir samazinās par 15%.</p> <p>Ienākumu līmenis vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli papildus pieaug par 3%.</p> <p>0,5% no kopējā pašapgādes saimniecību skaita ir pārorientējas uz komerciālo darbību.</p>	<p>Nav iespējams noteikt, jo šāda informācija nav apkopota. Lai vērtētu šo rādītāju sasniedzamību, būtu nepieciešams, lai programmas realizācijai piešķirtais faktiskais finansējums atbilstu plānotajam, uz ko balstoties šādi ietekmes rādītāji tika nosprausti kā mērķis.</p>

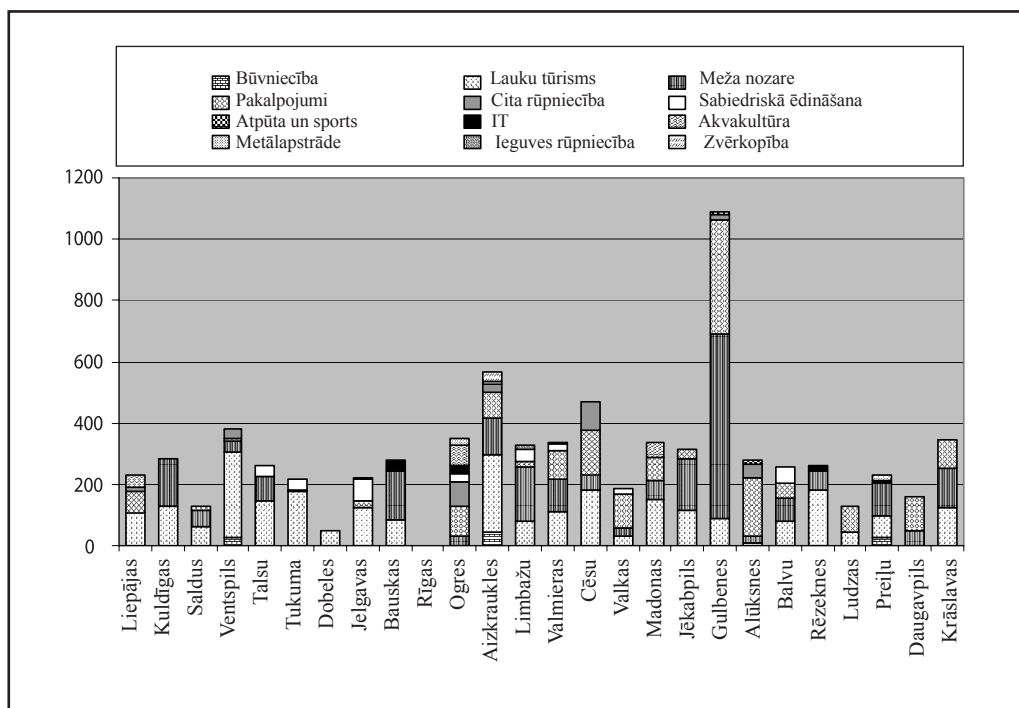
1. attēls. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmā īstenoto projektu, piešķirto aizdevumu un izmaksātā atbalsta maksājuma apjoms rajonos 2003. gadā, tūkst. Ls

Avots: LHZB, 2005

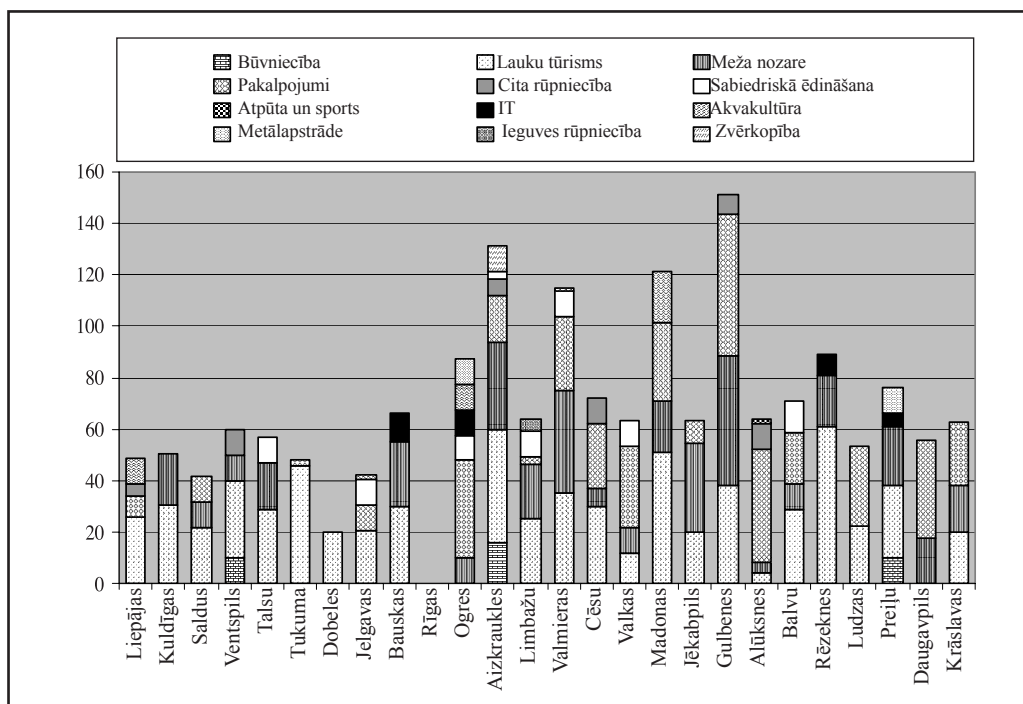
2. attēls. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmā īstenoto projektu skaits ar sadalījumu pēc nozarēm rajonos 2003. gadā

Avots: LHZB, 2005

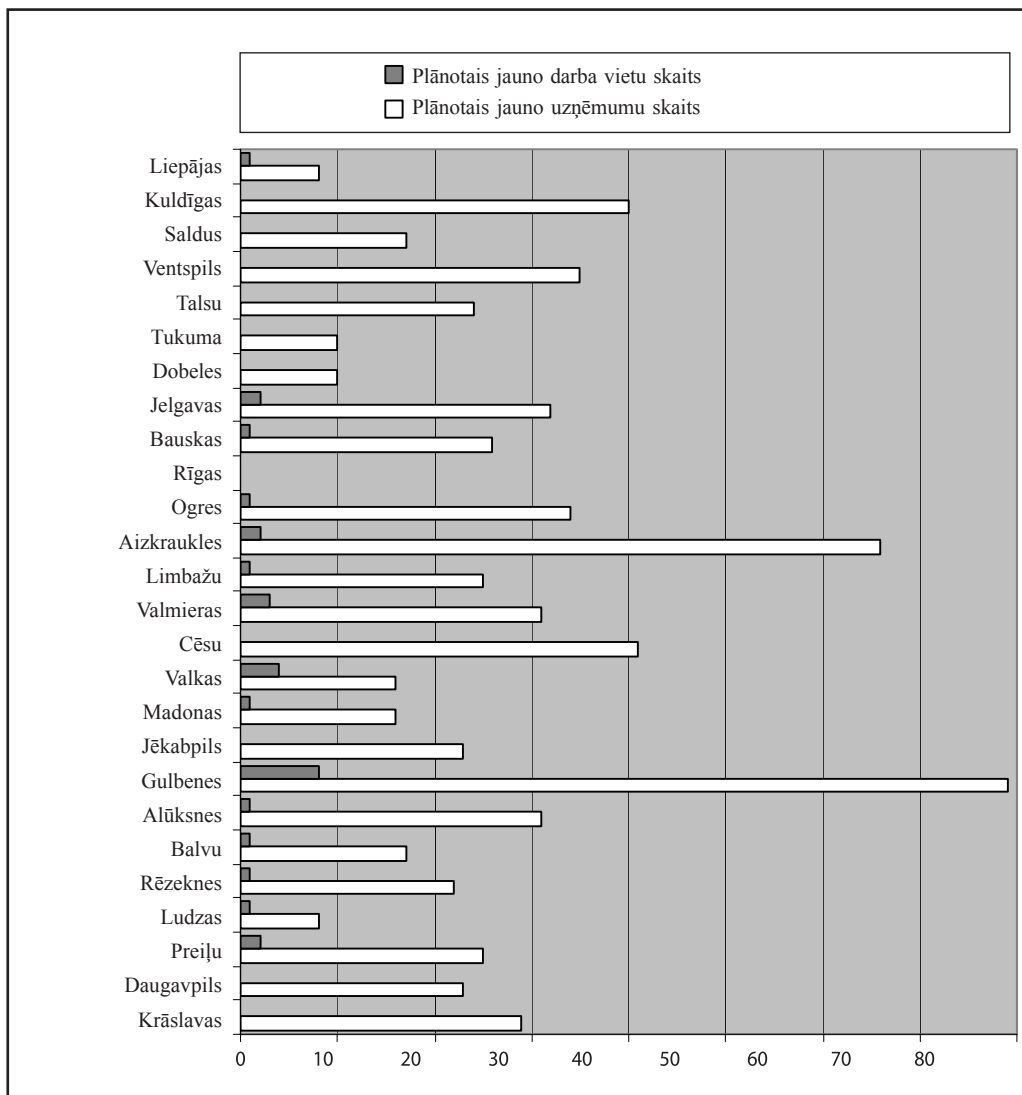
3. attēls. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmā īstenoto projektu apjoms ar sadalījumu pēc nozarēm rajonos 2003. gadā, tūkst. Ls

Avots: LHZB, 2005

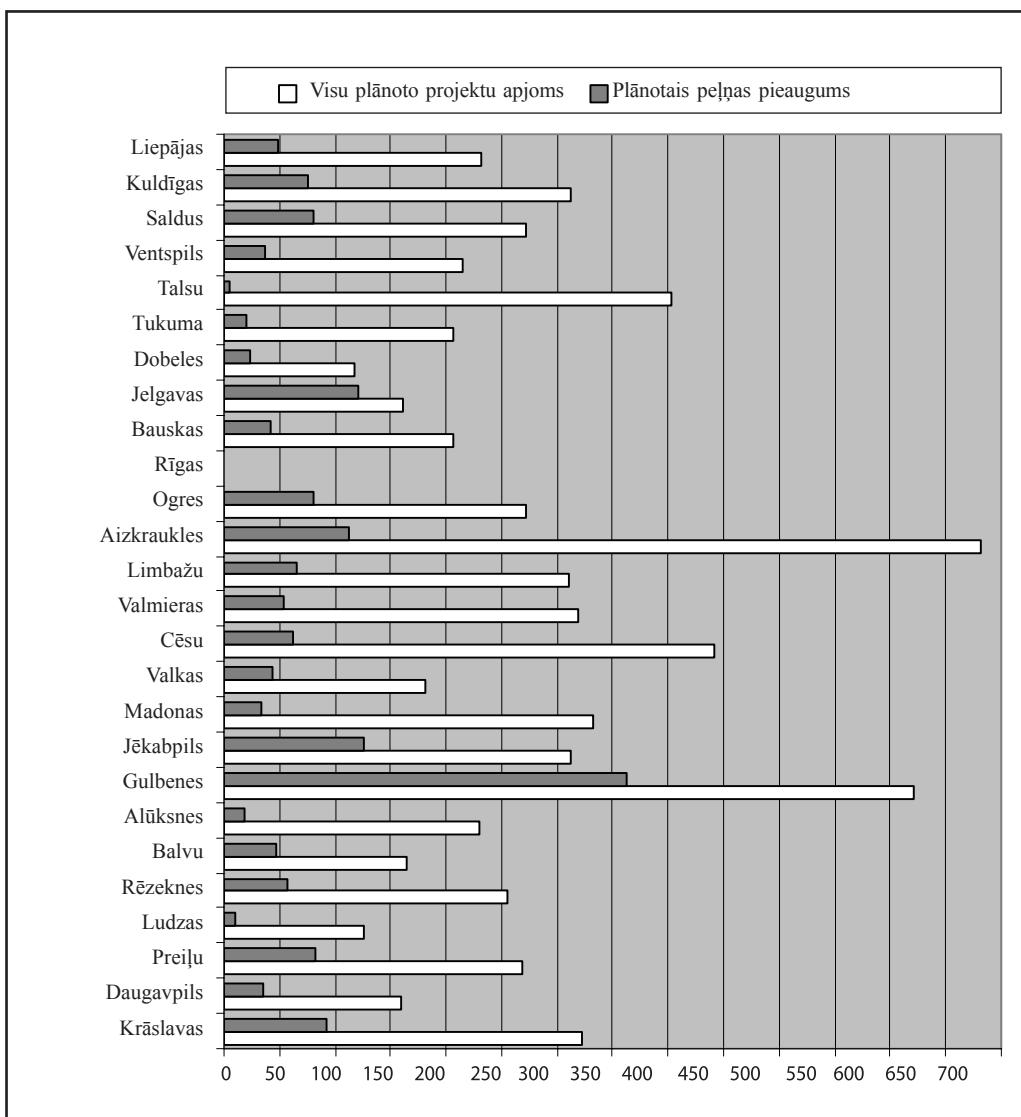
4. attēls. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmā piešķirto atbalsta maksājumu apjoms ar sadalījumu pēc nozarēm rajonos 2003. gadā, tūkst. Ls

Avots: LHZB, 2005

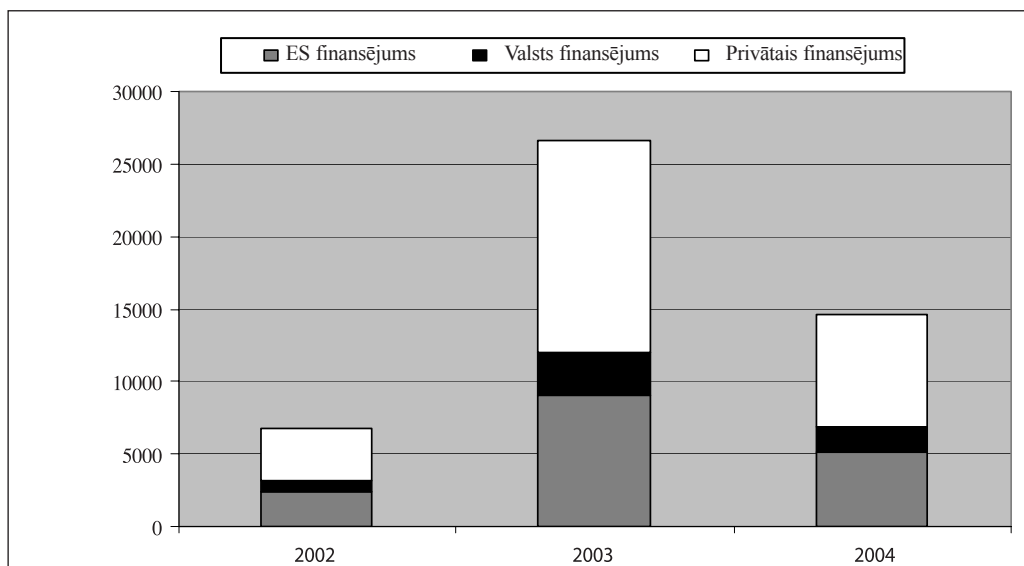
5. attēls. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmas projektos plānotais jaunradīto darba vietu un uzņēmumu skaits ar sadalījumu pēc nozarēm rajonos 2003. gadā

Avots: LHZB, 2005

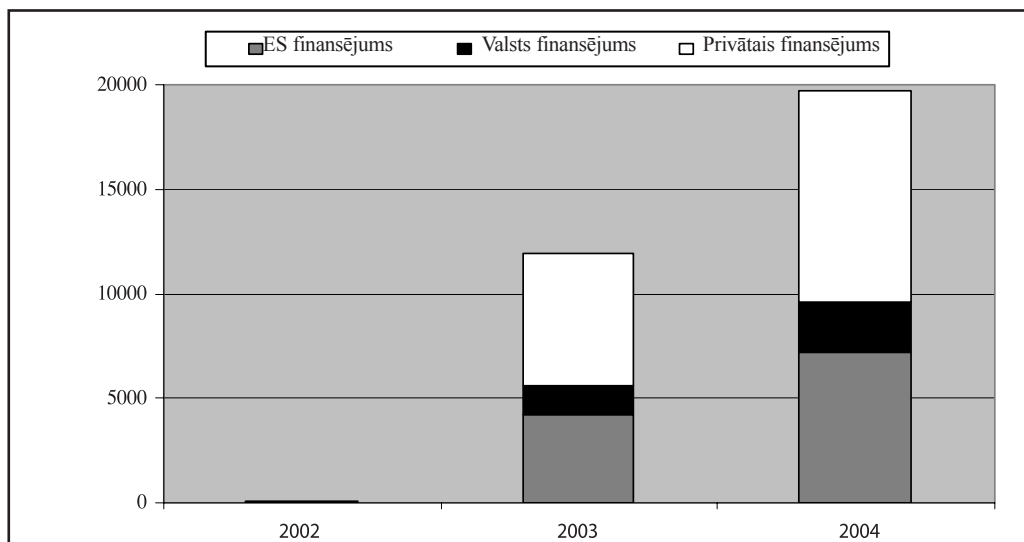
6. attēls. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmas visu plānoto projektu apjoms un plānotais peļņas pieaugums rajonos 2003. gadā

Avots: LHZB, 2005

8. pielikums.
SAPARD

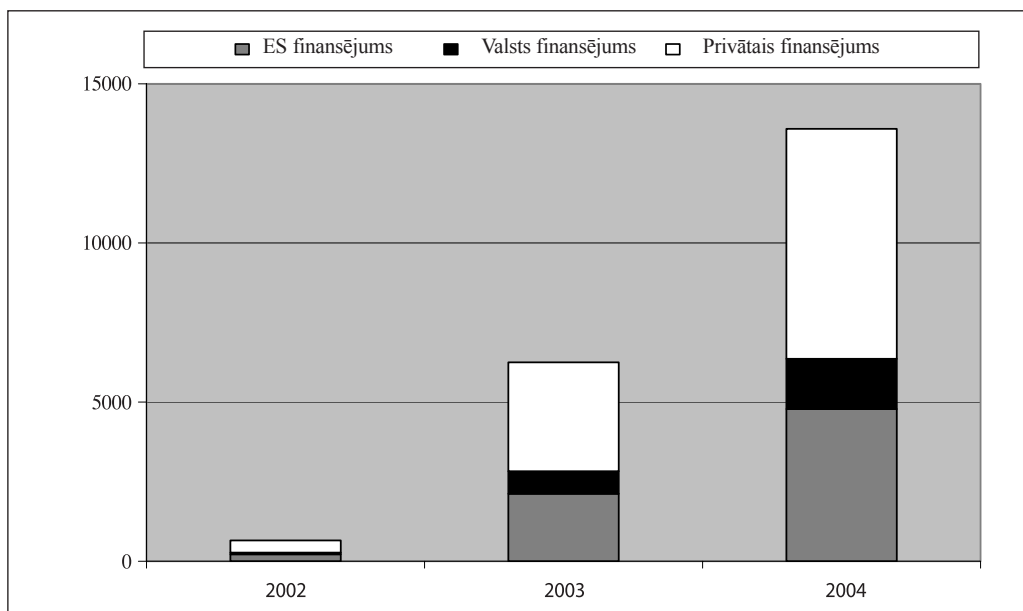
1. attēls. SAPARD atbalsta programmas “Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” finansējuma apjoms no 2002. līdz 2004. gadam, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

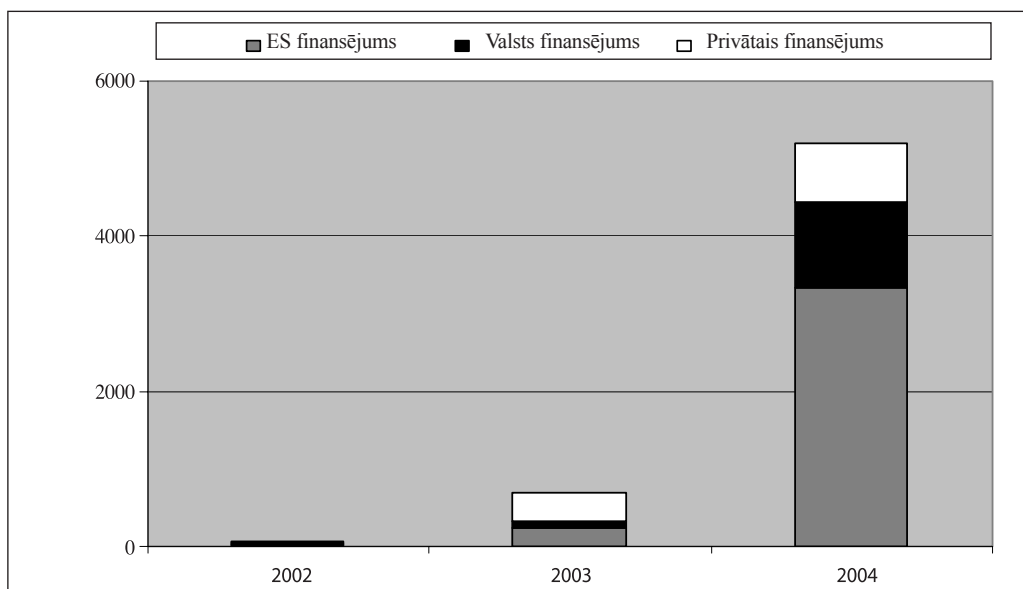
2. attēls. SAPARD atbalsta programmas “Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga pilnveidošana” finansējuma apjoms no 2002. līdz 2004. gadam, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

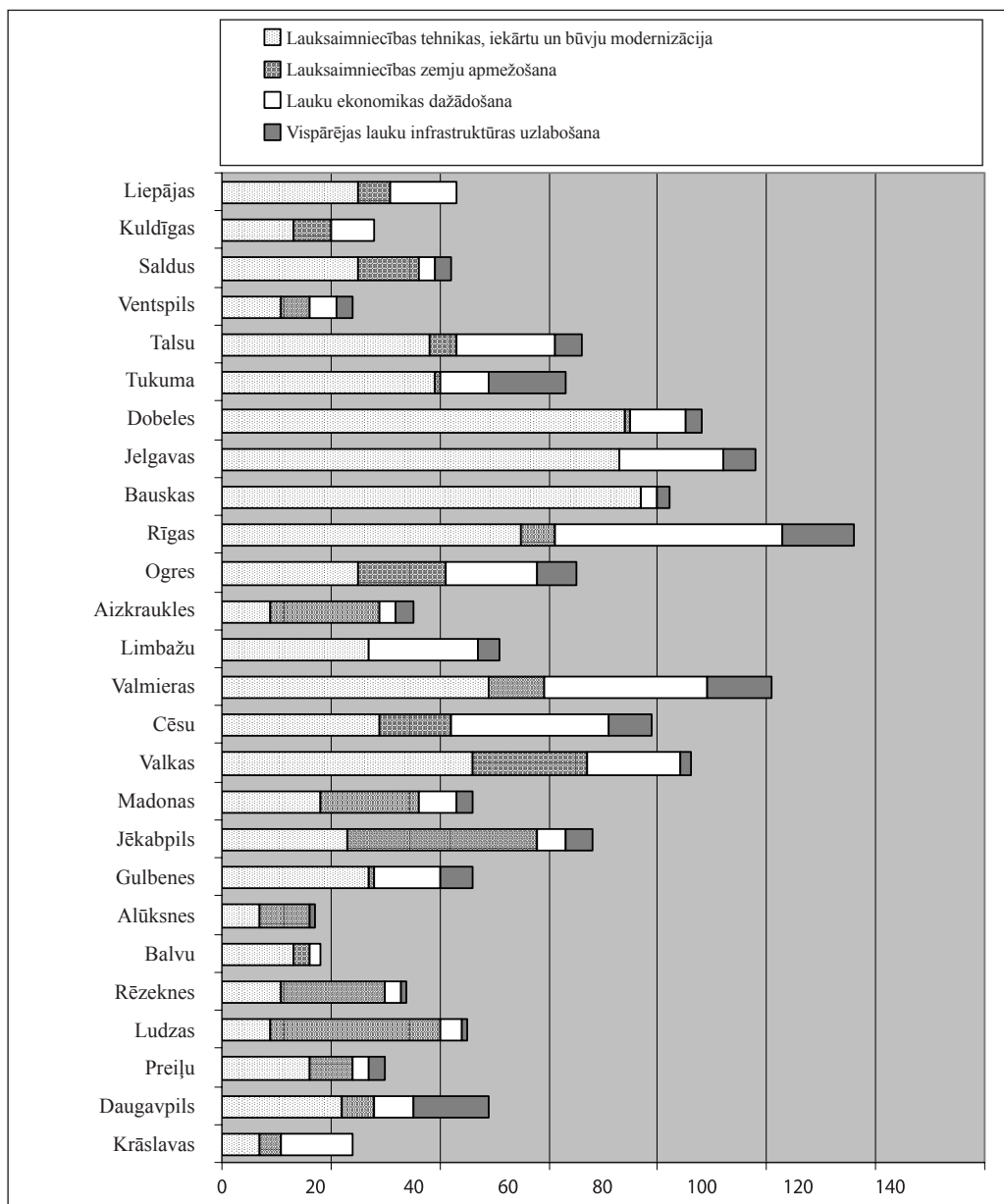
3. attēls. SAPARD atbalsta programmas “Lauku ekonomikas dažādošana” finansējuma apjoms no 2002. līdz 2004. gadam, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

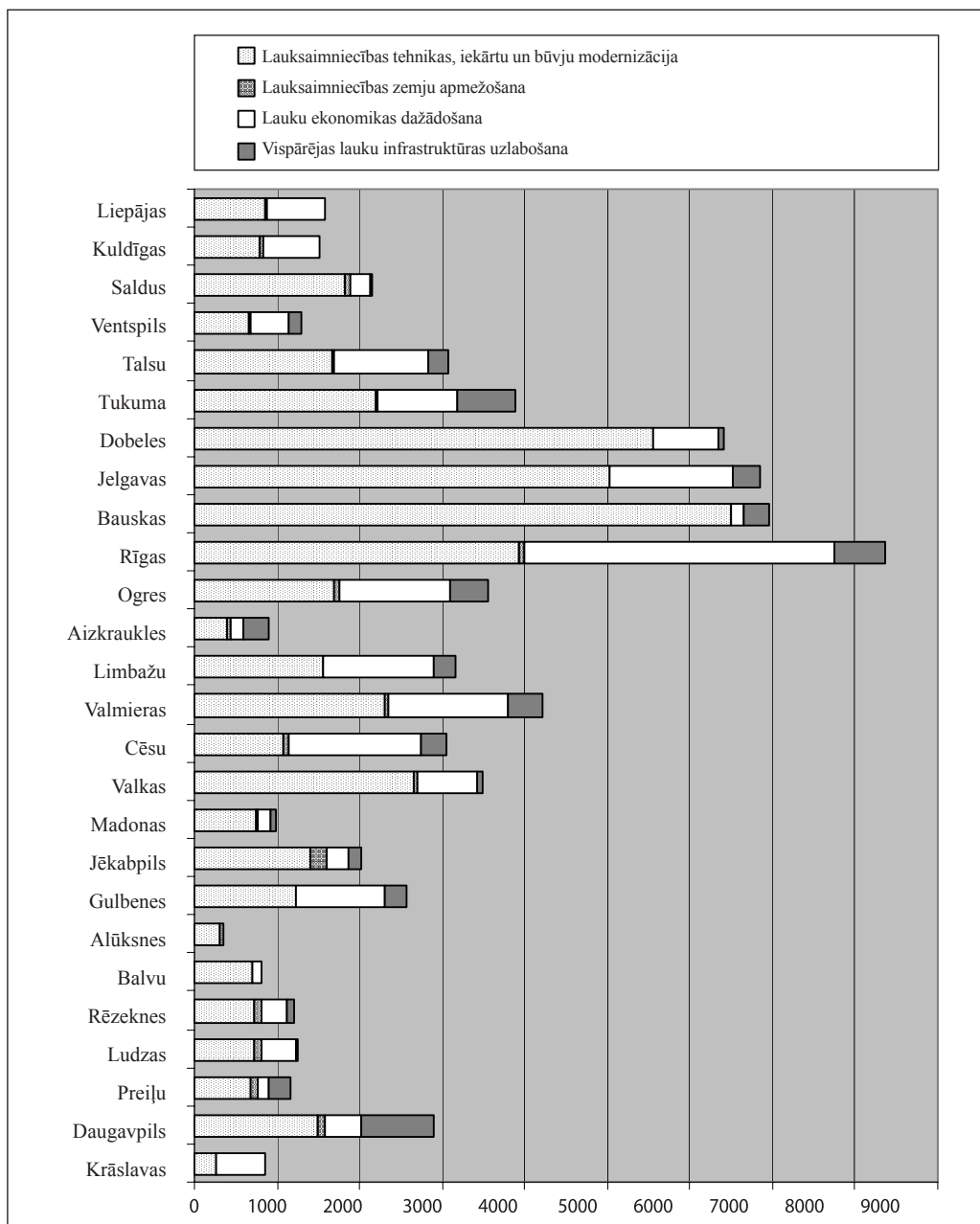
4. attēls. SAPARD atbalsta programmas “Vispārējās lauku infrastruktūras uzlabošana” finansējuma apjoms no 2002. līdz 2004. gadam, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

5. attēls. SAPARD atbalsta programmās finansēto līgumu skaits rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LAD, 2005

6. attēls. SAPARD atbalsta programmās finansēto līgumu apjoms rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LAD, 2005

9.pielikums.

Kreditēšanas programma Mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai

1. tabula. MVU attīstības kreditēšanas programmas raksturojums

	Pamat-programma	Speciālās programmas			
		Strauji augošie MVU	Uzņēmējdarbības uzsācēji	Sieviešu MVU	MVU īpaši atbalstāmajos reģionos
Vispārējie noteikumi	<p>MVU ar privātā kapitāla daļu virs 51%, kuri ir reģistrēti Latvijas Republikā un atbilst šādiem MVU kritērijiem:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. strādājošo skaits uzņēmumā vai uzņēmumu grupā, kurā ietilpst šis uzņēmums kopā ar meitas uzņēmumiem, kuros tam pieder 25% vai vairāk kapitāla daļas, nepārsniedz 250 cilvēkus; 2. uzņēmuma vai uzņēmumu grupas gada neto apgrozījums nepārsniedz 23 miljonus latu un bilances kopsumma nepārsniedz 15 miljonus latu; 3. piešķirot aizdevumu, ne vairāk kā 25% uzņēmuma kapitāla daļu pieder mātes uzņēmumam (vai kopīgi vairākiem uzņēmumiem), kas neatbilst 1. un 2. punktā norādītajiem MVU kritērijiem. 				
		MVU, kas uzsāk jaunu ražošanas virzienu vai paplašina pašreizējo darbību, un strādājošo skaits uzņēmumā nepārsniedz 100 cilvēkus. Projektam jābūt ienesīgam un jānodrošina strauja uzņēmuma attīstība	MVU, kas dibināti (reģistrēti Uzņēmumu reģistrā vai Komercreģistrā) mazāk kā 2 gadus pirms aizdevuma piešķiršanas un strādājošo skaits uzņēmumā nepārsniedz 100 cilvēkus	MVU, kas pieder (vismaz 51%) sievietei (-ēm) un /vai kova vada sieviete(-es), un/ vai kuros nodarbināto īpatsvarā vismaz 75% ir sievietes	MVU, kas atrodas īpaši atbalstāmos Latvijas reģionos*
Aizdevuma mērķis	Finansēt labai uzņēmējdarbības (komercdarbības) praksei atbilstošus investīciju projektus (projekts ir aprakstā/ biznesa plānā noteiktais pasākumu kopums saimnieciskās darbības realizēšanai (uzsākšanai, paplašināšanai, uzlabošanai) un/vai konkrēta mērķa sasniegšanai noteiktā laika periodā).				

1. tabulas turpinājums

	<p>Aizdevumu lietotu pamatlīdzekļu (t.sk., ražošanas ēku), kas vecāki par 10 gadiem, iegādei var piešķirt, ja aizdevuma summa nepārsniedz 300 000 EUR un līdzdalība ir vismaz 25%.</p> <p>Netiek finansēta uzņēmumu kapitāla daļu iegāde un īstermiņa finansēšana nekustamajā īpašumā; lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegāde.</p>				
		Atbalstīt jau esošos strauji augošos MVU bez pietiekoša nodrošinājuma, un radīt augstni straujai uzņēmuma izaugsmei	Atbalstīt uzņēmējus uzsācējus, izsniedzot starta kapitālu sava biznesa saglabāšanai un jaunu biznesu uzsākšanai	Veicināt sieviešu uzņēmējdarbības attīstību ar mērķi radīt jaunas darba vietas un saglabāt esošās	Veicināt uzņēmējdarbības attīstību īpaši atbalstāmajos Latvijas reģionos ar mērķi radīt jaunas darba vietas un saglabāt esošās
Aizdevuma nodrošinājums	līdz 85%	līdz 120%, ja nodrošinājuma koeficients ir virs 100%, aizdevumu summa nedrīkst pārsniegt Ls 162.000 ekvivalentu, kā arī nepieciešams uzņēmuma īpašnieka (-u) galvojums saistību nodrošināšanai pilnā apmērā.		līdz 85%	līdz 90%
Darbības jomas	Tiek izsniegti darbībai visās jomās, izņemot zemāk minētos ierobežojumus. Īpaši tiek veicināta MVU darbība šādās jomās: apstrādes rūpniecība; viesnīcas un tūrisms; būvniecība; tirdzniecība; pakalpojumi un ar lauksaimniecību saistīta uzņēmējdarbība, izņemot primāro lauksaimniecību; projekti, kas saistīti ar enerģijas taupīšanu un vidi.				
Aizdevumi netiek piešķirti MVU	<i>primārā lauksaimniecība; tabakas ražošana un tās specializēta tirdzniecība; finanšu starpniecība un apdrošināšana; operācijas ar nekustamo īpašumu (nekustamā īpašuma pirkšana, pārdošana, novērtēšana; nekustamā īpašuma izīrēšana un iznomāšana; nekustamā īpašuma celtniecība vai pirkšana ar mērķi tālāk pārdot) azartspēles; transports; zvejniecība; kuģu būve un remonts; autobūve; tērauda ražošana; mākslīgo šķiedru ražošana; ieroču ražošana, piegāde vai tirdzniecība.</i>				

1. tabulas turpinājums

Aizdevuma valūta, maksimālā summa	Aizdevuma procentu likme tiek noteikta saskaņā ar bankas cenrādi				
	650 000 Ls ekvivalents ⁵	650 000 Ls ekvivalents ⁶	162 000 Ls ekvivalents ⁷	162 000 Ls ekvivalents ⁸	162 000 Ls ekvivalents ⁴
Aizdevuma termiņš	Aizdevuma termiņš nedrīkst pārsniegt finansētās investīcijas lietderīgās dzīves ilgumu. Maksimālais ieteicamais aizdevuma termiņš aizdevumiem tiek noteikts, ņemot vērā aizdevuma mērķi, un ir: jebkuras tehnikas, t.sk., iekārtu, mašīnu, kapitālajam remontam - 3 gadi; ražošanas ēku remontam un rekonstrukcijai – 7 gadi; iekārtu un tehnikas iegādei – 7 gadi; ražošanas ēku un objektu iegādei un būvniecībai – 10 gadi.				
Aizņēmēja līdzdalība	Līdzdalībai MVU attīstības projektā var būt finansiāls vai mantisks ieguldījums, kas izteikts naudas vienībās. Aizņēmēja ieguldījums projektā ir aizņēmēja veikti un plānotie ieguldījumi projekta realizācijā (pamatlīdzekļu iegāde (iegādes vai patreizējā tirgus vērtībā), būvniecības materiālu iegāde, būvju nojaukšana, apgrozāmie līdzekļi, darbu priekšapmaksas, projekta izstrāde, mārketinga pētījumi, konsultācijas u.c. izdevumi, kas saistīti ar projekta realizāciju). Aizņēmēja līdzdalībai ir jābūt: aizdevumam virs 25 000 Ls - vismaz 10%; aizdevumam līdz 25 000 Ls - vismaz 25%.				

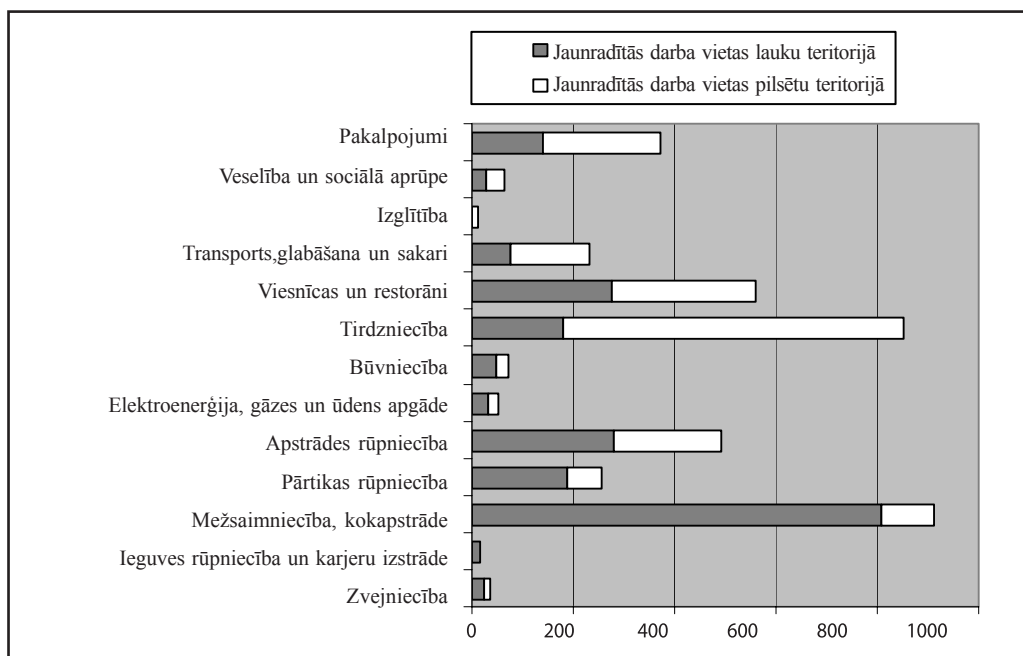
*Rajonu, pilsētu un pagastu saraksts, kuriem piešķirts īpaši atbalstāmā reģiona statuss un/vai kuros bezdarbs pārsniedz 10%. Sastādīts pamatojoties uz Nacionālas reģionālās attīstības padomes 2004. gada 24. maijā apstiprināto "Īpaši atbalstāmo teritoriju sarakstu" un Centrālās statistikas pārvaldes datiem par bezdarba līmeni Latvijas Republikas pilsētās un laukos 2003. gada decembrī.

⁸ Maksimālā summa līdz 21.01.2004 bija 300 000 EUR ekvivalents un līdz 17.05.2004 - 250 000 LVL ekvivalents.

⁹ Maksimālā summa līdz 21.01.2004 bija 150 000 EUR ekvivalents un līdz 17.05.2004 - 250 000 EUR ekvivalents.

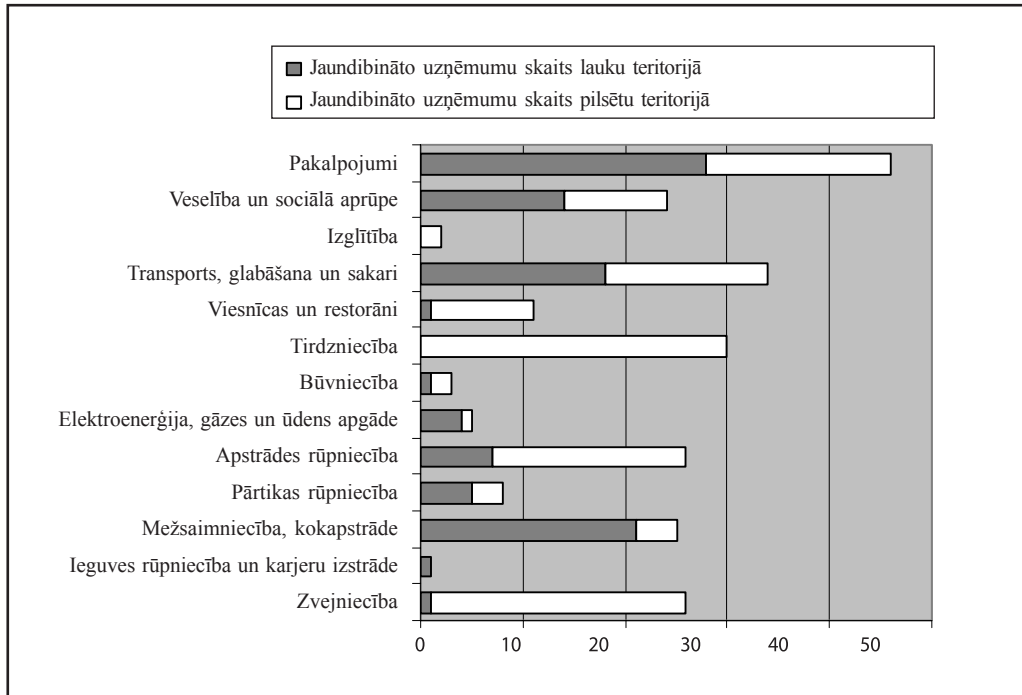
¹⁰ Maksimālā summa līdz 01.07.2004. bija 150 000 EUR ekvivalents.

¹¹ Maksimālā summa līdz 01.07.2004. bija 250 000 EUR ekvivalents

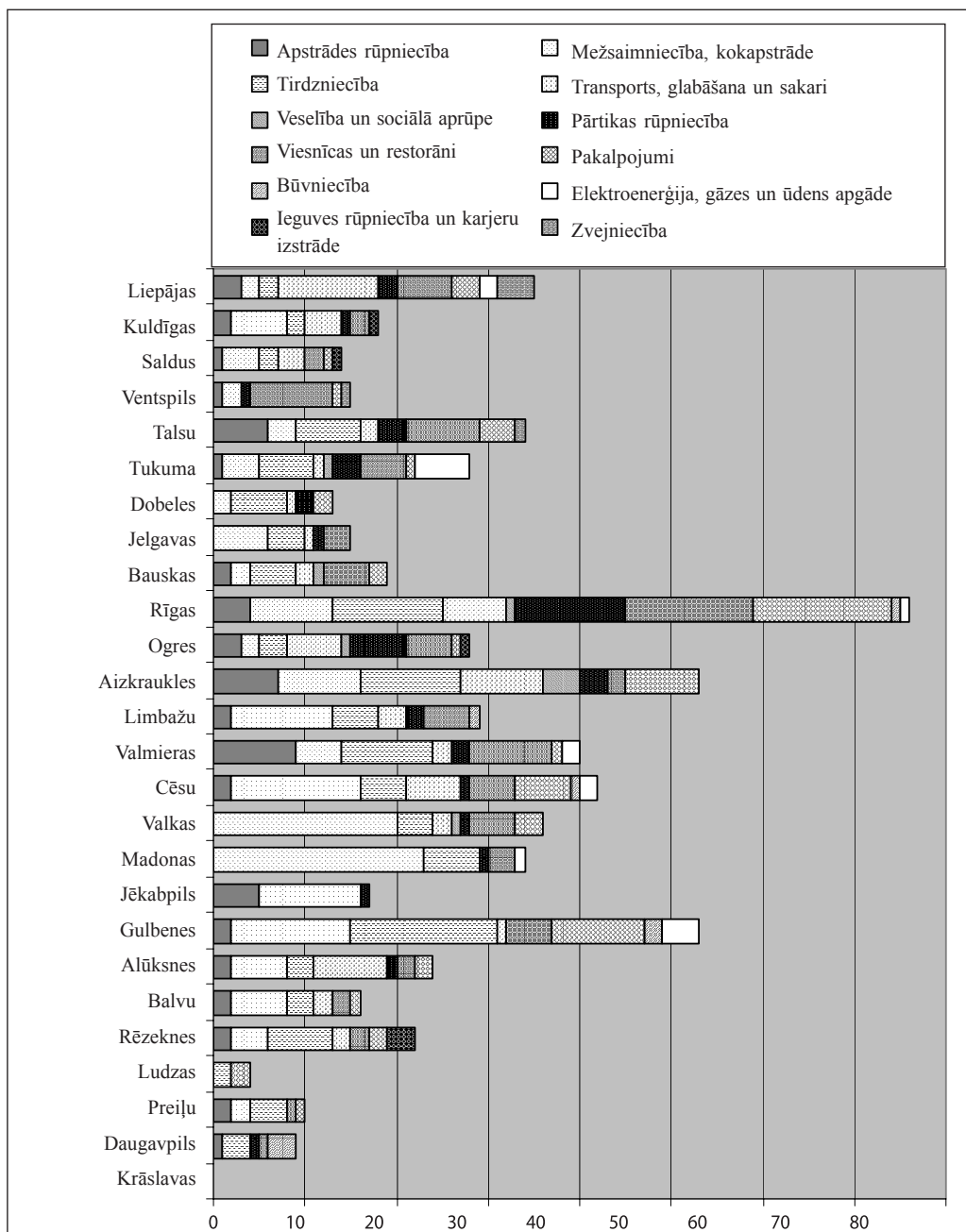
1. attēls. MVU attīstības kreditēšanas programmā kreditēto projektu plānotās jaunradītās darba vietas pēc nozarēm pilsētu un lauku teritorijās periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

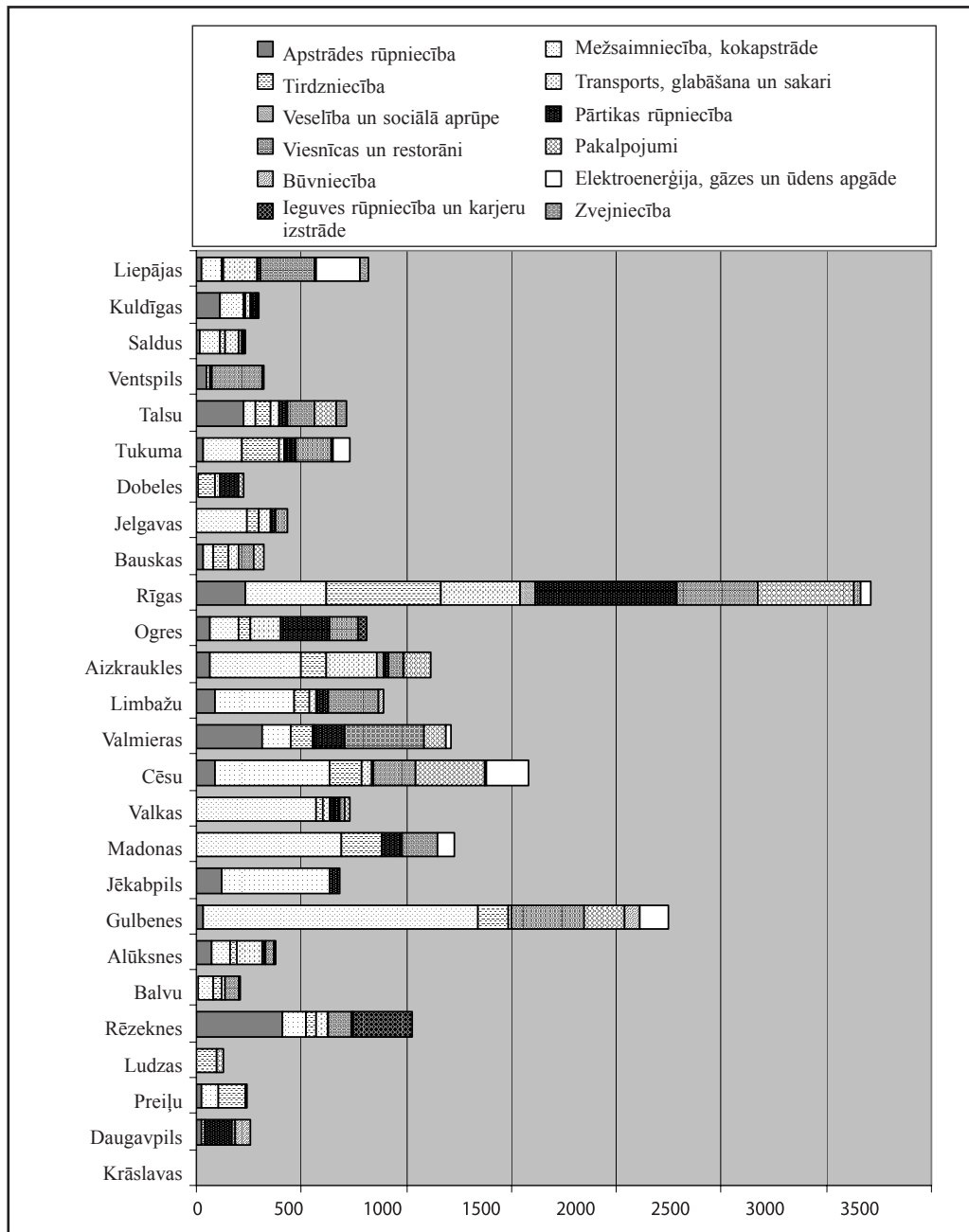
2. attēls. MVU attīstības kreditēšanas programmā kreditēto projektu jaunizveidotie uzņēmumi pēc nozarēm pilsētu un lauku teritorijās periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

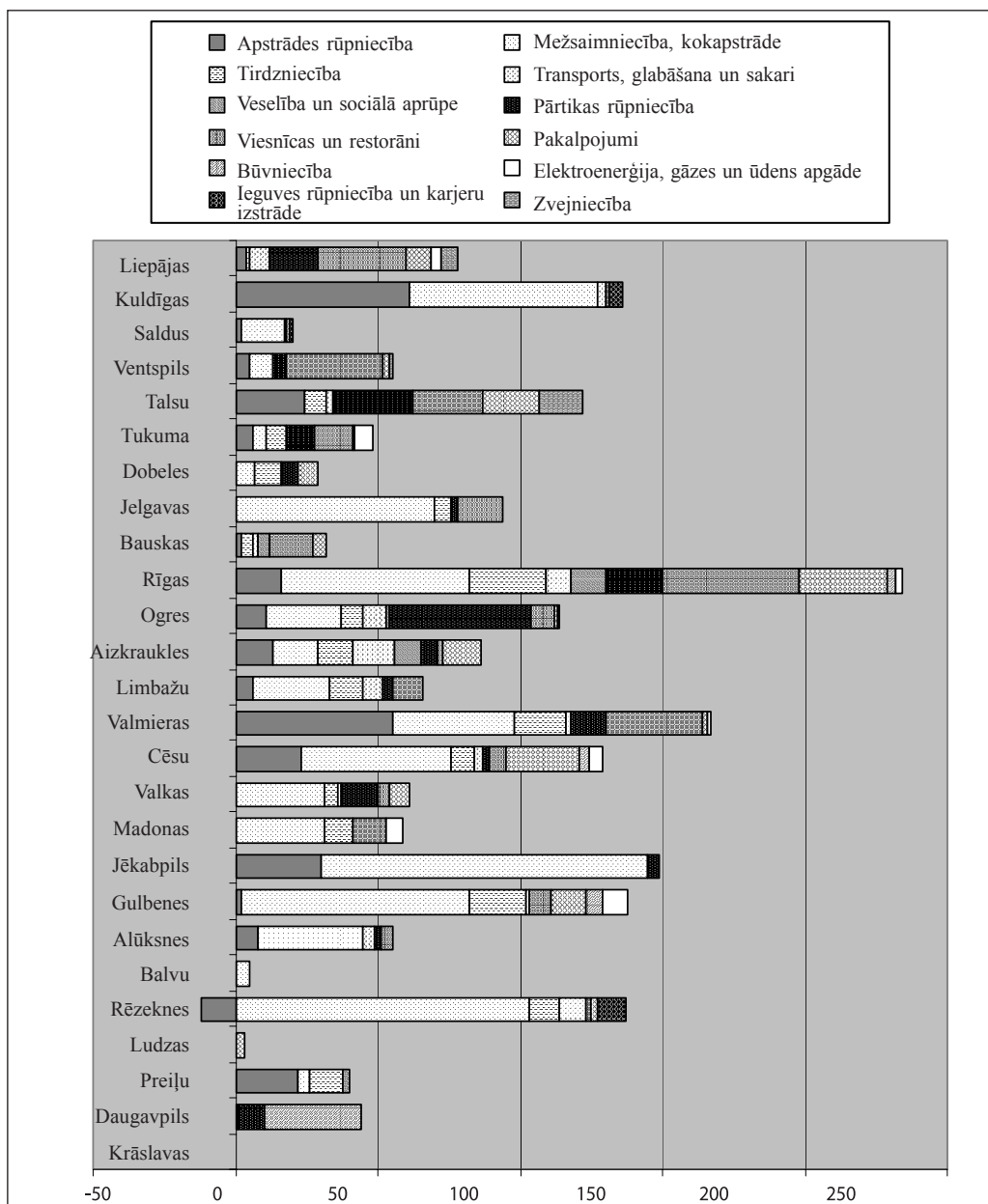
3. attēls. MVU attīstības kreditēšanas programmā izsniegto aizdevumu skaits ar sadalījumu pēc nozarēm rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

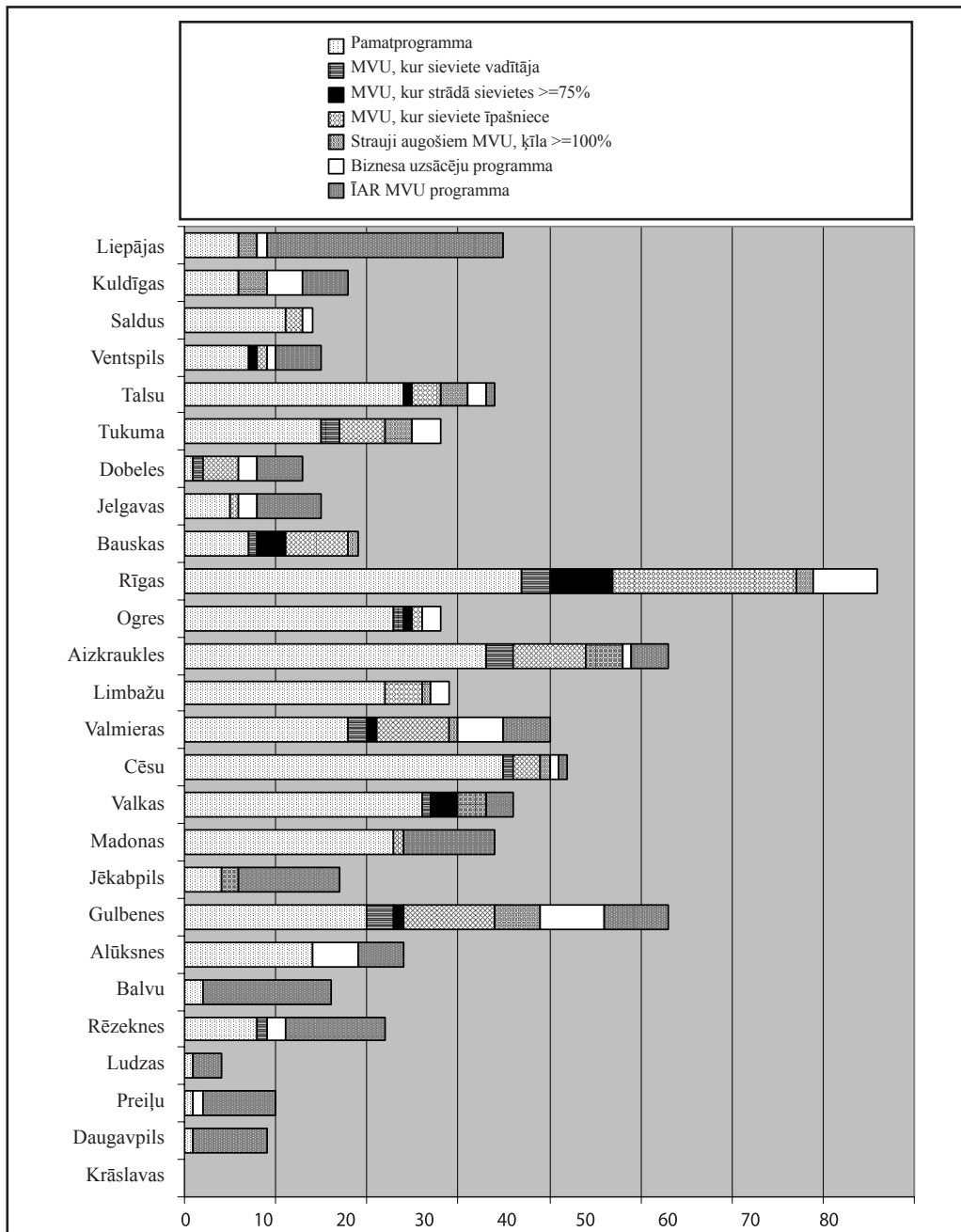
4. attēls. MVU attīstības kreditēšanas programmā izsniegto aizdevumu apjoms ar sadalījumu pēc nozarēm rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam, tūkst. Ls

Avots: LHZB, 2005

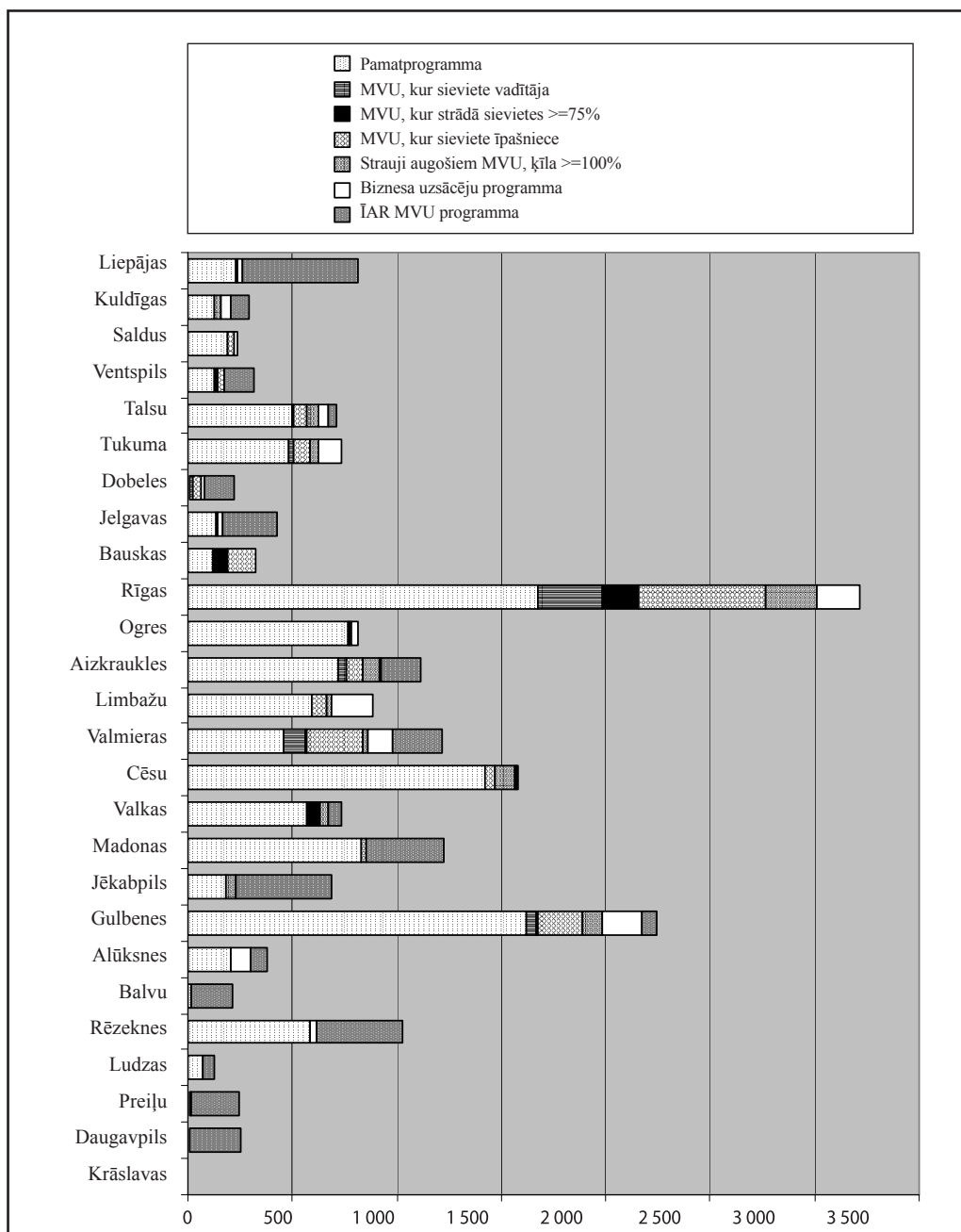
5. attēls. MVU attīstības kreditēšanas programmā plānoto jaunradīto vieto skaits ar sadalījumu pēc nozarēm rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

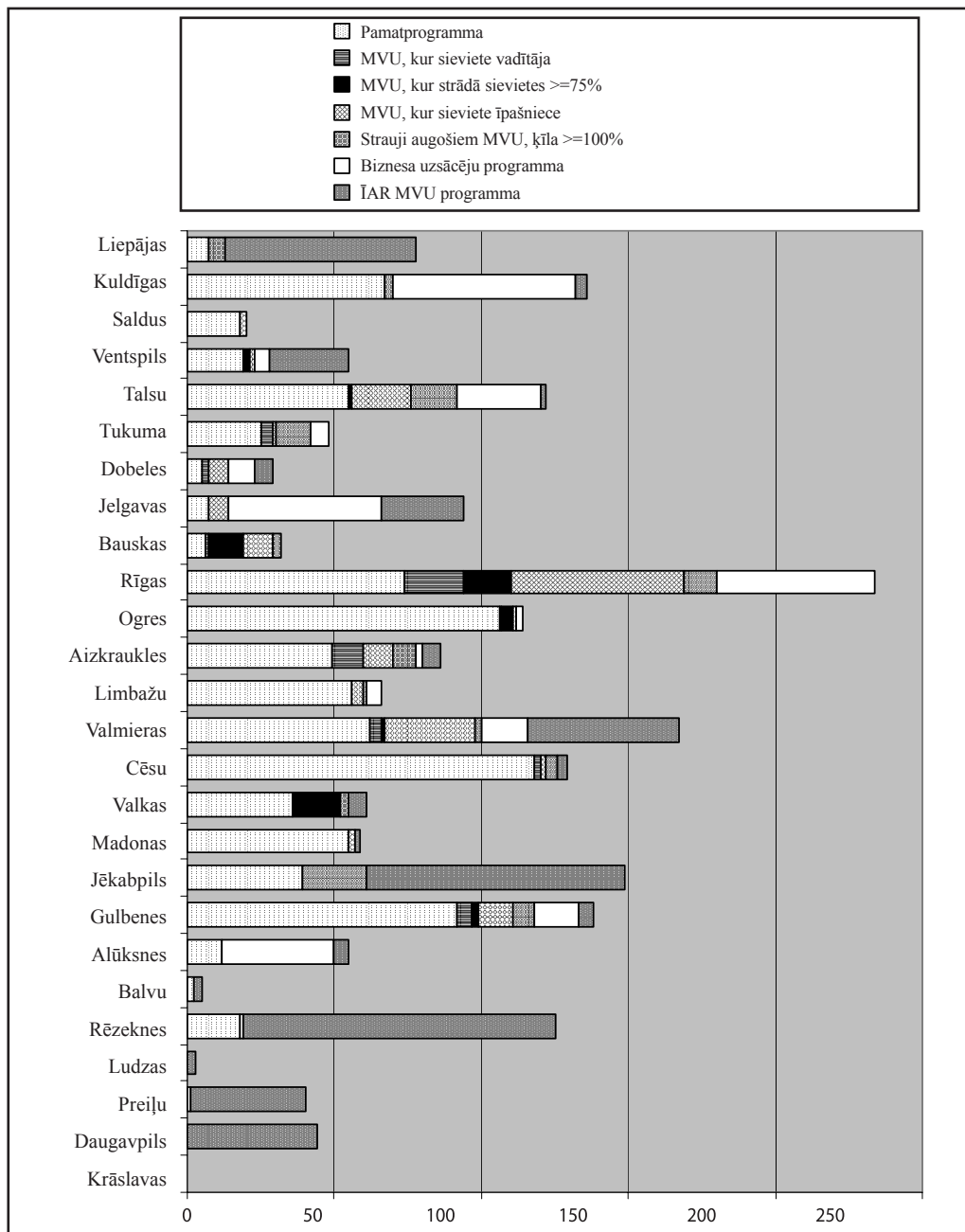
6. attēls. MVU attīstības kreditēšanas programmā izsniegto aizdevumu skaits ar sadalījumu pēc apakšprogrammām rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

7. attēls. MVU attīstības kredīvēšanas programmā izsniegto aizdevumu apjoms ar sadalījumu pēc apakšprogrammām rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam, tūkst. Ls

Avots: LHZB, 2005

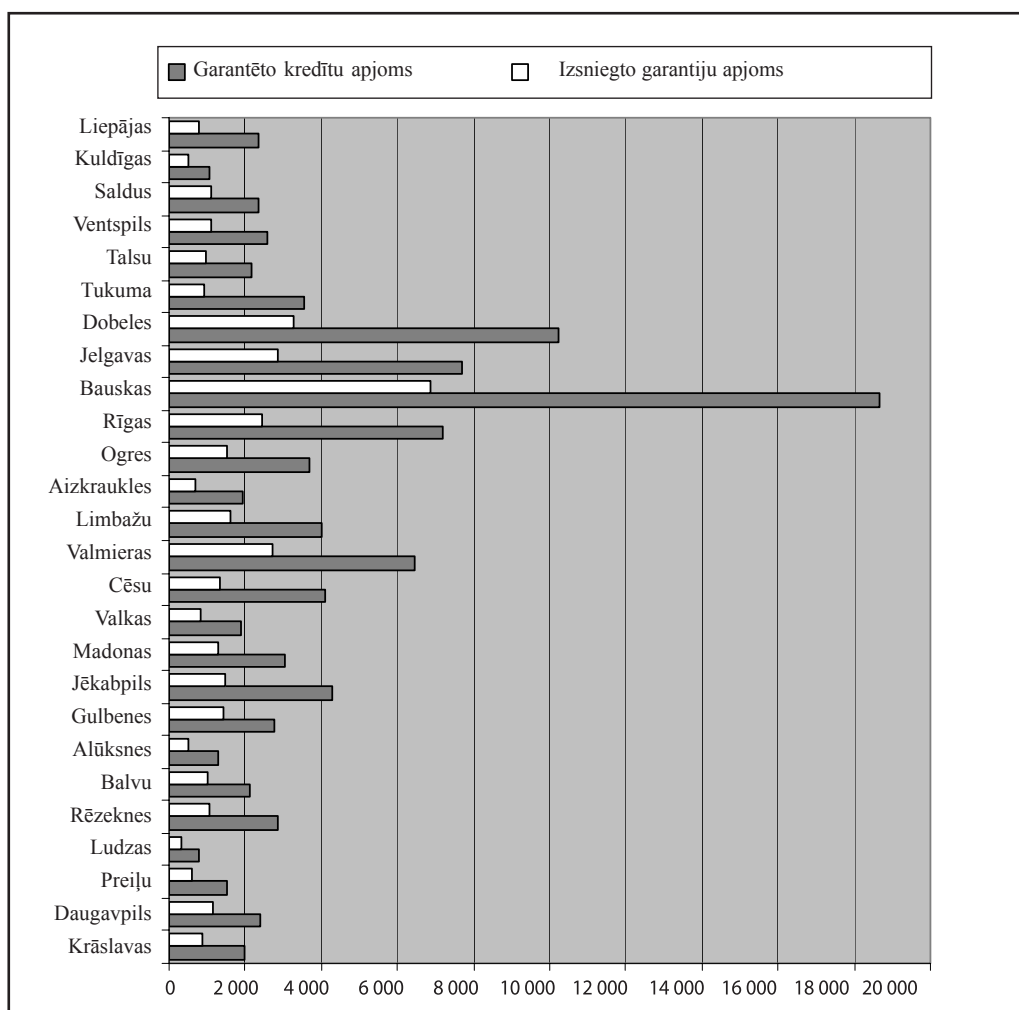
8 attĶls. MVU attĶstĶbas kredĶtĶšanas programmā plānoto jaunradĶto vieto skaĶts ar sadalĶjumu pĶc apakĶprogrammām rajonos periodā no 2002. līdz 2004. gadam

Avots: LHZB, 2005

10. pielikums. Kredītu garantijas uzņēmējiem

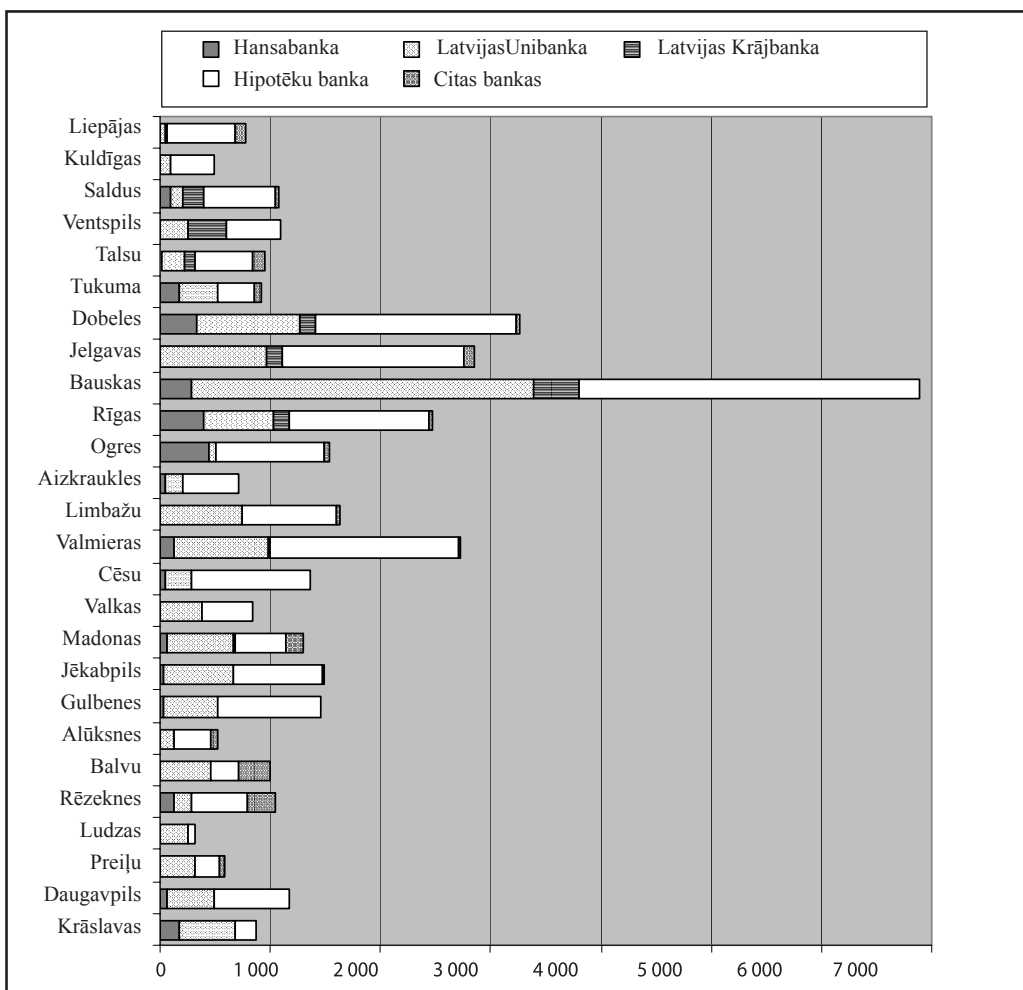
1. tabula. LAF izsniegto garantiju apjoms vienam aizdevumam pēc tā ņemšanas mērķa

Pasākumi piesaistīti Struktūrfondu pasākumiem	Atbalstāmās aktivitātes	Maksimālais garantijas apjoms vienam projektam		Maksimālais garantijas apjoms vienam projektam	
		tūkst. Ls	% no kredīta	tūkst. Ls	% no kredīta
		2003. g.		2005. g.	
Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	Investīcijas jaunu iekārtu, tehnikas, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu iegādei un uzstādīšanai, kas paredzēti lauksaimniecības produktu ražošanai	50	50	70	50
Lauku teritorijas pārveidošana un attīstības veicināšana	Lauksaimniecības produktu ražošanas būvju jaunbūve, rekonstrukcija un renovācija	80	80	120	70
	Augstražīgu dzīvnieku iegāde	10	50	30	50
	Investīcijas ilggadīgajos stādījumos	5	50	30	50
Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana	Lauksaimniecisko un lauksaimniecībai tuvu aktivitāšu daudzveidošana	15	50	40	50
	Investīcijas pakalpojumu nodrošināšanai lauku iedzīvotājiem un lauku ekonomikas vajadzībām	30	50	50	50
	Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana	30	50	30	40
	Investīcijas jaunu iekārtu, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegādei un uzstādīšanai, kas paredzētas lauksaimniecības produktu ražošanai	-	-	60	50
	Lauksaimniecības produktu pārstrādes būvju jaunbūve, rekonstrukcija un renovācija	-	-	70	50
Zvejas un akvakultūras	Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde un mārketinga uzlabošana	-	-	50	50
	Akvakultūra				
Citi pasākumi lauku un lauksaimniecības attīstībai	Lauksaimniecības zemes iegādei	50	50	50	50
	Apgrozāmiem līdzekļiem lauksaimniecības produkcijas ražošanai	20	50	50	60
	Citiem pasākumiem un aktivitātēm, kuri saistīti ar lauku un lauksaimniecības attīstību			50	50
Garantijas likmes pieaugums:	Īpaši atbalstāmo reģionu attīstībai ņemtajiem kredītiem kredītu garantijas maksimālais apjoms var tikt palielināts	par 15%		par 10%.	

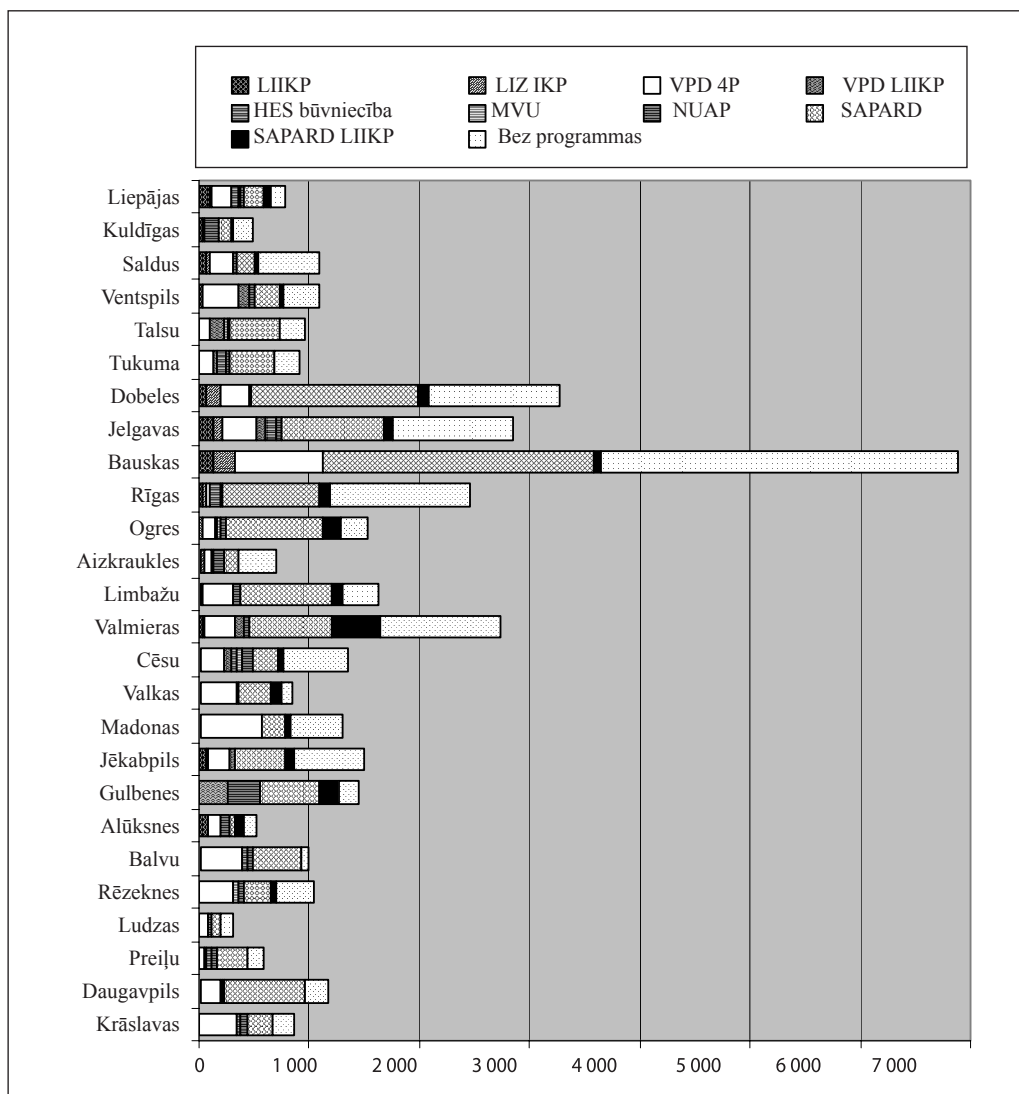
1. attēls. LAF garantēto kredītu un izsniegto garantiju apjoms rajonos
periodā no 1997. līdz 2004. gadam

Avots: LAF, 2005

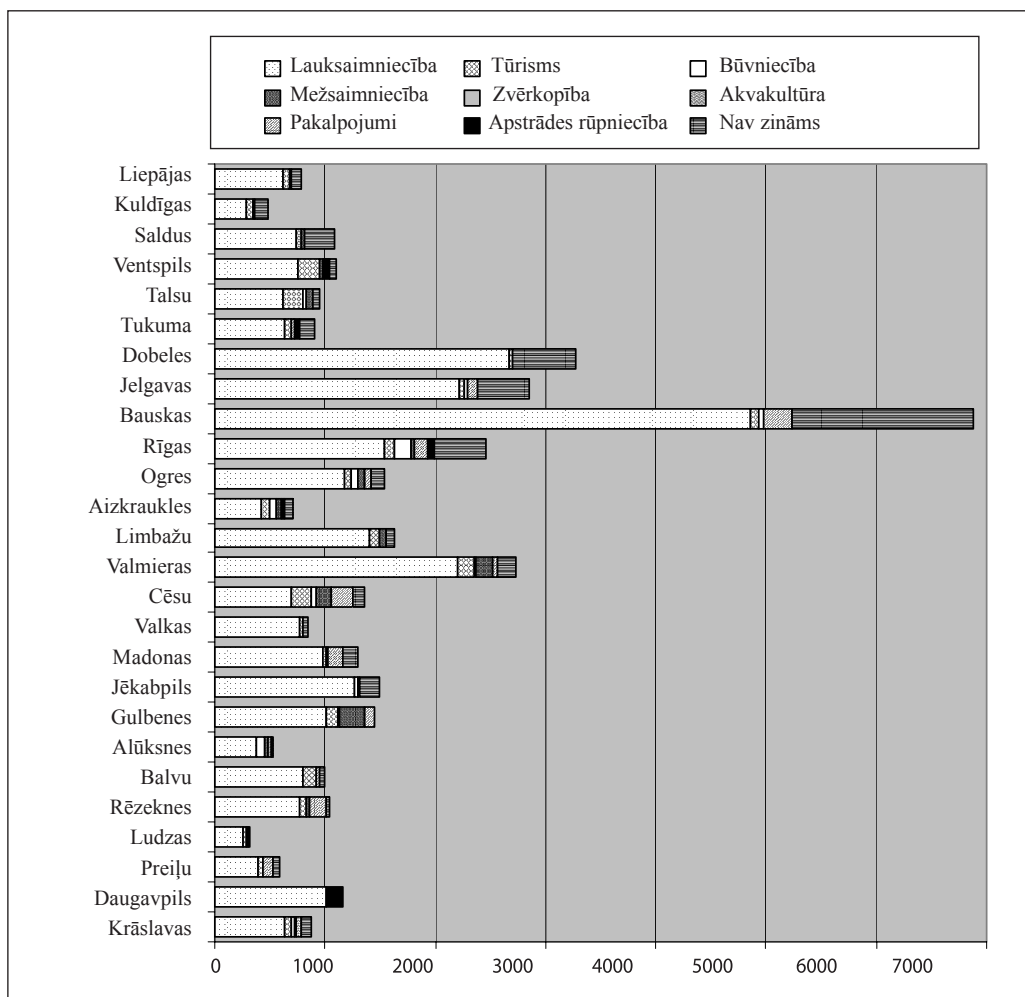
2. attēls. LAF izsniegto garantiju apjoms ar sadalījumu pēc aizdevuma izsniedzējbankām rajonos periodā no 1997. līdz 2004. gadam

Avots: LAF, 2005

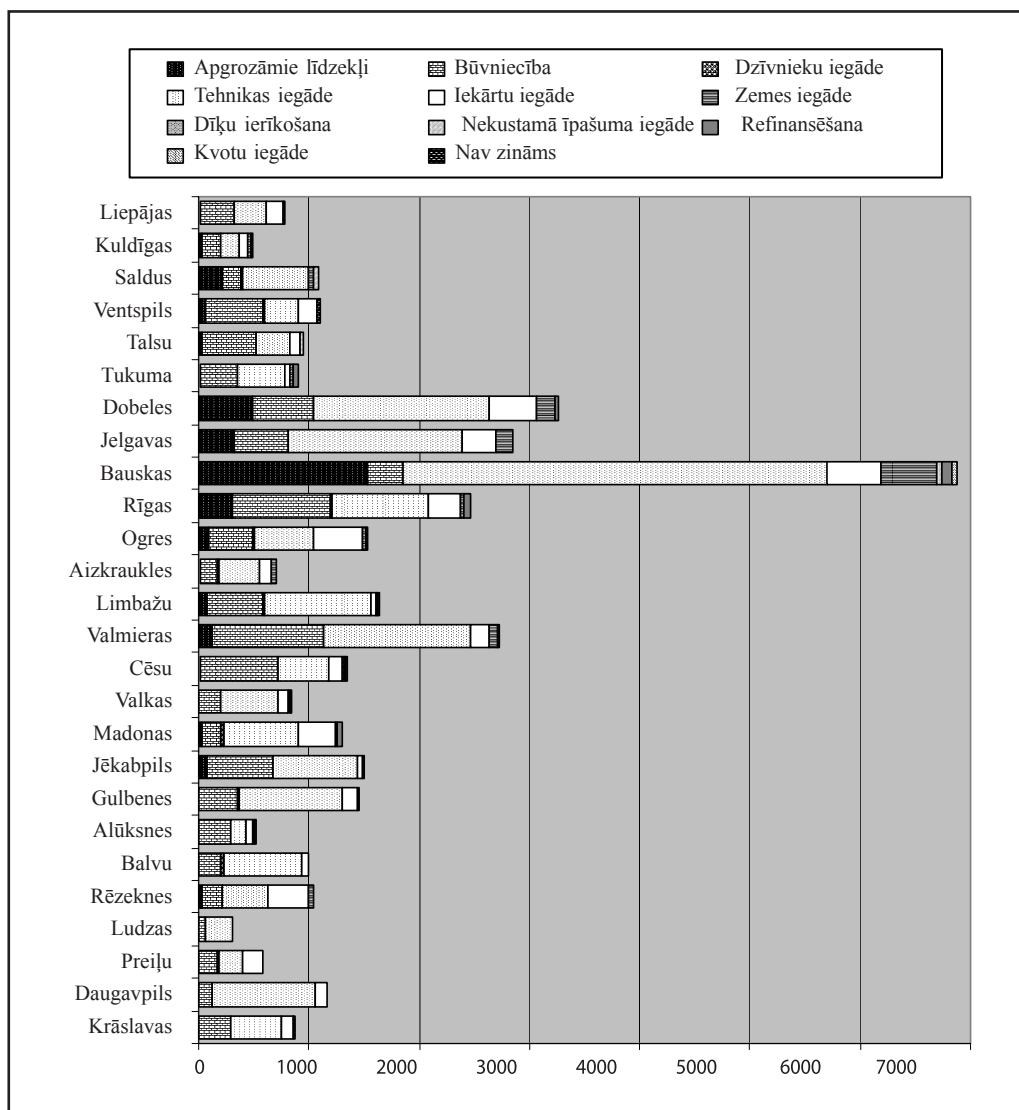
3. attēls. LAF izsniegto garantiju apjoms ar sadalījumu pēc atbalsta programmām rajonos periodā no 1997. līdz 2004. gadam

Avots: LAF, 2005

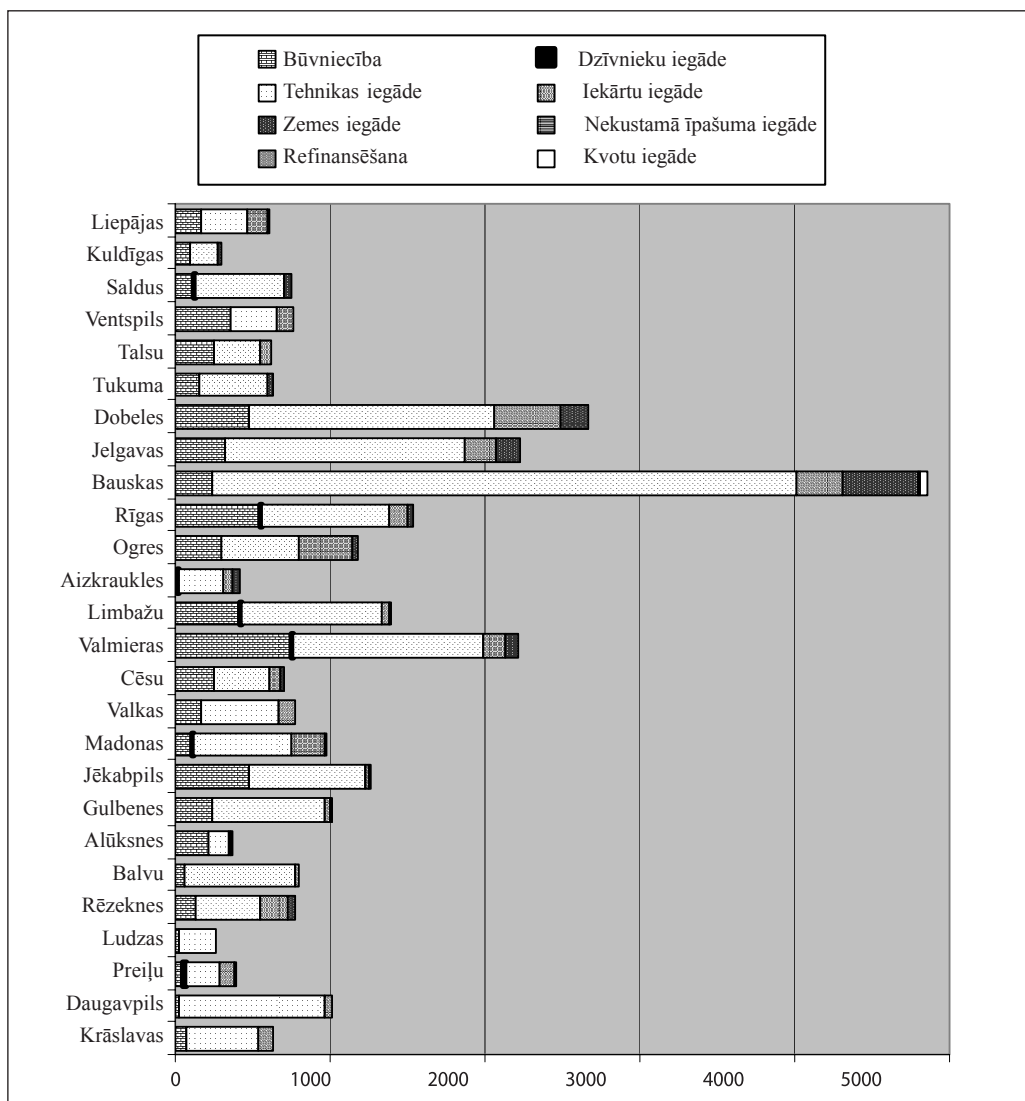
4. attēls. LAF izsniegto garantiju apjoms ar sadalījumu pēc nozarēm rajonos periodā no 1997. līdz 2004. gadam

Avots: LAF, 2005

5. attēls. LAF izsniegto garantiju apjoms ar sadalījumu pēc aizdevuma mērķiem rajonos periodā no 1997. līdz 2004. gadam

Avots: LAF, 2005

6. attēls. LAF izsniegto garantiju apjoms lauksaimniecības nozares attīstībai piešķirtajiem aizdevumiem ar sadalījumu pēc aizdevuma mērķiem rajonos periodā no 1997. līdz 2004. gadam

Avots: LAF, 2005

11. pielikums. ES līdzfinansētas lauku attīstības pasākumu Vienotā Programmdokumenta ietvaros

1. tabula. VPD pasākumos pielietotās ekonomiskās dzīvotspējas aprēķināšanas metodoloģijas pēc projekta attaisnoto izdevumu kopsummas

<p>1. Projektiem, kuru attaisnoto izmaksu kopsumma ir mazāka par 100 tūkst. EUR= 70 tūkst. Ls (1 EUR=0,7 Ls):</p> <p>Vienkāršots komercdarbības plāns, kurā ietilpst naudas plūsmas prognoze projekta īstenošanas gadam(-iem) un gadam pēc projekta īstenošanas.</p> <p>Ekonomiskās dzīvotspējas rādītājs – pozitīva naudas plūsma.</p>
<p>2. Projektiem, kuru attaisnoto izmaksu kopsumma ir robežās no 100 tūkst. EUR=70 tūkst. Ls līdz 300 tūkst. EUR= 210 tūkst. Ls:</p> <p>Standarta komercdarbības plāns, kurā ietilpst ražošanas un ieņēmumu izklāsts/ plānojums, izmaksas un bilance pirms un pēc projekta īstenošanas, kā arī naudas plūsmas prognoze projekta īstenošanas gadam(-iem) un gadam pēc projekta īstenošanas.</p> <p>Ekonomiskās dzīvotspējas rādītājs pirms projekta īstenošanas attiecībā uz pirmo pilno gadu pirms pieteikuma (ir jāatbilst diviem no trijiem kritērijiem):</p> <p>(Pašu kapitāls)/(Aktīvi kopā) ir $\geq 0,25$</p> <p>(Apgrozāmie līdzekļi)/(Īstermiņa kreditori) ir $\geq 1,00$</p> <p>(Tīrie ienākumi) + (Amortizācija) * 50% ir ≥ 0</p> <p>Ekonomiskās dzīvotspējas rādītājs pēc projekta īstenošanas attiecībā uz gadu pēc projekta īstenošanas:</p> <p>(Pašu kapitāls)/(Aktīvi kopā) ir $\geq 0,20$</p> <p>Apgrozāmie līdzekļi)/(Īstermiņa kreditori) ir $\geq 1,00$</p> <p>(Tīrie ienākumi) + (Amortizācija) * 50% ir ≥ 0</p>
<p>3. Projektiem, kuru attaisnoto izmaksu kopsumma pārsniedz 300 tūkst. EUR=210 tūkst. Ls: Komercedarbības plāns, kurā ietilpst šāda informācija:</p> <p>Kopsavilkums,</p> <p>Pamatinformācija par uzņēmumu,</p> <p>Uzņēmuma pārvaldes struktūra,</p> <p>Uzņēmuma patreizējā darbība,</p> <p>Uzņēmuma mērķi (īstermiņa un ilgtermiņa),</p> <p>Tirgus izpēte,</p> <p>Nozares analīze,</p> <p>Realizācijas sistēma,</p>

1. tabulas turpinājums

Konkurence,
Sadarbība ar citiem uzņēmumiem un saistība ar citiem projektiem,
Darba un ražošanas procesa apraksts,
Problēmas, riski un vājās vietas,
Nepieciešamie ieguldījumi,
Projekta īstenošanas grafiks – sadalījuma struktūra,
Uzņēmuma finanšu informācija par 3 iepriekšējiem gadiem – peļņas un zaudējumu aprēķins un bilance,
Uzņēmuma plānotā finanšu informācija turpmākajiem 3 gadiem – peļņas un zaudējumu aprēķins un bilance, kā arī naudas plūsma (pa mēnešiem projekta īstenošanas gadam (-iem) un pa gadiem pēc projekta īstenošanas gada).

Ekonomiskās dzīvotspējas rādītājs pirms projekta īstenošanas attiecībā uz pirmo pilno gadu pirms pieteikuma (ir jāatbilst diviem no trijiem kritērijiem):

(Pašu kapitāls)/(Aktīvi kopā) ir ³0,25

(Apgrozāmie līdzekļi)/(Īstermiņa kreditori) ir ³1,00

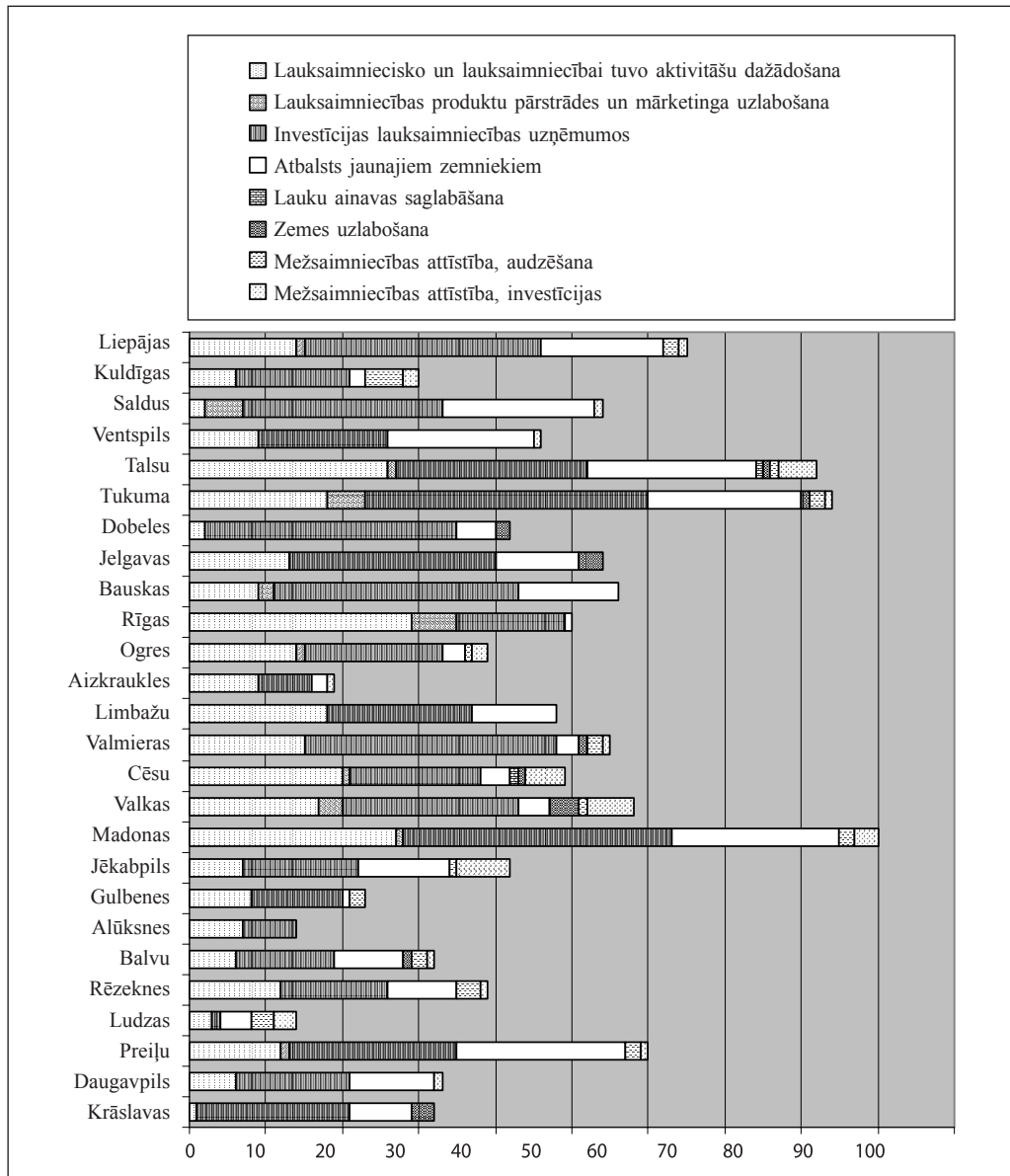
(Tīrie ienākumi) + (Amortizācija) * 50% ir ³0

Ekonomiskās dzīvotspējas rādītājs pēc projekta īstenošanas attiecībā uz gadu pēc projekta īstenošanas:

(Pašu kapitāls)/(Aktīvi kopā) ir ³0,20

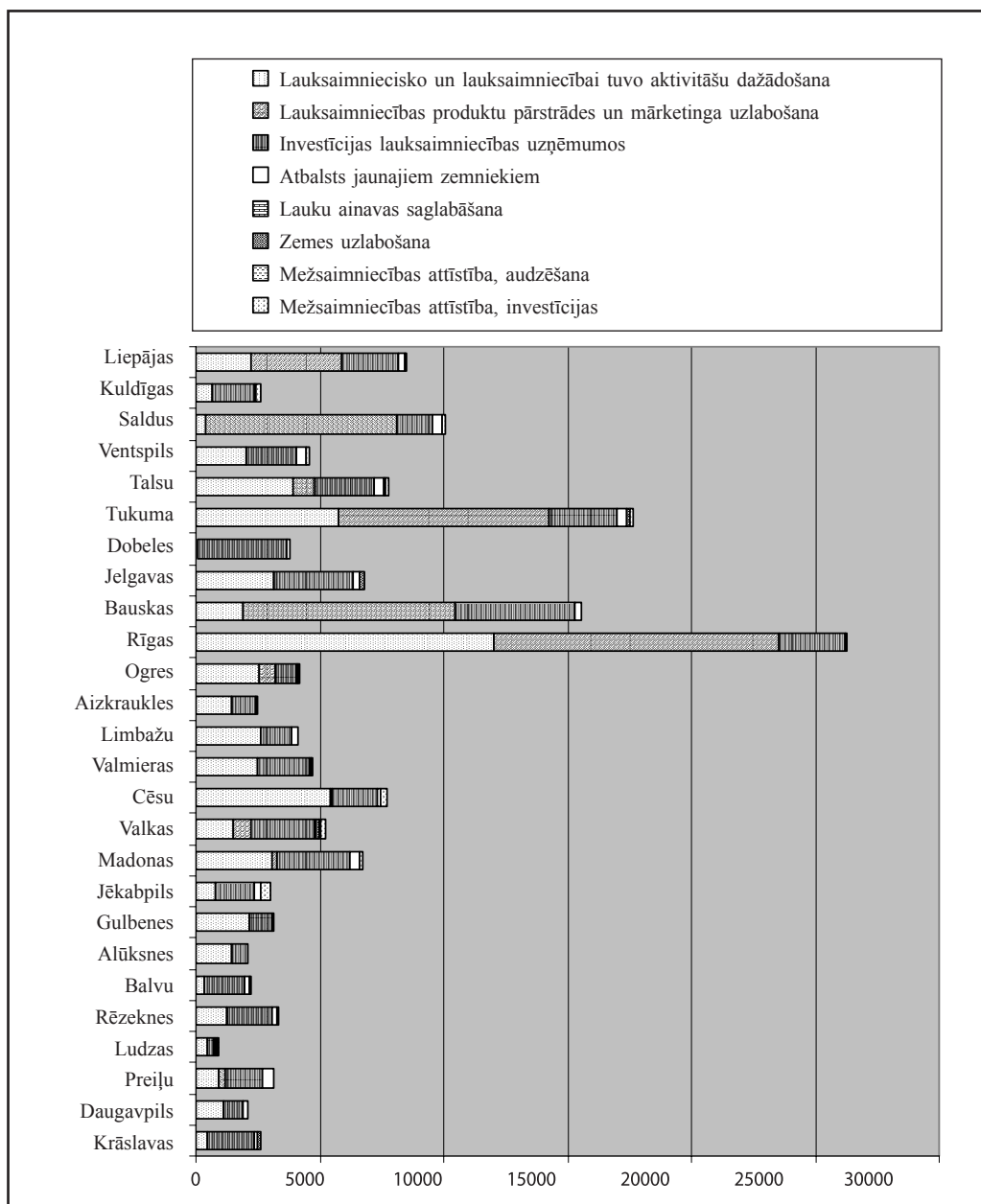
Apgrozāmie līdzekļi)/(Īstermiņa kreditori) ir ³1,00

Tīrie ienākumi) + (Amortizācija) * 50% ir ³0

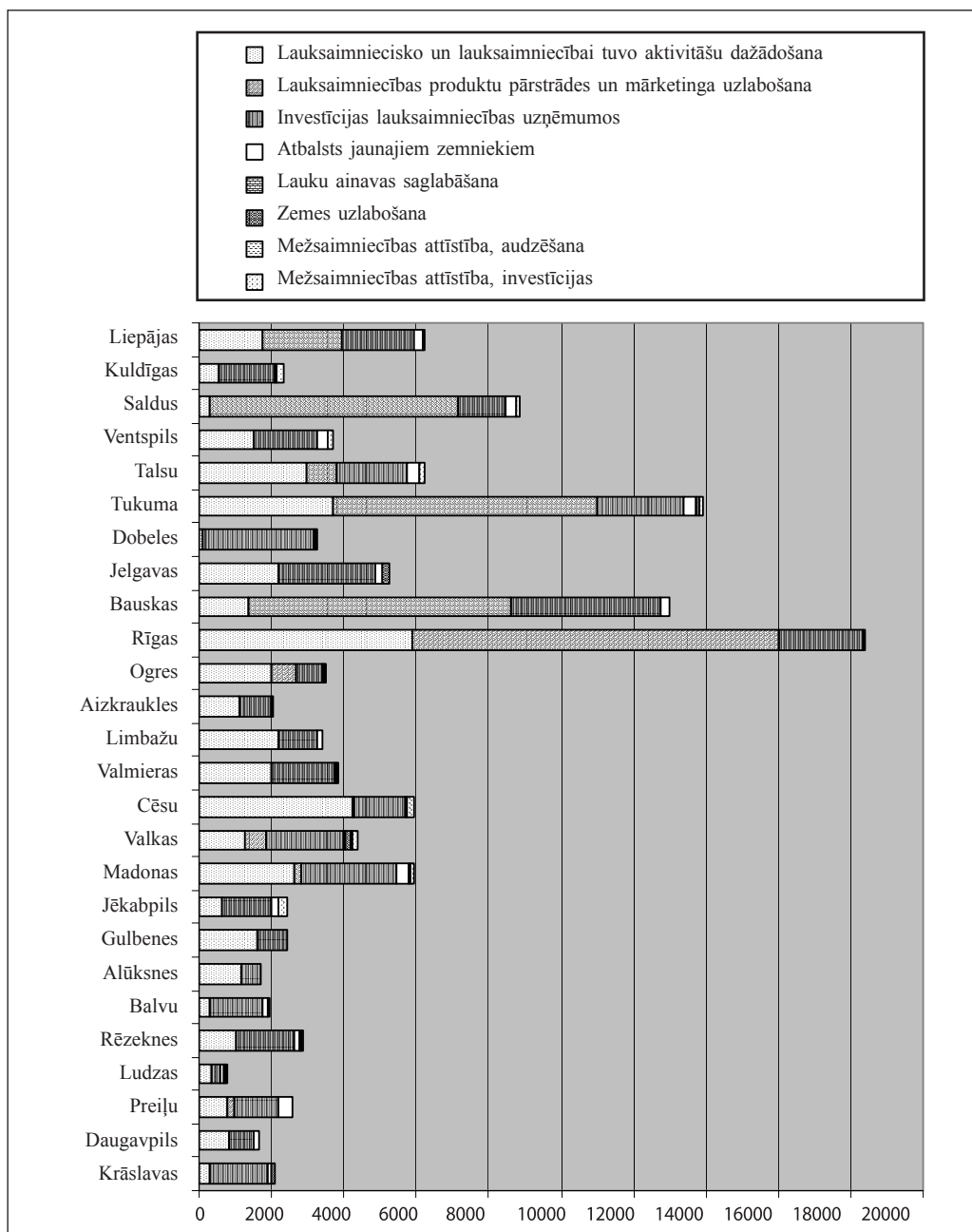
1. attēls. VPD lauku attīstības pasākumos atbalstīto projektu skaits ar sadalījumu pēc atbalsta pasākumiem rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

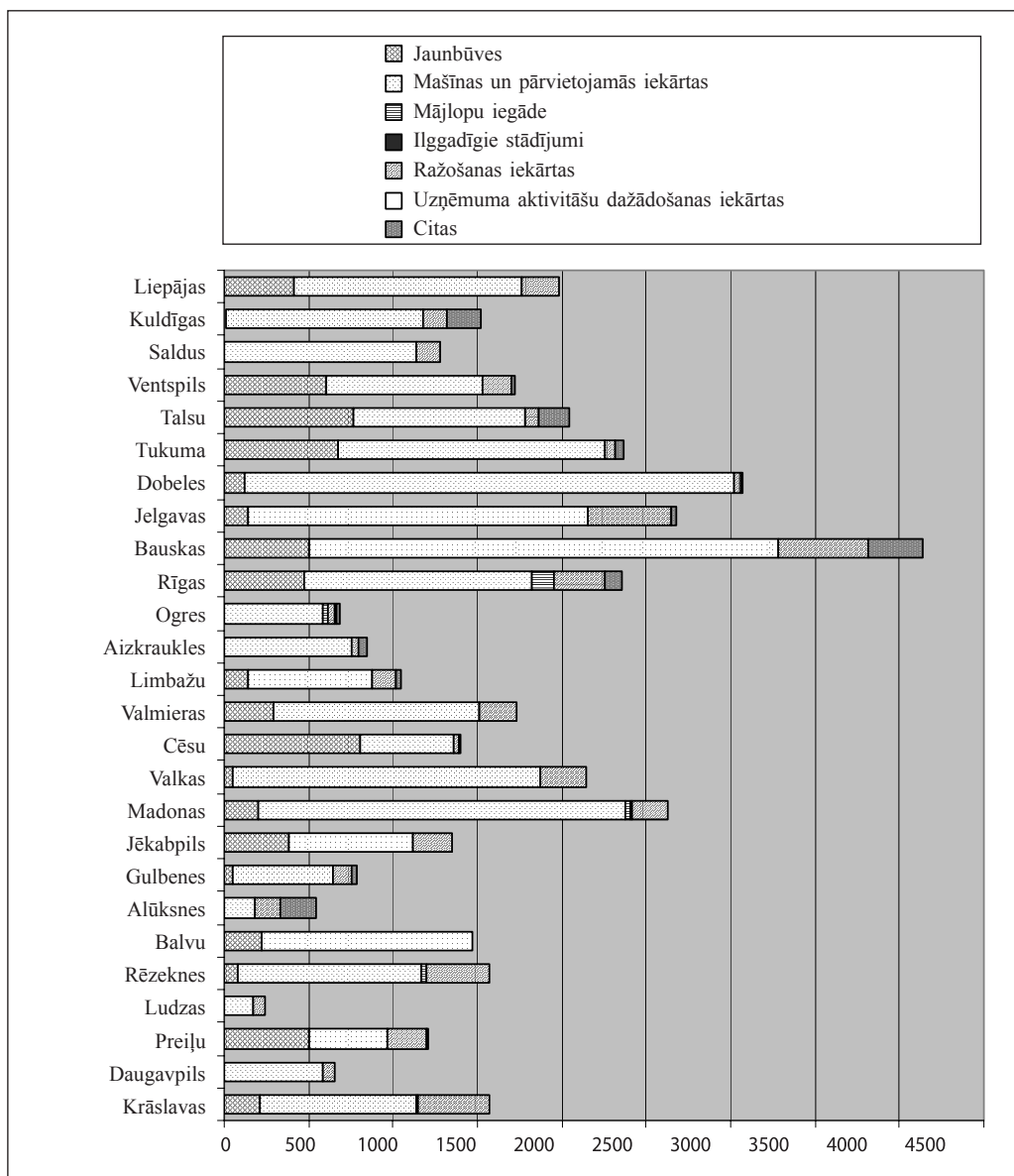
2. attēls. VPD lauku attīstības pasākumos atbalstīto projektu apjoms ar sadalījumu pēc atbalsta pasākumiem rajonos 2004. gadā, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

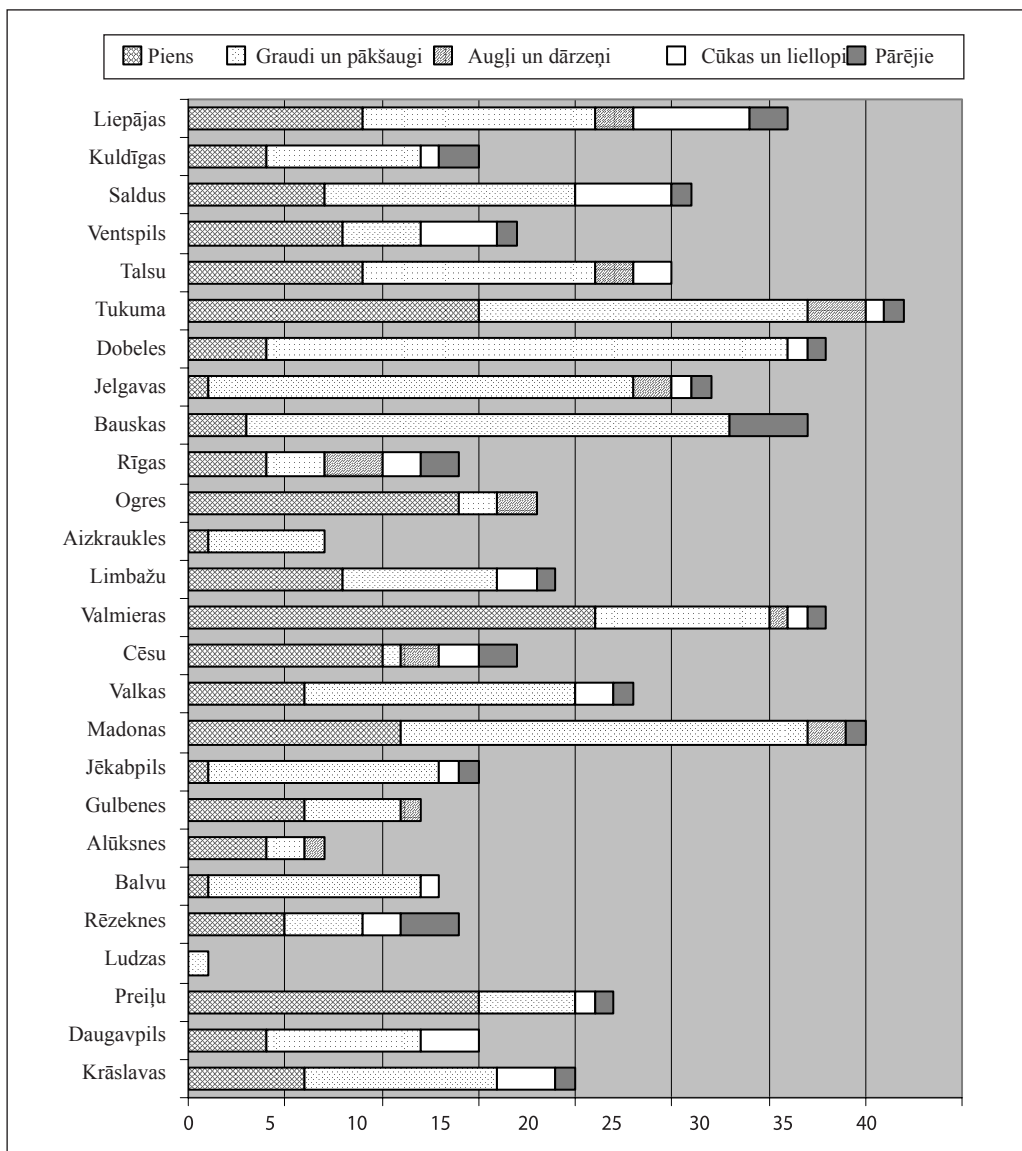
3. attēls. VPD lauku attīstības pasākumos atbalstīto projektu attiecināmo izmaksu apjoms ar sadalījumu pēc atbalsta pasākumiem rajonos 2004. gadā, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

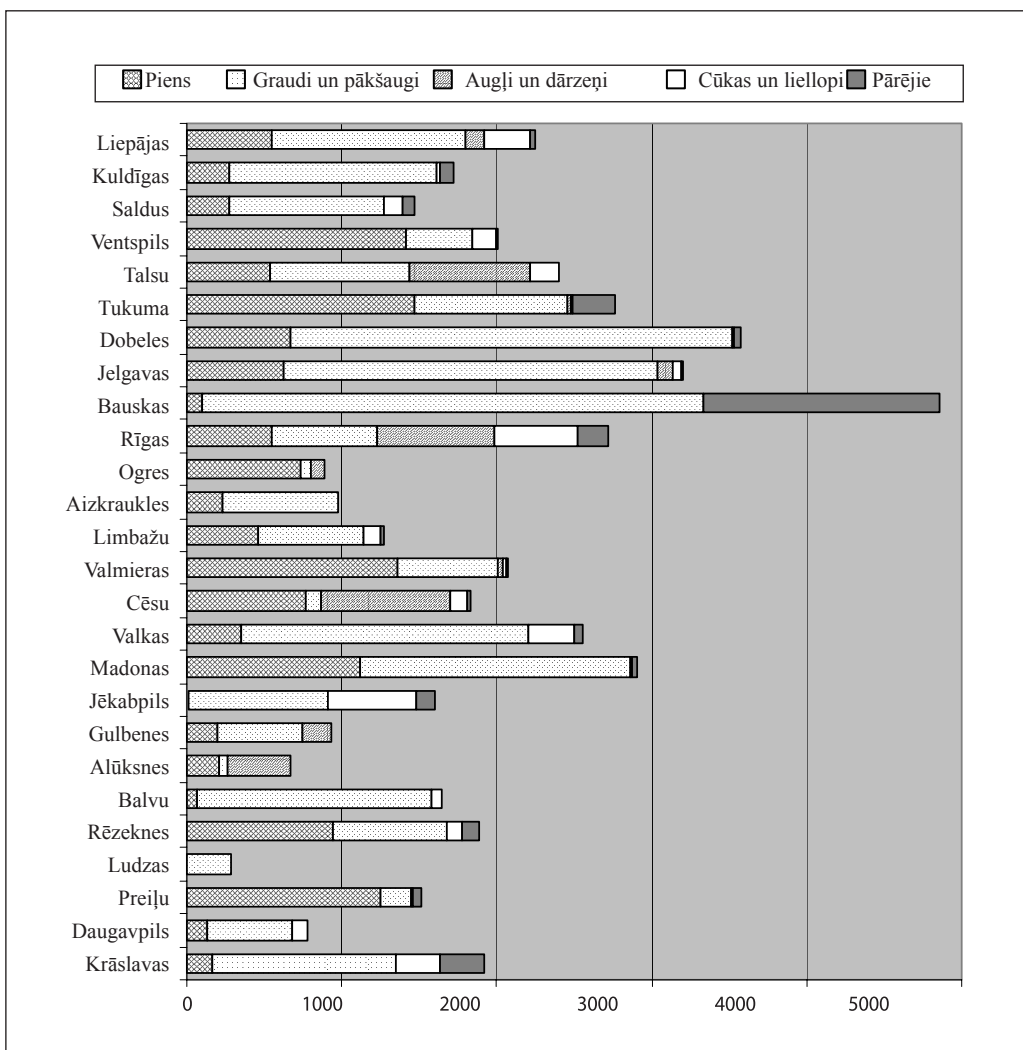
4. attēls. VPD pasākumā „Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” atbalsīto projektu attiecināmo izmaksu apjoms ar sadalījumu pēc investīciju mērķiem rajonos 2004. gadā, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

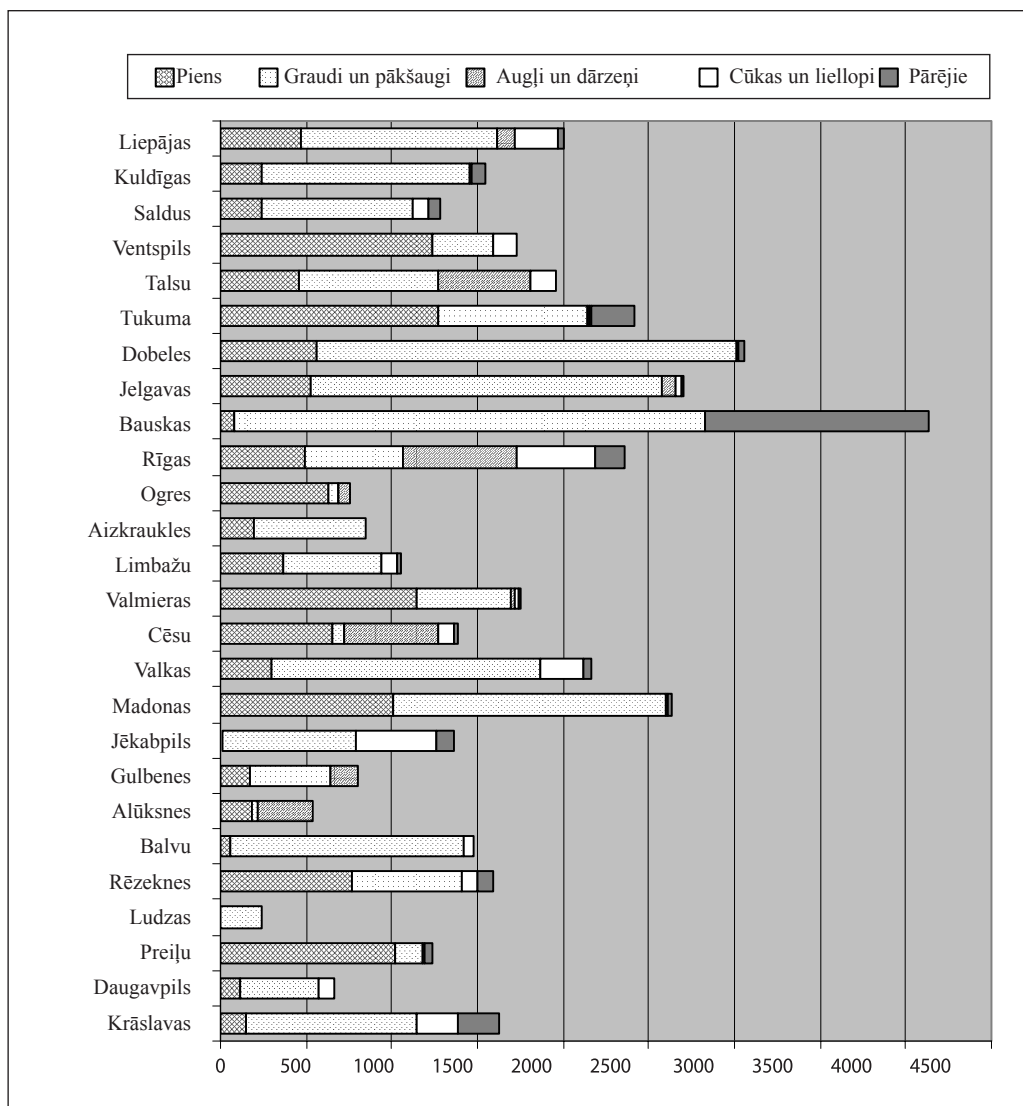
5. attēls. VPD pasākumā „Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” atbalstīto projektu skaits ar sadalījumu pēc nozarēm rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

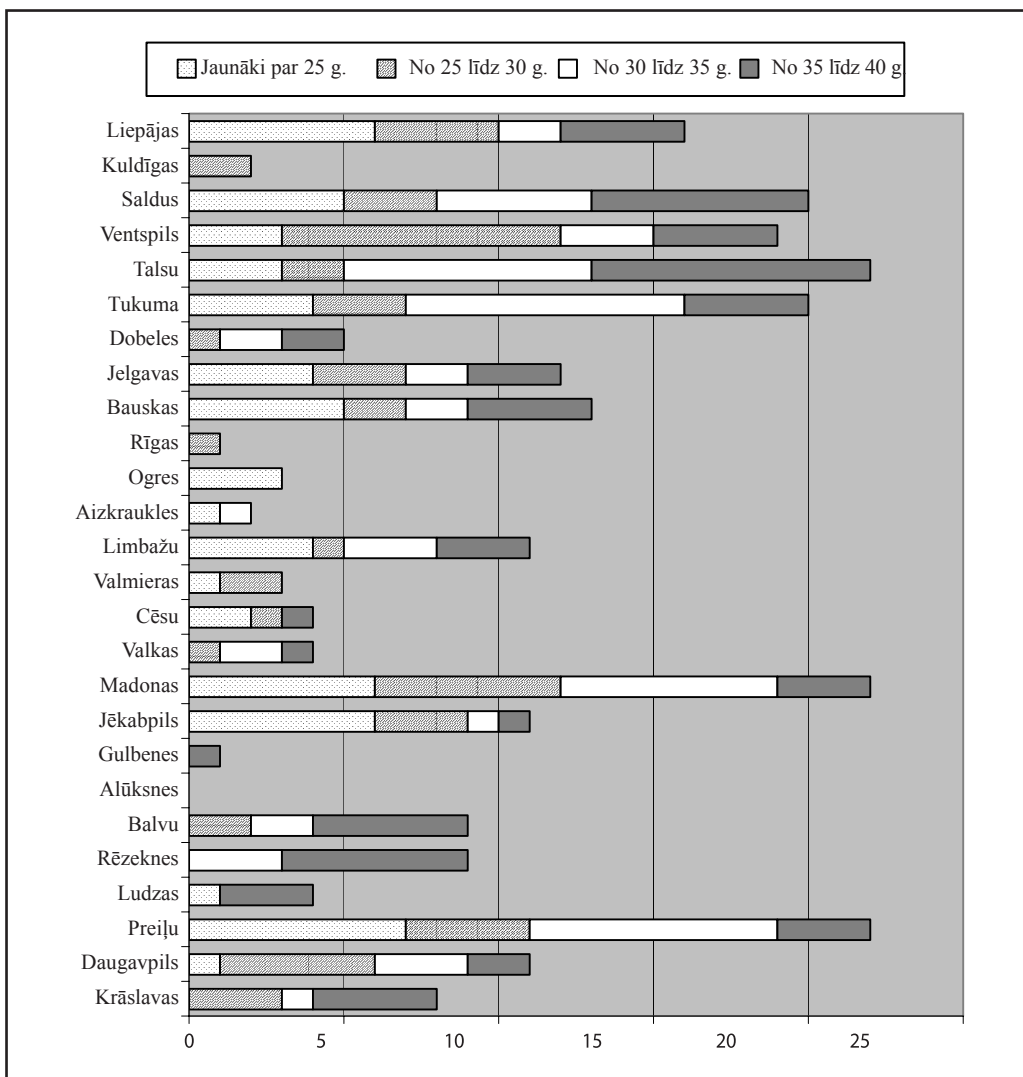
6.attēls. VPD pasākumā „Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” atbalstīto projektu apjoms sadalījumā pēc nozarēm rajonos 2004. gadā, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

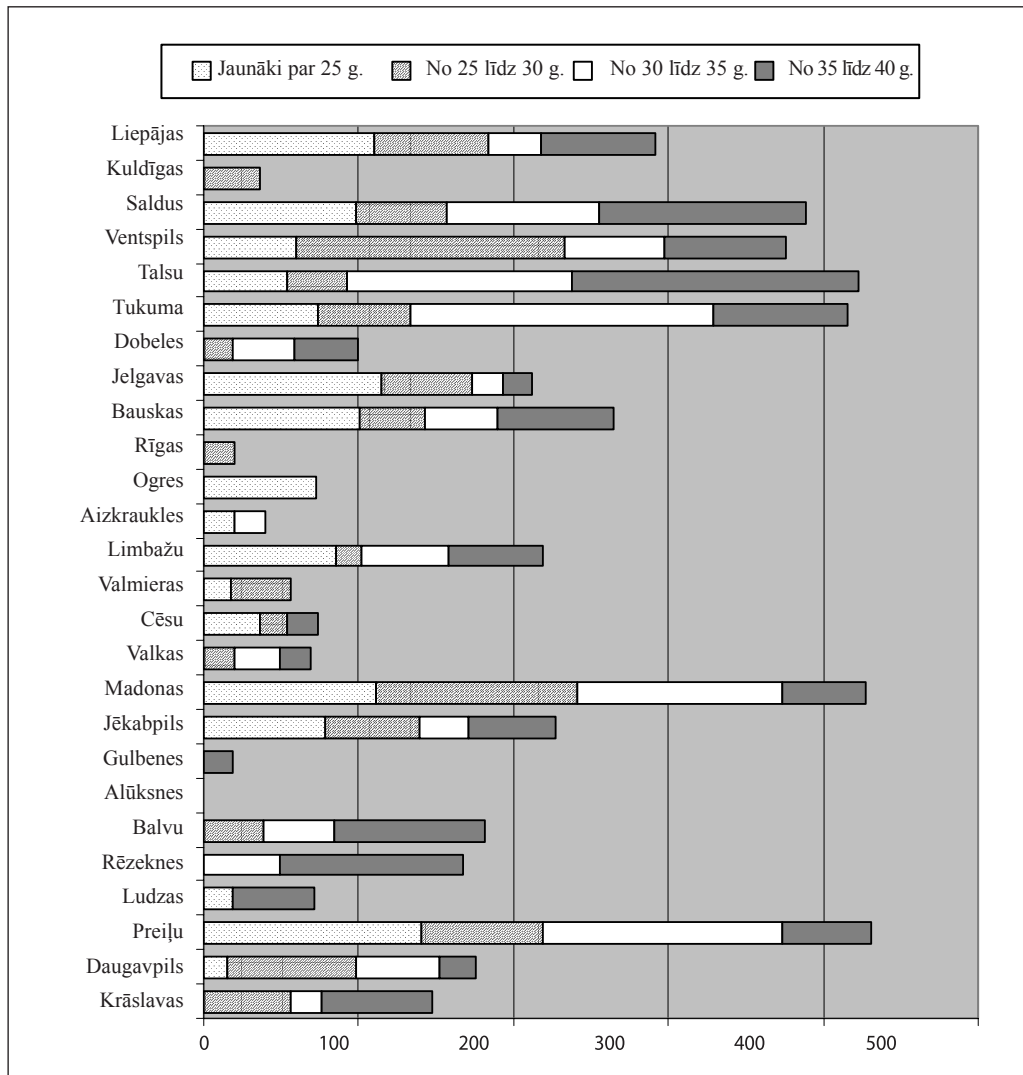
7. attēls. VPD pasākumā „Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” atbalstīto projektu attiecināmo izmaksu apjoms ar sadalījumu pēc nozarēm rajonos 2004.gadā, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

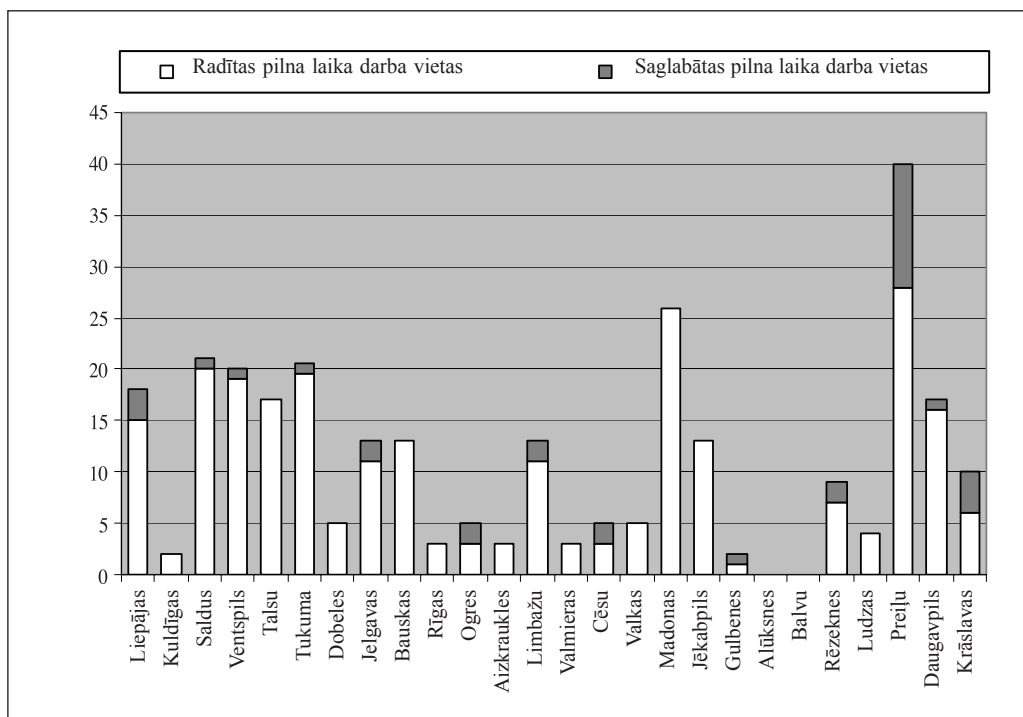
8. attēls. VPD pasākuma “Atbalsts jauniem zemniekiem” atbalsta saņēmēju skaits ar sadalījumu pēc vecuma grupām rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

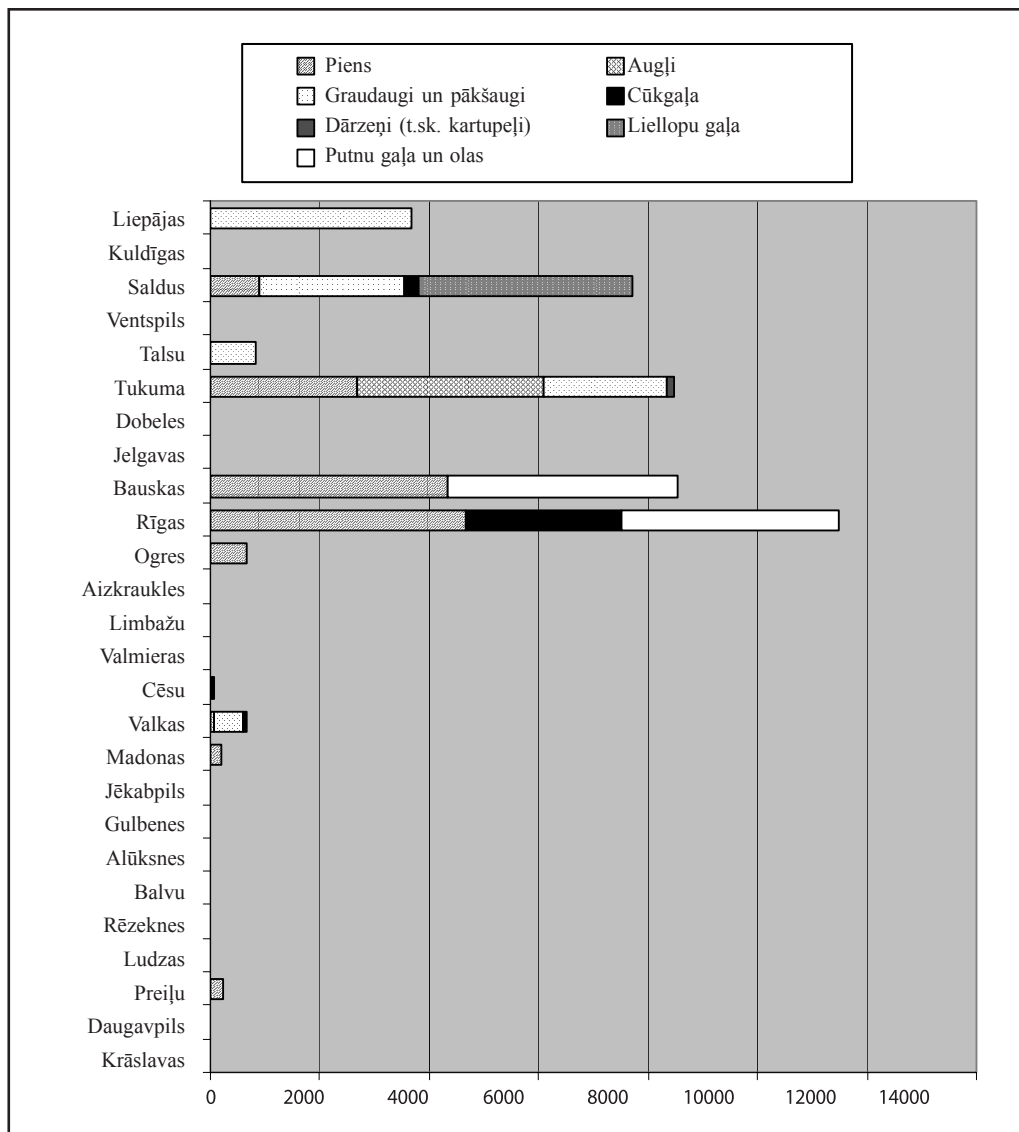
9. attēls. VPD pasākuma "Atbalsts jauniem zemniekiem" atbalsta maksājumu apjoms ar sadalījumu pēc saņēmēju vecuma grupām rajonos 2004.gadā, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

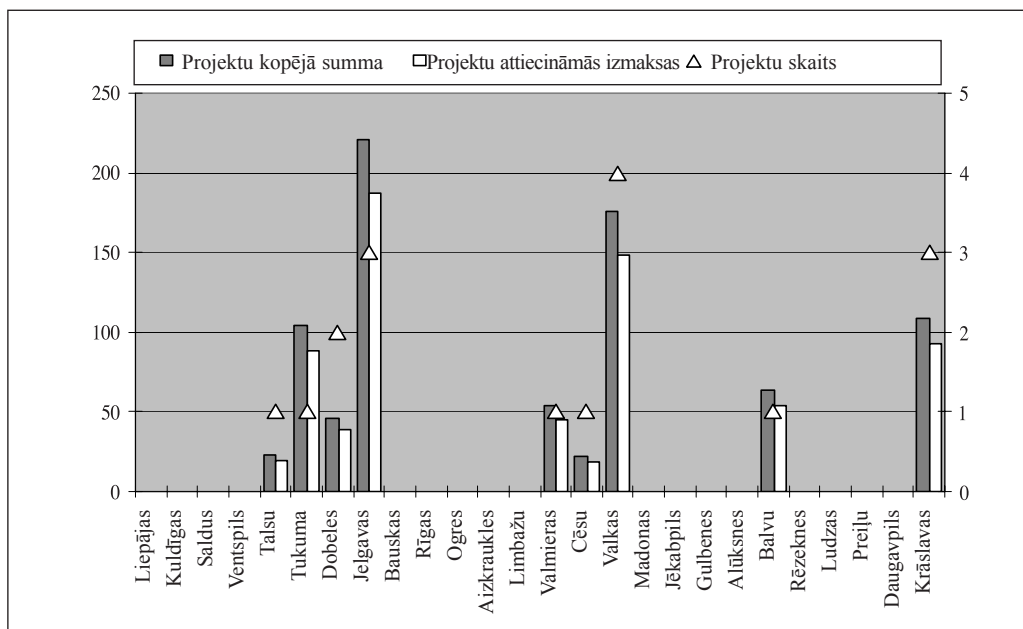
10. attēls. VPD pasākuma “Atbalsts jauniem zemniekiem” atbalstīto projektu radītās un saglabātas darba vietas rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

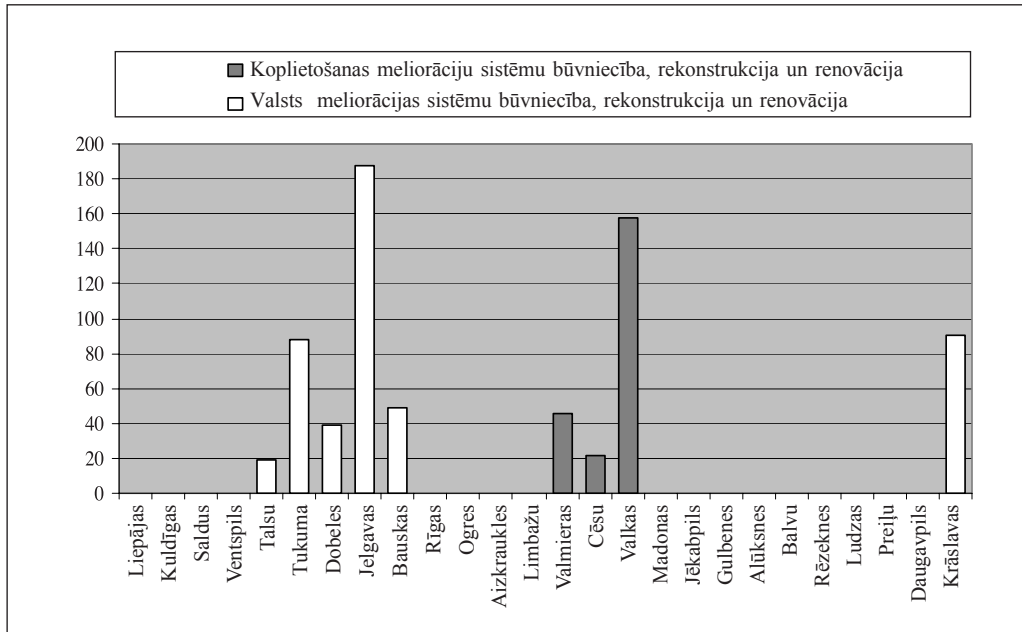
11. attēls. VPD pasākumā “Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana” atbalstīto projektu apjoms ar sadalījumu pēc nozarēm rajonos 2004.gadā, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

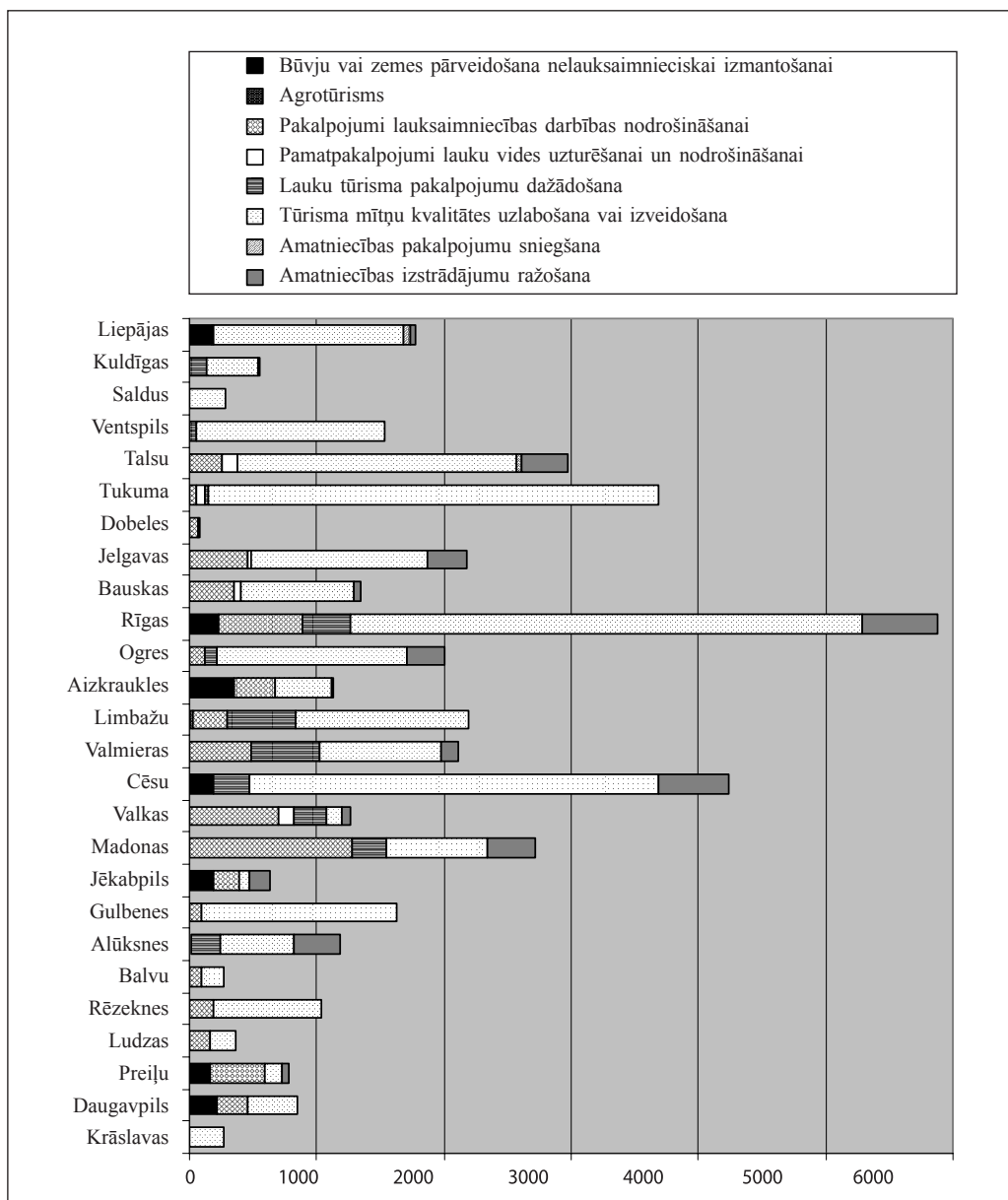
12. attēls. VPD aktivitātē “Zemes uzlabošana” atbalstīto projektu kopējais skaits, apjoms un attiecināmās izmaksas rajonos 2004.gadā

Avots: LAD, 2005

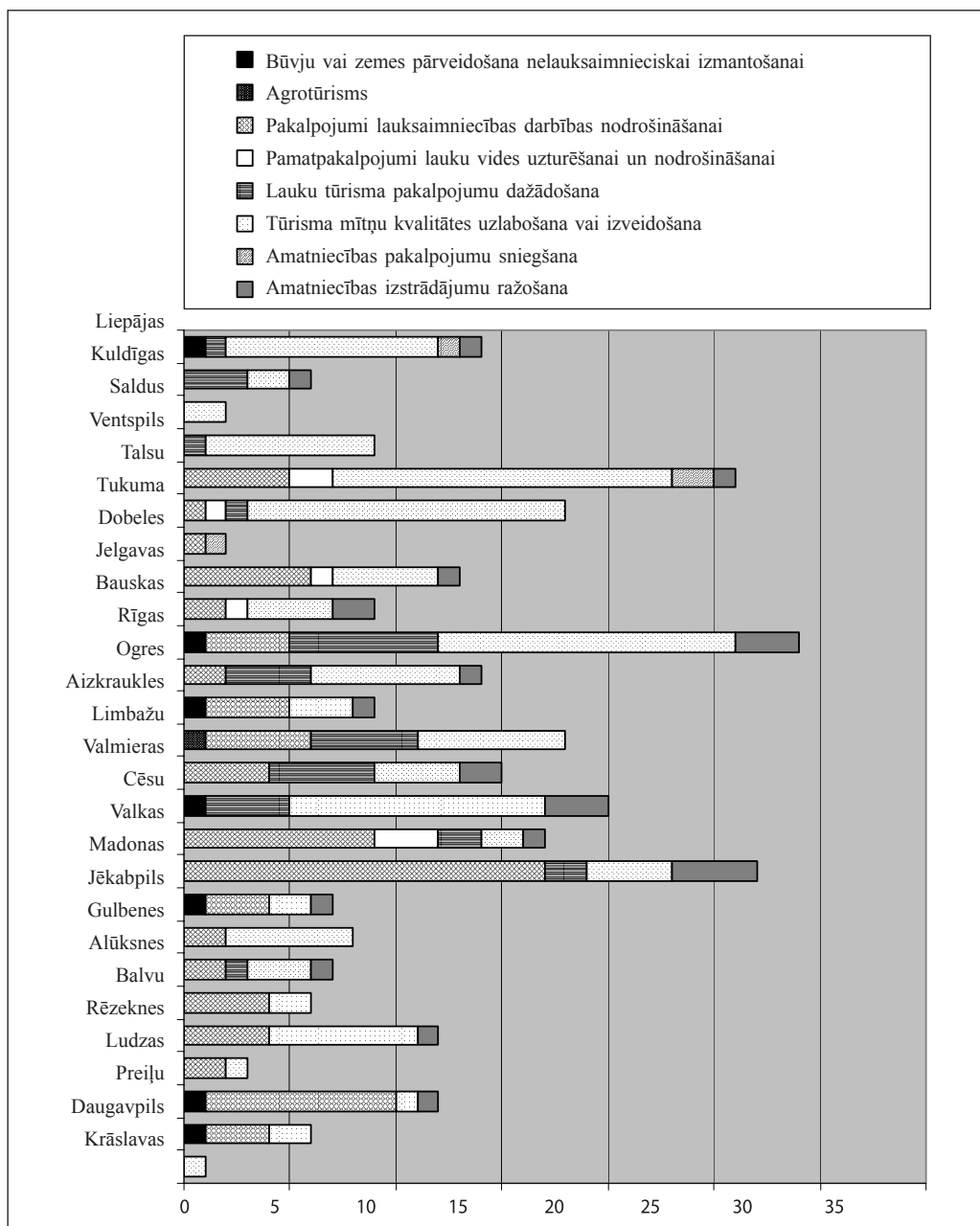
13. attēls. VPD aktivitātē “Zemes uzlabošana” atbalstīto projektu attiecināmās izmaksas pēc atbalsta mērķiem rajonos 2004. gadā, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

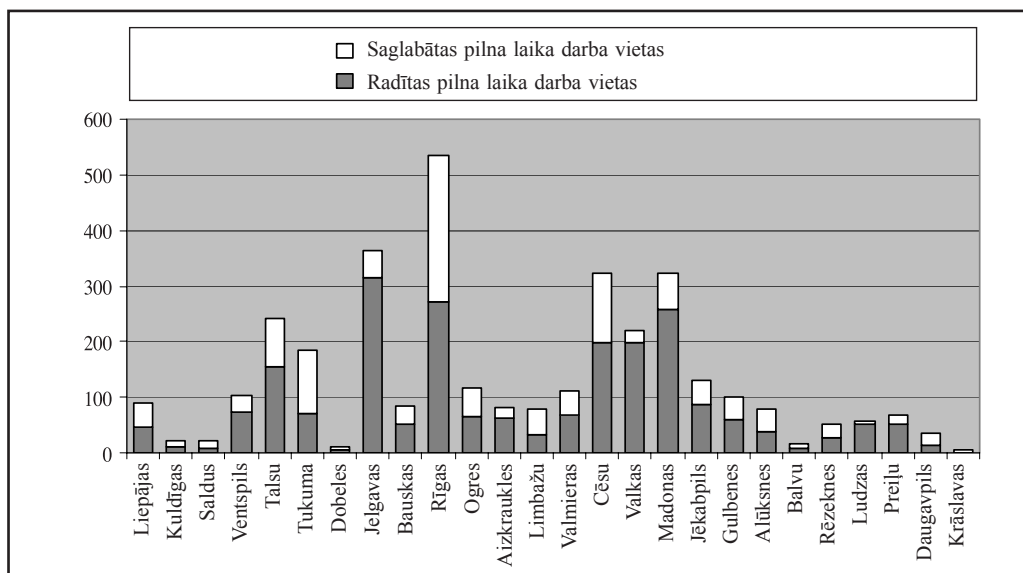
14. attēls. VPD ar lauksaimniecību mazāk saistītas un neluksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstīšanas aktivitātēs atbalsīto projektu attiecināmās izmaksas ar sadalījumu pa aktivitātēm rajonos 2004. gadā, tūkst. Ls

Avots: LAD, 2005

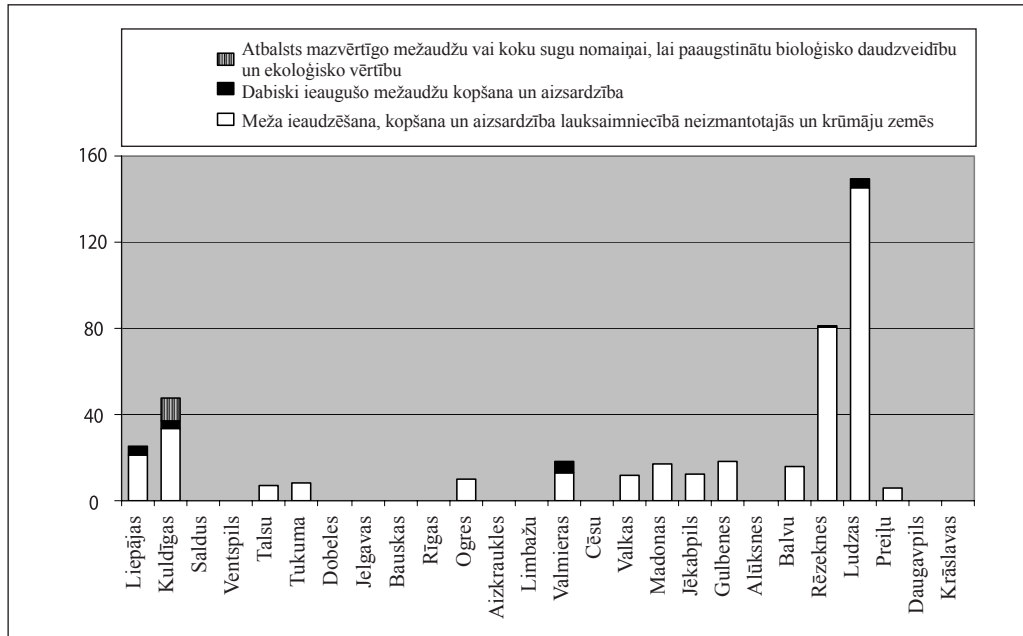
15. attēls. VPD ar lauksaimniecību mazāk saistītas un neluksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstīšanas aktivitātēs atbalstīto projektu skaits ar sadalījumu pa aktivitātēm rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

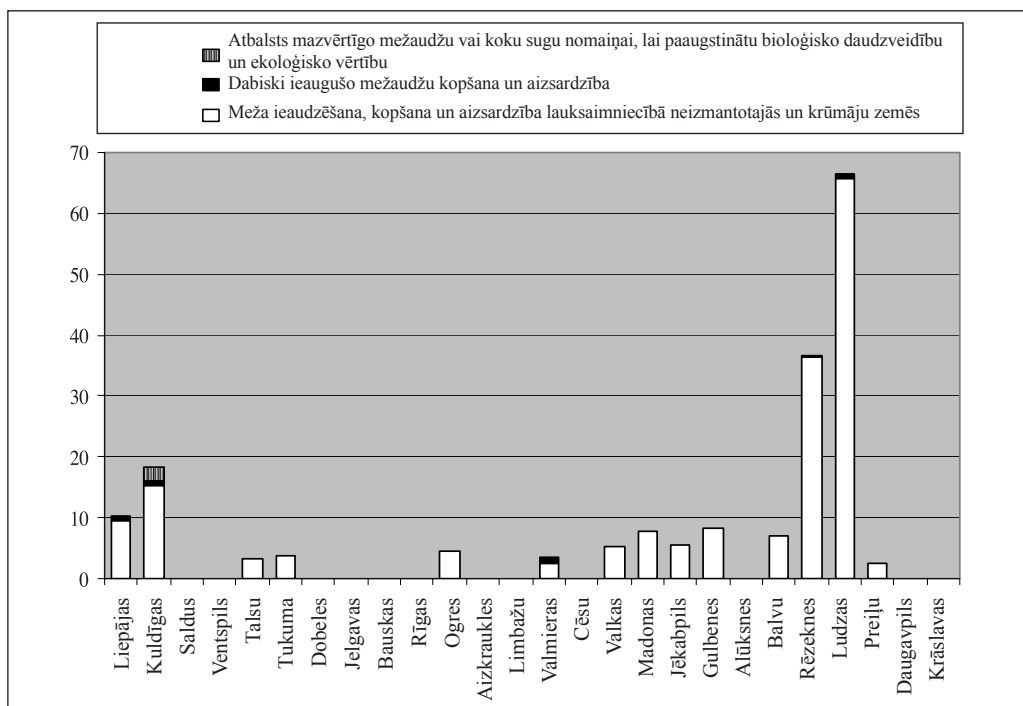
16. attēls. VPD ar lauksaimniecību mazāk saistītās un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstīšanas aktivitātēs atbalstīto projektu plānoto radīto un saglabāto darba vietu skaits rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

17. attēls. VPD pasākumā “Mežsaimniecības attīstība” meža audzēšanas aktivitātēs atbalstītā platība rajonos 2004. gadā

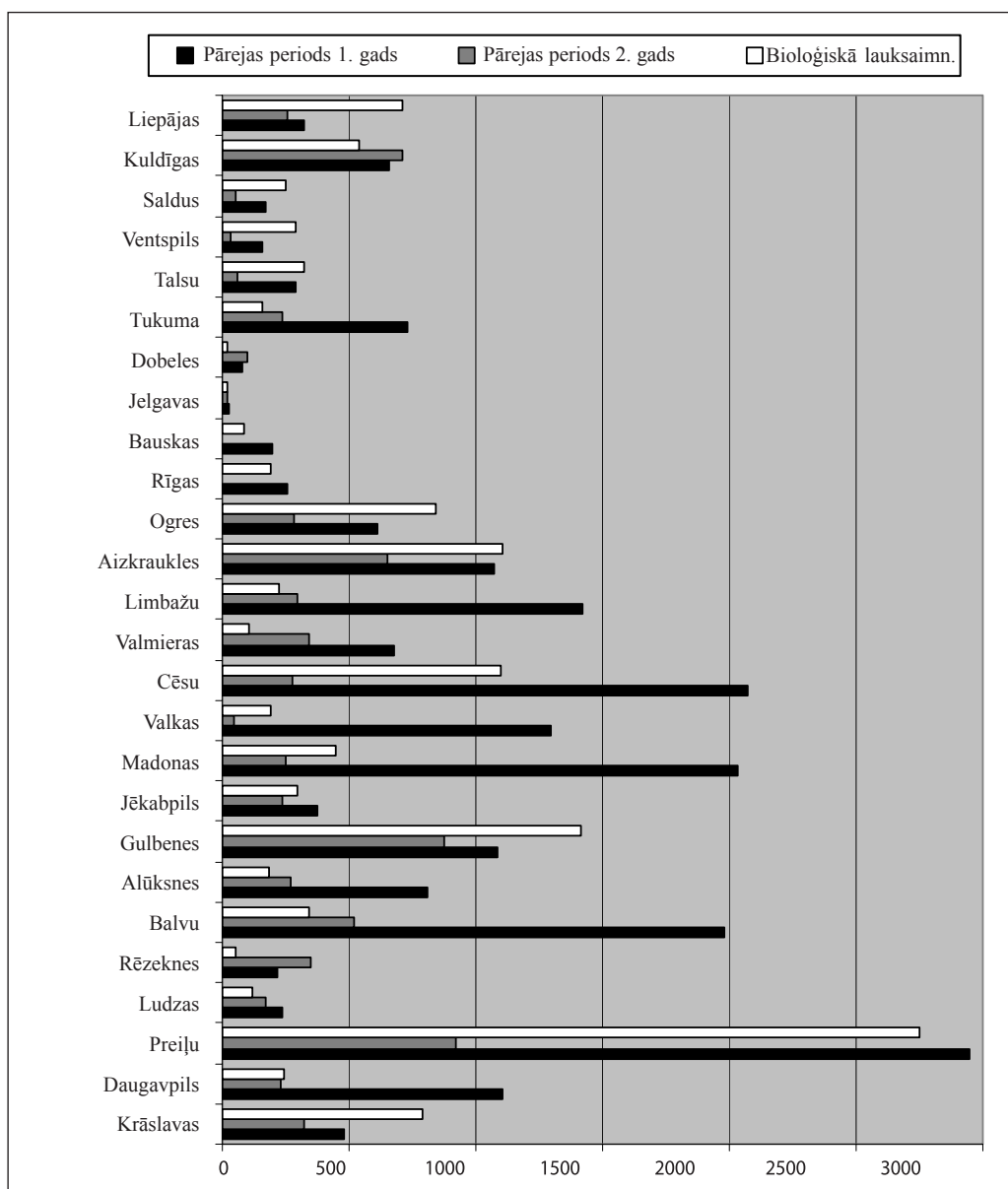
Avots: LAD, 2005

18. attēls. VPD pasākumā “Mežsaimniecības attīstība” meža audzēšanas aktivitātēs atbalstīto projektu attiecināmo izmaksu apjoms rajonos 2004.gadā, tūkst. Ls

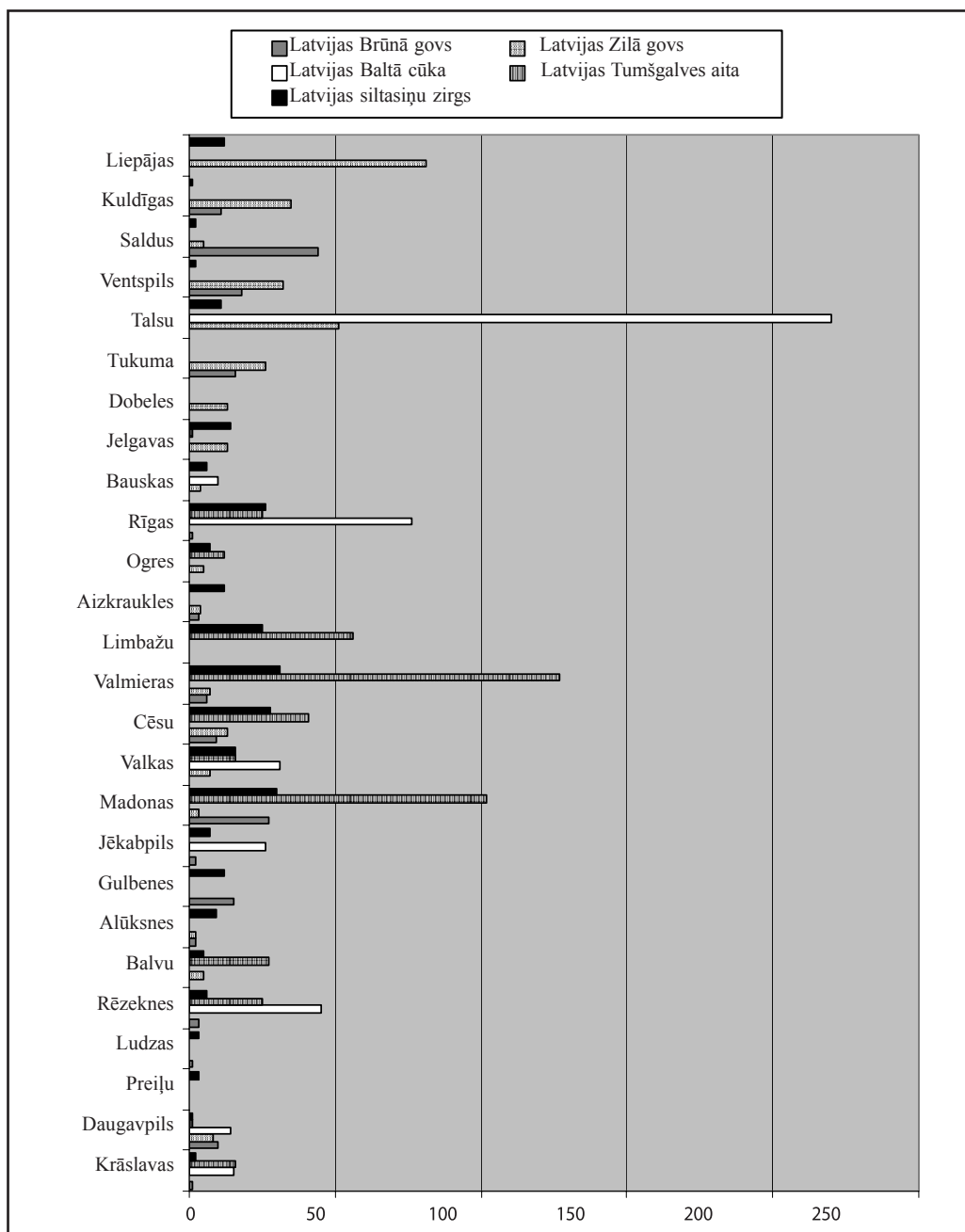
Avots: LAD, 2005

12. pielikums. ES līdzfinansētie lauku attīstības pasākumi LAP ietvaros

1. attēls. LAP apakšpasākumā “Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība” atbalstītā platība pēc sertificētā statusa rajonos 2004. gadā, ha

Avots: LAD, 2005

2. attēls. VPD apakšpasākumā “Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana” subsidiēto dzīvnieku skaits rajonos 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

1. tabula Pasākumā Atbalsts daļēji naturālo saimniecību attīstībai atbalsta saņēmēju raksturojums grupējumā pēc saimniecību kopējiem ieņēmumiem 2003. gadā

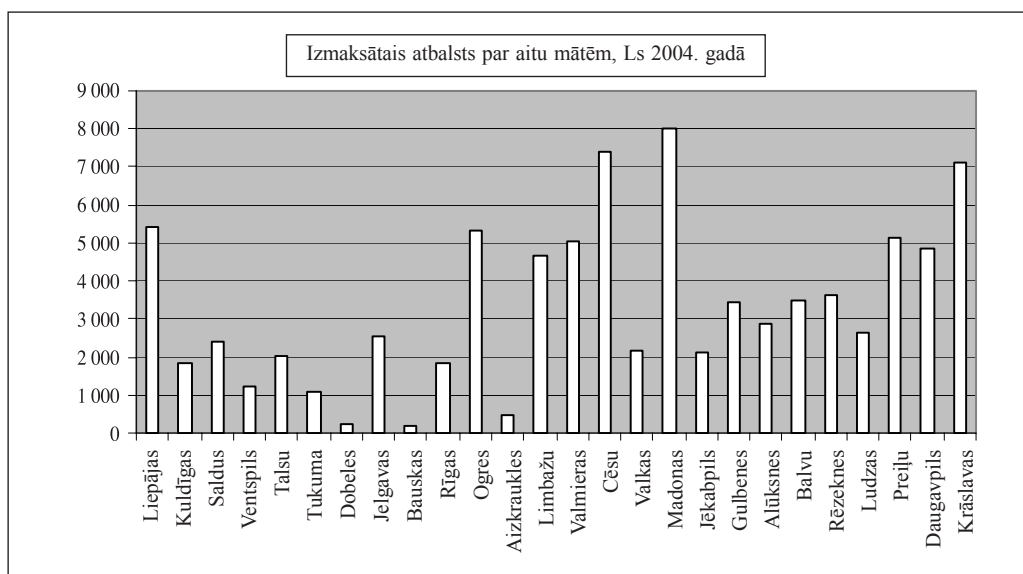
Grupa pēc kopējiem ieņēmumiem gadā		>701 Ls	701 Ls-3500 Ls	3501 Ls-5500 Ls	5501 Ls-7000 Ls	Kopā %	Kopā/vidēji
Grupā esošo saimniecību īpatsvars		7,7	74,0	13,3	5,0	100	4 364 saimn.
Vidējā saimniecības platība	ha	21	37	61	70	-	41 ha
t.sk. vidējā LIZ	ha	13	26	45	52	-	28 ha
Grupā esošo saimniecību atrašanās MLA	%	71,9	74,5	69,8	62,8	73,1	3189 saimn.
Vidējie ieņēmumi no lauksaimnieciskās darbības	Ls	673,7	1609,2	4207,2	5977,6	-	2100 Ls
Vidējie ieņēmumi no citām nozarēm	Ls	11,0	62,3	230,1	409,6	-	99 Ls
Vidējie kopējie ieņēmumi	Ls	680,3	1650,2	4356,9	6251,0	-	2 165 Ls
Grupā esošo saimniecību skaita īpatsvars pēc aktivitātēm, t.sk.							
Pārdošanai ražotie l/s.produkti	%	99,7	99,5	99,7	99,1	99,5	4 344 saimn.
l/s pakalpojumi	%	5,1	5,8	7,1	6,4	5,9	259
l/s produktu pārstrāde	%	1,2	0,8	0,7	0,5	0,8	34
akvakultūra	%	0,0	0,4	0,0	0,5	0,3	14
mežsaimniecība	%	6,6	5,9	9,3	11,9	6,7	292
kokapstrāde	%	0,3	0,7	0,5	1,8	0,7	30
lauku tūrisma pakalpojumi	%	2,1	0,9	1,0	2,3	1,1	47
citi pakalpojumi	%	0,3	0,9	1,6	3,7	1,1	46
būvniecība	%	0,0	0,7	1,0	0,9	0,7	32
tirdzniecība	%	1,8	0,6	0,9	0,0	0,7	31
cita nozare	%	4,8	2,2	1,7	0,9	2,2	99
Grupā esošo saimniecību skaita īpatsvars pēc veicamiem ieguldījumi: t.sk.							
jaunu iekārtu iegāde	%	72,5	76,0	75,7	74,3	75,6	3 298
jauna aprīkojuma iegāde	%	49,0	46,7	45,9	37,6	46,3	2 022
jaunbūves	%	26,9	22,3	23,3	17,4	22,6	985
būvju rekonstrukcija/atjaunošana	%	43,3	40,6	35,3	32,6	39,7	1 732
būvmateriālu iegāde	%	67,5	65,0	54,0	49,1	63,0	2 751
ieguldījumi lopos	%	50,4	47,6	33,8	28,9	45,0	1 965
ieguldījumi ilggadīgos stādījumos	%	27,5	19,7	15,5	13,3	19,4	846
citi	%	54,9	45,7	45,3	49,5	46,5	2 031

1. tabulas turpinājums

Grupa pēc kopējiem ieņēmumiem gadā		>701 Ls	701 Ls-3500 Ls	3501 Ls-5500 Ls	5501 Ls-7000 Ls	Kopā %	Kopā/vidēji
Grupā esošo saimniecību skaita īpatsvars pēc saņemtā atbalsta:							
subsīdijas	%	41,8	74,4	91,6	94,0	75,1	3 279
SAPARD	%	0,3	0,2	0,3	0,9	0,3	12
ES SF	%	0,0	0,1	0,0	0,5	0,1	3
NUAP	%	0,0	0,1	0,0	0,5	0,1	3
cita veida atbalsts	%	1,8	2,1	2,4	2,3	2,1	92
Pēc atbalsta lauksaimniecisko ražošanu saglabājušo saimniecību skaita īpatsvars grupā	%	99,4	99,7	99,8	100,0	99,7	4350 saimn.

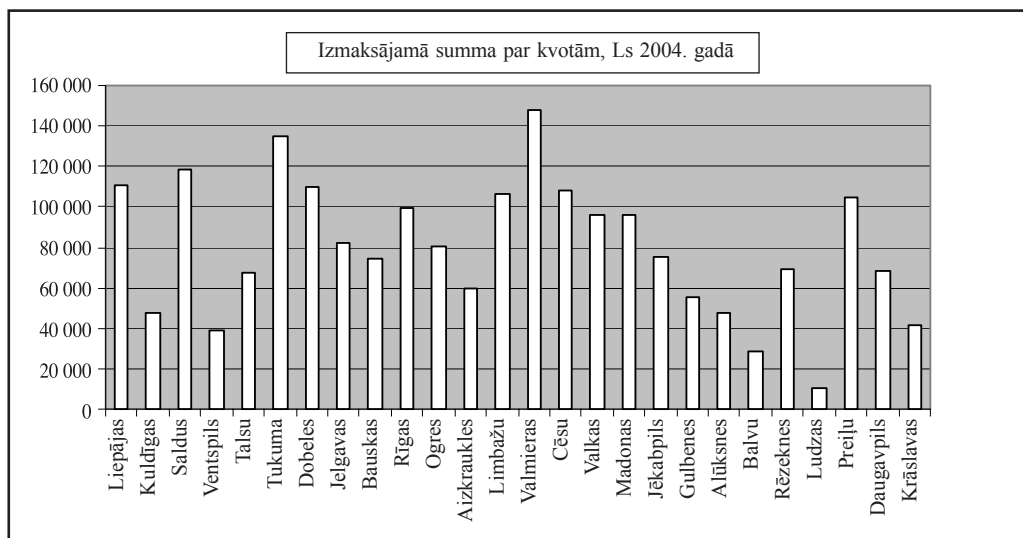
Avots: LAD, 2005

13. pielikums. Tiešmaksājumi

1. attēls. Izmaksātais atbalsts lauksaimniekiem par aitū mātēm 2004. gadā

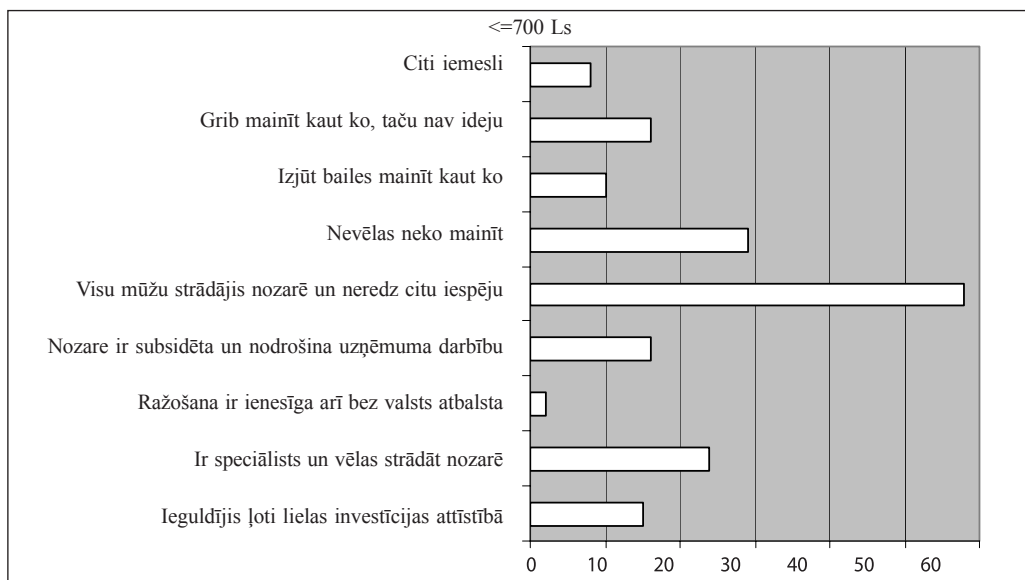
Avots: LAD, 2005

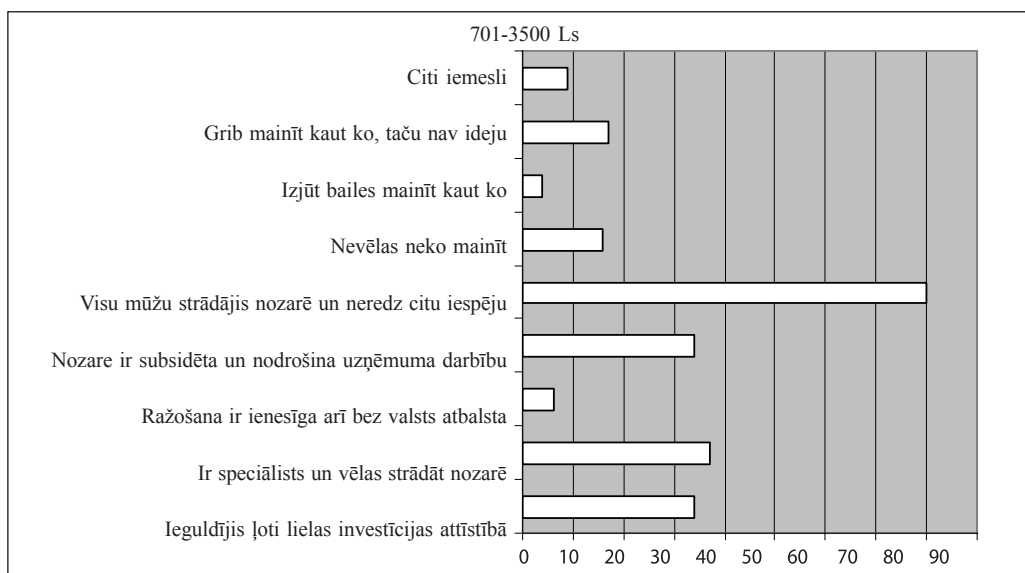
2. attēls. Izmaksātais atbalsts lauksaimniekiem par piena kvotām 2004. gadā

Avots: LAD, 2005

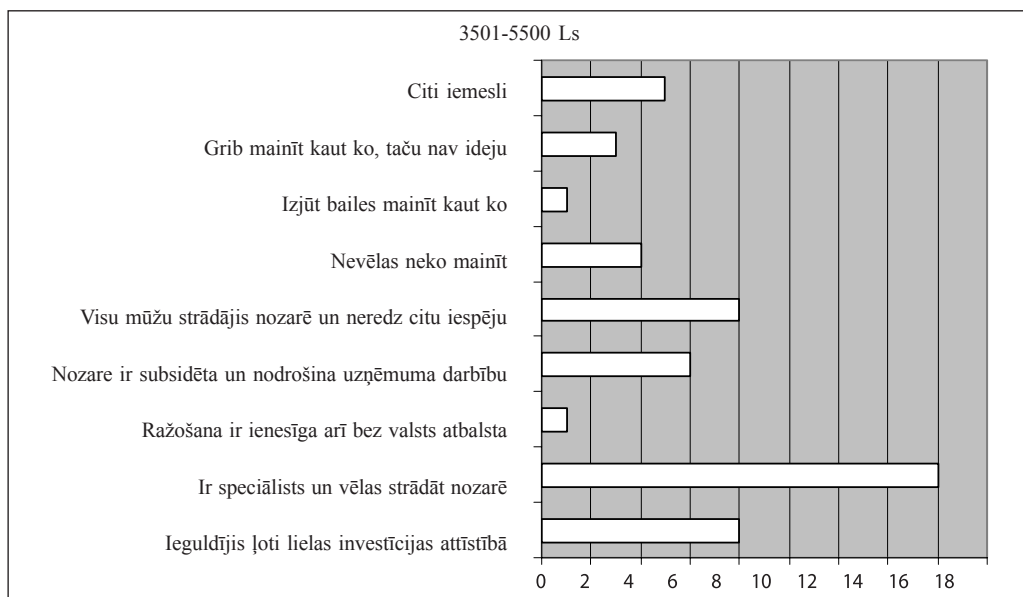
14. pielikums. Aptaujas rezultāti

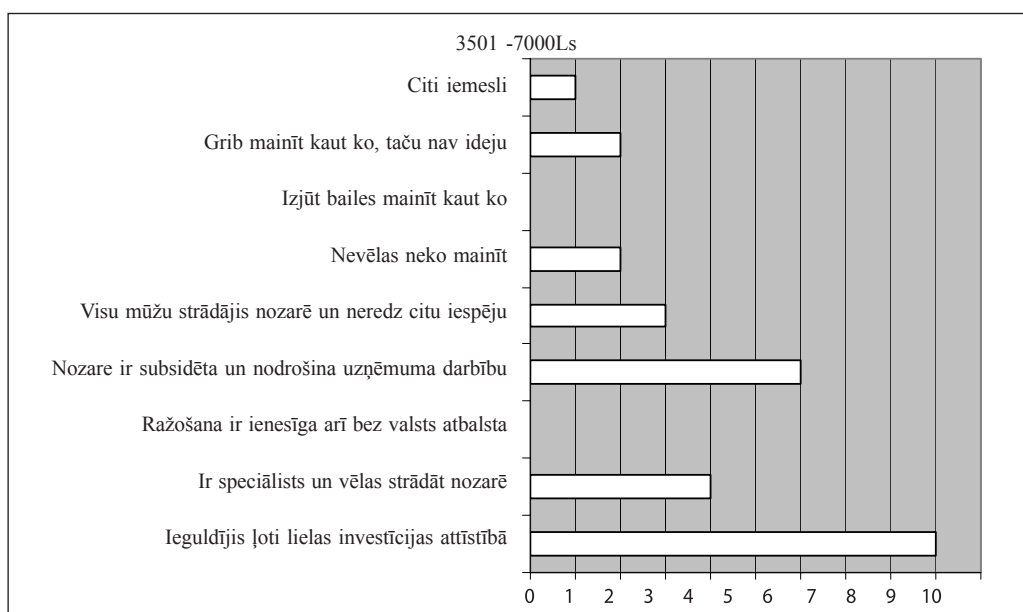
1. attēls. Respondentu skaits pēc galvenā motīva lauksaimniecības izvēlei par saimnieciskās darbības pamatnozari grupā ar ieņēmumiem līdz 700 Ls gadā

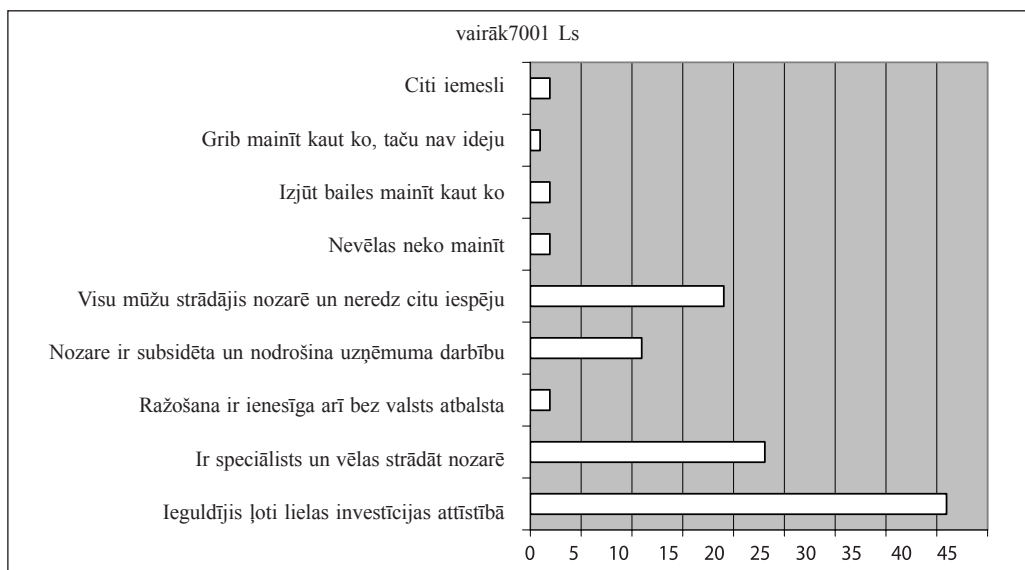
2. attēls. Respondentu skaits pēc galvenā motīva lauksaimniecības izvēlei par saimnieciskās darbības pamatnozari grupā ar ieņēmumiem no 701 līdz 3500 Ls gadā

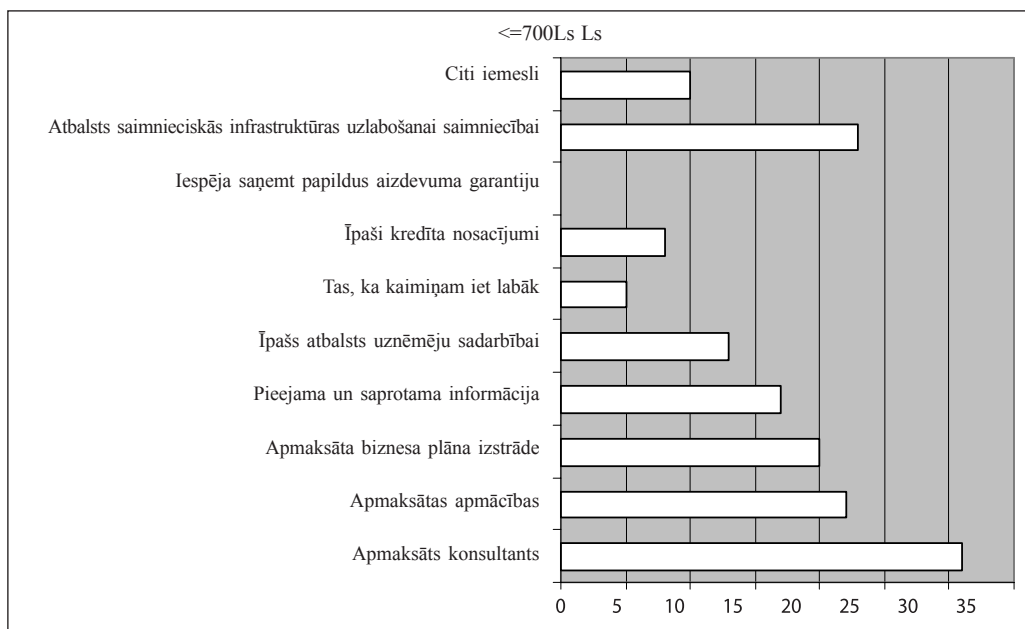
3. attēls. Respondentu skaits pēc galvenā motīva lauksaimniecības izvēlei par saimnieciskās darbības pamatnozari grupā ar ieņēmumiem no 3501 līdz 5500 Ls gadā

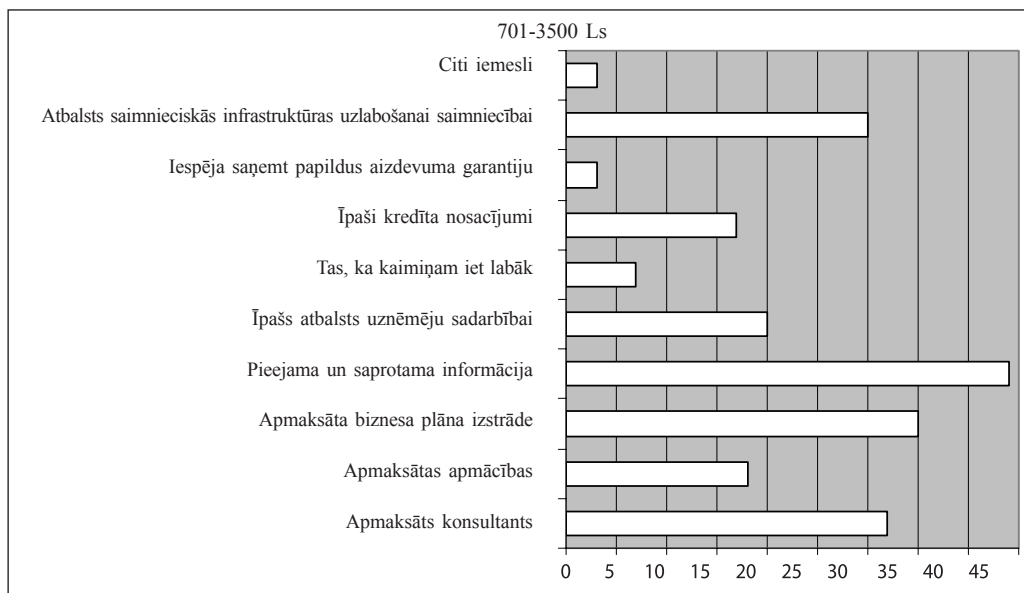
4. attēls. Respondentu skaits pēc galvenā motīva lauksaimniecības izvēlei par saimnieciskās darbības pamatnozari grupā ar ieņēmumiem no 5501 līdz 7000 Ls gadā

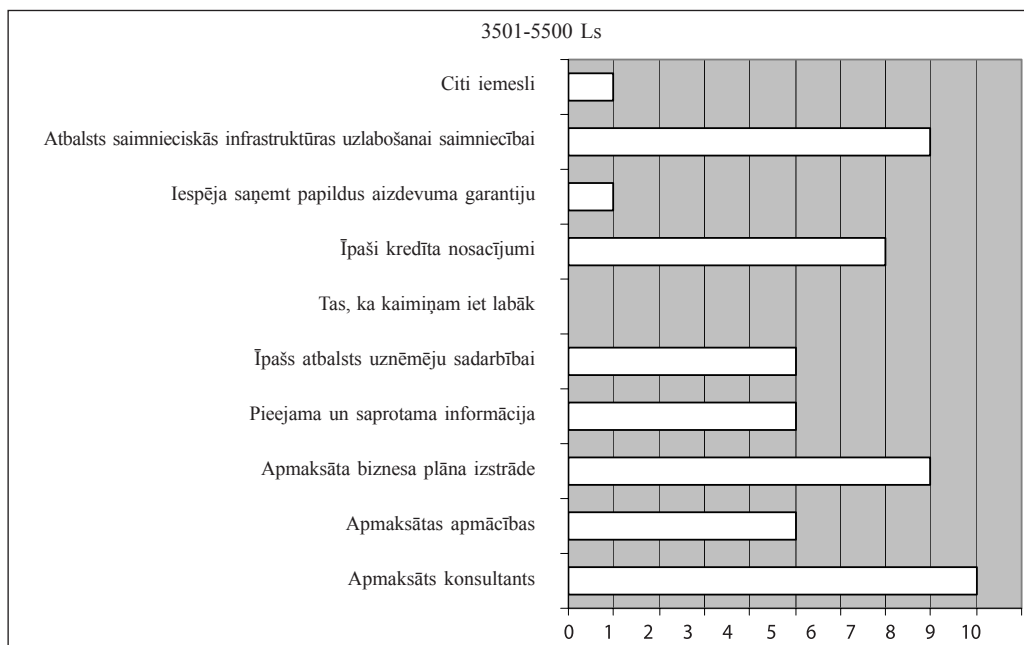
5. attēls. Respondentu skaits pēc galvenā motīva lauksaimniecības izvēlei par saimnieciskās darbības pamatnozari grupā ar ieņēmumiem virs 7000 Ls gadā

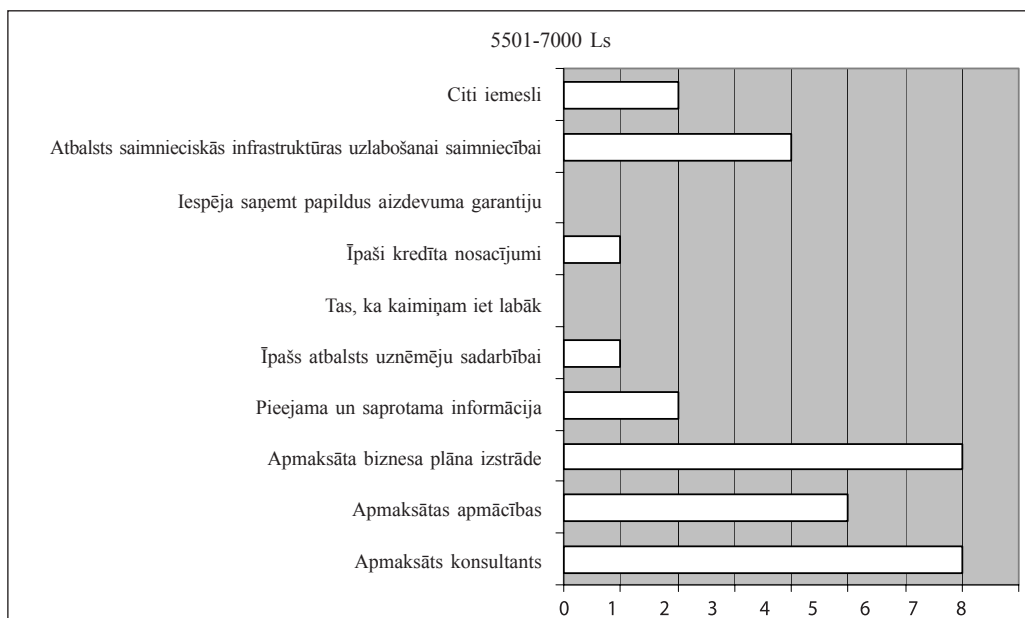
6. attēls. Respondentu skaits pēc izvēlētā nozīmīgākā papildus atbalsta veida (neskaitot finansiālo atbalstu) saimnieciskās darbības attīstīšanai grupā ar ieņēmumiem līdz 700 Ls gadā

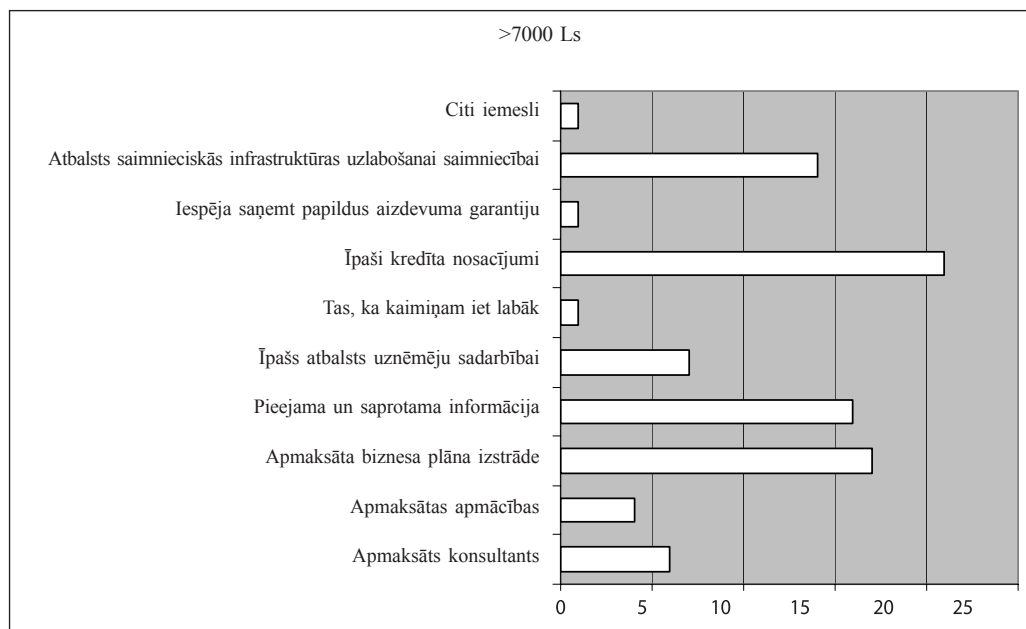
7. attēls. Respondentu skaits pēc izvēlēta nozīmīgākā papildus atbalsta veida (neskaitot finansiālo atbalstu) saimnieciskās darbības attīstīšanai grupā ar ieņēmumiem no 701 līdz 3500 Ls gadā

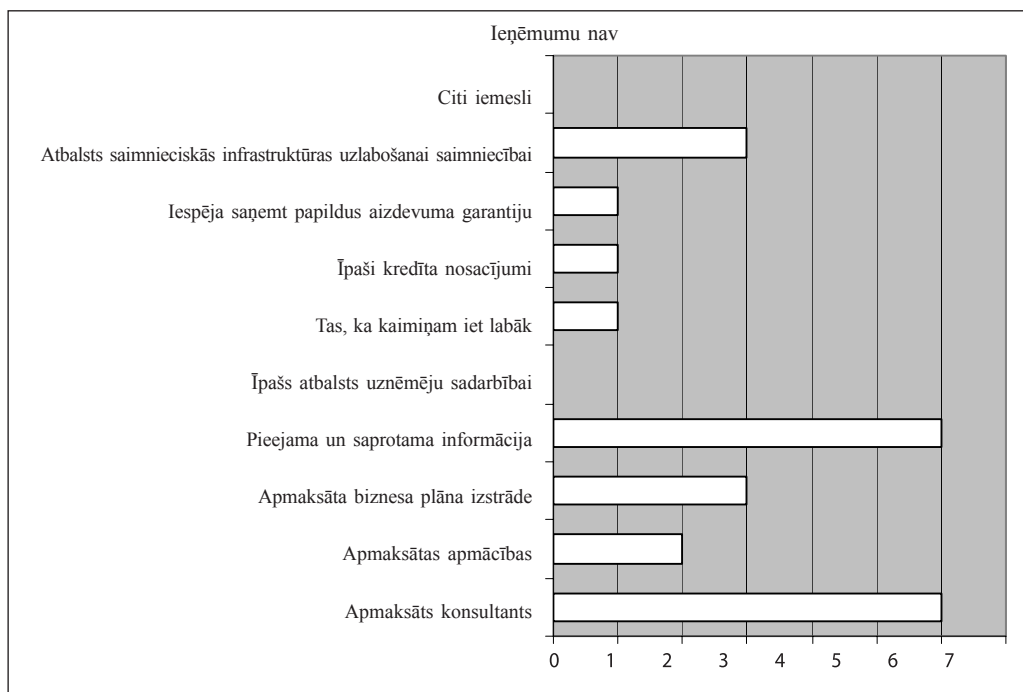
8. attēls. Respondentu skaits pēc izvēlēta nozīmīgākā papildus atbalsta veida (neskaitot finansiālo atbalstu) saimnieciskās darbības attīstīšanai grupā ar ieņēmumiem no 3501 līdz 5500 Ls gadā

9. attēls. Respondentu skaits pēc izvēlētā nozīmīgākā papildus atbalsta veida (neskaitot finansiālo atbalstu) saimnieciskās darbības attīstīšanai grupā ar ieņēmumiem no 5501 līdz 7000 Ls gadā

10. attēls. Respondentu skaits pēc izvēlētā nozīmīgākā papildus atbalsta veida (neskaitot finansiālo atbalstu) saimnieciskās darbības attīstīšanai grupā ar ieņēmumiem virs 7000 Ls gadā

11. attēls. Respondentu skaits pēc izvēlētā nozīmīgākā papildus atbalsta veida (neskaitot finansiālo atbalstu) saimnieciskās darbības attīstīšanai grupā bez saimnieciskās darbības ieņēmumiem

15. pielikums. Aptaujas anketa

Anketas jautājumi Lauku iedzīvotājiem

Lūdzu Jūsu atbildei atbilstošā rūtiņā ielieciat zīmi X vai pārsvītrojiet to.

1. Esmu:

Lauku uzņēmuma īpašnieks (t.sk. piemājas saimniecības)	Tikai zemes īpašnieks
---	-----------------------

2. Mans uzņēmums/īpašums atrodas rajonā _____

3. Esmu _____ gadus vecs (-a)

4. Mūsu mājsaimniecības svarīgākie ienākumu avoti ir:

(Lūdzu, aizpildiet, ieliekot pēc nozīmīguma 1,2,3,..., kur 1. ir svarīgākais)

Galvenie	2003	2004
Ienākumi no mūsu lauku saimniecības		
Samaksa par mūsu sniegtajiem lauksaimniecības pakalpojumiem citiem		
Ienākumi no nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības		
Darba alga par citu darbu ārpus saimniecības		
Pensija, pabalsti		
Valsts sociālā palīdzība		
Ieņēmumi no īpašuma iznomāšanas		
Peļņas daļa citos uzņēmumos, noguldījumi bankās u.c.		
Citi (kādi?) _____		

5. Mana uzņēmuma pamatnozare un papildnozares ir : (lūdzu, nosvītrojiet visas, kuras atbilst)

Pamatnozare		Papildnozare	
Lauksaimniecības produktu ražošana:		Lauksaimniecības produktu ražošana:	
– tradicionālā		– tradicionālā	
– netradicionālā (piem., sēnes, dzērvenes, briežkopība u.c.)		– netradicionālā (piem., sēnes, dzērvenes, briežkopība u.c.)	

– bioloģiskā lauksaimniecība		– bioloģiskā lauksaimniecība	
Lauksaimniecības pakalpojumi		Lauksaimniecības pakalpojumi,	
Lauksaimniecības produktu pārstrāde		Lauksaimniecības produktu pārstrāde	
Akvakultūra		Akvakultūra	
Mežsaimniecība		Mežsaimniecība	
Kokapstrāde		Kokapstrāde	
Lauku tūrisma pakalpojumi		Lauku tūrisma pakalpojumi	
Cita rūpniecība (piem., amatniecība, enerģijas ražošana u.c.)		Cita rūpniecība (piem., amatniecība, enerģijas ražošana u.c.)	
Citi pakalpojumi (piem., sadzīves, sabiedriskā ēdināšana u.c.)		Citi pakalpojumi (piem., sadzīves, sabiedriskā ēdināšana u.c.)	
Būvniecība		Būvniecība	
Tirdzniecība		Tirdzniecība	
Cita nozare _____		Cita nozare _____	

6. Savā uzņēmumā strādāju:

pilnu slodzi	nepilnu slodzi	no cita algota darba brīvajā laikā
--------------	----------------	------------------------------------

7. Uzņēmumā strādā/palīdz arī _____ manas ģimenes locekļi:

pilnu slodzi ___ (skaits)	pusslodzi ___ (skaits)	no cita algota darba brīvajā laikā ___ (skaits)
---------------------------	------------------------	---

8. Man ir (t.sk. pieder, iznomāju, nomāju):

a. lauksaimniecībā izmantojamā zeme _____ ha platībā un

(Lūdzu, aizpildiet, ieliekot pēc nozīmīguma 1,2,3,.., kur 1. ir svarīgākais)

tiek izmantota galvenokārt lauksaimniecības produkcijas ražošanai pārdošanas nolūkā;	
tiek izmantota galvenokārt lauksaimniecības produkcijas ražošanai pašpatēriņa vajadzībām	
tiek izmantota galvenokārt nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības mērķiem apsaimniekoju tādēļ, lai:	
• neaizlaistu īpašumu (esmu spiests vismaz nopļaujot zāli)	
• uzturētu/ veidotu sakoptu ainavu (man tas patīk)	
• iegūtu atbalsta maksājumus	
netiek izmantota vispār	
iznomāju citam	

b. Manā uzņēmumā bez ģimenes locekļiem ir nodarbināti vēl ____ cilvēki;

c. Manā uzņēmumā lauksaimniecības dzīvnieki ir un tiek turēti:

Dzīvnieki	Skaitis	Galvenokārt lauksaimniecības produkcijas ražošanai un tās pārdošanai	Galvenokārt lauksaimniecības produkcijas ražošanai pašpatēriņa vajadzībām	Galvenokārt nelauksaimnieciskai uzņēmējdarbībai	Pieradums (mīlestība), bet ne nepieciešamība, jo produktus iztikai varu nopirkt
slaucamas govīs					
pārējie liellopi					
cūkas					
putni					
zirgi					
aitas					
kazas					
citi (minēt) _____					

9. Mana uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumi pagājušā gadā bija:

līdz 700 Ls	701- 3500 Ls	3501- 5500 Ls	5501- 7000 Ls	virs 7000 Ls	ieņēmumu nav
-------------	--------------	---------------	---------------	--------------	--------------

10. Ieņēmumi no lauksaimnieciskās ražošanas sastāda mana uzņēmuma saimnieciskās darbības kopējos ieņēmumos:

līdz 25 %	no 25- 50 %	virs 50 %	nav vispār
-----------	-------------	-----------	------------

11. Izmaksas lauksaimnieciskai ražošanai sastāda mana uzņēmuma saimnieciskās darbības kopējās izmaksas:

līdz 25 %	no 25- 50 %	virs 50 %	nav vispār
-----------	-------------	-----------	------------

12. Man ir vēlēšanās kaut ko mainīt esošajā saimnieciskā darbībā:

(norādiet tikai vienu, bet nozīmīgāko vēlmi)

Attīstīt, modernizēt esošo:	
– Pamatnozari	
– Papildnozari (-ēm)(kuru?)	
pilnīgi pārorientēties uz citu nozari (kādu?)	
radīt jaunu papildnozari (kādu?)	
izbeigt saimniecisko darbību pavisam	
neko nemainīt, jo esmu apmierināts ar pašreizējo	
meklēt darbu pilsētā/ pārcelt uzņēmējdarbību uz pilsētu	
pārcelties uz dzīvi un strādāt pilsētā	

13. Līdz 2004. gada sākumam jeb ES atbalsta maksājumu pieejamībai šādās atbalsta programmās esmu:

(lūdzu, nosvītrojiet atbilstošo)

Programmas	Saņēmis atbalstu	Pieteicies, bet atbalsts atteikts
Lauksaimniecības subsīdijas		
Atbalsts investīciju veikšanai		
– Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma (NUAP)		
– SAPARD		
– Pasaules bankas kredītlīnija (ar Laukkredītu vai Latvijas Hipotēku un Zemes banku)		
– Lauksaimniecības ilgtermiņa kredītprogramma		
– Lauksaimniecības zemes iegādes programma		
– Īpaši atbalstāmo reģionu atbalsta programma		

14. Iegūstot atbalstu no SAPARD/ NUAP investīciju projektu realizācijai, nepieciešamo privātā līdzfinansējuma daļu esmu sedzis galvenokārt no:

(lūdzu, nosvītrojiet atbilstošo)

bankas aizdevuma	pašu līdzekļiem	cita avota (kāda?) _____
------------------	-----------------	--------------------------

15. Laika posmā no 2004. gada līdz šim brīdim esmu pretendējis uz atbalstu:
(lūdzu, nosvētrojiet atbilstošo)

	Pieteicos un ir vai tiks apstiprināts, saņemu	Pieteicos, bet atteikts	Nepaspēju pieteikties, bet darīšu to tiklīdz radīsies iespēja	Neinteresē
Vienotie platību maksājumi				
Papildus valsts tiešie maksājumi				
Pārējās valsts subsīdijas				
Lauku attīstības plāna pasākumi:				
Agrovide:				
– Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība				
– Bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas zālajos				
– Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana.				
Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā				
Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai				
Standartu sasniegšana				
Vienotā programmdokumenta pasākumi				
Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos				
Atbalsts jaunajiem zemniekiem				
Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana				
Lauku teritorijas pārveidošana un attīstības veicināšana				
– Zemes uzlabošana				
– Lauksaimniecības zemes attīrīšana no krūmājiem un invazīvajām nezālēm				
– Lauksaimniecisko un lauksaimniecībai tuvo aktivitāšu dažādošana				
– Investīcijas pamatpakalpojumu nodrošināšanai lauku iedzīvotājiem un lauku ekonomikas vajadzībām				
– Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana				
Atbalsts meža nozarei				
Citos _____				

16. Investīciju projekta realizēšanai jauno pasākumu ietvaros privātā līdzfinansējuma daļu sedzu galvenokārt no:

(lūdzu, nosvītrotiet atbilstošo)

bankas aizdevuma	pašu līdzekļiem	cita avota (kāda?) _____
------------------	-----------------	--------------------------

17. Uzskatu, ka informācija par iespēju saņemt ES atbalstu ir:

pārāk daudz	pietiekama	nepietiekama	nebija pieejama vispār	mani tā neinteresē
-------------	------------	--------------	------------------------	--------------------

18. Uzskatu, ka informācija par iespēju saņemt ES atbalstu ir sniegta:

pietiekami	savlaicīgi	pārāk vēlu	nebija laika interesēties pašam
------------	------------	------------	---------------------------------

19. Uzskatu, ka atbalsta saņemšanas pieteikumu aizpildīšana maksājumiem par lauksaimniecības dzīvniekiem ir:

ļoti sarežģīta	sarežģīta	samērā viegla	ļoti viegla
----------------	-----------	---------------	-------------

20. Uzskatu, ka atbalsta saņemšanas pieteikumu aizpildīšana maksājumiem par platību ir:

ļoti sarežģīta	sarežģīta	samērā viegla	ļoti viegla
----------------	-----------	---------------	-------------

21. Uzskatu, ka atbalsta saņemšanas pieteikumu aizpildīšana investīciju projektiem ir:

ļoti sarežģīta	sarežģīta	samērā viegla	ļoti viegla
----------------	-----------	---------------	-------------

22. Domāju, ka LAD darbinieku sniegtās konsultācijas par dokumentācijas aizpildīšanu un izpildāmiem nosacījumiem ir:

pietiekamas	nepietiekamas	nav bijušas nepieciešamas
-------------	---------------	---------------------------

23. Domāju, ka pasākumu administrēšanas process ir:

ļoti sarežģīts	sarežģīts	samērā viegls	ļoti viegls
----------------	-----------	---------------	-------------

24. Domāju, ka atbalsta saņemšanas nosacījumi ir:

neizpildāmi	grūti	pieņemami	ļoti viegli
-------------	-------	-----------	-------------

25. Domāju, ka nosacījumu izpildes kontroles un sankcijas ir:

„biedējošas” un tādēļ nepiesakos uz atbalstu	var samierināties	mani neuztrauc, jo daru visu saskaņā ar līgumu
--	-------------------	--

26. Sagatavojot pieteikumu atbalsta saņemšanai, konsultanti man ir:

(lūdzu, nosvītrojiet vienu- atbilstošo)

bijuši pieejami un pietiekoši zinoši	
bijuši pieejami, taču viņu sniegtie pakalpojumi neapmierina	
nav bijuši pieejami, jo (kāpēc?)	
nav bijuši vajadzīgi, jo pats esmu ticis ar visu galā	

27. Saņemto subsīdiju summu (par zemi, dzīvniekiem) galvenokārt es izmantoju (-šu):

(lūdzu, varat atzīmēt ne vairāk kā divus, kur 1.- ir visnozīmīgākais, 2.- mazāk nozīmīgs)

1. Saimnieciskās darbības attīstībā, modernizācijā:	
– esošajā pamatnozārē (kādā?)	
– jaunas papildus nozares izveidošanai (kādā?)	
– pilnīgai saimnieciskās darbības pārorientēšanai uz citu (kādu?)	
2. Janvāra vētras postījumu segšanai	
3. Pārējo saimnieciskās darbības zaudējumu segšanai	
4. Mājsaimniecības vajadzībās	

Ja ieguldu (-īšu) saimnieciskās darbības attīstībai, tad subsīdijas tiek/tiks izmantotas:

Bankas aizdevumu segšanai (daļēji)	Ar subsīdijām pietiek, lai iztiktu bez bankas aizdevuma
------------------------------------	---

28. Mana saimnieciskās darbības pamatnozare ir lauksaimniecība tāpēc, ka:
(lūdzu, nosvītrotiet tikai vienu)

Esmu ieguldījis ļoti lielas investīcijas tās attīstībā un negribu mainīt neko	
Esmu speciālists un vēlos strādāt šajā nozarē	
Lauksaimnieciskā ražošana man ir ienesīga arī bez valsts atbalsta	
Tā ir subsidēta un tas nodrošina mana uzņēmuma darbību	
Visu mūžu esmu strādājis šajā nozarē un neredzu citu iespēju	
Nevēlos neko mainīt	
Izjūtu bailes mainīt kaut ko	
Gribu mainīt kaut ko, taču nav ideju	
Citi iemesli (kādi?) _____	

Jautājumi Jums par Jūsu uzņēmuma saimnieciskās darbības attīstības nākotni

29. Vai Jūs turpinātu apstrādāt lauksaimniecībā izmantojamo zemi (t.sk. uzturēt to lauksaimniecībai labā stāvoklī), ja nebūtu pieejams nekāda veida atbalsts par tās apsaimniekošanu (t.sk. ražošanu):

JĀ	NĒ
----	----

30. Vai Jūs turpinātu lauksaimniecisko ražošanu, ja jebkāda veida atbalsts lauksaimnieciskās ražošanas attīstībai tiktu pārtraukts:

JĀ	NĒ
----	----

31. Ja iepriekšējos divos punktos atbildējāt ar NĒ, tad ko Jūs darītu, ja šāda situācija izveidotos:
(lūdzu, atzīmēt tikai vienu Jūsu rīcību)

Streikotu un vainotu valdību par to, ka Jūsu lauksaimnieciskā darbība nav iespējama un Jūs esat izputināts. Pēc tam pielāgotos situācijai, turpinot savu ražošanu pašreizējā veidā	
Lauksaimniecisko darbību attīstītu pašu spēkiem, izmantojot aizdevumus no kredītiestādēm	
Izmantotu cita veida atbalsta iespējas, kuru mērķis nav lauksaimniecības attīstība, un pakāpeniski	
– pārorientētu savu saimniecisko darbību uz citu nozari	
– attīstītu citas aktivitātes, bet lauksaimniecību saglabātu	

32. Jūsaprāt, kāds minimālais valsts atbalsta apjoms izmaksu segšanā Jūs ieinteresētu attīstīt, mainīt vai dažādot saimniecisko darbību:

a. lauksaimnieciskās ražošanas attīstīšanai atbalsta maksājums investīciju projektā:

līdz 25 %	līdz 20 %	līdz 10 %	līdz 5 %
-----------	-----------	-----------	----------

b. nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstīšanai atbalsta maksājums investīciju projektā:

līdz 25 %	līdz 20 %	līdz 10 %	līdz 5 %
-----------	-----------	-----------	----------

33. Kāds vēl papildus stimuls bez finansiālā atbalsta pieejamības jums būtu nozīmīgs, lai attīstītu saimniecisko darbību:

(ar cipariem augošā kārtībā sarindojat nozīmīgākos Jums)

apmaksāts konsultants	
apmaksātas apmācības	
apmaksāta biznesa plāna izstrāde	
pieejama un saprotama informācija par likumiem, jaunumiem tautsaimniecībā un tirgus iespējām	
īpašs atbalsts uzņēmēju sadarbības izveidošanai un darbības nostiprināšanai (tās varētu būt uzņēmēju, zemes apsaimniekotāju, citādu vienotu interešu pārstāvju apvienības)	
tas, ka kaimiņam iet labāk	
īpaši kredīta nosacījumi (kādi?)	
iespēja saņemt papildus aizdevuma garantiju	
(cik lielā apmērā?)	
atbalsts saimnieciskās infrastruktūras uzlabošanai saimniecībai (elektoapgāde, pievadceļi, interneta pieslēgums, ūdensapgāde, uc.)	
citi (uzskaitiet tos)	

34. Līdz šim esat izmantojis/ vai vēl plānojat *(pasvītrotaj vajadzīgo vārdu)* izmantot bankas pakalpojumus aizdevuma iegūšanai:

JĀ	NĒ
----	----

a. Ja atbildējat JĀ:

I Tad aizdevums tika/ tiks prasīts:

(ar cipariem augošā kārtībā sarindojoat nozīmīgākos Jums)

Mājsaimniecības vajadzībām (dzīvojamā ēka, auto, citas lietas)		
Saimnieciskās darbības vajadzībām:	Lauksaimniecības vajadzībām	Nelauksaimn. uzņēmēj. vajadzībām
– Investīcijām saimniecības ēkās, telpu remontam u.t.m.		
– Investīcijām tehnikā, mašīnās, iekārtās		
– Investīcijām lopu iegādei		
– Investīcijām ilggadīgajos stādījumos		
– zemes iegādei		
– apgrozības līdzekļu iegādei		
Citiem mērķiem (norādiet)		

II Bankas aizdevumu izmantoju/izmantošu saimnieciskās darbības vajadzībām:

(lūdzu, atzīmēt tikai vienu)

Tādēļ, ka ir/ būs pieejams valsts vai ES atbalsts:	
– kas ļauj samazināt aizdevumu	
– kas ļauj uzsākt uzņēmējdarbību	
Jo gribu attīstīt saimniecisko darbību, neskatoties uz valsts vai ES atbalsta pieejamību	

b. Ja esat atbildējis ar NĒ, tad

I tāpēc, ka:

(lūdzu, atzīmēt tikai vienu)

Bankas pakalpojumi man nav vajadzīgi, jo investīcijām pietiek (pietiks) ar pašu vai cita aizdevēja līdzekļiem	
Bankas pakalpojumi man nav vajadzīgi, jo investīcijām pietiek (pietiks) ar saņemto valsts vai ES atbalstu	
Bankas pakalpojumi man nav iespējami	

II Ja bankas aizdevumu uzskatiet par neiespējamu, tad atbildiet kāpēc:

(ja nepieciešams, lūdzu, atzīmējiet ne vairāk kā 5 katrā no kolonām, kur 1.-visbūtiskākais, bet 5.-vismazāk būtisks)

	Negatīva pieredze	Tā Jums šķiet
Nepatīk būt kādam parādā		
Psiholoģiska nepatika pret bankām		
Banka atrodas pārāk tālu		
Jums nepatīk bankas darbinieku attieksme		
Banka nevēlas aizdot, jo esat (varat būt) jauns uzņēmējs		
Pārāk augsti aizdevuma procenti		
Nav kredīta nodrošinājuma		
Jums piedāvātais aizdevuma atmaksas termiņš ir par īsu		
Jums nav ideju saimnieciskās darbības uzsākšanai/paplašināšanai, lai grieztos bankā ar projektu		
Bankai nepieciešamā biznesa plāna izstrādes apmaksā ir pārāk dārga jums		
Banka ir uzskatījusi, ka jūsu biznesa ideja nav dzīvotspējīga		
citi iemesli (norādiet)		

35. Vai Jūs apsaimniekotu lauksaimniecībā izmantojamo zemi, ja būtu pieejamas tikai kompensācijas par lauku ainavas uzlabošanu (*tas var ietvert saimniecības ainavas plāna izstrādāšanu un veicamo darbus pēc plāna- zāles nopļaušanu, savākšanu un aizvešanu, lauksaimniecības zemju platību apmežošanu noteiktās vietās, koku aleju stādīšanu, dīķu rakšanu u.tml., viss, kas uzlabo un uztur skaistu un bioloģiski daudzveidīgu vidi jūsu saimniecības robežās*)

JĀ	NĒ
----	----

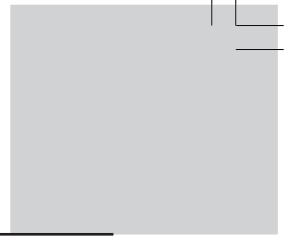
36. Kas vēl bez ienākumiem no saimnieciskās darbības un finansiālā atbalsta Jums ir svarīgs Jūsu labklājības uzlabošanai dzīves vietā:

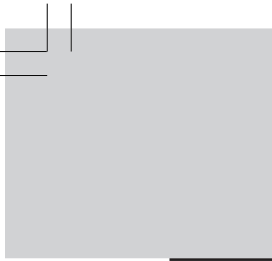
(*ar cipariem augošā kārtībā sarindoja nozīmīgākos Jums*)

Aktīva kultūras dzīve pašvaldībā (koris, deju kolektīvs, atpūtas vakari, uc.)	
Tuvumā pieejami medicīniskie pakalpojumi un izglītības iestādes, bērnudārzs, u.tml.	
Pieejams un regulārs sabiedriskais transports	
Sporta pasākumi un citas brīvā laika pavadīšanas iespējas	
Pieejams tuvumā tirdzniecības uzņēmums/ autoveikals	
Bieži arodu konkursi tuvākā un tālākā apkaimē	
Sociālā infrastruktūra (komunālie pakalpojumi) un aprūpe	
Sakopta tuvākā ainava	
Citi (kas nav minēti?)	

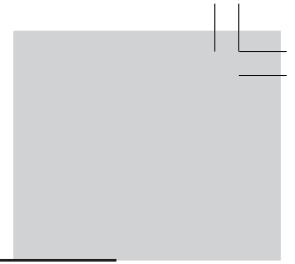
**EIROPAS SAVIENĪBAS LĪDZFINANSĒTĀS UN NACIONĀLĀS LAUKU ATBALSTA PROGRAMMAS LATVIJĀ:
GATAVOJOTIES JAUNAJAM PROGRAMMĒŠANAS PERIODAM**

**EIROPAS SAVIENĪBAS LĪDZFINANSĒTĀS UN NACIONĀLĀS LAUKU ATBALSTA PROGRAMMAS LATVIJĀ:
GĀTAVOJOTIES JAUNAJAM PROGRAMMĒŠANAS PERIODAM**

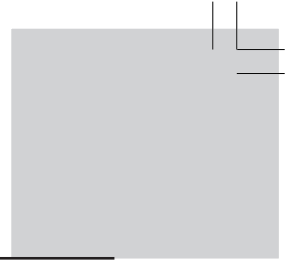

**EIROPAS SAVIENĪBAS LĪDZFINANSĒTĀS UN NACIONĀLĀS LAUKU ATBALSTA PROGRAMMAS LATVIJĀ:
GATAVOJOTIES JAUNAJAM PROGRAMMĒŠANAS PERIODAM**

EIROPAS SAVIENĪBAS LĪDZFINANSĒTĀS UN NACIONĀLĀS LAUKU ATBALSTA PROGRAMMAS LATVIJĀ:
GĀTAVOJOTIES JAUNAJAM PROGRAMMĒŠANAS PERIODAM

**EIROPAS SAVIENĪBAS LĪDZFINANSĒTĀS UN NACIONĀLĀS LAUKU ATBALSTA PROGRAMMAS LATVIJĀ:
GATAVOJOTIES JAUNAJAM PROGRAMMĒŠANAS PERIODAM**

EIROPAS SAVIENĪBAS LĪDZFINANSĒTĀS UN NACIONĀLĀS LAUKU ATBALSTA PROGRAMMAS LATVIJĀ:
GĀTAVOJOTIES JAUNAJAM PROGRAMMĒŠANAS PERIODAM
